

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Іван Мозговий

ПАЛЕОКОНТАКТ: МІФИ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Монографія

Рекомендовано вченою радою
Сумського державного університету

СУМИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
2017

УДК 141.339

ББК 1+86.37

М 74

Рецензенти:

Цикін В. О. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та соціальних наук Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка;

Дегтяренко С. І. – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права, теорії та історії держави і права Сумського державного університету;

Стадник О. Д. – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фізики та методики вивчення фізики Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

*Рекомендовано до друку вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 5 від 10.11.2016)*

Мозговий І. П.

М 74 Палеоконтакт : міфи чи реальність : монографія / І. П. Мозговий. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 237 с.

ISBN 978-966-657-674-6

У книзі на основі аналізу історичних документів (хроніки, літописи, життєписи тощо), релігійних та міфологічних текстів доби Стародавнього світу й Середньовіччя, а також вивчення загадкових природних об'єктів і артефактів на території різних країн здійснюється спроба дослідження “езотеричного” знання, в якому простежуються відгуки про міжпланетні контакти в минулому. З'ясовується проблема існування паралельних світів як осередків гіпотетичних позаземних цивілізацій з їх високим рівнем розвитку технологій та феноменологічними здобутками, теоретично здатними забезпечити можливість досягнення інопланетянами земних теренів. Розкриваються філософські, культурологічні й природничонаукові засади дослідження питання міжгалактичних зв'язків.

Розрахована на студентів, викладачів вищих навчальних закладів, учителів шкіл, усіх, хто цікавиться питаннями історії, релігії, духовної культури в цілому.

УДК 141.339

ББК 1+86.37

ISBN 978-966-657-674-6

© Мозговий І. П., 2017

© Сумський державний університет, 2017

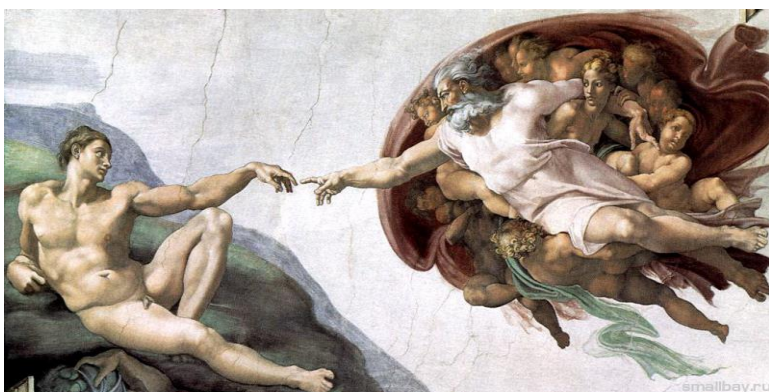
ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ВСТУП, або ЗУСТРІЧ СВІТІВ	4
РОЗДІЛ 1. “ГОСТІ” З ІНШИХ СВІТІВ	28
РОЗДІЛ 2. ФЕНОМЕН ПАРАЛЕЛЬНИХ СВІТІВ	44
РОЗДІЛ 3. ЗЕМЛЯ ЯК ОДУХОТВОРЕНА “ІСТОТА”	65
РОЗДІЛ 4. “ПАЛЕОАСТРОНАВТИ” НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ.....	72
РОЗДІЛ 5. ДАЛЕКОСХІДНІ “ЕНЛОНАВТИ” МИНУЛОГО.....	98
РОЗДІЛ 6. “АСТРОНАВТИ” ДОБИ АНТИЧНОСТІ	120
РОЗДІЛ 7. “ВАРВАРИ” ПЕРЕД “ВИКЛИКАМИ” НЕБА	140
РОЗДІЛ 8. “КОСМОС” ДОКОЛУМБІВСЬКОЇ АМЕРИКИ	152
РОЗДІЛ 9. “МІЖЗОРЯНІ СКИТАЛЬЦІ” СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.....	181
РОЗДІЛ 10. ДІАЛОГ СВІТІВ	205
ВИСНОВКИ	221
SUMMARY	225
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	227

ВСТУП, або ЗУСТРІЧ СВІТІВ

Чи не кожен із нас задавався питаннями: де моє коріння, хто мої предки, як постало людство взагалі і що нас чекає у подальшому? Варіанти відповідей, звісно, варіювалися залежно від мети, рівня розвитку і логіки мислення того, хто розмірковував. Та як би там не було, кожен погоджувався з тим, що творець/*причина* життя і розвитку має бути вищим/*вищою* за творіння, а отже, він/*вона* не може перебувати тут, бути таким/*такою*, як і ми, обставини його/*її* буття не можуть уподібнюватися нашим. Отже, ЦЕ має бути більш піднесеним, вищим, досконалим, розвинутим за нас! Уже потім ЦЕ постало як Бог. Ні, не тому, що Бога вигадали, а тому, що логічно доходили висновку – причиною життя, подавачем життя, керівником життя, відповідальним за життя, завершувачем життя може бути лише позаземний і позамежний Бог! А Бог перебуває угорі, на небі, в іншому, досконалішому світі.

Про зв'язок між видимим (земним) світом людей і невидимим (небесним) світом божественних сутностей наголошували чи не всі релігії. Спочатку уявлялося, що “великих” богів було багато, як і свідків відвідування ними нашого світу. Аж доки людина не піднялася до усвідомлення буття єдиного “Надбога”, універсума, єдиного Начала, невидимого й незбагненого, але представленого своїми служителями – “меншими” богами. І, при всьому своєму універсалізмі світорозуміння, людина водночас обожнювала все, що здавалося їй незвичним – героїв, пророків і, судячи з усього, інопланетян, називаючи їх “ангелами”, “духами”, “джинами”, “демонами”, “богами”...



Мікеланджело (1475–1563). Створення Адама.
Фреска (1511–1512). Рим. Сикстинська капелла

Можливо все було дещо інакше, але фактом є одне: людина з найдавніших часів подумки почала пов'язувати себе з небом, розглядаючи його як те місце, де за міфами більшості народів мешкають боги. Саме звідти, від надприродних істот, виводилися витoki життя, “занесеного” з Космосу на Землю; саме туди, після випробувань у недосконалому земному світі, мали повернутися кращі земні особистості, щоб надалі завжди перебувати з богами у блаженнім краю. Там усе чудово й загадково, там настановлений прекрасний рай-вирий, тому саме туди підносяться герої й подвижники!..

Уже греки розрізняли первісний, невпорядкований світ (Хаос), і світ, упорядкований богами (Космос). Сприймаючи, в принципі, останній як *мегакосм*, а себе – як *макрокосм*, похідний від першого, людина прагнула поєднати “велике” з “малим”. Тому наші предки завжди намагалися відійти від суєтних проблем і хоча б подумки поплинути у загадкову височінь, до своєї первісної чудової “Батьківщини”. Адже “навіть найнижче, те, що плазує по Землі, обдароване магією символу, здатністю до польоту, до досягнення небесних сфер Всесвіту” [33, с. 108].

Не випадково у різних народів здавна склалися космогонічні міфи й легенди про космічні катастрофи та космічні аномалії, про появу комет і метеоритів, затемнення Місяця й Сонця, про польоти в небо людей, які прагнули таким чином уподібнитися богам, про відвідування богами Землі. Тривалий час подібні оповіді передавалися усно чи графічно, з покоління в покоління. Тому, слухаючи казки, розглядаючи доісторичні наскельні малюнки птахів і “крилатих” людей, давні фрески, де зображені таємничі істоти, можна простежити одвічне бажання людей літати. Згодом ці оповіді були зафіксовані писемно, що трапилося не раніше V тис. до н. е., тобто з винайденням письма бл. 7 тисяч років тому. Завдяки давньому письму перед сучасними дослідниками відкрилася невичерпна сила людської уяви, а можливо, й відгуки реальних подій, відображені в пам’ятках багатьох народів діяння видатних людей, оповіді про їх “мандрівки” в незвідані глибини Космосу та зворотні візити на Землю інопланетян. Адже в ті часи релігія лежала в основі способу життя й мислення людей.

На цьому тлі однією з найбільш суперечливих тем у сучасній масовій свідомості є тема можливої зустрічі землян з інопланетянами (якщо існування останніх визнається апріорі). Проблема “міжгалактичної зустрічі” вже кілька десятиліть особливо хвилює людей, впливає на їх почуття й мислення. Уфологами (представниками науки про “непізнані літаючі об’єкти”, тобто НЛО) “запротокольовані” (як реальні, на їх думку) тисячі таких “зустрічей” землян із прибульцями.

Ось кілька останніх актуальних повідомлень. Одне з них озвучило NASA (National Aeronautics and Space Administration) 17 лютого 2017. У ньому зазначалося, що фахівці цього агентства в результаті тривалого дослідження (з 2003 р.) відкрили за межами Сонячної системи, в сузір’ї Водолія, 7 екзопланет, які обертаються навколо “білого карлика” і три з яких можуть бути цілком придатними для життя. На трьох планетах температурний режим практично співпадає з земним, більше того – на них може бути рідка вода. Передусім це стосується планети TRAPPIST-1F. На жаль, ці планети знаходяться на відстані бл. 40 світлових років від нашої Землі, і летіти до них землянам потрібно 2 млн років! Проте, як вважають фахівці, вже за 2–3 роки серед численних “шумів” можна буде виділити радіосигнал із планет, якщо його хтось надсилав! Через півтора місяця було виявлено атмосферу навколо екзопланети GJ 1132b, за розміром подібної

Землі, на відстані 39 світлових років від нас. І вже на 2018 рік заплановано запуск телескопа “Джеймс Вебб”, який повинен допомогти у вивченні атмосфери планет у системі TRAPPIST-1. Світ застиг в очікуванні.

Іншою новиною в березні 2017 поділилися вчені Гарвард-Смітсонівського центру астрофізики (США), які припускають, що явище швидких радіосплесків, які систематично фіксуються з 2007 р., має інопланетне походження. Ці сплески не можуть мати природне походження через їх величезну силу. Тривалість таких радіосплесків, які фіксують потужні радіотелескопи, становить лише кілька мілісекунд. За словами одного з співробітників центру Аві Лоеба, радіосплески можуть бути “витоком” із передавачів інопланетян. Виходячи з того, що ці радіоімпульси частково доходять і до Землі, розміри передавачів інопланетян повинні перевищувати розміри нашої планети. Як приклад наводиться зірка КІС 8462852, що постійно подає радіосигнали.

Ще одне повідомлення надійшло з Севастополя, де місцеві мешканці зняли на камеру непізнаний літаючий об’єкт. Записи, на яких відображена мерехтлива точка, з’явилися на одному з каналів в You Tube 6 листопада 2016. Видно, як невеликий шар переливається вогнями від блідо-жовтого до рубінового і повільно рухається нічним небом. Явище спостерігалось кілька хвилин, потім невідомий об’єкт зник. Відзначається також, що ще 2 листопада 2016 два НЛО упродовж декількох годин фіксувалися спеціальними радарми аеропорту “Внуково”. Як повідомив портал міста Одінцово, диспетчери заявили, що обидва об’єкти не були схожі на жоден з нині існуючих літальних засобів.

Та, незважаючи на такі й подібні їм дані, скептиків щодо існування НЛО є не менше, ніж “оптимістів”. Тож одні ревно вірять в інопланетних гостей, інші глузують над цією вірою. Постає питання: якщо так багато людей наполягають на тому, що вони бачили представників позаземного розуму, чому сьогодні пересічній людині непросто розпочати спілкування з ними? Може, оповіді про них – лише вигадки й фантазії дивакуватих людей, тоді як ніяких інопланетян взагалі немає?

Проте якщо про інопланетян так багато писали й свідчили, невже все це може бути лише вигадкою, невже за цим не стоїть нічого, а нас оточує незліченна кількість вигадників, які нібито бачили НЛО? Адже в свідомості відображається передусім те, що вже наявне! “Давня мудрість не уявляє собі слова, відокремленого від буття. Що назване, те існує. Право або Правда не є людським установленням. Правом керуються самі стихії Всесвіту, з чим змушена погодитися і сучасна наука. Уявімо собі, що буде, якщо зірки або навіть елементарні частинки зійдуть зі своїх правомірних орбіт. Вони почнуть стикатися і, врешті-решт, знищать одна одну. Це і є Кривда, що веде до небуття” [142, с. 7–8].

На відміну від офіційної науки, у сучасній уфології (і в фантастиці та популярній літературі також) активно використовується поняття

позаземних цивілізацій, тобто тих, які виникли і розвивалися не на Землі, і істотно відрізняються від наших, земних. Щоправда, існування (так само, як і неіснування) позаземних цивілізацій на даний момент ще не доведене, проте воно теоретично можливе. Уфологія здійснила значний вплив на уявлення про позаземні цивілізації: саме з польотами НЛО більшість людей пов'язує діяльність інопланетян. Сьогодні певною мірою поширене переконання, що контакт з іншими цивілізаціями відбувався у далекому минулому (*палеоконтакт*), але ми забули про нього або не сприймаємо його саме як контакт із позаземними цивілізаціями. Спектр гіпотез варіюється від пояснення на основі контакту окремих незвичайних явищ у давнину (наприклад, будівництво циклопічних споруд людьми минулого, техніка яких не досягла необхідного рівня розвитку) до оголошення виявом контакту зіткнень із надприродним, описаних, наприклад, у релігійних та духовних книгах. Більше того, якщо інопланетяни такі є, якщо вони вже відвідували Землю, то, може, й життя на Землі своїм походженням зобов'язане їм (космічна гіпотеза розвитку життя)?

У наші дні “непізнані літаючі об'єкти” й уфологія знову стають актуальними, хоча інтерес до них ніколи й не згасав. Уже не перше десятиліття захоплення ідеєю НЛО справді є масовим: здається, люди доросли до розуміння того, що прибульці все-таки можуть існувати. Очевидність феномену НЛО сьогодні все менше ставиться під сумнів, навпаки, обговорюється вже не стільки факт їхнього буття, а сама природа явища чи можливість позитивних (а частіше – негативних) наслідків суспільного, культурного або технічного характеру. А на Заході навіть у військових колах можна почути думку, що “мова йде про літальні апарати позаземного походження в нашій атмосфері і що ми повинні ділити наш простір із представниками інших світів”. За таких умов перед наукою рельєфніше постає проблема всебічного вивчення явища, причому не тільки його технічного, але й історичного аспекту.

Проблема палеоконтакту й *палеовізиту* (гіпотетичного відвідування Землі в минулому розумними істотами позаземного походження) виникла давно, вона постала з порівняно простого міркування, доступного людям задовго до наших днів. Мрія про політ на небо має багатовікову історію, не менш давня і думка про населеність Космосу розумними істотами. Як видно з логічних побудов найвидатніших “умів” минулого, проблема палеовізиту виникла з переконаності в населеності Всесвіту не лише живими, але й розумними істотами. Епоха великих географічних відкриттів породила загальну надію, що людина, яка пододала океан, “ось-ось” підкорить і небесний простір. Сьогодні ця ідея перестала бути плодом фантазії і серйозно вивчається провідними науковцями, військовими, інженерами, представниками інших галузей знання з багатьох країн світу.

До того ж уфологія є цікавим об'єктом дослідження для науковців. Адже звернення до історії дає змогу реальніше усвідомити проблему

космічної природи мислячої істоти. Для нас пошук життя в інших куточках Всесвіту, пошук “братів за розумом”, спроба встановити контакт з ними є важливою проблемою в царині подальшого розвитку людства. Втім, проблема може бути окреслена й інакше, якщо раптом (не приведи, Господи!) ми постанемо перед реальністю космічних війн, про які попереджали фантасти минулого. І тоді наше виживання залежатиме від нашої готовності до виваженого сприйняття того незвіданого, яке нам продемонструють таємничі глибини Космосу.

* * *

За всі минулі часи про інопланетян сказано й написано досить багато. Адже думка про існування “інших світів” та можливість спілкування з їх представниками (а отже, пов’язаність життя на Землі з Космосом) справді володіє людиною з глибокої давнини історії. Як вважають деякі дослідники, вже ранні кроманьйонці вірили, що душі покійних одноплемінників і загиблих на полюванні тварин відходять у позаземні світи, що й відображено в їхніх наскальних малюнках та “фресках” на стінах печер.

Натяк на палеоконтакт чи ідею палеокосмонавтики, яка відображає думку про гіпотетичне відвідування Землі в минулому розумними істотами позаземного походження – інопланетянами, “оптимісти” вбачають у деяких стародавніх пам’ятниках земної культури. Чи не найдавнішими свідченнями про інопланетян можна вважати наскальні зображення епохи палеоліту (XVIII–XII тис. до н. е.) на стінах печер Альтаміра, Ласко, Труа-



Космонавти. Наскельний малюнок
(10 тис. років до н. е.).
Валь Камоніка (Італія)

Фрер та інші на півночі Іспанії й на півдні Франції, де видно дископодібні предмети, що могли бути НЛО, символи, дивовижні істоти, дійства (VI–IV тис. до н. е.), зміст яких наука все ще не може визначити і пояснити.

А на півночі Італії збереглися наскальні зображення самих енлонавтів (10 000 р. до н. е.). Описуючи ці загадкові картини минулого, Е. фон Денікен зазначав: “У долині Валь-Камоніка (м. Брешіа, Італія – *I. M.*) є фігури у незграбних костюмах і, як на зло, у них на голові роги. Ми не

заходимо так далеко, щоб стверджувати, що італійські мешканці печер активно мандрували між Північною Америкою і Швецією, Сахарою й Іспанією (Сьюдад-Реаль), щоб обмінюватися своїми художніми враженнями і досягненнями. Тому й виникає неприємне питання: чому первісні люди незалежно один від одного створили образи у незграбних костюмах із антенами на головах?..” [47, с. 53].

Надалі, як показує аналіз, ідея множинності світів набула поширення у єгиптян і вавилонян, представники яких (жерці та астрономи) досить ретельно вивчали зоряне небо. Від них ідею успадкували й розвинули грецькі мислителі. Так, ще еллінський філософ Анаксимандр (Ἀναξίμανδρος) (бл. 611 – 546 до н. е.) розробив учення про світи, які народжуються й гинуть, про існування інопланетних населених світів: “Він вважав, що ці начала поодиноких речей безкінечні й породжують незліченні світи разом із усім, що тільки в них виникає; світи ж ті, як він вважав, то розкладаються, то знову народжуються – кожен по своєму життєвому віку (aetas = αἰών), протягом котрого він може зберігатися” [157, с. 123]. Це і був початок ідеї *паралельних світів*.

Пізніший продовжувач ідей Анаксимадра Анаксагор (бл. 500–428) висловив думку щодо “панспермії” – перенесення в Космос зародків життя із Землі: “Те, що він (Анаксагор – *I. M.*) натякає на якийсь інший, відмінний від нашого світоустрій, виявляється зі слів “як і у нас”, сказаних не один тільки раз. ...Якщо це так, слід припускати, що у всіх утвореннях (світах – *I. M.*) міститься багато всіляких [речей] і насіння всіх речей, яким притаманні всілякі образи, кольори і запахи. [Слід припускати] також, що і люди [там] утворилися, і всі інші тварини, що мають душу. ...Все це я сказав про виділення [з суміші],... оскільки ці [речі] обертаються по колу і виділяються [з суміші] під дією сили і швидкості” [157, с. 532–533].

В Елладі думка про множинність світів була також пов’язана з атомізмом Демокріта (бл. 460 – 370), Метродора з Хіоса (IV ст. до н. е.), Епікура (341–270). Зокрема Демокріт (Δημόκριτος) вважав, що в космічній



“порожнечі” є різні світи, дуже схожі на наш, часом майже тотожні йому, часом кардинально відмінні: “Початок Всесвіту – атоми і порожнеча... Світів незліченна безліч, і вони мають початок і кінець у часі. ...Світи, [на його думку], незліченні і різні за величиною. У деяких [світах] немає ні сонця, ні місяця, в деяких [сонце і місяць] більші [за розмірами] від наших і в деяких їх більше. Відстані між світами нерівні, між деякими великі, між іншими менші, і одні світи [ще] ростуть, інші перебувають [уже] в розквіті, треті

руйнуються. Гинуть же вони один від одного, стикаючись [між собою]. Деякі світи не мають тварин і рослин і зовсім позбавлені вологи” [85, с. 62, 112]. Можливість співіснування різних світів виводилася з принципу ізономії – рівнобуттєвості, рівномовірності.

Матеріаліст епохи еллізму – Епікур – так само поділяв ідею множинності населених світів: “...Світи безмежні [чисельно], як схожі на

цей [наш світ], так і несхожі. Бо атоми, число яких безмежне..., несуться навіть дуже далеко. Бо такі атоми, з яких може утворитися світ і якими він може бути створений, не витрачені ні на єдиний світ, ні на обмежене число світів, як тих, які такі [як наш], так і тих, які відмінні від них. Тому немає нічого, що перешкоджало б [визнанню] безмежного числа світів” [85, с. 184].

Тим часом давньогрецький астроном, математик і філософ Арістарх (Αρίσταρχος) із Самоса (310–230) у своїх розвідках Космосу пішов далі Піфагора і вперше запропонував геліоцентричну систему світу й розробив науковий метод визначення відстаней від Землі до Сонця і Місяця та розмірів двох останніх.

У період Середньовіччя осмислювати факти спостереження НЛО було ризиковано перед загрозою церковного покарання (з точки зору тодішньої церкви Земля – єдине населене небесне тіло, вона ж – центр Всесвіту). Водночас описані в церковній літературі Рай, Пекло (так само, як раніше Олімп чи Вальгалла) – класичні приклади “альтернативних всесвітів”, що істотно відрізняються від звичного нам реального світу. Ідея позаземних цивілізацій ствердилася у зв’язку з розробленням М. Коперніком (Copernik) (1473–1543) геліоцентричної системи світу, обґрунтованої в 1543 в його праці “De revolutionibus orbium coelestium” (“Про обертання небесних сфер”; Нюрберг).



Джордано Бруно
(1548–1600)

Майже через півстоліття потому колишній домініканський чернець і філософ Джордано Бруно (1548–1600), розмірковуючи про Всесвіт, поставив просте запитання: чи є життя поза Землею? Подібно Коперніку Бруно висловлював досить крамольні для того часу думки про багато інших населених об’єктів у Всесвіті. Він був переконаний, що Земля обертається навколо Сонця, але на відміну від Коперніка вважав, що там, у Космосі, живе, можливо, незліченна кількість інших людей, таких самих, як ми. Ці “єретичні” уявлення суперечили прийнятій на той час картині світу, тому Д. Бруно став жертвою представників церковної влади. 7 лютого 1600

великий італійський мислитель був спалений на багатті “святої” інквізиції.

Поступово у вчених колах поширилося переконання, що виникнення розумного життя на Землі не є явищем унікального характеру і що, навпаки, воно є звичайним і поширеним явищем у Всесвіті. Починаючи з XVII ст., науковці й інші представники творчої галузі доби Нового часу заговорили про можливість існування паралельних світів та контактів із ними. Велику роль у таких процесах зіграло використання

Г. Галілеєм(1564–1642), починаючи з 1609 р., телескопа в астрономічних спостереженнях,

У художній формі ідея палеоконтакту чи не вперше була втілена в романі французького письменника Еркюля Савіньєна Сірано де Бержерака (1619–1655) “Histoire comique des États et Empires du Soleil” (“Інше світло, або Держави й імперії Місяця”; надруковано 1657). Безпосереднім попередником Сірано в описі мандрівки на Місяць вважається англієць Френсіс Годвін (1562–1633), автор роману “The Man in the Moone” (“Людина на Місяці”; надруковано 1638 р.). У Бержерака ми знаходимо опис мандрівки людини на Місяць за допомогою пляшок з росою, яка при випаровуванні повинна була створити підймальну силу. Рідкісний випадок в історії літератури: сьогодні читати цей роман, мабуть, цікавіше, ніж у пору його опублікування. У ньому йдеться про нескінченність Всесвіту і природне підґрунтя різних чудес, про психотерапію та корпускули світла, про багатоступінчастий ракетний двигун для польоту на Місяць тощо. І ще на одному місці роману зупиниться погляд сучасного читача. На тому, де житель Місяця розповідає, що він і його друзі неодноразово бували на Землі. “Ви не могли про нас не чути, бо нас називали оракулами, німфами, геніями, феями, пенатами, лемурами, ларвами, вампірами, домовиками, наядами, інкубами, тінями, примарами і привидами...” [141]. Проте, зрештою, обурені невіглаством людей космічні гості залишили Землю.

Якби ця версія була висловлена в науковому трактаті, її можна було б назвати першим варіантом “гіпотези про прибульців”. Та й серед освічених сучасників Сірано де Бержерака вона могла б викликати в такому випадку серйозний резонанс. Але обраний автором жанр налаштував на інше сприйняття. Тому блискучі здогадки Сірано були надовго зараховані до розряду “найчистішої гри фантазії”.

Існування інших світів допускав також Ісаак Ньютон (1642/1643–1727), закони динаміки якого лягли в основу класичної фізики. Якось він зазначав: “Як усе навколо нас кишить живими істотами..., так і небо над нами може бути наповнене істотами, чия природа нам незрозуміла... І як планети залишаються на своїх орбітах, так і будь-які інші тіла можуть існувати на будь-якій відстані від Землі і, більше того, можуть бути істоти, що мають здатність пересування в будь-якому напрямку за бажанням і зупинятися в будь-якій ділянці неба, щоб насолоджуватися товариством собі подібних, а через своїх вісників... управляти Землею і вступати в зв'язок із найвіддаленішими куточками...”.

Епоха великих географічних відкриттів довела, що Земля – це лише одне з космічних тіл, а не центр світобудови, і показала людству, що навколишній світ надто великий. Коли ж наша планета перестала бути для людства “всім” світом, що “стоїть на китах і черепахах”, і виявилася порівняно невеликою планетою в безмежному Космосі, у XVII ст., як гриби після дощу, почали з'являтися інші фантастичні розповіді та наукові

трактати про польоти на Місяць і його освоєння, про знайомство з його “мешканцями”. Подальший хід думки зводився до запитання: якщо ми, земляни, збираємося в гості до селенітів, то чому б і їм нас не відвідати?

Така логіка присутня на сторінках одного з найпопулярніших творів XVII ст. – “Entretiens sur la pluralité des mondes” (“Міркування про множинність світів”; 1686) французького вченого Бернара Ле Бов’є де Фонтенеля (1657–1757). Автор так і ставив запитання: “А може інопланетяни взагалі і селеніти зокрема нас колись уже відвідували?”. Задля полегшення сприйняття розповіді про серйозні речі книга подана у формі діалогу автора з допитливою маркізою. Прицьому, автор переконує співрозмовницю, що мешканці Місяця раніше від людей могли оволодіти мистецтвом польоту. “Але тоді жителі Місяця мали б уже до нас з’явитися”, – резонно зауважує маркіза. Відповідь автора по-своєму логічна. Європейці, нагадує він, витратили тисячоліття на удосконалення навігації, перш ніж змогли досягти Америки. Та ж поступовість буде властива і подоланню небесних просторів. І це був початок ідеї *палеоконтакту*.

Роздуми Фонтенеля (як і багатьох після нього) упиралися в “цілком очевидну” обставину: поява прибульців з інших планет у земній історії документально нібито не зафіксована (вірніше, не доведена). Цей факт здавався незаперечним, залишалось начебто лише підшукати йому розумне пояснення. Потрібна була неабияка сміливість думки, щоб засумніватися:



Зальцбурзький паралелепіпед

чи такий уже очевидний цей висновок? Можливо, візит із Космосу був, ми просто ще не знайшли його слідів? Можливо, космічні прибульці таки зафіксовані в історичних джерелах, але – під іншими іменами?

У XVIII ст. концепція існування інших світів, відмінних від нашого, проникла в художню літературу. Вона відбилася в творі “Candide, ou l’Optimisme” (“Кандід, або Оптимізм”; 1759 р.) Вольтера (1694–1778), де один із персонажів, Панглос, заявляє, що “все на краще в цьому кращому зі світів”. Проте до XX ст. ідея множинності світів ні у фантастиці,

ні в науці свого належного розвитку не набула.

У середині XIX ст. ідеї палеовізиту та палеоконтакту все ще залишалися за межею наукових досліджень. Лише в кінці XIX – на початку XX ст. у результаті еволюції наукової фантастики в літературі таки постала ідея палеоконтакту як білянаукова версія, пов’язана з діяльністю стародавніх астронавтів (земних та позаземних – “інопланетян”).

Отже, думка про “реальне буття” стародавніх астронавтів активізувалася на початку еволюції наукової фантастики на рубежі XIX–

XX ст., наприклад, у творах фантаста Жуля Верна (1828–1905). У XIX ст. нею цікавився американський філантроп Морріс К. Джесуп (1830–1908), який пов'язував із палеоконтактом “Зальцбургський паралелепіпед”. Як стверджують уфологи, саме в цей час зросла кількість зафіксованих випадковими спостерігачами фактів “появи” НЛО.

У 1895 р., коли була надрукована “The Time Machine” (“Машина часу”) Герберта Уеллса (1866–1946), письменник своєю розповіддю “Двері в стіні” відкрив для фантастики існування паралельних світів. Тема першого контакту з позаземною цивілізацією розроблялася в таких романах Г. Уеллса, як “The War of the Worlds” (“Війна світів”; 1898 р.) та “The First Men in the Moon” (“Перші люди на Місяці”; 1901). У 1923 р. автор знову повернувся до ідеї паралельних світів і помістив у один із них утопічну країну, куди вирушили персонажі роману “Men like Gods” (“Люди як боги”).

У той самий час до розвитку ідеї палеоконтакту доклав зусиль Гаррет П. Сервісс у творі “Edison’s Conquest of Mars” (“Едісонівське завоювання Марса”; 1898 р.), який став продовженням “Війни світів” Г. Уеллса.



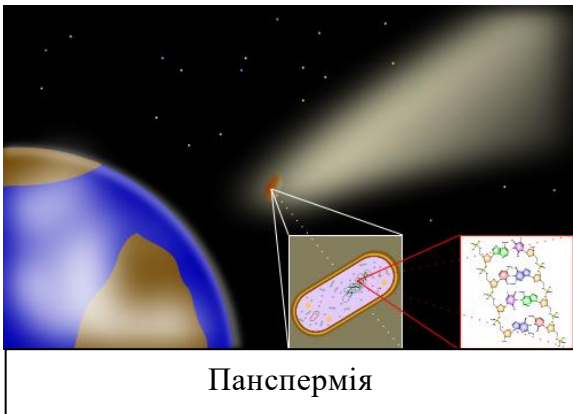
Кратер Ціолковського на зворотному боці Місяця, знятий екіпажем “Аполлона-15” (1971)

Перші відомі згадки про можливий вплив прибульців на історію Землі належать Чарльзу Форту, який у 1919 р. надрукував твір “The Book of the Damned” (“Книга проклятих”), присвячений розгляду фактів, виключених із розгляду офіційною наукою (наприклад, походження “зальцбургського паралелепіпеда” тощо).

На думку багатьох дослідників як минулого, так і сучасності, людина – це космічна істота, активна одиниця Всесвіту, яка живе і розвивається за його законами як частина від цілого. Дехто надзвичайно актуальною проблемою у наш час вважає завдання допомогти людській істоті усвідомити себе як біосоціальний, космопланетарний феномен, пізнати закони еволюції й досягнути доцільність їх наслідування. Вважається, що це відповідно сприятиме гармонізації стосунків людини з навколишнім світом.

Родоначальником гіпотези палеоконтакту в її сучасному формулюванні вважають радянського вченого українського походження К. Е. Ціолковського (1857–1935). Уже в праці “Исследование мировых пространств реактивными приборами” (“Дослідження світових просторів реактивними приладами”; 1896, надруковано 1903 р.) він виступив з ідеєю можливого відвідування Землі в минулому інопланетними прибульцями. І

саме в рік надрукування цієї праці (1903) відбувся перший успішний політ літака американських механіків братів Вілбер та Орвілл Райт із двигуном внутрішнього згоряння, який працював на гасові! У 1928–1929 К. Ціолковський далі розвинув ідею космічних польотів. Ім'ям ученого названий кратер на Місяці.



На рубежі XIX–XX ст. шведським фізиком С. А. Ареніусом (1856–1927) і в XX ст. англійським космологом Фредом Хойлом (1915–2001) була детально розроблена теорія *панспермії*.

Проблеми “космічності” людини, формування її як позаземної істоти досліджували П. Каптерев (1849–1922), К. М. Вентцель (1857–1947), Р. Й. Л. Штайнер (1861–1925), М. Монтесорі (1870–1952) та ін. Трактуючи людину як активну одиницю Всесвіту, вони у своїх працях намагалися визначити сутність космічного аспекту, мету, завдання та методи його реалізації.

У 1928–1932 рр. російський учений М. О. Ринін (1877–1942) видав 9-томну енциклопедію “Межпланетные сообщения” (“Міжпланетні подорожі”), присвятивши перші два томи ідеї палеоконтакту. У “Вестнике знания” він писав: “Твердження, що жителі інших світів не відвідували нашу планету, дійсно підтверджується офіційною історією всіх країн. Проте якщо ми звернемося до сказань сивої давнини, то зауважимо дивний збіг у легендах країн, роз’єднаних між собою океанами й пустелями. Цей збіг полягає в тому, що в багатьох легендах говориться про відвідування Землі в сиву давнину жителями інших світів. Чому не припустити, що в основі цих легенд лежить якесь зерно істини?”.

Незважаючи на появу перелічених вище творів, ідея “багатьох світів” почала серйозно розвиватися в науковій фантастиці лише в кінці 40-х років XX ст., приблизно тоді ж, коли аналогічна ідея виникла у фізиці. У 1941 р. був надрукований перший роман американських фантастів Лайона Спрега де Кампа (1907–2000) і Флетчера Претта (1897–1956) з циклу “The Incomplete Enchanter” (“Дипломований чарівник”). Пригоди героїв цієї серії ґрунтувалися на ідеї існування безлічі світів, побудованих за всіма мислимими фізичними законами.

Іноді ідея паралельних реальностей описувалася як така, що впроваджена у нашу реальність. В оповіданні аргентинського письменника Хорхе Луїса Борхеса (1899–1986) “El jardín de senderos que se bifurcan” (“Сад розбіжних стежок”) (1941), опублікованому в 1944 р. у його книзі “Вигадані історії”, дослідник виявляє манускрипт китайського автора, де одна й та сама історія викладається кілька разів, причому описи суперечать один одному. Потім онук автора манускрипту пояснює, що родич сприймав

час як набір “розбіжних стежок”, де різні події відбуваються паралельно і одночасно. Тут ідея розгалуження часу, розвинена згодом Евереттом, була нарешті виражена цілковито зрозуміло: “Варто герою будь-якого роману опинитися перед кількома можливостями, як він вибирає одну з них, відкидаючи інші. У нерозв’язному романі Цюй Пена він вибирає все разом. Тим самим він творить різні майбутні часи, які, у свою чергу, множаться і розгалужуються... На відміну від Ньютона і Шопенгауера, наш предок не вірив у єдиний, абсолютний час. Він вірив у незліченність часових рядів, у зростаючу запаморочливу мережу часів, що розходяться, сходяться і є паралельними... Вічно розгалужуючись, час веде до незліченних варіантів майбутнього”.

У 1948 р. американський письменник-фантаст Фредерік Браун (1906–1972) написав повість “What Mad Universe” (“Що за безумний Всесвіт”), де зобразив пристрій (потенціометр Бартона), що дозволяв переміщувати між паралельними світами об’єкти, на які він діяв. Так, головний герой твору потрапляв у Всесвіт, де космічні польоти були звичною справою (за рахунок того, що деякі закони фізики в цьому Всесвіті проявлялися по-іншому), де існували марсіани і венеріанці, земляни перебували у стані війни з арктурианцями, а самого героя вважали арктурианським шпигуном. Автор використав ідею про те, що існує нескінченна кількість паралельних всесвітів, що відрізняються один від одного незначно мірою чи істотно.

Одним із піонерів нового напрямку в фантастиці був Джером Біксбі, який в оповіданні “One Way Street” (“Вулиця одностороннього руху”; надруковано 1954) висловив припущення, що між світами можна рухатися лише в один бік, – вирушивши зі свого світу в світ паралельний, ви вже не повернетесь назад, але так і будете переходити з одного світу в інший. Утім, повернення у свій світ також не виключається – для цього необхідно, щоб система світів була замкнена, і десь-колись перехід з одного світу в інший знову приведе героя в той світ, з якого він родом.

26 червня 1947 розпочалася сучасна історія НЛО. У цей день близько 14 годин американський бізнесмен і водночас пілот-любитель Кеннет Арнольд (1915–1984) направлявся з Чехейліса в Якіму (штат Вашингтон). Пізніше він повідомив, що в районі сплячого вулкана Рейнір (4 392 м) у Каскадних горах, майже за 100 км від Сіетла, зіткнувся з 9 загадковими плоскими об’єктами (“тарілками”) діаметром до 50 футів (близько 50 метрів), а може й більше. Перебуваючи на висоті 9 200 футів, він помітив у повітрі спалах від цих предметів: “Я абсолютно чітко бачив їх обриси на тлі снігу, коли вони наближались до гори... Вони пролетіли приблизно 20–25 миль і зникли з поля зору. Близько трьох хвилин я спостерігав, як ланцюг предметів, що рухалися як блюдця по воді, неначе кинуте плоске каміння, розтягнувся принаймні на 5 миль і лавірував поміж високими гірськими вершинами. Вони були плоскі, як сковорідки, і, немов дзеркало, відбивали сонячні промені. Я бачив усе це абсолютно ясно і чітко”. Як

показують розрахунки Кеннета, об'єкти рухалися зі швидкістю понад 740 м/с, хоча перший надзвуковий літак було випробувано 14 жовтня 1947.

Цей випадок наробив багато галасу в світі і навіть породив термін “літаючі тарілки”. В наступні місяці повідомлення про їх спостереження почали надходити з різних кінців планети. Завдяки цьому у європейських країнах і в США різко зросла зацікавленість проблемою НЛО.

Надалі ажіотаж викликали такі події, як “Розуелльський інцидент” у штаті Нью-Мексико (8 липня 1947), пропагований як “падіння НЛО” і виявлення “космічного корабля, який розбився об Землю”, а також так звана “Вашингтонська карусель”, коли над Вашингтоном упродовж більше ніж два тижні (12–29 червня 1952) широким масам, за словами ЗМІ, відкрилася можливість спостереження численних НЛО, які кружляли над містом. З того часу 70-річні спостереження за небом, проведені військовими пілотами, урядовими чиновниками, вченими, звичайними громадянами, передусім з країн Північної Америки та історичного регіону Середземномор'я, ніби наптовхували на думку, що феномен НЛО таки є реальністю.

Таким чином, контакт землян із НЛОнавтами, як стверджують прибічники й дослідники ідеї НЛО, мав місце вже у найдавніші часи (палеоконтакт), що відобразилося в численних пам'ятках; проте після 1947 р. їх аналіз обумовив формування цілої системи знань чи уявлень – *палеоофології* (дисципліни, що вивчає сліди можливого відвідування Землі в давнину представниками інших цивілізацій). Тобто сама палеоофологія є відносно новою – її вік сягає близько півстоліття, оскільки самостійною вона стала в процесі аналізу археологічних знахідок, предметів, документів, переказів, легенд та міфів сивої давнини.

У цілому вважається, що термін “перший контакт” запровадив (1945) у однойменній розповіді американський письменник-фантаст М. Лейнстер. Згодом цю ідею розвивали Гарольд Т. Уїлкінс (1954), Морріс К. Джессоп (1955), Джордж Хант Вільямсон (1957), Анрі Лот (1958), Брінслі Поер Ле Тренч (1960). У 1960-х ця ідея набула статусу серйозної гіпотези.

У 1950-му прибічником ідеї палеоконтакту дослідником Іммануїлом Великовським (1895–1979) була надрукована книга “Миры в столкновении” (“Світи в зіткненні”), де основну увагу приділено теорії катастроф (глобальне похолодання, опускання частини суші під воду, цунамі), причиною яких, на думку автора, є зміна орбіти обертання Землі під дією Марса і Венери. Погляди автора, що базувалися на текстах Старого Завіту і деяких даних геології, астрономії, археології, історії та міфології з претензією на “міждисциплінарність”, неодноразово піддавалися критиці науковців, хоча багато його астрономічних ідей знайшли підтвердження.

Ідея палеовізиту була запропонована англійським письменником Гарольдом Т. Уїлкінсом у “Flying Saucers on the Moon” (“Літаючі тарілки з Місяця”; 1954) і набула статусу серйозної гіпотези в 60-х роках ХХ ст.,

проте тоді вона розглядалася переважно як область “лженауки” і “псевдонауки”. А стародавні астронавти, починаючи з жанру космічної опери в “Писанні Саєнтології” (1967), а потім у “Реалізмі” (1974), сприймалися як “функція” НЛО-релігії.

Серйозне наукове дослідження проблеми множинності світів почалося в 1957 р., коли американський фізик Х'ю Еверетт III (1930–1982) опублікував тези своєї докторської дисертації “Relative State Formulation of Quantum Mechanics” (“Формулювання квантової механіки через відносність станів”), де запропонував багату світову інтерпретацію квантової механіки, яку назвав “відносністю стану”. Завдяки цьому він започаткував наукове вивчення проблеми паралельних світів.



Х'ю Еверетт

Причиною появи праці Еверетта стало давнє протиріччя між двома різними квантово-механічними формулюваннями – хвильовим і матричним. Еверетт це протиріччя розв'язав, і його дослідження майже через півстоліття привело до появи у фізиці концепції Мультиверсуму. Ця концепція (що стала основою сучасної евереттичної фантастики) полягає в такому: за будь-якого акту вибору реально здійснюються з тією чи іншою ймовірністю ВСІ мислимі варіанти цього вибору. Але кожен варіант здійснюється в своєму Всесвіті, що відрізняється від усіх інших саме цим вибором. І неважливо, що або хто вибирає: чи електрон, в результаті розгалуження хвильової функції, чи людина, що вирішує, випити вранці чай, каву або чарку коньяку. Реально існують усі рішення хвильових рівнянь і всі варіанти людського вибору.

У 1957 р. (одночасно з дисертацією Еверетта) американський фантаст Філіп Дік (1928–1982) надрукував роман “Eye in the Sky” (“Очі в небі”), дія якого відбувалася в паралельному світі, а в 1962 р. – роман “The Man in the High Castle” (“Людина у високому замку”), що став класикою жанру. Тут уперше на високому художньому рівні була розроблена ідея розгалуження історичного процесу. Зокрема, дія роману “Людина у високому замку” відбувається в світі, де Німеччина і Японія нібито перемогли своїх супротивників у Другій світовій війні і окупували США: східна частина дісталася Німеччині, західна – Японії.

Надалі ідею палеоконтакту розвивали Петер Колозімо у “Terra senza tempo” (“Невідома планета”; 1957 р.), Жак Берж'є і Луї Повель у “Ранку магів” (1959), Роберт Чароукс у “Ста тисячах років невідомої історії людства” (1963), Раймонд У. Дрейк у творі “Боги чи астронавти?” (1964), Бред Стайгер у творі “Літаючі тарілки” (1967) та ін.

На рубежі 50–60-х рр. ХХ ст., після перших успіхів уфології, тема палеоконтакту отримала реальний шанс бути включеною у сферу наукових досліджень. Активним популяризатором гіпотези палеоконтакту став

радянський математик Матест М. Агрест (1915–2005), майбутній засновник теорії палеовізиту, який у резонансних статтях “Сліди ведуть у космос” (1959) і “Космонавти давнини” інтерпретував стародавні міфи як свідчення візиту на Землю представників позаземних цивілізацій. У наступні два десятиліття в СРСР було опубліковано понад 200 праць у різних науково-популярних журналах і газетах, темою яких була проблематика палеоконтакту.

Академік І. В. Курчатова (1903–1960) мав намір рекомендувати другу статтю М. М. Агреста до друку в “Доповідах Академії наук СРСР”. Проте його смерть порушила ці плани. Ще раніше працю Агреста відхилив, визнавши її “надто сміливою”, журнал “Природа”. Лише 9 лютого 1960 “Литературная газета” розмістила виклад гіпотези Агреста, а через рік,



Матест Агрест

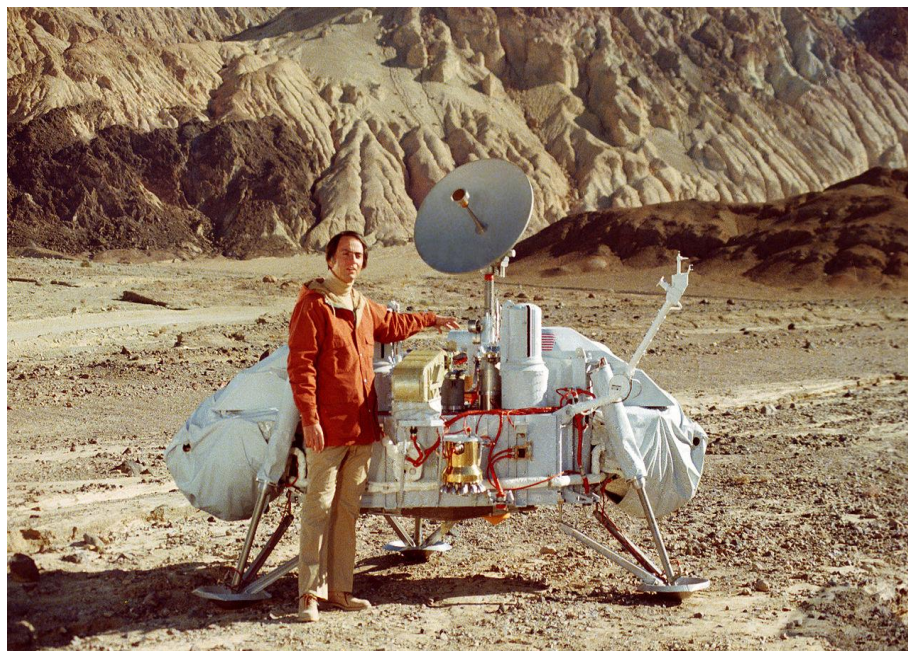
коли у пресі й на диспутах вирували пристрасті щодо його припущення, читачі змогли дізнатися про них із першоджерела: стаття М. М. Агреста “Космонавти давнини” була надрукована в альманасі “На суше и на море”.

У 1960 році доктором, професором астрономії і астрофізики Каліфорнійського університету Santa Cruz Френком Дональдом Дрейком (нар. 1930) було сформульоване рівняння Дрейка, призначене для встановлення кількості позаземних цивілізацій у Галактиці, з якими у людства є шанс вступити в контакт. Рівняння Дрейка стало спробою відповіді на парадокс (1950) Е. Фермі (1901–1954) і дозволяло досить високо оцінити число розумних цивілізацій при відсутності строгих свідочств їх існування. Воно виявилось підставою для виділення мільйонів доларів на програму пошуку позаземних цивілізацій у рамках проекту SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence).

Створена Дрейком формула актуальна і донині. Вона доводить, що позаземне життя вочевидь існує. На її основі учені з Корнелльського університету створили математичну модель Всесвіту, зазначивши можливі місця, на які варто звернути увагу. Вони вважають, що життя може зародитися в умовах, не схожих на земні. Фахівці впевнені, що поблизу *чорних дір, нейтронних зірок, зоряних гігантів* (через їх нестійкість) і *в центрах галактик* (в ядрах яких знаходяться надмасивні чорні діри) життя неможливе. Ідеальними умовами для виникнення життя є планети в зоряних системах з однією зіркою за типом *жовтого* (до цього типу належить Сонце) або *червоного карлика*. Таких зірок у Всесвіті – мільярди.

У 60-х роках ХХ ст. увагу громадськості до проблеми палеоконтакту привернули російський фантаст О. П. Казанцев (1906–2002) та український фантаст О. А. Горбовський (1930–2003).

Цю саму тему розглядав у праці, яка побачила світ у травні 1963, американський астрофізик (по дідусяві – українець) доктор Карл Едвард Саган (1934–1996), хоча він і зазначав, що встановити реальність палеовізиту за історичними джерелами непросто. Спочатку думка про можливість палеовізиту знайшла позитивний (хоча й стриманий) відгук



К. Саган біля макету АМС «Вікінг», яка здійснила м'яку посадку на поверхні Марса (1976)

серед тих учених, хто вже займався цією тематикою. У своїй книзі «Розумне життя у Всесвіті» (1966) Карл Саган та видатний український (родом із Глухова) радянський астрофізик і астроном єврейського походження Йосиф Шкловський (1916–1985) присвятили цілий розділ гіпотезі палеоконтакту з наступним аргу-

ментом: учені-природознавці та історики повинні серйозно розглянути можливість того, що контакт із позаземними істотами таки міг мати місце в історії.

Ідея паралельних і розгалужуваних світів виявилася не менш багатою в літературному плані, ніж ідея подорожі в часі та ідея контакту цивілізацій. Проте, незважаючи на величезну кількість фантастичних творів про ці незвідані світи, насправді є не так уже й багато (якщо не сказати – мало) подібних творів, де б пропонувався якісно новий досвід, давалося б нове, оригінальне пояснення того чи іншого уявного експерименту. Надалі в ХХ ст. ідею багатьох світів розвивали у своїх творах Рендалл Гаррет, Кліффорд Саймак (1904–1988), Рей Бредбері (1920–2012), Брайан Олдісс (нар. 1925), брати Аркадій Натанович (1925–1991) і Борис Натанович (1933–2012) Стругацькі та інші письменники.

Починаючи з 1970-х рр. зусиллями вчених та ентузіастів Володимира Авінського, Юрія Морозова, Ігоря Лисевича, Вадима Вілінбахова, Володимира Рубцова, Ростислава Фурдуя, Гаррі Бурганського та Олексія Архіпова теорія палеоконтакту науково зміцнилася й отримала підтримку з боку швейцарського археолога і письменника-уфолога Денікена.

Еріх фон Денікен (нар. 1935) був серед тих ентузіастів, хто створював і пропагував теорію палеоконтакту і на чю долю випав особливий успіх. Його діяльність по суті склала пік всесвітнього захоплення ідеєю палеоконтакту, який припадає на 70-ті рр. ХХ ст.



Еріх фон Денікен

Велику роль у цьому відіграла книга Денікена “Колісниці богів: нерозгадані таємниці минулого” (1968), а також знята за її мотивами західнонімецька документальна кінодиалогія “Erinnerungen an die Zukunft” (“Спогади про майбутнє”) (1970) і “Botschaft der Götter” (“Послання богів”; у радянському кінопрокаті – “Таємниці богів”, 1976). У цій праці описані різні так звані “недоречні артефакти” (археологічні знахідки) як можливі докази палеоконтакту – Баальбекська тераса, Догу, фрагменти з “Пісні про Гільгамеша”, різні наскальні малюнки тощо. Опираючись також на власне тлумачення стародавніх пам’яток фольклору, міфи, священні тексти, архітектурні споруди тощо як свідчення візиту на Землю представників позаземних цивілізацій, Еріх фон Денікен у своїй книзі, що стала міжнародним бестселером, намагається звести гіпотезу палеоконтакту до рангу наукової теорії. У простій і доступній формі він представив безліч знахідок, які нібито свідчили про відвідування Землі в найдавніші часи гостями із зірок.

Як зазначала преса, кожна нова книга Е. Денікена ставала бестселером; на його лекції важко було потрапити; за його книгами поставлено декілька не менш популярних фільмів, – крім згаданих, у 1994 р. знятий цикл науково-популярних фільмів “Auf den Spuren der Allmächtigen” (“Слідами всемогутніх”). Денікен є ідейним лідером міжнародного Давньо-астронавтичного товариства (ДАТ), створеного 14 вересня 1973 з прибічників “теорії”, які займаються власними пошуками, та просто “співчуваючих”. На жаль, не всі факти описані Денікеном коректно і не всі їх можна беззаперечно навести як докази палеоконтакту. І все ж навіть те, що залишилося поза критикою науки, складає досить великий масив загадкової інформації, яка, здається, свідчить на користь прибуття на Землю інопланетян із далеких куточків Космосу.

У II пол. ХХ ст. під впливом сенсаційних заяв Е. фон Денікена про НЛО починаються публікації, переклад і вивчення давньоіндійських джерел про “літальні” апарати й “космічні” польоти.

У ХХ ст. ентузіасти уфології у багатьох країнах об’єднуються у різні товариства і клуби. Перші з них виникли у США ще на початку 50-х: “Організація з дослідження атмосферних явищ”, “Загальна мережа НЛО” та ін. У 1973 р. в Чікаго (Chicago) американським ентузіастом Джене Філіпсом було засноване “Товариство з вивчення астронавтики давнини”

(Ancient Astronautics Society, AAS) з метою дослідження впливу прибульців на розвиток людства і пошуку високорозвинених у технічному сенсі цивілізацій, що існували в доісторичну епоху. Під керівництвом AAS проводилися конференції, видавався журнал “Стародавній горизонт” (німецькою й англійською мовами), були випущені такі праці, як “Книга про стародавніх астронавтів” і “Нові докази існування стародавньої астронавтики”.

У наші дні активно діє створений у 1974 р. в Нортфілді (штат Іллінойс) “Центр з вивчення НЛО”, першим керівником якого був відомий ентузіаст уфології Дж. А. Хайнек. Центр регулярно проводить конференції, випускає бюлетень “Міжнародний інформатор з НЛО” і щорічник “Журнал досліджень НЛО”. Усього в світі налічується не менше 50 активних громадських організацій з вивчення НЛО: вони є у багатьох країнах Європи, в Китаї, Індії та інших країнах.

Значний інтерес до НЛО спостерігається у Франції, де діє єдина у світі державна “служба НЛО”. У 1977 р. при Національному центрі космічних досліджень у Тулузі була організована невелика “Група з вивчення непізнаних аерокосмічних явищ”. Пізніше її перетворили на “Службу експертизи атмосферних явищ” (SEPR), співробітники якої збирають і аналізують відомості про НЛО, що надходять в основному з державних джерел: ВВС, цивільної авіації та насамперед жандармерії, якій, починаючи з 1974 р., доручено повідомляти про всі з’явлення НЛО.

У 1970-х рр. в СРСР активізувалися урологи-ентузіасти на чолі з В. Г. Ажажею (нар. 1927). Сплеск інтересу до НЛО тут викликав “петрозаводський феномен”, що спостерігався на північному заході Росії 20 вересня 1977. Після цього одна за одною почали створюватися громадські організації уфологів.

Щоправда, в СРСР такі дослідження, які проводилися в 1970-х, найчастіше називали “областю лженауки і псевдонауки” (!). Та, незважаючи на це, для вивчення сучасної історії з’явлення представників позаземних цивілізацій важливе значення мало проведення в СРСР у 1971 р. Бюраканської міжнародної конференції з проблем зв’язку з позаземними цивілізаціями. Конференція визнала доцільним пошук позаземних цивілізацій із рівнем розвитку, порівняним із земним, а також із технічним потенціалом, “що набагато перевищує земний”.

У 1984 р. любителі уфології об’єдналися в “Комісію з аномальних явищ” (КАЯ) при Комітеті з проблем охорони навколишнього природного середовища Всесоюзної ради науково-технічних товариств. Очолював КАЯ ентузіаст пошуку позаземних цивілізацій і вивчення НЛО радіоастроном із Нижнього Новгорода В. С. Троїцький, член-кореспондент Російської Академії наук. Наприкінці 80-х відбулося кілька всесоюзних шкіл та семінарів з міждисциплінарних проблем, серед яких була і проблема НЛО.

У цей час американський письменник Захарія Сітчин (1920–2010) у своїх книгах “Jorneys to the Mythical Past” (“Колиски цивілізації”) і “Divine Encounters: A Guide to Visions, Angels and Other Emissaries” (“Дванадцята планета”) стверджував, що деякі мегалітичні споруди (Баальбек у Лівані, комплекс на Храмовій горі в Єрусалимі та ін.), складені з великих кам’яних блоків масою до 1 000 т, могли бути зведені прибульцями-ануннаками як стартові майданчики (“космопорти”) для своїх космічних кораблів.

Серед дослідників загадок НЛО в Індії можна назвати Дж. Р. Джосаєра, директора Міжнародної академії санскритських досліджень у Майсурі (1970-ті); ученого-текстолога доктора Наріна Шетха; доктора Руф Рейну з університету в Чандрігарсі; професора В. Р. Рамачадру Дікшітара, автора дослідження про використання літальних апаратів і незвичайної зброї під час воєн у Стародавній Індії та ін. Внесок у вивчення проблем давньосхідної “космонавтики” зробили дослідники з інших країн – англійці Девід Девенпорт і Джон Бьорроуз, популяризатори з Росії Б. Зайцев і С. Буланцев.

В інтернет-ресурсі було зазначено, що китайці теж нещодавно виявили у Лхасі (Тібет) деякі санскритські документи, в яких подаються інструкції щодо побудови міжзоряних космічних кораблів. У рукописах не сказано, чи здійснювався в давнину міжпланетний переліт, але серед іншого згадується запланований у минулому політ на Місяць. Китайська наука в цьому відрізняється від європейської, – наприклад, у провінції Сінцзян існує державний інститут, який займається дослідженням НЛО.

Значного поширення набула існуюча з ХІХ ст. гіпотеза панспермії, хоча деякі вчені вважають, що вона не дає однозначної відповіді на питання можливості виникнення найпростіших організмів та їх перенесення між планетами космічними тілами, наприклад, за допомогою метеоритів на кшталт метеорита Єфремівка (1962) чи Мурчисонського метеорита (1969).

Останні відкриття, зроблені на інших планетах Сонячної системи за допомогою зондів, доводять, за словами науковців, можливість (чи факт?) існування форм життя бактерій на Марсі; нарешті, відкриття за межами Сонячної системи планет, аналогічних нашій, історія з легендарною “планетою Нібіру”, нібито зафіксованою у 1983 р. під час спостережень на південному полюсі американцями, астрономами NASA, – Томасом ван Фландернсом і Річардом Харрінгтоном (у 2017 р. з’явилася інформація, яка опосередковано підтверджує факт існування Планети-Х за орбітою Нептуна), засвідчують неунікальність Сонячної системи, в якій ми знаходимося. Тож про важливість дослідження проблеми НЛО неодноразово заявляв Енріко Баккаріні, керівник італійського Національного уфологічного центру.

Як зазначають дослідники, “багато вчених і досі переконані, що наш випадок у Всесвіті не унікальний і що розумне життя повинно бути

закономірною і типовою фазою його еволюції. Ученими в даному випадку рухає не просто ентузіазм сучасної масової культури, а фундаментальний науковий принцип, що отримав назву “принцип Коперніка” [155].

Теорію палеоконтакту розвивають і сучасні автори на Заході (Бурак Ельдем, 2003 р. та ін.). У 2003 р. проблему співіснування світів американський фізик Л. Саскінд (нар. 1940) сформулював як проблемну теорію струн, одним із засновником якої він і став. У ХХІ ст. вчені висунули ідею, що життя на Землі зародилося завдяки падінню льодяних комет, які мільйони років тому створили необхідні органічні сполуки [152]. Окремі аспекти проблеми палеоконтакту аналізували С. Пішун, В. Фернандович, Т. Тюріна та ін.

На жаль, сьогодні досить небагато вчених сприймають проблему палеоконтакту серйозно. Консервативні ж дослідники ставлять під сумнів саму ідею палеовізиту в цілому. Тому всі критичні оцінки, адресовані Денікену й іншим прибічникам ідеї палеовізиту, часто поширюються і на його колег із ДАТ. Наголошується, що книги Роберта Шарру, Петера Красси чи Робіна Коллінза відрізняються, мовляв, від денікенівських набором аргументів, але не якістю й системністю. При цьому в ряді країн проблемою палеоастронавтики майже не займаються ні історики, ні філософи.

Натомість у 2005 р. Поль Теодор Хелльє (нар. 1923), колишній міністр оборони Канади (1963–1967) при уряді М. Б. Пірсона (1963–1968) і помічник прем'єр-міністра при уряді П. Е. Трюдо (1968–1979, 1980–1984), під час виступу на конференції в Торонто нагадав про те, що він особисто брав участь у засіданнях НАТО з 1963 р. по 1967 р. При цьому експосадовець наголосив, що вже незадовго до “Розуелльського інциденту” мав місце епізод спостереження НЛО. А в 2008 р. три пілоти гелікоптерів заявили, що вони спостерігали дивний об'єкт над Уельсом, який випускав сильні світлові промені. Отже, виходить, що НЛО літають у нашому небі абсолютно вільно. І не тільки: бажання США повернутися на Місяць до 2020 р. (після його відвідувань у 1969–1972), мабуть, необхідно пов'язувати з потребою створення бази, яка б дозволила захищати Землю від міжгалактичних атак.

І хоча існуюча, на думку ряду політиків, проблема державної таємниці щодо НЛО разом із небезпекою можливого культурного шоку повинна змушувати діяти досить обережно при оприлюдненні відповідної інформації, проте останнім часом таємне стає все більш явним. Так, у середині травня 2008 уряд Великої Британії відкрив доступ до секретних матеріалів про “контакти з інопланетянами” з 1978 по 1987. У Франції Національне космічне агентство надрукувало аналогічні матеріали на сайті. В 2008–2010 матеріали про НЛО оприлюднили Китай, Бразилія, Нова Зеландія. На початку квітня 2011 деякі документи по НЛО розсекретило ФБР. Завдяки цьому сьогодні зміцнюється впевненість у тому, що життя не

є винятково монополією Землі. Навіть Ватикан допустив таку можливість. “Можна вірити в Бога і в прибульців”, – заявив астроном і теолог Хосе Габріель Фюнес.

У лютому 2012 колишній консультант Пентагону і американського конгресу Тімоті Гуд заявив про те, що 34-й президент США Дуайт Ейзенхауер (1953–1961) мав як мінімум три зустрічі з представниками позаземної цивілізації. За його словами, ці контакти відбувалися на авіабазі Холломан у Нью-Мексико при численних свідках, хоча доказів таких зустрічей не надано. Тімоті Гуд також стверджує, що це був не перший і не останній візит представників позаземної цивілізації, але про цей конкретний випадок йому відомо найкраще [55].

Як не дивно, Тімоті Гуд – далеко не перший, хто заявив, що Ейзенхауер спілкувався з прибульцями. Раніше з подібною заявою виступив чиновник із Нью-Гемпшира Генрі Макелрой. У 2010 р. він наголосив, що бачив секретний документ, який призначався цьому президентові і в якому йшлося про те, що інопланетяни прибули до Америки, налаштовані мирно і готові до зустрічі з главою держави. У цьому ж році Міністерство оборони Великої Британії нібито розсекретило папери, згідно з якими з прибульцями свого часу мав діалоги прем'єр-міністр країни Уїнстон Черчилль (Churchill) (1940–1945, 1951–1955). Багато уфологів вважають, що Черчилль навіть консультувався з Ейзенхауером на предмет того, як спілкуватися з загадковими гостями.

А за твердженням академіка Російської академії природничих наук та Міжнародної академії наук, генерал-лейтенанта запасу О. Ю. Савіна групі дослідників з Генерального штабу РФ наприкінці 80-х років теж вдалося вийти на контакт із представниками позаземної цивілізації [28]. Разом із тим ми маємо мізер даних щодо палеоконтакту з інопланетянами мешканців давньої Америки, досліджень щодо можливості такого контакту обмаль.

Прихильники конспірологічних теорій (“теорій змови”) стверджують, що світові уряди як мінімум поінформовані про наявність інопланетян у Космосі або на Землі чи навіть мають “келейні” контакти з ними. У 2010 р. в деяких світових ЗМІ з'явилися повідомлення, що для перших і наступних контактів з інопланетянами ООН розглядає питання введення інституту офіційного спеціально уповноваженого представника Землі з конкретною кандидатурою Мазлан Отман [169]. Проте невдовзі твердження про введення посади такого “посла землян” були спростовані [170]. У квітні 2010 у програмі “Познер” про свої “контакти” з позаземною цивілізацією розповів колишній глава Республіки Калмикія (1993–2010) і Президент Міжнародної шахової федерації Кірсан Ілюмжинов. За його словами, зустріч з інопланетянами відбулася 18 вересня 1997 у Москві [65].

Відкриття планет в інших зоряних системах свідчить про наявність місць у Всесвіті, можливо, сприятливих для виникнення життя. Що

стосується пошуків форм життя за межами Сонячної системи, то вони спрямовані в напрямку віднайдення результатів діяльності розумних істот. Із 1971 працює проєкт SETI, учасники якого шукають сліди активності інопланетян у радіодіапазоні. Після 2020 р. НАСА планує запустити космічний телескоп ATLAST, який, як вважається, буде спроможним знайти непрямі ознаки життєдіяльності на екзопланетах у “зоні життя”.

Численні свідчення давніх літературних текстів (як у цьому нібито переконує їх критичний аналіз), найчастіше релігійно-міфологічних за змістом, ніби засвідчують, що Земля не є унікальним тілом у Всесвіті, що таких населених об’єктів маса і що їх високорозвинені мешканці могли неодноразово відвідувати нашу планету в минулому, про що автор цієї книги вже писав у своїх попередніх публікаціях, які побачили світ на сторінках фахових і нефахових видань [93; 94; 95; 96; 97; 98; 99; 100; 101]. Проблему звернення людини мовою музики до богів (якими, на нашу думку, раніше вважалися інопланетяни) аналізує дослідниця А. Васюріна [20].

Як видно, вже з часів перших публічних виступів Е. фон Денікена потік наукової, популярної й фантастичної літератури не вичерпується. Найбільш відомі дослідники позаземного розуму і можливих контактів з його носіями густо населяють історію людства інопланетними прибульцями, відкидаючи геть усі сумніви обережних учених. Звичайно, не можна не визнати, що часто їх оповіді набувають пригодницько-романтичного характеру, надихають та інтригують. Науково-фантастична література нерідко описує ще не здійснені наукові проєкти, ще не зроблені відкриття, а також ідеї, які досі не увійшли до ареалу науки. Прикладів того достатньо багато (голографія, лазери, клонування та ін.). Один із них – передбачення ідеї “багатьох світів” і опис цієї ідеї та численних наслідків із неї для людської цивілізації.

Щоправда, деякими науковцями зазначається, що “в сучасних наукових виданнях, що рецензуються, подібні гіпотези зазвичай не розглядаються всерйоз” [116], оскільки вони ... не мають підтверджень! Натомість представники уфології стверджують, що фактів наявності палеоконтакту більше ніж достатньо, але їх приховують офіційні кола провідних країн...

Ми бачимо, що вже фантастика минулого передбачила появу еверетизму, еверетизм же, утвердившись у фізиці, дозволив дійти висновку про онтологічну цінність будь-якої літературної фантазії, оскільки в результаті практично нескінченної кількості розгалужень світобудови, що відбулися після Великого вибуху, у мультиверсумі можна допустити існування чи не всіх описаних фантастами (і тим більше авторами-реалістами) універсумів. У цьому сенсі фантастична література, створювана авторами в нашому Всесвіті, може бути суто реалістичною прозою в іншій частині Мультиверсуму.

Водночас, починаючи з II пол. XX ст., учені проводять цілеспрямовані пошуки позаземного життя як у середині Сонячної системи, так і за її межами. Результати з дослідження метеоритів, верхніх шарів атмосфери Землі і дані, зібрані під час космічної програми “Вікінг”, дозволяють стверджувати, що на інших планетах Сонячної системи, де є вода й атмосфера, цілком можуть існувати примітивні форми життя. Астробіологи шукають хоча б їх елементарні форми (бактерії тощо) на *землеподібних планетах* (Марс і Венера). Перспективними для таких пошуків вважаються й деякі супутники (Європа, Каллісто, Ганімед, Енцелад, Титан) таких *газових гігантів*, як Юпітер і Сатурн, а також *мала планета* Церера чи навіть метеорити. Імовірність життя на *крижаних гігантах* (Уран і Нептун) чи їх супутниках досить мала. Але за останні руки вчені досить серйозно зайнялися пошуками життя на далеких *екзопланетах*.

Суперечливість і недостатня дослідженість проблеми палеоконтакту офіційною наукою спонукає нас ще раз досить серйозно підійти до її всебічного аналізу. А джерелами для цього стануть писемні пам’ятки, артефакти, усні оповіді тощо...

* * *

Метою нашого дослідження є спроба на основі аналізу давніх джерел здійснити систематизацію й аналіз міфологічних, історичних та археологічних даних, відобразити в них ті аспекти, які можуть бути витлумачені як свідчення візиту в минулому на Землю розумних мешканців з інших космічних об’єктів, і подати цілісну картину міжгалактичних контактів у всіх регіонах Землі, де проявлялася цивілізація, спроможна відобразити в артефактах дивовижні явища стародавньої історії Землі, що можуть мати доленосні наслідки в майбутньому.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

- простежити ті феноменальні вияви в історії земної цивілізації, які можуть бути витлумачені на користь палеовізиту;
- з’ясувати на основі релігійно-міфологічних та природничо-наукових даних імовірність наявності в минулому й сьогодні “контактного” підтексту проблеми “паралельних” світів;
- розкрити міфологічні, філософські й наукові дані щодо вияву ідеї “Землі як живого тіла” через зміну підходів до оцінювання господарської діяльності людини на ній;
- дослідити шляхом аналізу релігійних і міфологічних текстів народів стародавнього Близького Сходу “езотеричне” (зашифроване) знання щодо можливої наявності в ньому ідеї про міжпланетні контакти в глибоку давнину;
- проаналізувати релігійні й міфологічні тексти народів далекого Стародавнього Сходу для з’ясування реального підґрунтя оповідей про повітряні й космічні польоти в минулій історії цих країн;

- вивчити тексти античних літературно-міфологічних творів та історичних документів щодо імовірного відображення в них проблеми міжгалактичних контактів розумних істот;
- піддати аналізу міфологічні оповіді та перекази давніх “варварських” європейських народів для того, щоб з’ясувати імовірність присутності в їхній духовній культурі ідеї міжкосмічних стосунків;
- простежити свідчення документів давніх країн Латинської Америки та загадкових об’єктів на їх території щодо відшукування інформації про можливе відвідування Землі інопланетними прибульцями;
- проаналізувати повідомлення середньовічних документів (хроніки, літописи, життєписи тощо) щодо наявності в них свідчень про космічних прибульців та контакти представників різних цивілізацій;
- з’ясувати можливості й перспективи наступного контакту землян із представниками позаземних світів як засобу активізації творчих потенцій мислячого розуму.

* * *

Окремі положення нижченаведеного тексту апробувалися автором на різних рівнях. Так, деякі аспекти теми демонструвалися ним у виступі в програмі “Твоя правда” на радіостудії “Європа Плюс” у місті Києві, присвяченій дохристиянським культам минулого (28 червня 2013), а також на російському телеканалі “ТВ-3” у двох документальних науково-популярних телефільмах, участь у зйомках яких автор брав перед російсько-українською війною, що почалася в 2014. Цей матеріал аналізувався й під час теоретичних виступів автора на наукових конференціях і методологічних семінарах. Окремі положення праці обговорювалися на сторінках періодичного видання “Akademix” у рубриці “Aton”, яку вів автор. Було також надруковано ряд статей у фахових та інших виданнях (2004–2014), що й було зазначено вище.

І ось тепер усе це систематизовано і в цілісному вигляді подається в монографічному дослідженні, яке й пропонується увазі читача, небайдужого до актуальних проблем буття світу й людини.

РОЗДІЛ 1. "ГОСТІ" З ІНШИХ СВІТІВ

У наші дні як наукові працівники, так і пересічні громадяни, які цікавляться актуальними проблемами суспільного розвитку, нерідко зіштовхуються з цікавими матеріальними об'єктами живої й неживої матерії, які не вписуються у наше повсякденне розуміння, особливо з незвичайними пам'ятками матеріальної культури минулого, з виявами багатьох дивних чи, точніше, незвичайних стародавніх технологій, які важко пояснити тодішнім рівнем розвитку людства. Ці феномени постають у нашому Всесвіті ніби свідки іншої реальності, як "гості" з невідомих нам світів. У будь-якому разі так їх здатні сприймати непоодинокі фахівці й ентузіасти...

Сьогодні багато науковців, ентузіастів і обивателів стикаються з дивовижними живими істотами, які, як помічено, лише періодично спостерігаються (або періодично з'являються?) на Землі. Може вони не є "автохтонними" на ній, а "прибули" чи привезені з якихось інших світів?



Невідомий художник. Лох-несське чудовисько

Серед таких претендентів на інопланетне походження на першому місці стоїть "Лохнесське чудовисько" ("Нессі") – легендарна істота (плезіозавр?), яка була помічена в шотландському озері Лох-Несс (в Росії аналогічним йому вважається Бросненгське чудовисько, у Конго – "мокелембембе" – тут уже динозавр типу диплодок). Озеро Лох-Несс є водоймищем до 230 м завглибшки, 1,5 км завширшки, 37 км завдовжки (площа 55,5 км²), з каламутною водою, незначною кількістю поживних речовин, але воно, можливо, здавна з'єднувалося з морем (або ще й з іншим, "паралельним", світом? – І. М.).

За усними переказами, першими, хто розповів сучасникам про таємничу істоту в далекому шотландському озері, були римські легіонери, які з мечем у руках завойовували кельтські простори на зорі християнської ери. Місцеві жителі увічнили у камені усіх представників шотландської фауни – від оленя до миші. Єдиною кам'яною статуєю, ідентифікувати яку римляни не змогли, було дивне зображення "довгошийого тюленя" велетенських розмірів.

Перша вже письмова згадка про істоту, яку спостерігалася у водах озера Лох-Несс, належить до VI ст. н. е. У життєписі святого Колумби (521–597), написаному Адомнаном (627–704), абатом Айонського

монастиря в Шотландії, через 100 років після подій, що трапилися, розповідалося про тріумф святого над “водяним звіром” у річці Несс. У своєму новому монастирі біля західного узбережжя Шотландії настоятель Колумба прагнув навернути у християнську віру туземних язичників піктів та скоттів. Зокрема, близько 565 н. е. Колумба хрестив короля піктів Бруде I (560–584/586), столиця якого була розташована на захід від Інвернесса, поблизу Лох-Несса.

Згідно з житієм святого, якимсь Колумба вийшов до озера і побачив, що місцеві жителі ховають одного зі своїх співплемінників – той був убитий, коли плавав у озері; на його тілі були помітні численні рани. За словами людей, його згубив “нісаг” (так називали тоді кельтських чудовиськ). Жителі, озброєні баграми, щоб відганяти непроханого гостя, підтягли тіло загиблого до берега. Один з учнів святого кинувся в воду і поплив через вузьку протоку, щоб узяти човен. Коли він відплив від берега, “з води піднявся дивного вигляду звір, на зразок гігантської жаби, тільки це була не жаба”. Не розгубившись, Колумба почав молитися й своєю молитвою відігнав чудовисько. В іншій версії оповіді не згадуються деталі вигляду чудовиська, а воно називається просто велетенським звіром; тут святий молитвою перетворив звіра на дерево.

Нові задокументовані відомості про спостереження на озері істоти належать до часу побудови військової дороги генералом Уейдом на південному березі водоймища (XVIII ст.). Тоді, кажуть, вибухові роботи біля Фойерса злякали двох величезних чудовиськ, які дримали. Упродовж XIX століття надходили повідомлення про велетенських “саламандр”. Потім “монстр” начебто ненадовго втихомирився. Аж раптом у 1880 р. при повній тиші і ясному небі на озері перекинувся і пішов на дно разом із людьми невеликий вітрильник. Відразу згадали про чудовисько, знайшлися й люди, які його “бачили”.

У 1932 році якась міс МакДональд стверджувала, що спостерігала істоту, яка низьким берегом пробиралася до озера. Великого інтересу це повідомлення не викликало, хоча згодом дослідники звернули на нього увагу, оскільки очевидиця стверджувала, що істота нагадувала крокодила з короткою головою. Навесні 1933 в газеті “Inverness Courier” була уперше опублікована детальна розповідь про спостереження невідомої істоти в озері подружжям Маккей. Історію наводив інспектор Управління водного та лісового господарства Алекс Кемпбелл, який згодом свідчив про власні численні спостереження істоти і стверджував, що відчував її ... подих!

Під час піку спостережень чудовиська в 1933–1934 рр. “Нессі” почали ототожнювати з персонажем кельтської легенди Келпі. Легенда описує цього водяного духа озера як коня з довгою шиєю і маленькою головою. Угледівши випадкового подорожнього, Келпі заманював його, підставляючи свою лиснючу спину – ніби пропонував підвезти – і

зтягував довірливу людину під воду. Як бачимо, Нессі давав про себе знати лише в певні періоди. В наші часи поява цього чудовиська теж зафіксована лише епізодично (1955, 1957, 1960, 1972, 1975, 1994, 2003, 2005, 2007, 2009) [80]. Де воно було у інші дні й ночі – невідомо. Може звір зникав у “часових коридорах”?



Єті. Схематичний малюнок

Не менш загадковою є так звана “Снігова людина” (“єті”) – людиноподібна істота, яку, за свідченнями очевидців, зустрічали в різних високогірних та лісових районах Землі. Її існування наполегливо підтверджують багато ентузіастів. Є думка, що це реліктовий гомінід, тобто ссавець із групи приматів і роду людини, який із доісторичних часів зберігся до наших днів (чи теж був завезений на Землю або якимось проник на її терени? – І. М.).

Відомі численні зображення істот, подібних сніговій людині (на предметах мистецтва Стародавньої Греції, Риму, Давньої Вірменії, Карфагену і етрусків, а також середньовічної Європи) і згадки про нього, зокрема, на сторінках Біблії (“кудлатий”), “Рамаяні” (“ракшаси”), в поемі Нізамі Гянджеві (бл. 1141 – 1209) “Іскандер-наме”, у фольклорі різних народів (“фавн” і “сатир” у Стародавній Греції, “єті” в Тибеті, Непалі і Бутані, “гулей-лазні” в Азербайджані, “чучунни”, “чучунаа” в Якутії, “алмас” у Монголії, “ежен”, “маожень” і “женьсюн” у Китаї, “киїк-адам” і “албасти” у Казахстані, “шиш” і “шишига” у росіян, “див” у Персії і Київській Русі, “дідько” і “чугайстер” в Україні, “дев” на Памірі, “шурале” і “яримтик” у казанських татар і башкирів, “арсурі” у чувашів, “піцен” у сибірських татар, “абнауаю” в Абхазії, “сасквоч” у Канаді, “терик”, “тіркичавильїн”, “міригди”, “кілтаня”, “аринк”, “арис”, “реккем”, “джулія” на Чукотці, “бататут”, “седапа” і “орангпендек” на Суматрі і Калімантані, “агогве”, “какундакарі” і “кі-ломбе” в Африці і т. п.) [143].

Діодор із Сицилії (бл. 90–21 рр. до н. е.) писав, що якісь сатири були надіслані сиракузькому тирану Діонісію I (406–367). А згідно зі свідченнями Плутарха (бл. 45 – 127), у 84 р. до н. е. поблизу міста Аполлонії (тепер територія Албанії) солдати римського полководця Л. К. Сулли (138–78) упіймали сатира: “Тут зловили сплячого сатира, такого, яких зображують скульптори і живописці. Його привели до Сулли і, покликавши численних перекладачів, почали розпитувати, хто він такий. Але він не вимовив нічого зрозумілого, а грубо закричав, так, що це нагадувало суміш кінського іржання з цапиним беканням. Наляканий Сулла звелів прогнати його геть із очей” [127, с. 65–66].

Щось подібне зустрічаємо в українському козацькому літописі Самійла Величка (1670–1728): “Того ж 1676 року один сатир, що начебто довго жив у подільському лісі Недоборі, був перестрашений демонським збором і втік геть із Недобора ... у Великоскитську пущину (тобто до монастиря Скита Манявського, біля села Манява, що тепер у Богородчанському районі Івано-Франківської області – *І. М.*), де зустрів іншого сатира”. С. Величко, створюючи свою вставну новелу, поєднує з нею мотиви, запозичені з фольклору. Згаданий у новелі ліс Недобір ріс на Поділлі в Кам’янецькому повіті між Гуменцями та Шатавою; саме тут, за народним переказом, збиралася нечиста сила на чолі з самим Люципером (як це показано і в Величка) і розмірковувала, як за допомогою турків знищити український народ! Існування цієї легенди потім засвідчене в 1875 році “Подольськими епархиальними ведомостями” [21, с. 206].

Документально підтверджено, що в ХІХ ст. в Абхазії в селі Тхіна у людей жила жінка Зана, схожа на снігову людину, яка мала від місцевих чоловіків декількох дітей і більш-менш нормально інтегрувалася в людське суспільство. А в 1884 р. у Канаді машиністами залізниці нібито був спійманий самець “сасквоч”, хоча незабаром він утік. Російський зоолог К. А. Сатунін стверджував, що у 1899 р. він бачив самку “б’ябан-гулі” в Талишських горах (південно-східний Азербайджан).

У 1921 р. про існування “еті” повідомив відомий альпініст Говард-Бері, який очолював експедицію на гору Еверест. У 20-ті роки ХХ століття в Середній Азії нібито були спіймані кілька еті, укладені в зіндан і після безуспішних допитів і тортур розстріляні як “басмачі”. У 1941 р. підполковник медичної служби Радянської Армії В. С. Карапетян нібито провів безпосередній огляд живої дикої людини, спійманої в Дагестані; істота була незабаром убита і ... з’їдена! Письмових свідчень цього випадку не збереглося, незабаром Карапетян і його подільники були розстріляні як шпигуни. У цілому в ХХ ст. зафіксовані сотні повідомлень про спостереження снігової людини. Чому вона з’являлася землянам лише епізодично? Де вона перебувала в інший час?

В історії зустрічаємо також численні оповіді про “Дракона”, одну з поширених міфічних істот, яка зображувалася з тулубом плазуна, іноді в поєднанні з частинами тіла інших тварин (змія, птаха) (динозавр? – *І. М.*) [91, с. 394]. Образ дракона представлений у міфологіях Шумеру, Єгипту, Угаріта, Індії, Китаю, Японії, Греції, Мексики, на території Анд. У більшості культур він пов’язаний із культом водоймищ.

Перший із записаних міфів про дракона стосується шумерської культури і оповідає про те, як бог Нінурта перемиг драконоподібного монстра Асага. Згодом подібні міфи з’явилися в інших близько- і середньосхідних культурах: аккадській, ассирійській, хеттській і

давньоєгипетській. Відомості про монстрів, аналогічних Асагу, надалі проникли в іудейські, а потім і в християнські релігійні тексти [52].

У драконоподібного чудовиська з грецької міфології, Тіфона, крім уже традиційних характеристик такого роду монстрів, з'явився ще й дар гострого зору. У біблійних текстах є ряд згадок про драконоподібних монстрів і навіть пряме використання назви “дракон” у “Одкровенні Іоанна Богослова”.

Легенди про драконів є практично в усіх країнах Європи: Балаур – дракон румунської міфології, Куелебре – астурійської, дракон Фафнір – значущий персонаж скандинавської міфології. Про останнього розповідає ісландська “Сага про Вольсунгів”; Фафнір також є дійовою особою опери Ріхарда Вагнера (1813–1883) “Кільце Нібелунгів” за мотивами епосу “Пісня про Нібелунгів”. У легендах Норвегії, Британії та Італії присутні



П. Учелло (1397–1475).
Битва св. Георгія з драконом (бл. 1456)

“віверни” – дракони з крилами, але без передніх лап. Імовірно, їх образ близький до “ліндворму”. В албанському фольклорі згадується дракон Болла.

Надалі значного поширення у фольклорі отримав міфологічний мотив битви героя з драконом, який потім проник у літературу в вигляді легенди про святого Георгія, котрий переміг дракона і звільнив полонену ним дівчину (“Чудо Георгія про змія”). Літературні обробки

цієї легенди і відповідні їм зображення характерні для середньовічного європейського мистецтва.

У Європі дракони вважалися носіями злого, іноді диявольського начала. Дуже схожими на них уявлялися слов'янські дракони, проте на відміну від персонажів західних рицарських хронік, де вбивство дракона мало релігійний характер, наші богатирі знищували їх задля захисту своєї Батьківщини. У слов'янських міфах термін “дракон” не був настільки поширений, як “змій”, але за описом він нагадував західних драконів. Так, у билинах Київської Русі згадується триголовий дракон Змій Горинич. У казках і билинах ідеться також про змія, якого переміг Микита Кожум'яка (X ст.). У фольклорі південних слов'ян постає Огняник – дракон, що літає у хмарах та іноді падає на землю у вигляді вогняних іскор; з ними ототожнювали грозу.

Подальше використання образу дракона помітне, зокрема, в міфологіях країн Східної і Південно-Східної Азії (Японія, В'єтнам, Корея; у Китаї ритуали з виклику дощу не обходилися без зображень змія вже у VI ст. до н. е.), а також у пізнішій європейській культурі, де воно було пов'язане із, власне, естетичною роллю цього символу в мистецтві. Залишається відкритим питання про те, чи є образ дракона в міфологіях ранніх держав Західної, Південної та Східної Азії, доколумбівської Америки результатом незалежного розвитку чи він має відношення до культурних взаємовпливів (як помітний вплив близькосхідних міфів про дракона на грецький міф про Піфона, використання китайського символу дракона в міфологіях і мистецтві Японії, Індії й країн Південно-Східної Азії тощо). У В'єтнамі еволюція образу дракона як символу імператорської влади стала відображенням періодів розквіту і занепаду давньов'єтнамського суспільства. Згідно з традиціями феодальної культури дракон символізував тут моральну досконалість.

Починаючи з XI ст., у слов'янських текстах зустрічається слово “змій”, а в XVI ст – і слово “дракон”, запозичене з грецької мови; уперше воно з'являється в текстах, перекладених Максимом Греком (XVI ст.). Це засвідчує, що відомості про цю істоту поширилися по всій Землі, але не відомо, була вона істотою земного чи позаземного походження.

У міфах різних народів світу і в свідченнях очевидців згадується “*Морський змій*”, якому зазвичай приписують незвичайну пластичність та довгий, тонкий тулуб (що й дало привід для порівняння його зі зміями).

Уже в п'яти місцях Старого Завіту з'являється також ім'я “Левіафана” (Іов. 3, 8; 40, 25; Пс. 74, 14; 104, 26; Іс. 27, 1) як прообразу цього змія. В апокрифах (Книга Єноха, I–IV Книги Єздри, Апокаліпсис Баруха) і в Агаді теж зустрічається опис Левіафана як істоти неймовірних розмірів [92, с. 43]. Німецький лінгвіст Вільгельм Генезіус з'ясував, що слово “*liviah*” (корона, гірлянда) укупі з “*an*” набуває значення “той, хто закручується в спіраль”. При більш імовірній етимології – це “*liviah+tan*”, що означає “гірлянда”. А *tan*, у свою чергу, може означати крокодила, кита, дракона і велику рибу. Якщо прочитати уривки з вищезазначеного псалма Давида, де згадуються Середземне море і Левіафан, то стане зрозуміло, що мова йде про морську тварину, але якщо додати до цього і рядки з книги Іова, то можна зробити висновок, що це таки не кит.

У розрізі історії збереглися легенди про жахливих гігантських блакитних черв'яків індійських річок, які ночами виходять із твані на сушу і ковтають биків та верблюдів. Цю історію в різних варіаціях переказували Ктесій (II пол. V – поч. IV ст. до н. е.), Пліній Старший (23/24–79), Філострат Старший (кінець II – поч. III ст.), Солін (III ст. н. е.), Еліан (бл. 170 – після 222) і Палладій (360–420), насичуючи її все новими подробицями. Спочатку мова йшла про тварину 3–4 метрів у довжину,

потім у Соліна вона перетворилася на 12-метрового вугра з пір'ям, здатного проковтнути слона, “не жуючи”. При цьому монстр мав гармонійні пропорції, потужну шию, пащу, повну зубів, червонуватий колір очей, шкіру, покриту тісно прилеглою лускою, пальці на лапах, що злилися в плавальні перетинки; з його ніздрів виходили струмені пари. Тварина могла підніматися над хвилями і оглядати все довкола [102].

Оскільки скандинавські традиції морського змія й іудейські спостереження Левіафана узгоджуються в деталях, то виходить, що і ті, й інші сходяться до однієї великої тварини, схожої на рептилію. Отже, мова явно йде про невідому нам сьогодні тварину. Халдейські написи в Аккаді теж свідчать про змія, який “побиває” море, і його зображення є на стінах царського палацу в асирійському місті Дур-Шаррукін (тепер – Хорсабад). В “Упанішадах” згадуються морські чудовиська, зокрема Басоекі, цар змії, гігант, що мешкає у морях. У популярній китайській казці розповідається про морського змія, який був такий довгий, що джонка пливла від одного його кінця до іншого упродовж усього часу, коли той спав. Коли ж його перерізав корабель, то “звістка” про це дуже довго йшла до голови змія...

Багато подібних незвичайних істот описані І. І. Акімушкіним (1929–1993) у його популярному дослідженні [1]. Причому всі згадані створіння мали спільні “риси” – вони були майже невідомі землянам, з'являлися на нашій планеті епізодично і так само раптово зникали, їх бачили, але не могли спіймати чи дослідити. Невідомо, звідки вони з'явилися й куди поділися. Чи ж не були вони істотами з інших світів, хоча й мали вплив на нашу реальність?

* * *



Сфінкс і піраміди (XVIII–XXVI ст. до н. е.) Гіза. Єгипет

Окрім численних міфів та легенд про дивних істот археологами зібрана велика “колекція” незвичайних матеріальних пам'яток. Переважна частина людської історії до цього дня залишається прихованою в імлі тисячоліть – це засвідчують численні таємничі об'єкти і споруди, над походженням яких ламає голови не одне покоління істориків і археологів, філософів і уфологів.

Увагу вчених сьогодні привертають матеріальні об'єкти та незвичайні технології, які важко пояснити досягненнями тих народів, яким історія приписує створення таких артефактів. Усе це, ймовірно, свідчить про відвідування нашої планети представниками позаземних

цивілізацій, до того ж згадана “колекція” дивних пам’яток регулярно поповнюється новими відкриттями та знахідками.

На сьогодні існують численні теорії будівництва *єгипетських пірамід*, у яких зведення цих грандіозних споруд теж пов’язується з інопланетянами. За останні роки вагомі докази можливості застосування високошвидкісних різальних машин під час будівництва єгипетських пірамід були надані російським дослідником палеоконтакту Андрієм Скляровим (нар. 1961).

Важко пояснити факт існування “Багдадської батареї” – загадкового месопотамського артефакту парфянського й сасанідського періодів, виявленого в 1936 році Вільгельмом Кьонігом – директором Національного музею Іраку; цей артефакт розцінюють як античний гальванічний елемент, створений за 2 000 років до народження Алессандро Вольта (1745–1827)!

Багато загадок поставила перед дослідниками “Тераса” в давньому ліванському місті Баальбек площею 49×89 м. На ній зберігалися (частина з них пошкоджена терористами ІДІЛ у 2010-х) залишки Великого храму Юпітера, що складався з дев’яти рядів кам’яних блоків-монолітів, кожний розміром від $11 \times 4,6 \times 3,3$ м (вагою по 350 тонн) до $19,1 \times 4,3 \times 5,6$ м (вагою 750 тонн). З північно-західного боку тераси було вбудовано три найбільші в світі оброблені моноліти. Їх називають “Трілітоном” (грец. “Диво трьох каменів”). Каміні мали довжину 29 м, висоту 4 м і товщину 3,6 м. Вага кожного з трьох гігантів становила бл. 800 тонн, а неподалік, у кар’єрі, лежить блок масою 1000 тонн, який чомусь не змогли застосувати



Баальбекська тераса
(XVIII ст. до н.е.). Ліван

при створенні храму. Причому каміні Трілітона виявилися так акуратно складені й так точно з’єднані один з одним, що між ними майже неможливо було просунути навіть голку. На терасі височіло 6 найвищих на Землі колон (22 м) – залишки храму Юпітера, що досягав у довжину близько 90, а завширшки 50 метрів. Храм оточувала могутня колонада з 52 колон.

Дослідники наголошують, що храм був збудований римлянами в II ст. н. е. Вважається, що при зведенні цих циклопічних кам’яних споруд мав місце “азійський спосіб виробництва”, коли тисячі людей, обліпивши, як мурахи, гігантські кам’яні блоки, обтесували їх і тягли за десятки миль. Каменоломня знаходилася приблизно за 1 км від Баальбекської тераси. У цій каменоломні залишився найбільший у світі оброблений камінь – так званий “Південний камінь” – велетенська кам’яна брила розмірами $23 \times 5,3 \times 4,55$

м (1 500 тонн), вирубана, як можна подумати, зубилами. Скільки б не висували офіційних версій науковці, ми не знаходимо у стародавніх документах опису процесу будівництва цих споруд. Тож і технологія, за якою пересували й піднімали такі кам'яні блоки, витесані в ті далекі часи, невідома і навряд чи могла виражатися в “піщаному насипі”.

Чи ж не обійшлося тут без допомоги інопланетного розуму – адже щоб самостійно перемістити “Південний камінь”, східним правителям потрібні були б спільні зусилля від 40 до 60 тисяч чоловік! Історія замовчує про залучення такої кількості працівників. Письменник-фантаст Олександр Казанцев (1906–2002) був переконаний, що “Південний камінь” та Трілітон були відшліфовані й переміщені з використанням невідомих нині технологій.

Біля Карнаку в Бретані (Франція) увагу вчених давно привертає алея *менгірів* – доісторичних пам'яток мегалітичної культури доби неоліту (бл. 45 00 – 3 300 рр. до н. е.), що є вертикально поставленими кам'яними блоками (стовпами, брилами). Розміри менгірів значною мірою відрізняються, вони досягають у висоту 4–5 метрів (над землею) і більше (найбільший має висоту 20 метрів і вагу 300 тонн). Хто і з якою метою тягнув ці потужні брили за багато кілометрів і потім встановлював групами, рядами, вкопував? Призначення менгірів не має на сьогодні однозначного пояснення – швидше за все вони застосовувалися як релігійно-культові споруди, пов'язані з культом Сонця.

Інтерес науковців викликає також “*Андікітирський механізм*” – досконалий стародавній механічний обчислювальний пристрій (“перший комп'ютер”), призначений для розрахунку положення небесних тіл. Він був знайдений в уламках судна (“Андікітирського корабля”), що потонуло поблизу острова Андікітира, розташованого між Кітирою і Критом у Егейському морі; пристрій датується приблизно 70-ми рр. до н. е. Чи могли стародавні вчені без допомоги позаземного розуму дійти до такого рівня наукових обчислень і технологічних досягнень?



Геогліфи (I пол. I тис. н. е.). Наска (Перу)

До об'єктів, які зведені з використанням незрозумілих нам будівельних технологій, можна віднести багато інших давніх пам'яток. Наприклад, невідомо як і на чому виготовлені гігантські (діаметром до 2 м) *кам'яні кулі* в Коста-Ріці (найбільші важать 16 тонн). Зараз десятки таких куль знайдені в Європі, Америці, Азії. О. Казанцев, В. Щербаченко, М. Агрест, А. Горбовський та інші дослідники стверджували і доводили, що навіть сучасна техніка не здатна створювати такі гігантські вироби і переміщати складові до них.

Нині в усьому світі відомі сотні споруд, виконаних із гігантських кам'яних блоків. Прихильники ідеї палеоконтакту неодноразово зазначали, всупереч думці ортодоксальних істориків, що завдання виготовлення і переміщення таких гігантських предметів не кількісне, а якісне. Тому вирішуватися воно повинне було не шляхом збільшення кількості рабів, а якісно інакше, через застосуванням принципово інших технологій, які землянам на сьогодні не відомі.

Цікавими є малюнки на землі (*геогліфи*) в пустелі Наска (Перу), які може побачити лише глядач, котрий підніметься високо над Землею; вони теж подаються уфологами як один із прикладів доказів палеоконтакту – вважається, що малюнки могли бути орієнтирами для космічних кораблів інопланетян. Якими ж були ці кораблі?

* * *

Описи і малюнки стародавньої літальної техніки, які дійшли до нас, засвідчують, що вона мала відношення і до космічних польотів.

Вважається, що перші зображення НЛО почали з'являтися ще 15–10 тисячоліть до н. е. Їх знаходять у печерах Франції, Іспанії та Китаю. А серед малюнків печер Сахари можна зустріти ескізи істот, одягнених неначе в скафандри або у водолазні костюми. В руках у них знаходиться щось таке, що віддалено нагадує посох, а також предмети кубічної форми – явно схожі на сучасні ящики. Африка – далеко не єдине місце, де можна зустріти малюнки подібного типу. У 1995 році неподалік від острова Крит був знайдений уламок глиняного предмета, вік якому як мінімум 5 тис. років. На ньому був зображений *механізм*, який нагадував сучасні гвинтокрили.

Непоодинокі зображення ракетоподібних машин, “*авіації*”, і легенди про них зустрічаються в Японії, Туреччині й Закавказзі (на території давнього Урарту), Італії, Югославії, Єгипті, Китаї, Зімбабве та ін. країнах.

При уважному прочитанні Старого Завіту на його сторінках теж зустрічаємося з описом незвичайних феноменів. Так, вельми вражають ілюстрації того, як сам Бог або його ангели з великим гуркотом і в густих клубах диму спускаються з неба на Землю. Одна з таких пригод описана пророком Єзекіїлем (622–571) (Єзек. 1, 1–24). Якщо тут відкинути убік релігійне пояснення і словесні гіперболи літописця – перед нами вимальовується стародавній *літальний апарат*, виготовлений за спеціальною технологією. Фахівці NASA, яких у даному випадку попросили зробити висновок, не лише однозначно висловилися про техногенну природу “колісниці”, а й на основі її описів запатентували кілька цінних винаходів, зокрема “колеса в колесі”.

Досить загадковим є зображення “*птаха з Саккари*” – фігурки з сікоморового дерева, виявленої у 1898 при розкопці одного з могильників

Саккари, що нині експонується в Каїрському музеї і датується III–II ст. до н. е. У цілому зображення нагадує пернатого птаха без дзьоба, оперення і нижніх кінцівок (чи не є це схематизованим зображенням планера? – І. М.).

А ось на шумерських малюнках знаходимо зображення пуску *ракети*, яка під час продування двигуна, тобто перед запуском об'єкта, знаходилася, судячи з усього, в шахті.

Дослідників зацікавив малюнок на кам'яній плиті в гробниці представника народу майя (місто Паленке на Юкатані). На їхню думку, там подане у розрізі креслення *космічного корабля* з астронавтом на борту. Характерною є не лише поза астронавта, який напружено вдивляється в прилади, але і ракетний принцип літального апарата. Внизу ракети чітко простежується факел полум'я. До цього можна додати і глиняну модель рідинного реактивного *двигуна*, знайденого в Африці.



Вімана

А чого варті знамениті літальні машини – “вімани” – з Індії як давній прообраз стратосферного літака Ту-135, про які (їх зовнішній вигляд, облаштування та озброєння) згадується у стародавніх індійських текстах (зокрема, у Ведах)!

У Делі стоїть 7-метрова колона з чистого заліза. Її вік – 1 600 років, і вона анітрохи не постраждала від корозії. Палеоуфологи вважають *Делійську колону* спеціальним знаком, залишеним інопланетянами для землян.

До доказів палеоконтакту багато дослідників відносять і золоті *колумбійські “літачки”*. Їхні моделі походилися в аеродинамічній трубі як сучасні винищувачі з вертикальним зльотом і посадкою. Зараз в усьому світі знайдено понад 30 таких “літаків”.

А в Гамбії (Африка) існує навіть “аеропорт” Юндум, збудований невідомо ким і невідомо коли. Важливим є те, що на його гладких, штучно відшліфованих, кам'яних плитах можуть здійснювати посадку літаки будь-якої ваги (що й робиться зараз). Не виключено, що на такі аеродроми в давнину могли сідати ті ж вімани, які мали, за сучасними оцінками, реактивні двигуни з тягою 9,5 тонн і швидкість у повітрі до 800 км/год.

Нерідко в літературі згадується про спостереження астрономами з Землі неототожнюваних і по цей день дивних об'єктів у Космосі. Випадки такого роду підібрані у статтях Олексія Архіпова “Затемнене сонце” і “Предтечі “чорної хмари”, що друкувалися в



Золотий літачок індіанців (бл. VI ст. н. е.). Колумбія

журналі “Техника – молодежи” за 1983 (№ 12), у праці Хефлінга Х. [159] та ін.

Кількість подібних знахідок нібито свідчить про реальну можливість палеоконтакту. Щоправда, серед загального оптимізму О. Казанцев підкреслює, що саме в зображеннях ракетоподібних пристроїв, скафандрів та іншої космічної атрибутики криється головне і принципово важливе обмеження теорії палеоконтакту. Багато наскельних малюнків давніх космічних кораблів виглядають досить переконливо, але якщо уважно вдивитися в конструкцію цих космічних кораблів минулого, то в них нібито порівняно легко можна визнати трохи змінені форми сучасних космічних кораблів, обмежених у своїх можливостях. Хоча це може бути суб’єктивне враження. Але хто ж літав у давнину над Землею?

* * *

В астрономії й динаміці космічного польоту в різних країнах нашої планети вживаються поняття трьох космічних швидкостей. *Першою* космічною швидкістю V_1 (круговою швидкістю) називається найменша початкова швидкість, якої потрібно надати тілу, щоб воно стало штучним супутником планети; для поверхні Землі перша космічна швидкість відповідає приблизно 7,9 км/с. *Другою* космічною швидкістю V_2 (параболічною швидкістю) називається найменша початкова швидкість, якої потрібно надати тілу, щоб воно, почавши рух біля поверхні планети, пододало її тяжіння; для Землі друга космічна швидкість відповідно рівна приблизно 11,2 км/с. *Третьою* космічною швидкістю V_3 називається найменша початкова швидкість, досягаючи якої тіло переборює тяжіння Землі, Сонця і залишає Сонячну систему; вона дорівнює приблизно 16,67 км/с відносно Землі і 47 км/с відносно Сонця.

Тіла, яким надавалася V_1 , були виведені на геоцентричну орбіту як штучні супутники Землі (ШСЗ). Тіла, яким була надана V_2 , виводилися на геліоцентричну орбіту як “штучні планети” і здійснювали польоти до планет Сонячної системи. Щоб тіло залишило межі Галактики, йому потрібно надати *четверту* космічну швидкість. Жоден космічний апарат до цих пір не розвивав навіть V_3 (47 км/с), щоб залишити Сонячну систему. Що стосується V_4 , яка відносно Сонця повинна становити бл. 550 км/с, то вона взагалі є гіпотетичною. Таким чином, для об’єктів, що нині виводяться в Космос, земляни здатні забезпечити фактично лише перші дві космічні швидкості.

Існує більш дешевий спосіб залишити Сонячну систему – розігнатися за рахунок планет, зближуючись із ними, використовуючи їх як буксири і поступово нарощуючи швидкість біля кожної. Для цього потрібна певна конфігурація планет (по спіралі, щоб, минаючи чергову планету, летіти саме до наступної). Через повільність обертання далеких планет (Урана і Нептуна) така конфігурація виникає рідко, приблизно раз на 170 років.

Останній раз Юпітер, Сатурн, Уран і Нептун вишикувалися в спіраль у 1970-і роки.

Скориставшись таким “парадом планет”, американські вчені відправили за межі Сонячної системи 4 космічні апарати – автоматичні міжпланетні станції (АМС): Pioneer-10 (“Піонер-10”, стартував 3 березня 1972), Pioneer-11 (“Піонер-11”, стартував 6 квітня 1973), Voyager-2 (“Вояджер-2”, стартував 20 серпня 1977) і Voyager-1 (“Вояджер-1”, стартував 5 вересня 1977).

Всі ці зонди несуть для інопланетян послання (закодовану інформацію), пластинки з якими були створені Ф. Д. Дрейком і К. Саганом. І перша дивина: 15 серпня 1977, за кілька днів до запуску максимально далекосяжних апаратів, був спійманий найзагадковіший радіосигнал “Wow!”. Може бути, з його допомогою інопланетяни повідомили один одному про важливу подію – підготовлюваний вихід людей за межі Сонячної системи?

Всі чотири апарати до початку 2015 віддалилися від Сонця до межі Сонячної системи (навіть вийшли за орбіту карликової планети Плутон). Але до зірок цим апаратам летіти ще дуже далеко. Зірки маленькі, а відстані між ними великі. Тому всі апарати, що не запуснені до конкретних зірок (а таких покищо немає), навряд коли-небудь пролетять поруч із зірками. Звичайно, за космічними мірками “зближення” можна прорахувати.

Так, із **Pioneer-10** (масою 258 кг) зв’язок був втрачений після 2003 р. Розрахунки показують, що в 2015 р. він повинен був мати швидкість 12 км/с відносно Сонця і знаходитися від нього на відстані бл. 113 астрономічних одиниць (а.од., тобто середніх відстаней від Сонця до Землі), що складає приблизно 17 млрд км. Якщо з ним нічого не трапиться під час польоту, Pioneer-10 через 2 млн років досягне “околиць” зірки Альдебаран, точніше пролетить від неї на відстані кількох світлових років (св. років)!

Зв’язок із **Pioneer-11** (258,5 кг) було втрачено ще в 1995 р. У 2015 р. він повинен був рухатися зі швидкістю 11,4 км/с на відстані 92 а. од., або 13,8 млрд км від Сонця. Pioneer-11 не менше часу, ніж його попередник, затратить на політ у напрямку до сузір’я Щит.

Натомість “Вояджери” працюють дотепер і повідомляють ученим про стан космосу навколо них. За розрахунками, інформація від них поступатиме щонайменше до 2020–2030. 12 вересня 2013 НАСА підтвердило, що **Voyager-1** (721,9 кг) першим з апаратів на відстані бл. 19 млрд км від Сонця полишив межі Сонячної системи, вірніше вийшов за рубіж її геліосфери в міжзоряний простір. Щоправда, він ще 300 років відчуватиме вплив Сонця. В січні 2017 апарат знаходився на відстані

137 а. од. (20,634 млрд км або 0,00217 св. року від Сонця – відстань, яку промінь світла переборює за 18 годин 59 хвилин і 23 секунди). Це найбільш віддалений від Землі і Сонця об'єкт, створений людьми (але ж Проксіма Центавра знаходиться далі апарата Voyager-1 майже в 2 000 разів!). У майбутньому приблизно через 40 000 років Voyager-1 буде знаходитися на відстані 1 парсек (бл. 31 трлн км) від Сонячної системи і пролетить на відстані в 1,6 світлового року (15 трлн км) від зірки AC+79 3888 сузір'я Жирафа; надалі апарат, швидше за все, буде вічно блукати неосяжними “просторам” Галактики.

Нарешті, **Voyager-2** (721,9 кг) у 2015 р. рухався зі швидкістю 15 км/с. У січні 2017 він знаходився на відстані 114,06 а. од. (16,9 млрд км, або 0,001744 св. року) від Сонця – відстань, яку промінь світла долає за 15 годин 23,5 хвилини (апарат її подолав за 40 років). Швидкість руху станції перевищує 3,3 а. од. на рік. Через 40 000 років Voyager-2 пройде на відстані 1,7 св. року від зірки Росс 248, а приблизно через 296 тис. років розійдеться з Сіріусом на відстані 4,3 св. року.

Такі фантастичні цифри, і вони засвідчують, що на даний момент землянам не загрожують далекі космічні мандрівки. Сучасна космонавтика, коли більшість ракетних двигунів працює на хімічному ракетному пальному і є “прожерливою”, не може похвалитися особливими успіхами. Космічні кораблі і супутники докищо повністю перебувають під дією гравітаційних сил. Ресурс їх “вільного” пересування в космічному просторі дуже обмежений і придатний лише для невеликих коригувань орбіт. Для їх здійснення потрібне розроблення нового пального, потрібні нові технології...

Необхідно мати на увазі й те, що сьогодні випадкове сильне відхилення космічного корабля від курсу загрожує екіпажу або супутнику землян неминучою загибеллю. Звідси випливає, що сучасна космічна техніка не в змозі набрати необхідної швидкості для міжзоряних польотів у строки, що визначаються тривалістю людського життя.

Отже, космічні кораблі давніх астронавтів (якщо такі існували) хоча й були схожі на сучасні, як на цьому акцентує увагу О. Казанцев, але при цьому за своїми даними мали бути придатними до тривалих і далеких космічних подорожей. Можливо, це були “модулі”, які відокремлювалися від їх орбітальних комплексів, що зависали над Землею і рухалися як сучасні космічні кораблі. А справжні міжгалактичні станції перебували на орбіті...

* * *

Отже, якщо на Землі й зустрічаються дані про давню космічну техніку, вона мала б бути технікою інопланетного походження. Як, зрештою, і її екіпажі, ніяк не схожі на земні.

У теоретичних працях письменника-фантаста О. Казанцева згадуються давні *черепи* людини й тварин, що мають отвори, схожі на кульові. Вік цих черепів – від 10 до 40 тис. років. Історики усвідомлюють, що в той час у людини не було зброї, здатної спричинити подібні наслідки, але Казанцев наголошує, що такі ушкодження могли бути залишені саме зброєю, схожою на сучасну. То може ця зброя мала позаземне походження? А отже, Землю в минулому таки відвідували космічні гості?

Недавно на Алтаї були знайдені добре збережені предмети, на яких



Статуетка догу (IV–III тис. до н. е.). Токіо (Японія).
Нац. музей

зображені *людиноподібні істоти* з великими очима, але без носа. У Коста-Ріці трапляються зображення *істот* у шоломах і скафандрах. Ще одним важливим доказом теорії палеоконтакту є самі знання окремих народів. Наприклад, відсталий в інтелектуальному плані народ догонів (Республіка Малі) здавна володіє унікальними астрономічними знаннями, частина з яких була відкрита сучасною наукою лише кілька десятиліть тому. Як повідомляють самі догони, ці знання були передані їм інопланетною цивілізацією, представники якої схожі на *амфібій*...

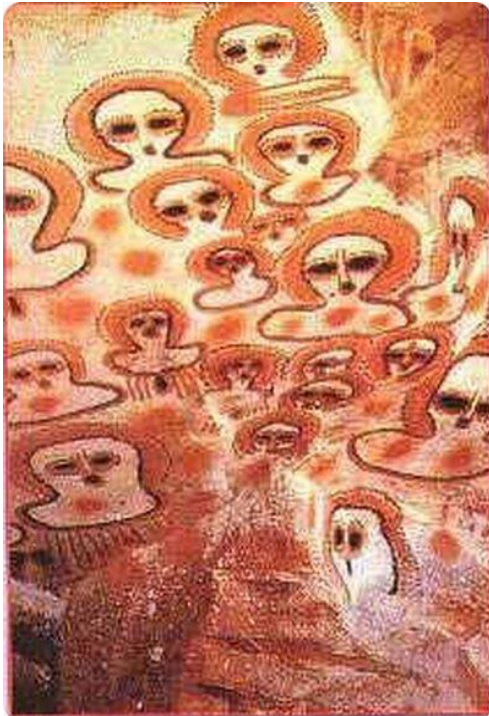
Нерідко як докази візиту на Землю інопланетних прибульців згадуються відомі на весь світ японські “*статуетки Догу*” (у вигляді глиняних фігурок людей “в окулярах”, виготовлених у період Дзьомон, 6–5 тис. років до н. е.), що зовні схожі на сучасного астронавта в скафандрі. Це цікаво ще й тому, що зображення істот “у скафандрах” знайдені в багатьох інших місцях на нашій планеті.

Деякі дослідники наголошують, що ще задовго до виникнення сучасної наукової парадигми єгипетські жерці були впевнені в населеності космічних світів і їх контактах у давнину із землянами. На одному з *єгипетських зображень* простежується сцена, схожа на жертвопринесення гуманоїду. Можна помітити, як якійсь двоокій істоті передають жертвну курку. Звичайно, наскальні малюнки – не доказ, але виникає питання: навіщо доісторичним людям було малювати картинки, в яких упізнаються “інопланетяни” (як ми їх уявляємо), якщо б вони таких не спостерігали? І чи могли б вони зобразити гостей із Космосу, якби їх не спостерігали?



Жертвопринесення двоокій істоті. Єгипет

До серії дивних знахідок відносять зображення так званих “носолобих”, чії риси відображені у стародавніх культурах Центральної Америки, Японії, Мексики, Афганістану. Відмінність їх обличчя від рис обличчя сучасної людини полягає в тому, що ніс у них починається із середини чола, а не від рівня брів, як у земної людини.



Космонавти. Наскельний
малюнок доісторичної доби.
Австралія

Існує ряд наскельних та інших малюнків, які прихильниками теорії палеоконтакту видаються за свідчення контактів землян із прибульцями в давнину (наприклад, малюнок із зображенням “блискавичних братів” у печері біля селища Деламір в Австралії тощо).

Можна ще довго перелічувати дивовижні факти давньої історії, наявні в розпорядженні прихильників ідеї палеоконтакту (тобто гіпотези про відвідання Землі у минулому розумними істотами позаземної цивілізації).

Незбагнених загадок, які наштовхують нас на ідею існування інших (“паралельних”) світів, звідки на Землю прибувають дивні “гості”, справді існує безліч. Кожна з них засвідчує момент закономірності, якому підлягає існуюче. Адже у світі все взаємозв’язано, все

розвивається, все рухається і все змінюється... Тож навіть надзвичайне може мати логічне пояснення...

РОЗДІЛ 2. ФЕНОМЕН ПАРАЛЕЛЬНИХ СВІТІВ

Багато мешканців планети Земля здавна, а може й споконвіку, задавали собі запитання: чи єдині ми у Всесвіті, чи можливе життя на інших небесних тілах, наприклад, на далеких екзопланетах, що входять до структури інших зоряних систем? Свої уявлення (і прагнення) людина відображала у власній творчості. У казках, міфах, легендах і навіть художніх творах багатьох народів світу було викладено численні “історії” про “мешканців” Місяця, Марса, Венери та інших небесних тіл, які нібито мали подібний нашому спосіб життя, а часом навіть намагалися втрутитися в земну реальність.



Космічне божество Make-Make.
Стародавній петрогліф.
Оронго (о. Пасхи)

Деяких землян хвилювало й інше питання: якщо позаземний розум існує, то якими можуть бути наші стосунки з прибульцями? І чи можуть? У подальшому наука накопичила багато фактів, які можна було витлумачити так, що міжпланетні контакти нібито вже мали місце в минулому, що вони характеризувалися різним характером перебігу і засвідчували багатоманітність форм та осередків життя. Щоправда, представники офіційної

науки зазначають, що “не існує прямих загальноприйнятих доказів існування НЛО і контактів з представниками позаземних цивілізацій, що ставить під сумнів подібні заяви”.

Сьогодні проблема палеоконтакту набуває не просто доленосного, але й якогось всесвітньо-глобалістського вираження як засобу вирішення земних і позаземних проблем. Натомість думка про потребу вивчення можливості існування інших світів, підготовки до цивілізованої зустрічі з їх представниками спонукає вдаватися до пошуку різноманітних аргументів на користь імовірності подібних контактів.

Логічно важко припустити, що в безмежному, безкінечному Всесвіті ми, земляни, єдині. Щоправда, нам бракує знань, ми обмежені в можливості встановити зв'язки з іншими світами, які (у випадку їх реальності) повинні знаходитися на фантастичній відстані від Землі. Проте сучасні дослідники йдуть навіть далі щодо ідеї множинності світів – у

науці вже не перший рік розглядається ідея “паралельних світів” або “паралельного всесвіту”, тобто реальності, яка існує одночасно з нашою, але незалежно від неї (або як “відображення” в дзеркалі, або як “зображення”, що може і не збігатися). Вважається, що паралельний світ може мати різні розміри: від невеликої географічної області до цілого Всесвіту. Той світ може відрізнятись від нашого як в окремих деталях, так і кардинально, практично у всьому (але події в ньому можуть відбуватися, як і в нашому!). Вважається, що фізика паралельного світу необов’язково повинна бути аналогічна фізиці нашого світу, – зокрема, іноді допускається



В глибинах Космосу

існування в паралельних світах таких явищ, як магія, над-природні сили, чари, дива тощо.

Колись (а нерідко – і сьогодні) слово “Всесвіт” означало все суте, все існуюче, весь матеріальний світ, різноманітний за формами, що їх набуває матерія та енергія, включаючи всі галактики, зорі, планети й інші космічні тіла [52].

Тому теза про більш ніж один Всесвіт, про більш, ніж одне “все”, мала б вигляд термінологічного протиріччя. Проте поступово дослідники у своїх теоретичних пошуках почали уточнювати тлумачення слова “Всесвіт”. Його значення стало залежати від контексту. Іноді “Всесвітом”, як і раніше, називали “все”. Іноді ж під цим словом розуміли лише ту частину “всього”, до якої будь-хто з землян може якось “дістатися” (хоча б зором). Подекуди це поняття почали застосовувати, щоб позначити самостійні сфери реальності, які частково чи повністю, тимчасово або назавжди недоступні для нас; в такому значенні це слово зводило Всесвіт до положення одного широкого (або нескінченно широкого) набору інших.

Позбавлене свого панівного становища, слово “Всесвіт” (Метагалактика) відкрило шлях іншим термінам, що охоплюють те більш широке полотно, на якому можна розмістити картину всієї повноти реальності. “Паралельні світи”, “паралельні всесвіти”, “альтернативні всесвіти”, а також – “Багатосвіт”, “Великий Всесвіт”, “Гіпервсесвіт”, “Надвсесвіт”, “Метаверс”, “Мегаверс”, “Мультиверс” або “Мультивсесвіт” як синоніми (різні переклади англійського терміна *multiverse*) у ряді тих слів, за допомогою яких люди прагнуть охопити не тільки наш Всесвіт, а й увесь спектр інших Всесвітів, можливо, існуючих за межами відомого нам.

Існування Багатосвіту (множинності світів) сучасна фізика передбачає в особі багатомірної інтерпретації квантової механіки і “теорії суперструн”, теорії Мультивсесвіту тощо. За оцінками фізиків-теоретиків, які

дотримуються теорії суперструн, паралельних світів може бути від десяти в сотому ступені (10^{100} , тобто одиниці зі 100 нулями, googol) до десяти в п'ятисотому ступені (10^{500} , тобто одиниці з 500 нулями!) або взагалі нескінченна безліч. Щоправда, дехто стверджує, що число “тугол” більше за кількість усіх частинок у відомій нам області Всесвіту, і воно складає величину від 10^{79} до 10^{81} . Але ж Всесвіт безкінечний!

Земля – це маленька планета, що обертається навколо гігантського Сонця, в якому помістився б 1 млн таких планет, як наша. Але Сонце – лише одна з 200–300 млрд зірок у нашій Галактиці. Скільки є галактик у Всесвіті, який доступний нашим телескопам, визначити важко, оскільки ми, незважаючи на застосування потужних приладів, можемо спостерігати лише за малою частиною Всесвіту (з радіусом 13–15 млрд світлових років). За останніми оцінками астрономів, у спостережуваній частині Всесвіту наявні 100–200 млрд галактик, до кожної з яких входять сотні мільярдів зірок. При моделюванні цього підрахунку найбільш сучасним комп'ютером у Німеччині була отримана ще більша цифра: 500 більйонів (1 більйон = мільйону мільйонів, тобто 10^{12}). Можна сказати, що на кожен зірку Чумацького шляху припадає одна галактика у Всесвіті. А от згідно “теорії струн”, існує 10^{500} Всесвітів, що утворюють Мультивсесвіт! Число настільки велике, що його навіть уявити важко! Але й воно мізерне в порівнянні з Безкінечністю!

Найбільш популярна і “розроблена” ідея множинності світів звичайно ж у міфології, зокрема в сучасній (т. зв. *фентезі*). Так, описані в міфах Елізіум, Рай, Пекло, Сваргу, Олімп, Вальгаллу та інші потойбічні “реальності” можна розглядати як класичні приклади інших “всесвітів”, що відрізняються від нашого реального світу. Перенесення дії в альтернативний світ (порівняно з описом майбутнього чи минулого нашого світу) дозволяє обійтися без зусиль, пов'язаних із досягненням наукового обґрунтування картини майбутнього або картини минулого, що відповідає історичним джерелам, надаючи при цьому практично безмежні можливості в побудові необхідної автору “сцени” для описуваної дії (Шамбала, Біловоддя, зокрема, можуть бути цілком реальними альтернативними Всесвітами).

У жанрі фентезі часто використовується уявлення про Всесвіт (Мультивсесвіт) як про набір незалежних “площин існування” (однією з яких є звичний нам світ), у яких закони природи різняться. Таким чином, у фентезі подається ніби логічне пояснення можливості магічних явищ (що є частиною цього жанру) в деяких із таких “площин”.

При цьому паралельні світи можуть поставати як абсолютно незалежними від нашого реального світу і один від одного, так і взаємодіючими. У другому випадку взаємодія може полягати або в можливості за певних обставин проникнення з одного світу в інший

(умовно кажучи, наявності “дверей” між світами), або в існуванні в цих світах певних місць, де вони перетинаються (чи зливаються).

Іноді ідея паралельних реальностей описується у вигляді даних, що впроваджені в нашу реальність. Часом паралельний світ може не мати історичного відношення до будь-якого іншого світу. Нині кордон між науковою фантастикою і фентезі стає більш розмитим, ніж зазвичай, коли йдеться про історії, в яких наш Всесвіт постає як частина Мультивсесвіту. Жанр у цьому випадку визначається більшою мірою темою, особливостями художнього оформлення та розставлених акцентів, а також деталями історії, які автор бажає пояснити, і тим, як вони пояснюються.

У багатьох випадках фантастами й ентузіастами робиться спроба так чи інакше логічно обґрунтувати існування паралельних світів і можливість переміщення людей і предметів між ними. Передбачається, що реальний Всесвіт насправді має не три просторових виміри, а більше. Після такого припущення робиться природне (і математично правильне) узагальнення поняття “паралельності”: якщо у двовимірному просторі (на площині) можуть існувати паралельні прямі, а в тривимірному просторі – паралельні прямі і площини, то, зрозуміло, що в чотиривимірному (і більшій кількості вимірювань) просторі можуть існувати паралельні (тобто такі, що перетинаються або не перетинаються один із одним, але при цьому існують, можливо, зовсім поруч) тривимірні простори. Далі досить припустити, що ми через якісь причини не можемо сприймати безпосередньо ці “додаткові” просторові виміри, і вийде логічно досить струнка картина множинності світів. Легко припустити, що, відкривши 4-й або 5-й вимір, можна подорожувати між світами [120].

Іноді під “світом” розуміється не лише просторова складова, але й час, який сприймається як четвертий вимір. У цьому випадку допускається як можливе паралельне співіснування 4-вимірних світів, у кожному з яких час може текти по-своєму. Переміщення між світами у багатовимірній системі можна пояснити або створенням принципово нової техніки, що дає можливість рухатися вздовж “додаткових” координатних осей, або тим, що різні світи у певних місцях перетинаються чи стикаються (так само, як можуть стикатися лінії на площині або поверхні у тривимірному просторі).

Науково-фантастична література часто описує ще не здійснені наукові проекти, ще не зроблені відкриття та ідеї, які не увійшли в ареал науки, але згодом можуть увійти, як це засвідчує досвід фантастики минулого. Прикладів того достатньо (голографія, лазери, клонування та ін.), один із них – передбачення ідеї багатьох світів і опис цієї ідеї та її численних наслідків для людської цивілізації. А може, вчені вже наблизилися до розгадки найбільш інтригуючої таємниці світобудови: чи існують інші, крім нашого, всесвіти і чи можливий контакт із ними?

Інша реальність так чи інакше вторгається у звичайне життя нашого світу. Різні простори можуть бути щільно притиснуті один до одного, як кубики в кубіку-рубіку. І ось одна цивілізація своїми вибухами і експериментами може щось зрушити, порушити в цій кристалічній решітці. Світи зсуваються, проламують один одного, ними ідуть тріщини. В одну з таких тріщин може проникнути щось з іншого світу...

І проблема полягає не лише у міфах і фантастиці. Існуюча понад півстоліття “наука” *уфологія* (термін *Ufology* з’явився в англійській мові в 1959 р., витоки має від 1947 р.) вивчає свідчення про існування згадуваних НЛО (непізнаних літаючих об’єктів) як гостей з інших світів, про контакти з НЛО-навтами і “вкрадення” ними землян, уявне спілкування з *інопланетянами* (т. зв. контактерами), палеоконтакт в історії людства, а також про інші паранормальні явища, які можна припустити у зв’язку з діяльністю позаземного розуму (кола на полях, непізнані плаваючі об’єкти, квакери і т. п.). У широкому сенсі слова “уфологією” називають також дослідження інших паранормальних явищ, безпосередньо не пов’язаних із НЛО (полтергейст, привиди та ін.).

За даними уфологів, можна виділити близько 10 тис. видів невідомих нам інопланетних істот (“інопланетян”). Однак якщо насправді їх виявиться навіть набагато менше, наприклад, близько тисячі, то головним у пошуках стане лише питання часу. У відділенні SETI в Нью-Джерсі впевнені, що з величезної кількості “зірок” на небі існування життя можливе приблизно на 10 %. Учені цього інституту визначили відрізок часу й темпи, з якими астрономи шукатимуть радіосигнали в космічному просторі, і дійшли висновку, що для цього їм знадобиться не більше одного покоління.

Уфологи зазначають, що нас в усі часи (й сьогодні також) відвідували і відвідують прибульці з інших світів, інопланетяни. Ідея *палеовізиту* – гіпотетичного відвідування Землі в минулому розумними істотами позаземного походження – засвідчена, на думку уфологів, у деяких давніх пам’ятниках земної культури [116]. Як уже зазначалося, з логічних побудов видатних діячів минулого бачимо, що проблема палеовізиту виникла з переконаності в населеності Космосу не лише живими, але й розумними істотами.

Близька до попередньої ідеї – ідея *палеоконтакту* – зводиться до того, що вже в найдавніші часи відбувалися не лише візити, а й численні контакти між людськими спільнотами і прибульцями з інших зоряних систем (часом ці дві ідеї поєднуються). Щоправда, необхідно мати на увазі, що під час свого імовірного візиту давні астронавти зовсім не були б зобов’язані вступати в контакт із землянами. Якщо ж контакт усе-таки був, то в цьому випадку правильніше говорити про переростання палеовізиту в палеоконтакт, особливо коли є можливість науковими методами довести

передачу в ході цього контакту матеріальних чи інтелектуальних досягнень інопланетної культури аборигенам нашої планети. Не випадково сьогодні ніби підрозділом уфології постає *палеоуфологія* – наука, що вивчає сліди і наслідки можливого відвідування Землі в давнину представниками інших цивілізацій.

Скептики наголошують, що офіційною наукою до цього часу не виявлено неспростовних доказів відвідання Землі представниками позаземних цивілізацій. Це ніби так. Утім, ця обставина не стала перешкодою для неакадемічних досліджень проблеми: у 2010–2012 рр. вийшов багатосерійний фільм (понад 40 серій) “Ancient Aliens” (“Стародавні прибульці”) про ймовірні відвідування інопланетянами Землі в доісторичні часи та їх вплив на людство; на цю тематику видається низка популярних журналів, наприклад, “Легендарні часи”. У деяких джерелах зазначених досліджень висувається принцип виділення *артефактів* (об’єктів матеріальної культури, що містять у собі певний зміст інформації про минуле) як доказів палеоконтакту за методом “відсутності аналогій” – тобто відсутність у часі (до якого належить артефакт) явищ або предметів-аналогів.

Разом із тим ідея палеоконтакту сприймається прихильниками НЛО-релігії та уфоманії як підтвердження власної правоти. Який же актив має зараз гіпотеза палеоконтакту, що нібито доводить приліт представників позаземних цивілізацій на Землю у стародавні часи? Дослідники аналізують артефакти, посилаються на численні факти і картинки, що не мають логічних пояснень з погляду традиційної науки.

Уфологи апелюють до давньої міфології, аби підтримати позицію, що ґрунтується на тому, що стародавні міфи про чудернацькі створіння богів, які спускаються з небес на Землю, щоб породити диво або доручити людству якесь завдання, насправді є історіями про чужорідних відвідувачів, представників інших розумних цивілізацій. Прихильники НЛО-релігії намагаються також провести аналогію між давніми технологіями й технологіями сучасної епохи, наводячи низку фактів на підтвердження такої думки (відсутності в давнину потужних технологій, співвимірних із сучасними).

Наука справді поки що не в змозі ні підтвердити, ні спростувати більшості з фактів, які пов’язуються з ідеєю палеоконтакту і про які мова йшла вище. Проте чому на цій підставі ми повинні відкидати саму ідею існування паралельного Всесвіту? Адже дослідження багатьох учених дозволяють припустити, що паралельний світ – це реальність, яка може існувати одночасно з нашою, але цілком незалежно. Звичайно, людей значно більше цікавить, чи існує можливість побачити або навіть “доторкнутися” до таких альтернативних світів та як їх відшукати? Коли візьмемо деякі предмети, що іноді виводяться на орбіту, де вони практично

за інерцією долітають до наміченої мети, а потім “падають” на іншому кінці планети, то легко припустити, що за таким самим принципом можна переміщати й інші предмети, якщо тільки відшукати вхід у паралельну реальність [120]. І цей вхід науковці наполегливо шукають як теоретично, так і практично.

Якщо Всесвіт нескінченний (а це, вочевидь, так і є), то з цього випливає ще один висновок. Цілком імовірно припустити, що десь у віддаленому куточку невичерпного Мультивсесвіту є галактика, яка має такий самий вигляд, як наш Чумацький Шлях, у ній є своя зоряна система, як дві краплі води схожа на нашу, з планетою, яка є цілковитою копією нашої Землі, на якій стоїть будинок, ніби відбиток нашого, в якому живе хтось, абсолютно схожий на нас, і він зараз думає про те, що й ми, і уявляє собі нас, загублених десь у далекій галактиці, і ось він разом із нами навіть читає цю фразу! І така копія можлива не одна. У безмежному Всесвіті їх може бути нескінченно багато. На якихось із них наш двійник розмірковує, як і ми. На інших він зробив перерву, щоб підкріпитися. Ще десь життя в такої істоти склалося далеко не так вдало, і нам навряд чи цікаво було б спілкуватися чи зустрітися з нею...

І ми, якщо не трапиться надзвичайного, можемо ніколи й не зустрітися! Наші “копії” мешкають у настільки далеких один від одного світах, що навіть у променя світла, який розпочав свою подорож у момент Великого вибуху, не вистачило б часу перетнути простір, що нас розділяє. Але, навіть не маючи можливості спостерігати ці далекі області, ми розуміємо: з ключових фізичних принципів випливає, що нескінченно великий Космос повинен бути вмістилищем для нескінченного числа паралельних світів – ідентичних нашому, відмінних або й зовсім не схожих.

Подібні висновки випливають із відкриттів, вік яких – близько століття. Ще в 1927 р. на V Сольвєєвському конгресі з фізики у Брюсселі бельгійський астроном і математик Жорж Леметр (1894–1966) заявив, що рівняння загальної теорії відносності, які Альберт Ейнштейн (1879–1955) опублікував десятиліттям раніше (1916), тягнуть за собою драматичне перекроювання історії творення. Згідно з обчисленнями Леметра початок Всесвіту поклала крихітна порошок з немислимою щільності (“первинний атом”, як він її назвав), яка тривалий час розросталася, щоб перетворитися у спостережуваний нами Космос.

На тлі десятків іменитих фізиків, які разом із А. Ейнштейном зібралися на кілька днів у брюссельському готелі “Метрополь” для інтенсивних дебатів про квантові теорії, Леметр був досить незвичайною постаттю. На той час він не лише завершив роботу над докторською дисертацією, але також закінчив навчання в езуїтському університеті в Левені та отримав сан абата (1922). В перерві між виступами Леметр, у пасторському вбранні,

підійшов до людини, чії рівняння, як він вважав, були основою нової наукової теорії походження Космосу. Ейнштейн знав про теорію Леметра, нещодавно він прочитав його статтю на цю тему і не зміг знайти жодного недоліку в його маніпуляціях із рівняннями загальної теорії відносності.



А. Ейнштейн.
Під час лекції у Відні

Леметр не був першим, хто показав Ейнштейну цей результат. У 1922–1924 рр. російський математик і метеоролог Олександр Фрідман (1888–1925) знайшов клас розв’язків рівнянь Ейнштейна, що описує Всесвіт як такий, який зростає завдяки розширенню простору; він вважається одним із авторів теорії “нестационарного Всесвіту”. Леметр став іншим автором теорії розширення Всесвіту, розробленої

незалежно від О. О. Фрідмана. Ознайомившись під час перебування в США з дослідженнями американського астронома Едвіна Габбла (1889–1953) по червоному зсуву галактик, Леметр опублікував у 1927 пояснення цього явища: спостережуване спектроскопічно розбігання галактик тотожне розширенню Всесвіту.

Спочатку Ейнштейн відкинув розв’язки Леметра, вважаючи їх помилковими. У самому розпалі конгресу в 1927 р. у відповідь на заяву Леметра Ейнштейн відповів: “Ваші математичні викладки коректні, але ваші фізичні висновки жахливі”. Проте пізніше він визнав, що був не правий, і згодом це зрозумів. Проте великий учений не бажав бути заручником математиків і спробував виправити власні рівняння, керуючись інтуїтивним уявленням про те, яким повинен бути Космос, і спираючись на свою глибоку віру в те, що Всесвіт вічний і за великими масштабами статичний і незмінний. Ейнштейн переконував Леметра, що Всесвіт не може розширюватися.

Невдовзі, у 1929 р., Едвін Габбл вивів закон розширення Всесвіту (закон Габбла), за яким швидкість взаємного віддалення (“розбігання”) галактик пропорційна відстані між ними. А значить, чим далі від нас галактика, тим швидше вона віддаляється. Це розширення підтверджується реліктовим випромінюванням, відкритим у середині 1960-х, і “червоним зсувом” ліній у спектрі поглинання (пониженням частот випромінювання об’єктів, що пояснюється як їх динамічне віддалення від нашої Галактики).

У 1931 р. Жорж Леметр запропонував обриси теорії зародження і еволюції Всесвіту, яку сьогодні називають “теорією Великого вибуху”. Знаючи про розбігання галактик, про що свідчили спостереження Едвіна Габбла, та незалежно отримавши “рівняння Фрідмана”, Леметр припустив,

що розбігання галактик можна екстраполювати в минуле, звівши все до єдиної точки, яку абат називав “первинним атомом”.

На семінарі в обсерваторії Маунт-Вільсон у 1933 р. Ейнштейн уважно вислухав, як Леметр викладав докладний варіант своєї теорії про те, що Всесвіт почався з первинного спалаху, а галактики були тліючим вугіллям цього спалаху в широкому просторі. Коли семінар дійшов кінця, Ейнштейн встав і оголосив, що теорія Леметра – це “найпрекрасніше і найпереконливіше пояснення творіння”, яке йому коли-небудь доводилося чути. Знаменитий фізик спромігся до того, щоб змінити свою думку про найбільш інтригуючу таємницю. Сьогодні дехто з учених називає Леметра “батьком” ідеї Великого вибуху, того вибуху, разом із яким “постали” матерія, простір і час у сучасному їх розумінні. Насправді ж Леметр є одним із авторів теорії розширення Всесвіту. Окрім нього над цією ідеєю, теж незалежно від Фрідмана, працювали Г. П. Робертсон і А. Д. Вокер (1935), у зв’язку з чим вона тепер називається метрикою простору-часу Фрідмана – Леметра – Робертсона – Вокера.

І все ж справжнім автором теорії Великого вибуху вважається видатний український астрофізик, одесит Георгій Антонович Гамов (1904–1968). Іноді його називають “російським” ученим (оскільки він якийсь час навчався в Росії) чи американським (оскільки останні роки жив у США). З цього приводу відомий український астроном із Сумщини Й. Шкловський говорив: “Нікому не прийде в голову називати Шаляпіна французьким співаком, а Рахманінова – американським композитором. Чому ж ми мусимо віддавати “ім” Гамова?”.

Перебуваючи у 1933 р. на VII Сольвєєвському конгресі в Брюсселі, Гамов через загрозу репресій і неможливість вільно працювати відмовився повернутися в СРСР і перебрався в США. У 1946–1948 рр. він розробив теорію утворення хімічних елементів шляхом послідовного нейтронного захоплення та модель “гарячого” Всесвіту – фізико-космологічну теорію Великого вибуху (назва постала в 1949 р.) про ранню стадію еволюції Всесвіту з надзвичайно щільного та гарячого стану, який існував близько 13,7 млрд років тому. Опираючись на міркування Фрідмана про те, що в результаті “вибуху” простір заповнився дуже щільним речовиною, з якої через мільярди років утворилися спостережувані тіла Всесвіту – Сонце, зірки, галактики і планети, в тому числі Земля, та екстраполюючи в минуле факт “розбігання” галактик за законом Габбла, Гамов довів, що первинна речовина світу була не тільки дуже щільною, але й дуже гарячою. Ідея Гамова полягала в тому, що в гарячій і щільній речовині раннього Всесвіту відбувалися ядерні реакції, і в цьому ядерному котлі за кілька хвилин були синтезовані легкі хімічні елементи. З часом, в процесі розбігання галактик, первинна речовина охолонула. Найбільш ефектним результатом цієї теорії стало передбачення космічного фону випромінювання.

В рамках теорії Великого вибуху Гамов також теоретично передбачив існування “*реліктового випромінювання*” (термін ввів інший український вчений Й. С. Шкловський, експериментально воно підтверджене в 1965 р.), розробив теорію альфа-розпаду та розгадав генетичний код людини. А ще Георгій Антонович був яскравим популяризатором науки. Міжнародним астрономічним союзом ім'ям Гамова названо один із кратерів на Місяці. 22 листопада 1951 папа римський Пій XII (1939–1958) оголосив, що теорія Великого вибуху не суперечить католицьким уявленням про створення світу.

Отже, Всесвіт є динамічним, а не стаціонарним, він прискорено розширюється, чому сприяє тиск “*темної енергії*”, яка бореться з силою тяжіння. Сама “темна енергія”, природа якої до сих пір не зрозуміла, складає основну масу Всесвіту. Галактики, зірки і планети, що обертаються навколо них, та й самі атоми існують тільки тому, що поштовх темної енергії в момент Великого вибуху виявився достатнім, щоб Всесвіт не згорнувся знову, і в той же час таким, щоб простір не розлітався занадто сильно. Оскільки імовірність цього дуже мала, деякі сучасні фізики-теоретики й припускають, що існує безліч паралельних Всесвітів.

У результаті практично нескінченної кількості розгалужень світобудови, що відбулися після Великого вибуху, в Мультиверсумі можуть існувати всі або більша частина описаних фантастами (і, тим більше, авторами-реалістами) універсумів. У цьому сенсі фантастична література, створювана авторами у нашому Всесвіті, може бути реалістичною прозою в іншій частині мультиверсуму.

Якщо ж ми все таки уявимо, що Всесвіт “скінченний”, то чим він більший, тим краще маскується під нескінченний. Велика частина цього Всесвіту знаходиться за межами видимого, навіть якщо використовувати найпотужніші телескопи (частина світу чи Метагалактика, доступна дослідженню астрономічними засобами, які відповідають досягненому рівневі розвитку науки, простягається на $1,6 \times 10^{24}$ км, і нікому не відомо, наскільки вона велика за межами видимої частини). Незважаючи на те, що світло поширюється неймовірно швидко, все ж якщо об'єкт досить віддалений, випущене ним світло – навіть якщо це сталося відразу після Великого вибуху (близько 13,73 $[\pm 0,12]$ млрд років із подальшим розширенням Всесвіту) [31] – просто не встигне долетіти до нас.

Оскільки вік Всесвіту приблизно 13,7 млрд років, можна припустити, що до цієї категорії потрапляє все, що знаходиться далі, ніж на відстані в 13 700 000 000 світлових років. Такий інтуїтивний висновок у цілому правильний, але треба враховувати, що розширення простору збільшує відстань між об'єктами, один із яких віддав світло дуже давно, а інший щойно це світло поглинув; тому відстань, на яку ми можемо зазирнути, насправді дорівнює приблизно 41 млрд світлових років [18], а може й

більше. Водночас області Всесвіту, які знаходяться на більшій відстані від нас, недоступні нашим спостереженням. Подібно до кораблів, що попливли за обрій і тому невидимі з берега, деякі об'єкти у просторі занадто віддалені, щоб бути доступними для спостереження, знаходяться, як кажуть астрономи, за межами нашого космічного горизонту. Адже в результаті розбігання галактик простір продовжує розростатися.

Найпереконливішим доказом існування інших світів є, здається, інопланетяни. Проте, як вважають представники академічної науки, “не існує прямих доказів існування позаземних цивілізацій”, пошук яких здійснювався неодноразово, починаючи з 60-х років XX ст., у рамках проектів OZMA і SETI з постійним удосконаленням технічних засобів. Незважаючи на це, інтерес до цього напрямку посилюється у зв'язку з останніми успіхами у відкритті екзопланет, деякі з яких можуть мати умови проживання, схожі на земні (Kepler-22 b, Глізе 581 d, HD 85512 b).

Правда, як зазначають провідні науковці, сьогодні немає доказів існування життя за межами Землі, в якій би то не було формі (наприклад, у формі бактерій, аналогічних земним екстремофілам), але пошуки в цьому напрямку активно ведуться. Існуюча гіпотеза панспермії нібито не дає однозначної відповіді на питання можливості виникнення найпростіших організмів та їх перенесення між планетами космічними тілами (наприклад, метеоритами на кшталт Єфремівка чи Murchison) і тому не може бути непрямим доказом можливості існування життя на інших планетах. Проте теоретична можливість подібного перенесення не виключається.

Якщо ж усе таки факт буття інопланетян визнавати, постає питання: як вони можуть дістатися до нас чи ми до них? Для прикладу, при нинішніх досягненнях науково-технічного прогресу космічні апарати ледве чи можуть розвинути досить “скромну” швидкість (третя космічна швидкість = 16,67 км/с), що вимагає для подібного перельоту багато тисяч років. За такої швидкості навіть до Марса необхідно летіти більше року. Деякий оптимізм вселяє потенційний розвиток іонних двигунів або створення термоядерних двигунів, однак і вони на сьогодні не здатні повною мірою вирішити проблему подолання міжзоряних відстаней. Тому для здійснення далеких космічних перельотів за розумний час космічним апаратам необхідно розвивати дуже великі швидкості, порівнювані зі швидкістю світла.

Нехай, припустимо, можна досягти швидкості світла, але навіть із такою швидкістю до найближчої від Землі зоряної системи Альфа Центавра треба летіти 4,367 року в один бік, до Зірки Барнарда – 5,96 року, до Вольф 359 – 7,80 року і т. д. До того ж досягнення таких великих швидкостей за розумний час, а також маневрування на таких швидкостях пов'язані з необхідністю зазнавати значного прискорення упродовж тривалого часу, яке для живих істот може виявитися дуже шкідливим і навіть згубним. Тож

учені давно почали задумуватися над ідеєю “часових коридорів” (ЧК), які були б єдино здатними забезпечити можливість швидких міжгалактичних польотів. Але чи можливий “зсув” часу?

Вдамося до аналогій. Іноді вже у повсякденному житті ми стикаємося з ситуацією сповільнення чи прискорення плинності часу. Наприклад, чим сильніше підкрадається до людини страх, тим більше розтягуються миті, надаючи “зайві” секунди для прийняття рятівних рішень. Потім, звичайно, організм розслабляється, час у ньому після прискорення спочатку сповільнюється і лише потім приходиться у норму. Після того, як небезпека мине, люди перебувають у шоці, не реагують ні на що, вони ніби “випадають” із нашого звичайного часу. Спочатку за одну “страшну” мить живуть хвилину, потім хвилину шоку відчують як одну мить свого життя. Наслідки можуть бути неймовірними: люди, які перебувають поруч і не здогадуються про небезпеку, несподівано починають бачити “сповільнене кіно”, надалі ж годинники на руках очевидців починають поспішати...

На Землі у різних місцях були помічені явища, пов’язані з трансформаціями часу. Можна собі уявити, що в таких просторах час тече по-своєму (деякі дослідники припускають, що подібні місця можуть бути своєрідними “шлюзами” для переходу в інші просторові виміри чи в інші світи). Існують припущення, що смерть людини є саме формою переходу душі в простори інших вимірів, де наше матеріальне тіло існувати не може.

На думку деяких дослідників, саме в паралельні світи потрапляють після смерті люди (їх душі). Зокрема, про це заявили вчені з Університету Північної Кароліни (США). Автор цієї теорії – професор Роберт Ланца (нар. 1956), який упевнений, що як люди, так і тварини після смерті пробуджуються в іншій реальності. За його словами, про це свідчить факт існування мікрочастинок, які можуть одночасно знаходитися в двох станах. Найдивовижніше те, що в паралельному світі можна зустріти навіть динозаврів, вважає Ланца. Вчений пояснив, що процес переродження схожий на цвітіння рослин. Квітка, проіснувавши якийсь час, в’яне, але потім рослина знову розквітає. Майже те саме відбувається з людиною [153].

Деякі езотеричні вчення передбачають, що в кожного землянина є свій “часовий коридор” (ЧК), через який можна дізнатися про майбутнє. Коли показують якусь подію з цього майбутнього, ЧК спочатку коливається, а потім звідти з’являються етюди прийдешньої події. У часовому коридорі повинен працювати індивідуальний для даного коридору годинник. ЧК, можливо, на вигляд нагадує трубку з розширеннями на кінцях, як у грамофона, такий двосторонній грамофон, що з’єднує дві просторово-часові точки. Вважається, що саме цим ЧК і можна вийти в майбутнє. Для потрапляння у минуле теж має бути ЧК, але йому повинна бути притаманна

дещо інша форма. Відкриття ЧК пов'язане з центром, що знаходиться в мозочку. Щоправда, в основній масі землян цей центр закритий.

Як вважають представники східних містичних учень, із ЧК міцно пов'язана душа землянина. Коли настає кінець життя, ЧК закручується і відразу, після відходження з життя, “закільцьовується”. Зберігається він у вигляді кільця до наступного втілення душі. Кожна мить життя відзначена таким коридором. Народження землянина фактично починається з моменту зачаття, оскільки вже в цей момент для майбутнього життя призначається термін перебування на Землі – час, і виділяється “ємність” із терміном життя.

Деякі прибічники донаукових гіпотез стверджують, що на нашій планеті є зони, де закони фізики перестають працювати. Говорять, що, увійшовши до зони тимчасових аномалій, можна пробути там досить довго, але, повернувшись, дізнатися, що минуло лише кілька “земних” секунд. Або, навпаки, пробувши там кілька хвилин, повернутися назад, виявивши, що пройшли роки. Подібне відзначають, наприклад, у Тибеті, де існують гори і скелі плоскої або увігнутої форми, що нагадують “відбивачі”. Їх здавна називали “дзеркалами часу”. Вважається, що “кам'яні дзеркала” Тибету можуть стискати час. За низкою свідчень, людина, потрапляючи в простори дзеркал, бачить незвичайні речі: себе в дитячому віці, НЛО або інші світи. Після виходу із зони дзеркал починається стрімке старіння організму. Так, часто згадують трагедію чотирьох альпіністів, котрі, як стверджується, потрапили під вплив таких “дзеркал”; повернувшись із подорожі додому, всі четверо за рік перетворилися на людей похилого віку і незабаром померли.

Були спроби моделювання подібних явищ у лабораторних умовах. Успішними визнані дослідження російських фахівців під керівництвом академіка В. П. Казначеева (нар. 1924 р.), однак ці праці були засекречені. У пресі час від часу спливає тема так званих “дзеркал Козирєва”. Російський учений Микола Козирєв (1908–1983) розробив особливі системи дзеркал різної форми, усередині яких нібито змінюється хід часу. Розуміння цього феномену ґрунтується на припущенні, що час – це енергія, здатна стискатися або розтягуватися. За цією версією всередині простору дзеркал Козирєва всі процеси можуть відбуватися набагато швидше. Такі явища пояснюють відносністю часу за Ейнштейном, хоча деталі тлумачення нехтуються.

Теорії про подорожі в часі завжди залишаються одними з найбільш вражаючих феноменів поряд із розробками в області телепортації, торсіонних полів та антигравітації. Втім, подорожі в часі не пощастило більше за інші – до цього часу немає не лише очевидців переміщення в часі, але й універсального визначення часу. У якомусь сенсі кожен із нас –

справжній мандрівник у часі, правда, ця обставина не вражає, тим більше, що рухатися в такому розумінні можна лише “уперед”.

До Ейнштейна про подорожі в часі говорили лише літератори, причому ідея “часу назад” належить американському журналістові й письменнику Едварду Пейджу Мітчеллу (1852–1927), видавцеві газети New York Sun, який за 7 років до виходу “Машини часу” Г. Д. Уеллса надрукував оповідання “Годинник, який ішов назад” (1888). У фізиці про можливість подібних “переміщень” стало модним розмірковувати слідом за А. Ейнштейном. Феномен подорожі в часі з того моменту пояснюють із точки зору дії просторово-часового континууму. “Тінь” Ейнштейна донині “лежить” на всіх хоч трохи серйозних міркуваннях на цю тему.

Із теорії відносності (1905–1916) випливає, що за швидкості, близької до швидкості світла, плин часу з погляду спостерігача на Землі повинен сповільнюватися. Однак швидкість світла практично недосяжна на відміну від швидкості звуку, бар’єр якої був подоланий у середині ХХ ст. Далі згідно з теорією Ейнштейна, коли швидкість матеріального тіла збільшується, наближаючись до швидкості світла, збільшується і його маса. Тобто чим швидше рухається об’єкт, тим важчим він стає. У разі досягнення швидкості світла маса тіла так само, як і його енергія, стає нескінченною. Чим важче тіло, тим складніше збільшити його швидкість; для прискорення тіла з нескінченною масою потрібна нескінченна кількість енергії, а це означає, що для матеріальних об’єктів досягти швидкості світла неможливо. Тому теорію часу супроводжує ще одна аксіома: перша міжгалактична подорож, якщо вона станеться, буде пов’язана не з винаходом надшвидкого транспорту, а з відкриттям особливого середовища, в якому будь-який транспортний засіб міг би розігнатися до потрібної швидкості [120].

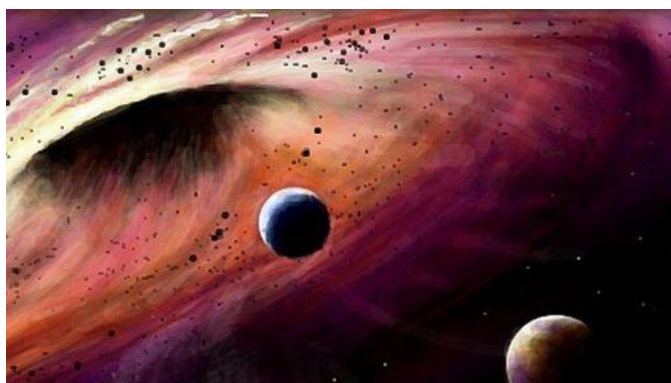
Часові коридори повинні бути не лише в районі Землі, але й в інших областях Всесвіту, зокрема, між планетними системами, галактиками. Підтвердженням існування ЧК могло б стати розкриття механізму й обставин виникнення нових зірок. Астрономи впродовж тривалого періоду часу не можуть зрозуміти природу походження деяких тіл, що знаходяться в далекому космічному просторі. З боку це має вигляд поява речовини з порожнечі (тобто “з нічого”).

Якщо ж припустити, що виникнення нових небесних тіл – це “вихлюпування” матерії з паралельного Всесвіту в наш світ, то тоді можна припустити й те, що переміститися в паралельний світ може і будь-яке інше тіло. За Козирєвим, “чорними” тунелями із нашого Всесвіту проходить у паралельні світи матерія, а “білими” від них до нас надходить енергія. А за словами австралійського парапсихолога Жана Грімбріара серед аномальних зон у всьому світі існує близько 40 тунелів, які є переходами в паралельні світи. Завдяки подібним часовим коридорам

відбувається ніби стиснення (“згортання”) відстані й часу, що робить можливим далекі мандрівки.

Говорять, “машина часу” таки існує. Більше того, це вже не заява фантастів – математики теоретично доводять, що переміщатися можна як у майбутнє, так і в минуле. Проте сьогодні машина часу – не людський витвір, створити її поки що здатна лише природа. У цьому плані вчені допускають існування кількох типів часових коридорів (пов’язаних із різними варіантами переміщення в часі): а) квантові “тунелі-переходи”; б) чорні “діри”; в) білі “діри”; г) “кротові нори”; д) космічні “струни”; е) “нори-тунелі” тощо.

Беручи до уваги існуючі фізичні закони, не можна заперечувати, що зв’язок між паралельними світами може здійснюватися через *квантові тунельні переходи*. Автором цієї гіпотези (2008 р.) є Крістофер Монро (нар. 1965), професор-фізик Мерілендського університету і науковий співробітник Об’єднаного інституту квантової фізики. Існуючі закони фізики справді не відкидають сміливого припущення про те, що паралельні світи можуть бути пов’язані квантовими тунельними переходами. Це означає, що теоретично можна перейти з одного світу в інший, не



Чорна діра

порушуючи закону збереження енергії. Однак для такого переходу потрібна фантастична кількість енергії, якої не набереться у всій нашій Галактиці.

Існує інший варіант, згідно з яким переходи між світами знаходяться в *чорних дірах* – областях у просторі-часі, воронках чи об’єктах, про природу яких до цього часу відомо дуже мало. Вважається, що коли зірки, маса яких перевищує масу Сонця як мінімум у 4 рази, гинуть, тобто коли їх “пальне” згорає, вони вибухають через тиск, викликаний їх власною вагою. В результаті вибуху утворюються “чорні діри” – величезні об’єкти з потужними гравітаційними полями. Інший об’єкт, що досягає меж чорної діри – так званого “горизонту подій”, – всмоктується в її надра (її характерний розмір – “гравітаційний радіус”), причому зовні не видно, що відбувається “всередині”.

Чорним дірам повинен бути притаманний ряд незвичайних властивостей. Їх маса може досягати маси мільярдів наших Сонць. При цьому чорні діри мають надпотужну силу тяжіння. Ця сила настільки велика, що залишити чорну діру не змогли б навіть об’єкти, що рухалися б зі швидкістю світла. Не можуть вирватися звідти й кванти самого світла, а

отже, розгледіти чорну діру в звичайний телескоп неможливо. Вона невидима для нас. У глибині чорної діри – імовірно, в центрі, в так званій “точці сингуляр” – закони фізики припиняють діяти, і просторова й часова координати, грубо кажучи, міняються місцями, а подорож у просторі стає подорожжю в часі. Таким чином, у центрі чорної діри знаходиться “коридор”, де простір і час змінюють свої характеристики. Кордон цієї області називається “горизонтом подій”.

Навколо горизонту подій чорної діри існує область “*ергосфери*”, всередині якої тілам неможливо перебувати в стані спокою щодо віддалених спостерігачів. Вони можуть лише обертатися навколо чорної діри в напрямку її обертання [70; 82; 163]. Цей ефект називається “захопленням інерційною системою відліку” (frame – dragging) і спостерігається навколо будь-якого масивного тіла, що обертається, наприклад, навколо Землі або Сонця, але набагато меншою мірою. Саму ергосферу ще можна залишити, ця область, на відміну від горизонту подій, не є захоплюючою. Розміри ергосфери залежать від кутового моменту обертання.

У рамках класичної (неквантової) теорії гравітації “чорна діра” – об’єкт незнищуваний. Він може лише збільшуватися, але не може ні зменшитися, ні зникнути зовсім. В цьому плані чорні діри можна розглядати як “гравітаційні могили”, в яких зникають речовина і випромінювання, і на які, імовірно, перетворюються загиблі зірки.

Щоправда, можливо, деякі з цих об’єктів таки здатні втрачати енергію і піддаватися “випаровуванню”, а це означає, що вони можуть “випаруватися” повністю. Таку гіпотезу висловив англійський фізик Стівен Гокінг (нар. 1942). На його переконання, мають існувати *малі чорні діри*, маса яких може складати мільярди тонн і при цьому займати об’єм протона. Тобто, вони будуть перебувати на межі теорії відносності (через свою велику масу і гравітацію) і квантової механіки (через свої розміри). Інтенсивність їх випаровування збільшуватиметься лавиноподібно, і завершальний етап еволюції матиме характер вибуху, наприклад, “чорна діра” масою в 1 000 тонн випарується приблизно за 84 секунди, виділивши енергію, що дорівнює вибуху десяти мільйонів атомних бомб середньої потужності.

Чорні діри спроможні сповільнювати час. Якщо “зробити” чорну діру масою, що дорівнює масі Землі, то вийде кулька діаметром лише 9 мм. Якось відомий астрофізик Карл Саган (1934–1996) сказав: “У Всесвіті більше зірок, ніж піщинок на пляжах усього світу”. Але, вважають інші, у Всесвіті всього лише 10^{22} зірок. Це число визначається кількістю чорних дір. Потoki частинок, що випускаються чорними дірами, розширюються до міхурів, які поширюються крізь області формування зірок.

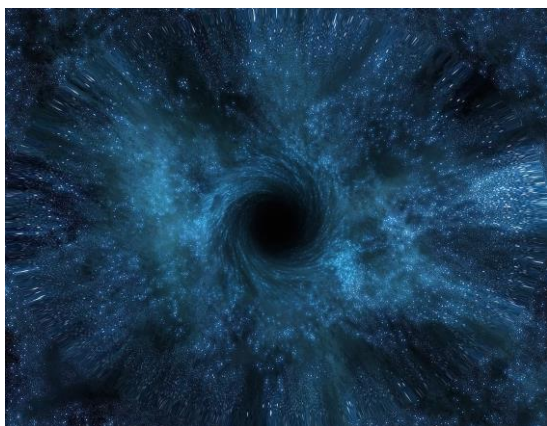
Чорні діри зоряних мас утворюються як кінцевий етап життя масивної зірки; після повного вигорання термоядерного палива та припинення реакції зірка теоретично повинна почати охолоджуватися, що призведе до зменшення внутрішнього тиску і стиснення зірки під дією гравітації. Стиснення може зупинитися на певному етапі, а може перейти у стрімкий, катастрофічно швидкий “гравітаційний колапс”. Дуже великі “чорні діри”, що розрослися за масою, за сучасними уявленнями, утворюють ядра більшості галактик. До них входить і потужна чорна діра в ядрі нашої Галактики – Стрілець А. На початку ХХІ ст. встановлено, що галактики, які мають у центрі надмасивні чорні діри, концентруються навколо *квazarів* – позагалактичних об’єктів, які випромінюють фантастичну кількість енергії.

Існування чорних дір зоряних і галактичних масштабів вважається більшістю вчених “надійно” доведеним опосередкованими астрономічними спостереженнями (за їх тяжінням або гальмівним випромінюванням газу, що опускається на них зовні). У лютому 2016 вчені визначили, що у далекій-далекій галактиці, на відстані 410 мегапарсек (1,3 млрд світлових років) дві надважкі чорні діри злилися в одну, викликавши енергію, що дорівнює трьом масам Сонця. Ця енергія перетворилася на гравітаційну хвилю, що поширилася у багатьох ділянках Всесвіту і досягла Землі. Сьогодні “відкрито” понад 300 чорних дір – існування цих об’єктів передбачає загальна теорія відносності. За іншими даними, ученими на цей момент “виявлено” близько тисячі об’єктів у Всесвіті, які можна зарахувати до чорних дір. Усього ж, припускають дослідники, повинні існувати десятки мільйонів таких об’єктів.

Космологи стверджують, що чорні діри можуть бути “воротами” з однієї реальності в іншу і, навпаки, бути найбільш імовірними претендентами на часові коридори. “Є версія, що ходи в паралельні світи ховаються в так званих чорних дірах, – стверджує російський філософ Володимир Аршінов (нар. 1941), – вони і можуть бути свого роду воронками, що засмоктують матерію”. Тобто чорні діри можуть бути космічними воротами до інших Всесвітів. Проте тут є одне “але”: перш ніж тіло досягне зони, де закони традиційної фізики перестають діяти, воно буде зруйноване. Ця точка зору була висловлена професором фізики Каліфорнійського технологічного інституту Кіпом Торном (нар. 1940), автором монографії “Чорні діри і викривлення часу”.

Фізики припускають, що якщо є (існують) чорні діри, які затягують усе, що опинилося в зоні впливу, то десь там, у “ядрі” діри, повинна бути якась “біла діра”, що виштовхує матерію з настільки ж нищівною силою. Біла діра є часовою протилежністю чорної діри – якщо з чорної діри не можна вибратися, то в білу діру неможливо потрапити. Гіпотетично передбачається, що білі діри можуть утворюватися при виході з-за горизонту подій речовини чорної діри, що знаходиться в зворотному

напрямку термодинамічної стріли часу. Таким чином, повна карта простору-часу містить як чорну, так і білу діри. Згідно з однією з теорій квантової гравітації, чорні діри з часом перетворюються на білі. Щоправда, сьогодні фізичні об'єкти, які можна достовірно вважати білими дірами, ще не відомі. Хоча білою дірою, мабуть, є область IV в розширеному просторі-часі Шварцшильда (за іменем німецького астронома Карла Шварцшильда, 1873–1916) – в неї неможливо потрапити з областей I і III, а от із неї потрапити в області I і III можна.



Кротова нора

Астрофізики переконують, що в Космосі є різні “тунелі”, через які можна переміститися в інші Всесвіти і навіть в інший час. Імовірно, вони утворилися, коли наш Всесвіт лише зароджувався. Тобто саме тоді, говорять учені, коли простір “кипів” і викривлявся. Цим космічним “машинам часу” дали назву “кротових нор”. Від класичної чорної діри “нора” відрізняється тим, що туди можна не лише потрапити, але й

повернутися звідти назад. Сила тяжіння кротових нор теж величезна. Проте якщо зазирнути всередину “кротової нори”, іноді можна побачити світло минулого. Тобто деякі чорні діри насправді можуть виявитися кротовими норами.

Подібна “машина часу” в Космосі повинна мати такий вигляд: два отвори у просторі та часі, з'єднані коридором. “У даному випадку мова йде про дуже незвичайні об'єкти, які були відкриті за теорією Ейнштейна. Згідно з останньою, в дуже сильному полі відбувається викривлення простору, і то прискорення плину часу, то сповільнення, ось такі фантастичні властивості”, – пояснює заступник директора Астрокосмічного центру Фізичного інституту Російської Академії наук Ігор Новіков (нар. 1935). Тобто відповідно до теорії відносності відбувається таке викривлення просторово-часового континууму, коли його геометрія перестає бути Евклідовою. Цей ефект викликається дуже потужними гравітаційними полями, наприклад, гравітаційним полем чорної діри, де викривлення настільки значне, що навіть світло, яке, можливо, випромінюється чорною дірою, “згинається” і повертається до неї ж. Ці об'єкти вчені й назвали “кротовими норами”.

Сьогодні астрофізики лише гіпотетично довели існування “кротових нор” у Всесвіті. Практичний їх пошук – одна з актуальних проблем сучасної астрономії. “Про чорні діри почали говорити десь наприкінці 60-х років, і коли вони робили ці доповіді, це здавалося фантастикою. Усім здавалося, це абсолютна фантастика – зараз це у всіх на вустах, –

розповідає директор Астрономічного інституту МДУ ім. П. К. Штернберга Анатолій Черепашук (нар. 1940). Так само зараз фантастикою є “кротові нори”, проте теорія передбачає, що “кротові нори” існують”, і, сподіваємося, колись вони будуть відкриті.

“Кротові нори” належать до такого загадкового явища, як “темна енергія”, з якої складається 70 % Всесвіту. “Зараз відкрита темна енергія – це вакуум, який має негативний тиск. І, в принципі, “кротові нори” могли формуватися зі стану вакууму”, – припускає А. Черепашук. Одне з місць розташування “кротових нор” – центри галактик. Головне тут – не переплутати їх із “чорними дірами”, які також знаходяться посередині галактик. “У центрі галактик, у їх ядрах, є дуже компактні об’єкти, це чорні діри, проте передбачається, що деякі з цих чорних дір зовсім не чорні діри, а входи в ці “кротові нори”, – розповідає І. Новіков.

Від Землі до центра нашої Галактики (цим центром є Чумацький шлях) – 25 тис. світлових років. Якщо виявиться, що ці чорні діри – “кротові нори”, коридори для подорожі в часі, це означає, що людству до них летіти й летіти. Залишається знайти ці тунелі, які письменники-фантасти називають “зоряними воротами”, або – “побудувати”. Так само, як будують тунель крізь гірський хребет, який коротший за об’їзну дорогу. Тільки в даному випадку доведеться вдатися до прискорювачів елементарних частинок, створивши “воронку” в просторі. І збільшувати її до прийнятних розмірів, використовуючи енергетичні поля, схожі з тими, які змусили Космос миттєво розширитися відразу після “Великого вибуху”.

Ще одна цікава теорія про способи подорожі в часі належить професору астрофізики в Принстоні – Річарду Готту (нар. 1947), яка будується на “теорії струн”, обґрунтованій у 1968 р. італійським фізиком Габріеле Венеціано (нар. 1942) та доповненій іншими науковцями. Вважається, що так звані *космічні струни* виникли на ранніх етапах формування Всесвіту. Відповідно до теорії струн, яка поєднує ідеї квантової механіки й теорії відносності (на її основі сподіваються побудувати “теорію всього”), усі мікрочастинки утворені замкнутими в петлі крихітними струнами (енергетичними трубами) і перебувають під жахливим натягом у сотні мільйонів тонн. Їх товщина набагато менша від розмірів атома, проте колосальна гравітаційна сила, з якою вони впливають на об’єкти, що потрапляють у зону їхнього впливу, розганяє їх до колосальної швидкості. Теоретично струни простягаються через увесь Всесвіт, який розширюється. Поєднання або співположення струни і чорної діри здатне створити закритий коридор із викривленим навколо себе просторово-часовим континуумом, який і міг би використовуватися для подорожі в часі.

Існування таких ліній у рамках загальної теорії відносності було винесене на обговорення австрійським математиком Куртом Геделем

(1906–1978) ще у 1949 р. на підставі отриманого ним точного розв’язку рівнянь Ейнштейна, відомого як “метрика Геделя”. Якщо розвинута цивілізація налаштує струни необхідним чином, вона зможе мандрувати в часі.

Криві виникають і в інших розв’язках, таких як “циліндр Тіплера” (за іменем американського фізика Франка Тіплера, нар. 1947) і “прохідна кротова нора”. Існування замкнутих часоподібних кривих дозволяє здійснювати подорожі в часі з усіма пов’язаними з ними парадоксами. У просторі-часі Керра (за іменем новозеландського астрофізика Роя Керра, нар. 1934, який описав гравітаційне поле чорної діри, що обертається) також існують замкнуті часоподібні криві, на які можна потрапити з нашого Всесвіту: вони відокремлені від нас горизонтом, хоча можуть виходити в інші Всесвіти. Проте питання про їх дійсне існуванні в разі реального колапсу космічного тіла поки не вирішене.

Існують й інші, менш екзотичні способи “обдурити” час. Найлегше це буде зробити астронавтам. Перебування, наприклад, на планеті Меркурій упродовж 30 років означає, що астронавт повернеться на нашу планету більш молодим, ніж якби він залишався на Землі, оскільки Меркурій обертається навколо Сонця трохи швидше від Землі (за 88 діб). Однак тут лінійний хід часу зберігається і в чистому вигляді подорожжю в часі цей феномен називати не варто. Більше того, зафіксовано, що астронавти, яких на орбіті виносить “Шаттл”, вже зараз випереджають “земний” час на кілька наносекунд, хоча до швидкості світла їм, м’яко кажучи, далеко.

Торн запропонував ще один спосіб досягнення необхідного для подорожі в часі прискорення. Виходячи з теорії Ейнштейна, за якою простір і час усюди постійні, він вивчав інші “діри” (крім “чорних” та “білих”) у просторово-часовому континуумі. Це – *нори-тунелі*, нібито здатні виникати між віддаленими об’єктами завдяки казуальній скрученості простору. Зазначені тунелі можуть пов’язувати віддалені в просторі точки, які існують у принципово різних часових площинах. Кіп Торн абсолютно серйозно, напередодні відкриття цих тунелів, пропонував для збереження їх відкритими покривати поверхню тунелю речовиною з негативною густиною енергії. Гравітаційні сили будуть намагатися зруйнувати тунель, зачинити його, а покриття буде розштовхувати стінки і утримувати об’єкт від колапсу.

Сьогодні більшість теоретиків зійшлися на тому, що будь-який вплив на хід досконалого створює нову, паралельну реальність або іншу “світову лінію”, нітрохи не заважаючи існуванню вихідної. І таких реальностей буде стільки, скільки необхідно для несуперечливого існування кожної з них. Міркування, дискусії та лекції про природу часу і можливості подорожі в часі досі залишаються улюбленим заняттям серйозних фізиків – свого роду інтелектуальною забавою. Якось згадуваний астрофізик NASA Карл Саган

у відповідь на заяву англійського фізика й космолога Стівена Гокінга про те, що якби подорожі в часі були можливі, серед нас виявилось б повно “хлопців із майбутнього”, парировав тим, що є, мовляв, як мінімум, дюжина способів спростувати цю заяву. По-перше, машина часу може переносити передусім у майбутнє. По-друге, вона може переносити і в минуле, але недалеко. По-третє, наші нащадки з майбутнього можуть переміщатися лише до тих предків, у яких машина часу вже діє, і т. п. Як би там не було, гіпотетична можливість подібних подорожей зберігається і спростувати її не в змозі навіть уїдливі скептики.

Області формування зірок – це ділянки газових хмар, які можуть охолоджуватися і утворювати зірки. Потоки частинок нагрівають ці газові хмари і запобігають появі зірок. Це означає, що існує збалансоване співвідношення між кількістю зірок й активністю чорних дір. Дуже велика кількість зірок, розташованих у Галактиці, зробить її надто гарячою і вибухонебезпечною для розвитку життя, проте надто мала кількість зірок теж не сприятиме виникненню життя.

Форми життя можуть бути різними, причому не обов’язково схожими на земні (оскільки їм може бути властива інша хімічна основа!). Світи теж можуть бути різними, як і різними зафіксовані вченими живі гості з інших (?) світів, про що вже говорилося. Може, ці істоти потрапляли до нас на певний час через часові коридори – чи самостійно, чи їх доставляють до нас інопланетяни для проведення своїх наукових досліджень? Якщо ж існують інопланетяни, то вони мешкають у паралельних світах і спроможні прибувати до нас саме через часові коридори!

У той самий час потрібно визнати, що теорія і практика проблеми палеоконтакту зараз ще далекі від справді наукового вирішення. На сьогодні немає чітких методик з ідентифікації історичних артефактів і з проведенням їх технічної експертизи. Підхід, пов’язаний із порівнянням “схоже – несхоже”, так само далекий від об’єктивності. Тому не варто вірити довільним тлумаченням будь-яких загадкових історичних артефактів. Лише неупереджений науковий аналіз загадок історії здатний вивести проблему палеоконтакту із зібрання цікавих історій на рівень наукової дисципліни.

Поки що теорія множинності світів – це лише модель. Говорять, просто гарний спосіб пояснити багато загадкових речей. Перевірити її на практиці сучасна наука ще не в змозі. Але якщо припустити, що паралельні світи таки існують і заселені так само, як і наш, реальний світ, тоді речі, досі незрозумілі, на кшталт різних паранормальних явищ, можуть відразу прояснитися, і світ стане іншим. Стануть зрозумілими й історії про палеовізит, і минулий та сучасний контакт з інопланетянами. Тому вже сьогодні так хотілося б зазирнути трохи далі за “горизонт подій” – а що ж там?..

РОЗДІЛ 3. ЗЕМЛЯ ЯК ОДУХОТВОРЕНА “ІСТОТА”

При спробах пояснити феномен відвідування землі енолавами ми повинні припуститися ідеї своєрідності нашої планети, її привабливості для візитерів із Космосу – чи щодо корисних копалин, чи її стратегічного значення, чи, хоча б, її особливої природи, що здатне пробудити в небесних гостей цілу низку зацікавленостей. Що з наведеного може мати місце?

У колах сучасних природознавців усе активніше набуває поширення ідея про те, що наша планета Земля є ... живим організмом, а ми, люди, – такими собі “дрібними комашками”, які мешкають на тілі велетенської Живої Істоти. З цього випливає, що людство з’явилося, змужніло й розвивається на “живій планеті”, співіснує з нею як інша форма життя (що саморозвинулася або занесена з глибин Космосу!). Сьогодні й деякі геологи та геофізики не заперечують реальності гіпотези про те, що Земля – це живий (у відомому розумінні) організм. Правда, дехто під словом “живий” розуміє “такий, що еволюціонує” і внутрішні процеси якого мають зовнішні вияви.

Спроба сприйняття Землі як “одухотвореної” базується на пантеїстичному світорозумінні і сягає своїм корінням в епоху цивілізацій Стародавнього Сходу й Античності, маючи продовження й подальший розвиток у добу Середньовіччя й Відродження. Останніми століттями ця ідея проводилася через призму витлумаченого аніматизму як віри в безособистісну одухотвореність природи чи окремих її частин. Термін “аніматизм” був запропонований англійським антропологом і релігієзнавцем Р. Мареттом (1866–1943) у 1900 р. Радянський учений (виходець з України) Л.(Х.-Л.) Я. Штернберг (1861–1927) у праці “Первісна релігія в світлі етнографії” (1936) виділяв три ступені розвитку первісного релігійного світогляду: 1) віра в одухотвореність усієї природи (аніматизм); 2) “відкриття духів” – особистих нематеріальних істот у природі; 3) віра в душу (власне, анімізм). Тоді ж В. Г. Богораз-Тан (1865–1936) розрізняв уже п’ять ступенів розвитку первісного світогляду. Над питаннями ж анімізму працювали етнографи Е. Б. Тайлор (1832–1917), Д. Д. Фрейзер (1854–1941), Б. К. Малиновський (1884–1942), С. О. Токарев (1899–1985) та ін.

У науковій та науково-популярній літературі вже давно висловлюються думки про те, що в речовинному матеріальному світі – “закам’янілій пам’яті” глибин Землі – накопичилася потужна духовна інформація про життя природи, про всі покоління, які жили до нас, та сліди їх діяльності. Homo sapiens сформувалася/розвинулася, сприймаючи через земну кору ці енергетичні потоки як носії невичерпних духовних багатств [9]. Водночас Земля, використовуючи “канали”, що йдуть від її ядра до поверхні, обмінюється інформацією з центром Галактики. На думку кандидата геолого-мінералогічних наук І. М. Яніцького (нар. 1927), “енергія, що виникає в ядрі Землі, трансформується в цих каналах у

коливання сили ваги на поверхні”, тому “в місцях виходу каналів найчастіше виникають циклони і антициклони, землетруси, гідроудари і НЛО” [164].

Якщо це так, то необхідно погодитися з гіпотезою видатного українського астрофізика єврейського походження Йосифа Шкловського (1916–1985), який запропонував розглядати пульсари як своєрідні надпотужні “маяки” позаземних цивілізацій, а, отже, їх випромінювання доходить і до внутрішнього ядра Землі. Це означатиме, що всюди торжествує життя, а смерті піддані лише маленькі частинки великого живого цілого.

Сучасна наукова картина світу ґрунтується на уявленні про світ як такий, що самоорганізується, знаходячись у становленні. Наука вже не шукає незмінної, універсальної сутності буття, а розглядає його в розмаїтті мінливих проявів, різноманітних форм і рівнів. Як висловився бельгійський фізик І. Р. Пригожин (1917–2003), один із творців теорії синергетики, донедавна філософська наука була наукою про буття, і тільки останнім часом вона почала набувати рис науки про становлення. У ній сформувався новий підхід до розуміння світу, нова теорія його самоорганізації – синергетика.

Природа тут виступає уже не як машиноподібний об’єкт, як це розумілося в добу Нового часу, а як система, що самоорганізується. А особливістю живих систем є те, що вони спроможні використовувати смерть для своєї самоорганізації. Без процесу контролю смерті не буває життя (складові організму завжди перебувають у процесі оновлення – розпаду, відмирання і утворення нових живих структур). Як висловився австрійський фізик Ервін Шредінгер (1887–1961), жити означає звільнятися від ентропії та непорядкованості, водночас “живитися” ентропією й усувати її. Ентропія тут розуміється як процес наближення до стану термодинамічної рівноваги, “теплової смерті”, до стану інертної, мертвої матерії; стан максимальної ентропії – це і є смерть.

Підставою для такого підходу до розуміння нашої планети є цілеспрямовані вияви земної активності, які, як правило, притаманні розумним живим істотам. Останнім часом людство почало завдавати Землі справді значних турбот: ядерні вибухи в надрах, висушування (самовисушування) морів (наприклад, Аральського), буріння глибоких свердловин, прокладання численних каналів і перекидання стоків річок, поховання в Землі різних токсичних та радіоактивних речовин і т. п. Тож чи не є численні землетруси й урагани, суховії й повені, озонові діри і зростання сонячної активності виявом зворотної реакції і способом самолікування живої Землі від набридливої, низькоорганізованої спільноти людей, які подібно вірусам і бактеріям почали “діставати” нашу планету? Земля, яка “із попередженням” реагує на нахабство людей, іноді наносить і досить чутливі удари зі страшними наслідками.

Нерідко можна зустріти інформацію, що анонімним дослідникам вдалося налагодити “розумовий” контакт із планетою, і вона реагує на запити операторів, створюючи певні процеси в літосфері й атмосфері. Іноді виявом знаків, які подає нам земний розум, вважають гігантські малюнки в Андах на плато Наска, які повністю можна охопити поглядом лише з літака, і великі кола,

спіралі, виявлені в різних країнах (Велика Британія, Японія, Канада, Аргентина, Австралія, Росія). Згідно з цією гіпотезою ідею про зміщення материків можна розуміти не як розлам кам'яних ковчегів, а як саморух гігантських “амеб”, що пересуваються на підкорковому субстраті. Хоча існує версія і про зв'язок цих фактів із діяльністю інопланетян.

Наша планета не розкриває повністю своїх таємниць. З упевненістю можна зазначити лише одне: Земля значно складніша система, ніж це вважалося раніше. Уявлення людей про Землю постійно змінюються. Вже з найдавніших часів у рамках міфологічного світорозуміння простежується тенденція сприйняття Землі і всієї навколишньої дійсності як живої, одухотвореної. З одного боку, це відображало прагнення людини гармоніювати свої відносини з природою, на лоні якої розгорталася життєдіяльність мислячих істот, а з іншого,



Створення світу. Мозаїка (XII ст.). Монреале (Італія). Кафедральний собор

– було спробою осмислити природу за аналогією з самою людиною. Пізніше така тенденція знайшла відгук у різних філософських та природничо-наукових концепціях.

Уже в найдавніших системах світогляду Земля розглядається як одухотворене, божественне за походженням тіло, “мати” небесних світил, таких же “живих”, як і вона. Зокрема, згідно з давньоєгипетськими міфами, увесь світ, зокрема боги, постають в результаті шлюбу Нут (Неба) і Геб (Землі). У шумерійській і вавилоно-ассирійській міфологіях (нижче їх персонажі подаються паралельно) прабатьками всього сутого теж вважалися Небо (бог Ану) і Земля (богиня Кі). Серед їх численних нащадків виділялися сім астральних божеств чи оживотворених рухомих світил, видимих неозброєним оком на небосхилі серед “непорушних” зірок: Уту/Шамаш (Сонце), Нанна/Сін (Місяць), Набу (Меркурій), Інanna/Іштар (Венера), Нергал/Ерру (Марс), Асаллухі/Бел-Мардук (Юпітер), Нінгірсу/Нінурта (Сатурн) – подаються паралельно шумерійські й аккадські назви. Земля (Апі) була матір'ю всього, що мешкає на ній, і в міфології скіфів, якими вона шанувалася не менше за верховного бога Папая чи Небо (Аргімпасу). У авраамістичних релігіях Земля теж постає як мати й колиска живого.

Земля, вода, повітря, вогонь – чотири “першоелементи”, які представлені в багатьох філософських системах світу. У міфах різних народів вони набувають рис живих істот, які обожнювалися. Ось чому поряд із Землею творцями світу постають Вода (океан, море), Небо і Сонце як символ небесного вогню, подавач світла і тепла. Так, у пантеоні єгипетських богів верховне місце посідав бог Сонця, що виступав під різними іменами (Амон, Ра, Атум). У першій в історії монотеїстичній системі фараона Ехнатона (1372–1354 до н. е.) він постав як живе Сонце-Атон. Живе Сонце вшановується й стародавніми індіанцями

(Вівасват, Саравайю, Сур'я), скіфами (Табіті), японцями (Аматерасу), китайцями (Янь-ді), персами (Ахурамазда, Мітра), ацтеками (Тонатіу, Тескатліпока та ін.), українцями (Сварог, Даждьбог, Божич, Ярило) та іншими народами.

Велику роль відіграє Земля і в грецькій міфології – найбільш розвиненій із міфологічних систем, яку запозичили й розвинули стародавні римляни, змінивши лише імена богів. На думку греків, упорядкований світ (Космос) постає від шлюбу Неба (Уран) і Землі (Гея). Гея розглядалася як годувальниця всього живого, а Уран – як космогонічне творче начало, що наділило Землю теплом і вологою, сприяло пробудженню творчих сил Землі.

І греки молилися планетарному розуму нашої матері Геї та її створінь. Серед наступних поколінь богів еллінами вшановувалися нащадки Урана й Геї, що уособлювали небесні світила: Геліос (рим. Соль) та Аполлон (рим. Феб, тобто *Сонце*), Геката, Селена-Мена та Артеміда (*Місяць-Луна*), Гермес (*Меркурій*), Афродіта (*Венера*), Арес (*Марс*), Зевс (*Юпітер*), Кронос (*Сатурн*), гіади (*зірки*).

Поетична уява грека населяла живими істотами (німфами, nereїдами, океанідами, наядами, гіадами, дріадами, гамадріадами, ореадами та ін.) весь навколишній світ – ліси, галявини, поля, річки, гори, печери, джерела і т. п. Дзюрчання струмків, шелестіння лісу, дзижчання комах – усі голоси весни й літа були ніби їхнім співом. Не тільки кожне деревце, але й гора, скеля, зірка тощо сприймалися як оживотворені, одухотворені істоти. Вони були втіленням усього приємного, зворушливого, милого в природі. Відповідно і гори, і морські хвилі вважалися дітьми Геї. До речі, подібна тенденція характерна і для давньоукраїнської міфології, що сформувалася як цілком самостійне явище, хоча і не без культурного впливу греків. Тому й ставлення наших предків до природи було синовнім, що виразилося вже в поетичній формулі: “Мати – сира Земля”.

У грецькій філософії ідею одухотвореності небесних світил започаткували Піфагор (бл. 575–496) і Платон (427–347), а розвивали Арістотель (Αριστοτέλης) (384–322) і стоїки (з III ст. до н. е.), Філон (25 до н. е. – 50 н. е.) і Плотін (203–270). Так, у Платона Душа Космосу поряд із Благом і Умом становить три основні онтологічні субстанції (тріаду), учення про які набуде свого подальшого розвитку в неоплатонізмі. На думку Платона, “Бог створив Душу першою”, потім “влаштував Ум (Νοῦς) у Душі, а Душу – у Тілі і, таким чином, побудував Всесвіт” [125, с. 471–474], де Ум є однією зі здібностей Душі (тут мова йде саме про Νοῦς-Ум як категорію платонічної традиції, на відміну від Λόγος-Розуму як категорії стоїчного вчення – *I. M.*).

У результаті видимий Космос постає опредмеченням Бога в матерії, перетворенням фізичного світу в єдиний живий організм, наділений Умом і невидимою Душею, що поділяється на частини – душі космічних небесних тіл (“видимі боги”). Поєднані з ученням про ідеї, насамперед із моральною ідеєю Бога, уявлення про Космічну Душу були включені Платоном в ідеальну картину телеологічно влаштованого Космосу.

У філософії неоплатонізму (III–VI ст.) теж можна виділити три начала: Єдине (Ὀν), Світовий Ум (Νοῦς) і Світову Душу (Ψυχή). Остання являє собою нижчу межу надчуттєвого світу найвищих істот. Згідно з космогонією Плотіна (III ст.) з вищої Душі виділяються насамперед боги й безплотні духи небесних світил. Перебуваючи поза змінністю й часом (як вічні!) і насолоджуючись блаженним спогляданням вищого ідеального світу, “боги безпристрасні” [126, с. 85], оскільки не мають ні потреб, ні бажань, ні пригадувань, ні суджень. “Перш ніж здійснилося походження тілесного, ми вже існували там; одні з нас як люди, інші – як боги, тобто як чисті душі і розумні духи в лоні чистого всеохоплюючого буття, ми склали з себе частини надчуттєвого світу” [126, с. 241].

Ряд цікавих філософських думок розвиває у своїй “космічній” концепції знаменитий отець церкви Оріген Александрійський (185–254). Так, він підхоплює ідею одухотвореності небесних світил, яку започаткували язичницькі філософи. Оріген учив, що Сонце, Місяць і зірки – це теж живі істоти, які повинні були мати буття до свого тілесного існування. Подібно до того, як ми, люди, огорнулися грубими й важкими тілами за попередні гріхи, так, можливо, і більша чи менша яскравість небесних світил залежить від їх попереднього життя [113, с. 83–86].

Давні мислителі інтуїтивно здогадувались і про кулясту форму нашої Землі, про що вчили грецькі філософи Парменід із Елеї (бл. 540–460 до н. е.); його учень Ксенофан із Колофона (бл. 570 – після 478), Піфагор із Самоса (580/568–496/487 до н. е.), географ Ератосфен із Кірені (276–194) та ін. Але в добу Середньовіччя люди схилилися до простого уявлення про плоску Землю. Сьогодні кулястість Землі є безсумнівною, проте ми продовжуємо ставитися до неї, як до безмовної “плоскої твердині”. А тим часом у її надрах відбуваються процеси, властиві високоорганізованим системам.

Нині ми є свідками інформаційного вибуху у фундаментальних науках про будову і функції планети. Початок його можна віднести до 1991 року, коли на виконання наукового заповіту мислителя українського походження, академіка В. І. Вернадського (1863–1945), в науці був завершений багаторічний цикл унікальних досліджень. На цій основі доведено, що “Земля – це гранично енергонасичена і високоорганізована система, що має структуру надскладного кристала і володіє голографічною формою пам’яті. Не може бути випадковістю і збереження на планеті упродовж мільйонів років ідеальних для біологічних організмів (і в першу чергу для людини) умов середовища існування – найтоншого шару на кордоні Землі і холодного Космосу. Багато досліджень показують, що Земля як саморегулююча система у відповідь на зовнішні (з Космосу) і внутрішні (від нерозумної технологічної діяльності людини) впливу з точністю ідеальної ЕОМ “включає” компенсаційні механізми підтримки життєво важливих параметрів” [166].

Сучасні уявлення про внутрішню структуру Землі як геологічної системи передбачають її складну будову з речовини різної щільності і різного фізичного стану. Виходячи з цього, прибічники тези про Землю як живий організм

наголошують, що її будова нагадує будову мислячої істоти. Шкіряним покривом можна вважати земну кору, кровоносною системою – річки й моря, легенями – лісові масиви, а мозком (чи серцем?) – земне ядро. Наводиться й аналогія між двома абсолютно різними півкулями Землі (океанічна з Тихим океаном і континентальна) й двома півкулями головного мозку. Згідно з новими даними ядро Землі, як і вона сама, нагадує не стільки кулю, як еліпсоїд, і на ньому є “гори” і “западини”. Або візьмемо складки земної кори, підкоркову речовину, з одного боку, й звивини людського мозку – з іншого. Хіба мало схожого? Нарешті, можна пригадати звивисті канали, що пронизують земні надра – чи не є вони (згадаймо кровоносні судини людини) “енергоносними судинами” Живої Істоти на ім’я Земля?!

Досить складну структуру Землі можна уявити, на думку тульського вченого-винахідника М. І. Коровякова (1936–2004), у вигляді сирого яйця, де шкаралупа – це оболонка, а жовток – ядро. Тверда оболонка планети при цьому систематично відчуває плавні удари об важке ядро, і цим пояснюється рух материків, підняття чи затоплення окремих ділянок суші, а також вулканічна діяльність і гороутворення.

Навколо ядра планети на його поверхні плавають величезні блоки, гігантські платформи, стикуючись між собою ніби шматочки потрісканої шкаралупи. На цих платформах розміщується суша континентів, дно океанів, гори, западини. Відповідно до структури і функції енергетичних центрів Землі будуть близькими до функцій органів людського тіла. Саме у місцях розлому “шкаралупи” (кори) і відбуваються природні катаклізми, коли магма як складова ядра і розігріті підземні гази як дихання планети піднімаються вгору через тріщини в її поверхні. Потoki вогняної лави, що вириваються з кратерів вулканів, є гарячою кров’ю Землі, яка часом витікає з відкритої рани на могутньому тілі планети, що здригається від жахливих землетрусів.

Якщо порівняти поверхню нашої Землі (грунт) зі шкіряним покривом живого організму, то необхідно згадати, що в кожному такому організмі з’являються шлаки – своєрідні відходи життєвих процесів. Отже, потрібні канали для їх постійного усунення. Причому ці шлаки можуть бути не лише матеріального, але й духовного характеру. Чому б і шкіряному покриву Землі не мати “пори”, через які може здійснюватися викидання нею шлаків?

Але ми, люди, нині справді нагадуємо паразитів, які нахабніють на живому тілі Землі, наносячи шкоду ареалу своєї життєдіяльності. По всій планеті палають ліси, на вулицях міст гниють смітники, на нафтових родовищах вдень і вночі газові “факели” ніби “плавлять” небо. Автор свого часу працював у Тюменській області і спостерігав подібні газові “факели”, які в сукупності нагадували такі собі апокаліптичні сцени. Температура Землі підвищується, вона “хворіє”, а “лікувати” нікому. І Земля покривається зморшками, виразками, мертвими ділянками...

Тому, здається, надра Землі тривожно пульсують. Від гравітаційних імпульсів у аномальних зонах (місцях виходу на поверхню “інформаційних каналів”) падають літаки, тонуть кораблі чи екіпажі поспіхом залишають їх,

відбуваються промислові аварії, розлиття нафти в океанах і, нарешті, значно погіршується здоров'я людей. Може, бачачи, що ми не робимо належних висновків із історії і продовжуємо розвиватися всупереч природі, Гея попереджає нас про небезпеку, що насувається, через різні стихійні лиха, сприяючи, таким чином, позитивним процесам і попереджаючи негативні?

Коли в тому чи іншому соціумі наростають настрої взаємної ворожнечі, зла, ненависті, тобто посилюється негативний компонент колективної свідомості, Земля, як живий організм, прагне позбутися хворобливого для неї фактора, який отрує зовнішню оболонку Землі – ноосферу, за нашим розумінням, хоча наша діяльність породжує сумнів у тому, що вона є такою. Своєю безрозсудною поведінкою (розпустою, роздиранням тіла планети всілякими вибухами, копанням тунелів і т.п.) ми ризикуємо перейти ту критичну межу, за якою розпочинаються непередбачувані наслідки.

Піднята проблема, зазначимо, має неоднозначне тлумачення. Вже давно гуляє й інша версія про те, що поряд із нами на Землі живуть вихідці з інших світів – інопланетяни, які, невидимі для нас, тисячоліттями експлуатують нашу планету, можливо навіть маючи свої бази в її надрах (як, до речі, і в надрах Місяця). Володіючи сучасними технологіями, вони здатні проникати в глибини Землі, а при потребі, залишати її.

І ось складається досить тривожна ситуація: з середини Землю руйнують незвані гості, а назовні осіли ми, бездушні істоти, які доповнюють руйнівну дію інопланетян своєю варварською діяльністю. Що небезпечніше? Насамперед слід на гуманних і наукових засадах організувати господарську діяльність землян. А коли виявиться, що ми не одні, спільно усвідомити загрозову ситуацію, яка може загостритися, і разом взятися за нейтралізацію її можливо негативних наслідків. Як частинка незвіданого Космосу, Земля є малим зрізом його велетенських загадок, і, можливо, ми навіть не усвідомлюємо масштаби випробувань, перед якими опинилися...

Отже, сьогодні нам слід всіляко остерігатися руйнівної діяльності людини на планеті, частиною якої вона є. До власного будинку не можна ставитися по-варварськи, так, як це робимо ми. Мабуть, давно пора набратися мужності і замість слова "Природа" використати інше, точніше визначення: "Розумна Жива Земля" – наша єдина мати і допоки що – наша єдина годувальниця і захисниця. А тому й ставитися до неї необхідно як до рідної, справжньої Матері.

Це необхідно, аби ми не залишилися віч-на-віч із чужим Космосом, який, може статися, готовий поглинути нас. Чи в особі своїх гінців-енлонавтів уже поглинає, прийшовши в наш дім? Хоча не виключено, що він може відкривати для нас і нові можливості...

Адже, починаючи з найдавніших часів, сама можливість палеовізиту є кращим аргументом на користь того, що такий контакт міг мати місце.

РОЗДІЛ 4. “ПАЛЕОАСТРОНАВТИ” НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Нікого ніколи не дивувало те, що боги можуть літати. А ось смертні... Це було незвичним. Адже людина не птах, вона ніби прив’язана до Землі. І полетіти могла лише за допомогою богів чи представників позаземної високорозвинутої цивілізації. З невидимими богами людині не дано спілкуватися в земному житті. А з інопланетянами цілком можливо (якщо мала місце сама зустріч). Тому вчені-ентузіасти намагаються сьогодні відшукати інформацію, яка, на їх думку,



“Великий бог марсіан” (VII–VI тис. до н.е.). Тассілін-Аджер (Алжир). Сахара

повідомляє про палеовізит на Землю “інопланетян” чи про польоти найдавніших землян на апаратах, важчих за повітря, польоти, які могли бути обумовлені впливом на землян з боку інопланетян.

Такі оповіді відшукуються в пам’ятках Стародавнього світу: в єгипетських папірусах, клинописних табличках із Месопотамії (ассиро-вавилонський епос тощо), біблійних текстах, іранських і китайських легендах, індійських манускриптах, греко-римській літературі, сказаннях стародавніх кельтів та інших давніх творах. Із проблемою прибуття на землю небесних істот можна пов’язати петрогліфи й стародавній малюнок “космонавта” на скелях плато Тассілін-Аджер (в пустелі Сахара, в південно-східній частині Алжиру), датовані VII–VI тис. до н. е.,

гігантську кам’яну терасу, невідомо ким і з якою метою зведена в Баальбеку в Лівані (дехто стверджує, що Баальбекську терасу було збудовано в V тис. до н. е. і вже тоді віднесено до чудес світу, а храмові комплекси, – можливо, на початку нашої ери), і т. п.

Відомості про інопланетян можна безкінечно брати з давньої міфології. Що стосується Близького Сходу, то тут “космічна тематика” представлена вже в релігії й міфології Стародавнього Єгипту (самоназва: Та-Кемет), відображеній насамперед у єгипетських папірусах та написах на стінах гробниць й інших документах протягом правління чи не всіх 30 династій (бл. 3200 – 332 рр. до н. е.). Можна зробити логічний умовивід: єгипетська релігія існувала для того, щоб люди могли зберігати свій світ і своє місце у Всесвіті, поклоняючись богам. І це була актуальна проблема, оскільки в додинастичний період в Єгипті мешкало 1 млн. осіб, а в римські часи – вже 7 млн. Фактично в кожному із 42 номів (областей) Єгипту існувала своя міфологічна система (найвідоміші – в

Геліополі, Гермополі, Мемфісі, Фівах) із власним верховним богом-покровителем та іншими богами, втіленими в небесних світилах, звірах, птахам, каменях тощо.

Найбільш відомою є міфологічна система міста Геліополя (Нижній Єгипет) з її енноадою (“дев’ятерицею”) на чолі з богом Сонця *Ра*. Згідно з “Текстами пірамід”, “Текстами саркофагів”, “Книгою померлих” та іншими джерелами,



великий бог *Ра* (сприймався як сонячна тріада Хепрі-Ра-Атум: вранці – Хепрі, в обід – Ра, увечері – Атум) створив сам себе з первісного хаосу (Океану, Нуна). Від *Ра* пішли бог атмосфери (повітря) *Шу* і богиня вологи (водночас сонячне божество) *Тэфнут*. Вони, у свою чергу, народили бога землі *Геба* і богиню Неба *Нут* (Хатор як “сонячне око” *Ра*), а останні – дві божественні пари: *Осіріса* й *Ісіди* (збереглися маленькі статуетки *Ісіди*, які датуються додинастичним періодом, тобто раніше 3200 р. до н. е.), а також *Сета* й *Нефтіду*. Поза межами енноади залишалися Гор-Гарахті (син *Осіріса* й *Ісіди*) та *Анубіс* (син *Сета* й *Тэфнут*). Вважалося, що боги мешкали на небі, але при цьому впорядковували й земний світ.

Постарівши, *Ра* перетворився на космічне божество, яке плывло у великому човні (космічному кораблі?) по тілу *Нут*, що поставала у вигляді “небесної корови”, покритої зірками й 5 видимими неозброєним оком планетами. Існували також уявлення, за якими небо – це водна поверхня, Небесний Ніл (бог *Хані*), по якому Сонце вдень обтікало Землю. Під землею також був Ніл, по якому Сонце, спустившись за горизонт, плывло вночі. *Ра* постійно борювався з небесним змієм *Апопі*, який прагнув випити Ніл. Так солярні міфи відображали різноманітні уявлення єгиптян про світ.

Друга космологія виникла у місті Гермополі (Верхній Єгипет), де чотири пари богів і богинь склали огдоаду (“восьмерицю”) місцевих богів. Чоловічі боги тут зображувалися з головами жаб, а богині – з головами змій. Як не дивно, головний бог міста, бог мудрості й Місяця *Тот*, культ якого згодом злився з культом *Хонсу*, давнього бога Місяця, до огдоади не входив. В інших містах Сонце й Місяць розглядалися як “два ока” (служителі?) Гора. Жінкою *Тота* вважалася богиня істини і вселенської гармонії *Маат*.

На півдні Єгипту шанувався бог-творець *Хнум*, який, вважалося, створив світ із глини на гончарному крузі. Разом із богинями *Сатіс* (жінка) і *Анукет* (дочка) він входив до Елефантінської тріади.

При правлінні фараонів II династії (XXIX ст. – 2780 р. до н. е.), коли резиденція правителів знаходилася в Мемфісі, були здійснені зусилля по утвердженню місцевого бога грому *Птаха* як верховного бога (він вважався старшим за *Атума*, оскільки був ровесником води, з якої з’явився *Атум*!); його

жінкою вважалася богиня пекучого сонця *Сохмет*, а сином – бог рослинності *Нефертум*.



Ехнатон і Нефертіті з дітьми (XIV ст. до н. е.). Вгорі – бог Атон у вигляді НЛО

Із переходом гегемонії до Фів, починаючи з XI династії (2160–2000 рр. до н. е.), верховним богом Єгипту став *Амон* (пізніше він злився з Ра, тобто став *Амон-Ра*), “прихований бог”, який разом із богинею неба *Мут* та їх сином, богом місяця *Хонсу*, складав священну тріаду. На відміну від Амона, цього містичного персонажу, за часів XVIII династії (1580–1314 рр. до н. е.), яка правила в Ахетатоні (біля сучасної Тель-ель-Амарни), домінуюче місце в єгипетській міфології ненадовго посів

бог *Атон* як сонячний диск, його яскравий, видимий аспект. Фараон XVIII династії Аменхотеп IV Ехнатон (1372–1354) здійснив у XIV ст. до н. е. монотейстський переворот, оголосивши Атона єдиним верховним богом замість Амона. Надалі Атон зображувався у вигляді сонячного диска, який протягував свої численні промені з долонями на кінцях людям і дуже нагадував НЛО (а може саме зображення Атона стало наслідком контакту з НЛО?).

Боги багато чим нагадували інопланетян, як їх уявляють сьогодні. Здається, зооморфні боги (точніше, голови тварин, перенесені на людські тіла) поставали як інопланетяни у дивовижних скафандрах із фантастичного фільму. Чи не тому в Єгипті так активно обожнювали тварин? Єгиптяни вважали, що кожний бог (інопланетянин?) може проявляти себе в образі вшановуваної в їх місцевості тварини, і тому робили її священною в межах свого ному. Особливо вшановувалися птахи, які могли полинути до богів, тому їх найчастіше використовували при жертвоприношеннях. Ібіс, символ Тота, вважався священним птахом у Геліополі (його приліт пов’язувався з розливом Нілу), а в Гераклеополі – Бену, священний птах, аналог Фенікса, який постійно відроджувався й повертався в Єгипет (містифікація щодо регулярних візитів інопланетян?). Символом Гора був сокіл.



Літальні апарати (XIV–XIII ст. до н. е.). Храм фараона Сеті.

На небосхилі єгиптяни виділяли 5 планет (Меркурій, Венера, Марс, Юпітер, Сатурн). Знали вони Полярну зірку і зірку Сіріус – душу богині Ісиди (Сотіс-Ісіда, Сопед чи Сопд), зі сходом якої над горизонтом починалося щорічне

розлиття Нілу. Дуже давно було встановлено зв'язок богів з іншими небесними об'єктами: Осіріса з Оріоном, Гора з Сатурном, Сета (Тіфона) з Меркурієм тощо. Сонцестояння в різні пори року зображувалося різними формами сонячного бога. Добу єгиптяни ділили на 24 години, що потім стало надбанням усього людства. Вдень вони орієнтувалися в часі за сонячним годинником, а вночі – за зорями, що свідчило про високий рівень розвитку прикладної астрономії, а водночас засвідчувало, настільки єгиптяни благоговіли перед небом і богами (інопланетянами?), які прибували звідти!

Єгипетські міфи немало оповідають про відвідини богами Землі. У стародавніх єгипетських хроніках неодноразово згадувалося про дев'ять Білих Богів (Птах, Ра, Шу, Геб, Осіріс, Сет, Гор, Тот, Маат), які стали засновниками найдавнішої Єгипетської держави, її першими правителями (вони й поміщаються першими в списку єгипетських фараонів!). Кажуть, це вже історичний факт, що представники перших династій фараонів, які керували першим єгипетським царством, мали білу шкіру, блакитні очі і носили бороди (причому не накладні, як у представників пізніших династій)!

Так, після того, як **Ра** залишив Землю і вознісся на небо, на Землі невдовзі почав правити Осіріс, якого вбив і розчленив його брат Сет. Ісіда за допомогою Анубіса знайшла останки Осіріса, з'єднала їх і оплакала. За однією з версій завдяки сльозам своєї жінки **Осіріс** воскрес і вознісся на небо, залишивши замість себе свого сина Гора [53]. Пов'язаний із Гором знак сокола (як хижого птаха) символічно відображав насильницький характер державного управління в давньому Єгипті. Пізніше він перейшов (уже у вигляді орла) в Римську імперію, а ще пізніше – в державну символіку християнських держав Європи (Росія, Австро-Угорщина та ін.). Як бог неба, **Гор** називався “Небосхильним”, його сузір'я греки називали Оріоном.

Фараон (якого символізував бик) розглядався як ставленик богів (інопланетян?) на землі, зберігаючи за собою й особливе місце на небі [58, с. 473]. Тільки фараон і жерці могли входити до храму – житла богів (інопланетян?). Фараони майже 3 тис. років правили Єгиптом. Вони вважалися синами Амона (Ра) або ототожнювалися зі “служителями Гора”. Смерть правителя завжди викликала в Єгипті смуту і тривогу, тому це був момент найвищого психологічного напруження. Щоб захиститися від небезпеки, яка загрожувала рівновазі світобудови, був розроблений складний поховальний ритуал. У Єгипті існувала віра в переселення душі, яка летить на небо, а через 3 тис. років після смерті тіла повертається з Космосу, щоб оживити це тіло – це ж можливо при його збереженні. Для фараона була “відкрита” вічність і цьому слугувало будівництво пірамід, яке мало засвідчити небесну природу правителя. Тому тіла єгиптян бальзамували й муміфікували; оскільки ж до раю міг потрапити лише фараон (представник інопланетян на Землі?), то його тіло зберігали в мастабах (з їх секретними камерами), скельних склепах чи величних пірамідах, які почали зводити вже фараони III династії (2780–2720 до н. е.) в районі Гізи.

Щоб полегшити покійному фараону безпечну мандрівку в потойбічний світ і гарантувати там щастя й благополуччя, поховальні церемонії супроводжувалися

численними магічними заговорами, гімнами, молитвами, заклинаннями та міфологічними легендами (їх зібрання в кількості 700 було зафіксоване в “Текстах пірамід”). Завдяки магічному поховальному обряду фараон повинен був воскреснути, як і Осіріс. Єгиптяни вірили, як це видно з давніх текстів, що коли весь ритуал буде виконаний належним чином, тіло фараона отримає здатність розвинути всередині себе духовне тіло (“саху”), яке може вознестися на небо і перебувати там разом із богами. Лише після завершення всіх поховальних церемоній трон посідав спадкоємець.

Досить потужну корпорацію в країні складало жрецтво, розгалужене за групами, кожна з яких служила певному богові. Єгипетські жерці активно цікавилися космічною тематикою, підтвердженням чого є “небесна зорієнтованість” пірамід, яка стала можливою за умови набуття тодішніми мешканцями певних астрономічних знань (жерці наперед знали про затемнення Місяця й Сонця). Точні виміри та астрономічні обчислення дають підстави стверджувати, що вузькі шахти, прокладені крізь товщу найвищої (150-метрової) піраміди Хуфу (грец. Хеопса), служили для забезпечення зоряного перевтілення душі фараона: вони спрямовані в ту точку небосхилу, де в часи спорудження піраміди знаходилося сузір’я Оріона, ототожнюване з богом Осірісом, який стояв на чолі “країни Заходу” (країни померлих).

На сьогодні відомо 118 пірамід, найбільші з яких зводилися в часи III–IV династій (2780–2560 до н. е.), а в цілому таке будівництво продовжувалося до періоду XVIII династії. Треба пам’ятати, що головними будівничими пірамід – тодішнього чуда інженерного мистецтва – були саме жерці (глибокі пізнання жерців у інших галузях, зокрема медицині, так і наштовхують на запитання: де вони взяли ці знання, невідомі тоді нікому на Землі?). На багатьох гробницях і скелях у Єгипті помітні зображення літальних апаратів (вертоліт? літак?), котрі дивовижно нагадують “шаттли” або “тарілки” (екраноплани) *інопланетян*. Є дані, що якимось зимовим вечором бл. 1482 р. до н. е., в часи правління фараона XVIII династії Тутмоса III (1504–1450), в районі пірамід над Північним Єгиптом з’явився вогняний круг, який безшумно плив по небу. Видовище супроводжувалося неприємним запахом.

Навіть сьогодні деякі вчені схильні розглядати піраміди (особливо в Гізі) або як орієнтири інопланетян, або як сакральні комплекси, зведені тими ж інопланетянами [60]. Справді, тут є ціла низка цікавих фактів. Так, наприклад, у день літнього сонцестояння (21 червня) з точки зору Сфінкса сонце при заході знаходиться точно між двома найбільшими з пірамід Гізи (Хуфу і Хафрі). Щоб здійснити цей задум, стародавні будівельники повинні були володіти точним календарем і знати, що тривалість року становить 365,25 днів (хоча офіційний календар єгиптян був далеко не точним).

Свого часу багато дискусій викликало припущення британського письменника й журналіста Грема Хенкока (нар. 1950 р.) про кореляцію пірамід у Гізі, які належали фараонам IV династії (2720–2560) – Хуфу (бл. 2670 – 2633 рр.), Хафрі (бл. 2634 – 2608 рр.) і Менкаури (бл. 2598 – 2570 рр.), з зірками сузір’я Оріона. Комплекс Гізи ніби відповідає трьом зіркам-гігантам

“перлинового поясу” у сузір’ї Оріона (Альнітак, Альнілам, Мінтака), яке для стародавніх єгиптян було символом одного з головних богів – Осіріса. А дехто навіть стверджує, що річка Хапі (Ніл) відповідає видимій частині Чумацького Шляху, що й підштовхнуло будівничих пірамід до розташування гробниць за певною схемою, хоча для цього їм потрібно було досконале астрономічне обладнання. Але ж де такі знаряддя могли дістати земляни? Хіба що отримати від *інопланетян* із сузір’я Оріона...

Велич правителя як представника неба символізували гігантські статуї фараона XII династії (2000–1785) Аменхотепа III (1849–1801) поблизу Луксора. Ці колоси, встановлені поблизу Фів, греки переплутали зі своїм міфічним героєм Мемноном, ефіопським царем, який був убитий грецьким героєм Ахіллесом під час Троянської війни (1194–1184), і вони вважали, що він похований саме тут. Вважалося також, що супутників Мемнона боги перетворили на птахів-мемнонідів, котрі жалібно кричали під час польоту. Після землетрусу в 27 р. до н. е. в колосах Мемнона утворилися тріщини, в яких холодними ночами накопичувалася роса. Під час денної спеки волога випаровувалася і розширювала тріщини, створюючи звуки, які нагадували стогін. Ось чому греки назвали статуї “Співаючим Мемноном”. Стогін припинився після того, як римський імператор Септімій Север (193–211 рр. н. е.) наказав реставрувати монументи...

* * *



“Космічні” оповіді зустрічаються не лише в єгиптян, але і в мешканців інших регіонів, зокрема Межиріччя (грец. Месопотамія, “земля поміж річок”), яке здавна населяли шумерійці, аккадці (вавилоняни), асирійці, еламіти. Вже в кінці IV тис. до н. е. у перших містах-державках Шумеру в Південному Межиріччі (Кіш, Ур, Урук, Лагаш, Умма, Ісіна, Ерідуд, Ніппур, Ларса та ін.), де зародилася писемність (3500–3000 до н. е.), сформувалися уявлення про антропоморфних богів (на відміну від богів зооморфних єгипетських).

Давні міфологічні тексти донесли до нас оповіді про трьох головних, зокрема, небесних богів: провідну трійцю в особі *Ан* (бога неба; аккад. Ану), його сина *Енліля* (“володаря повітря”; аккад. Елліль) і *Енкі* (бог земних вод та підземного світу; аккад. Еа). Почесне місце у пантеоні посідав *Ішкур* (бог вітру; аккад. Адад).

Шумери вшановували також трьох інших астральних божеств – *Нанну* (бога Місяця; аккад. Сін), його сина *Уту* (бога Сонця; аккад. Шамаш) і його дочку *Інанну* (богиню Венери; аккад. Іштар). Впливовими серед небожителів вважалися *Туту* (бог Меркурія; аккад. *Набу*), *Нергал* (бог Марса; аккад. Ерру),

Асаллухі (бог Юпітера; аккад. Бел-Мардук), *Нінгірсу* (бог війни й Сатурна; аккад. *Нінурта*). Сім блукаючих небесних світил (5 планет, Сонце й Місяць) разом з їх богами становили 7 небесних сфер. Далі йшла 8-ма сфера Всесвіту, сфера непорушних зірок. Усе це було наслідком серйозних занять астрономією, якій послуговувалися піраміди-зіккурати зі святилищами або “обсерваторіями” на їх вершині як ланками між небом і Землею (найбільший “7-поверховий” зіккурат – Етеменанкі – досягав висоти 91 м).

Вавилоняни (Середнє Межиріччя) сприйняли пантеон шумерів, а асирійці (Північне Межиріччя) – пантеон вавилонян; при цьому змінювалися лише деякі імена богів, частково їх функції й родинні стосунки, сама ж система міфології в



Зображення ануннака (III тис. до н. е.).
Месопотамія

принципових засадах зберігалася.

Прообрази усього сутого (країн, річок, міст, храмів) згідно з уявленнями в Месопотамії існували на небі у вигляді зірок; земні предмети були лише відображенням небесних. Кожному місту відповідало певне сузір'я. В одному з сузір'їв розташовувався небесний Тігр, в іншому – небесний Євфрат.

Семи “небесам” відповідали сім “земель”.

Спочатку творцями світу поставали Енліль і Енкі. Згідно з давніми писемними табличками із Шумеру (3100–2900 до н. е.), Космос і Землю при “створенні світу” влаштував син Енкі, бог планети Юпітер *Мардук* (аккадський варіант *Асаллухі*, який став головним богом Вавилону):

“Поробив він стоянки богам великим.

Зорі-планети, подоби богів, сотворив він.

...Коли ж накреслив на небі малюнок днів року,

Закріпив він стоянку Нібіру, аби центр зіркам указати” [105, с. 165].

Так, Мардук став прямим і законним спадкоємцем давніх шумерських богів (в Ассирії йому відповідав бог Ашшур), встановивши на навколосемній орбіті небесний об'єкт (планету?, космічну станцію?) Нібіру: існує також точка зору, що Нібіру – це Планета X, орбіта якої розташовувалася за Нептуном. Потім Мардук відібрав 600 дивних істот (“великих богів”) – “*ануннаків*”, синів Ану, і “оселив їх на землі й на небі” [105, с. 169]. Він же збудував у Межиріччі Вавилон, прообраз якого (Нібіру) ще раніше був зведений на небі.

У шумеро-аккадській міфології оповідається про *Адапу* – першого чоловіка (можливо, прототип біблійного Адама), який був наполовину богом, сина одного з головних шумерських богів – бога мудрості Енкі. Адапа жив ще до

потопу (який трапився в XII тис. до н. е.!) в місті Ерідугу, що було резиденцією його батька Енкі. Адапа вважається одним із Абгаллу (аккад. Апкаллу), тобто “семи мудреців”, які допомагали Енкі засновувати шумерські міста. Потім він став радником (а також священиком і екзорцистом) першого царя Ерідугу, міфічного Апуліма.

У переказах Месопотамії зазначається, що одного разу Адапа ловив рибу і був захоплений бурею, яка перевернула його човен. За це Адапа прокляв богиню вітру Нінліль (за іншою версією – “зламав крила”). Головний шумерський бог неба Ану розгнівався на Адапу і закликав його до себе, на небо, на суд. Енкі порадив синові покаятися перед Ану, одягнувши жалібний одяг, і відмовлятися від запропонованої на небі їжі і пиття, щоб не бути отруєним. Як Адапу попав на небо, про це не повідомляється.

Проте Ану не тільки пробачив Адапу, але і великодушно запропонував йому хліб і воду вічного життя. Натомість Адапа, пам’ятаючи пораду батька, відмовився, після чого Ану прогнав його назад на землю. Таким чином, Адапа лишився можливості стати безсмертним. Із сюжетом цього міфу багато в чому перегукується біблійна історія позбавлення безсмертя першого чоловіка (Адама) і вигнання його з раю.

Згодом ануннаки передали свої знання першим людям. Цими наставниками, як вважав уже К. Саган, могли бути інопланетяни, які з Нібіру періодично прилітали на Землю. Царі на Землі “претендували на особливу близькість до небесних богів: вони вважалися улюбленцями, ставлениками богів, правили від їх імені. На барельєфах царі, як правило, зображувалися обличчям до обличчя з богами або носили божественні атрибути” [30, с. 92]. Та, незважаючи на перебування богів у їхній країні, мешканці Месопотамії дивилися на них, як на істот іншого світу. Якщо ж місто, де був культ певних богів, руйнувалося, ці боги поверталися на небо [30, с. 105].

У “Царському списку” (XXI ст. до н. е.), що зберігся в “бібліотеці” асирійського царя Ашшурбаніпала (608 – 635/627), знаходимо “Епос про Етану”, в якому викладена легенда про стародавнього шумерського “астронавта”, колишнього пастуха, а згодом 12-го чи 13-го допотопного “лугаля” (царя) *Етану* (бл. 2750 – ? до н. е.), представника Першої династії Кіша, міста, нібито створеного ануннаками. Боги обдарували Етану багатством, силою, славою і довгим віком. І лише про одне вони не подбали – щоб жінка народила йому сина. Тож чи не щоденно звертався Етана до всевидячого Уту (аккад. Шамаш) із проханням подарувати йому спадкоємця. І лише після жертвоприношення богові 600 відгодованих биків той з’явився Етані уві сні й відкрив йому таємницю: “Високо в небі є трава народження, хто до неї доторкнеться, той не залишиться бездітним. Спустися в глибоку ущелину, знайди там орла-каліку, він допоможе тобі” [19, с. 45].

Прокинувшись, Етану вирушив у гори і в похмурій ущелині відшукав орла. Цей орел колись приятелював зі змією, а потім підступно з’їв її дитинчат. Тоді змія несподівано напала на орла із засідки, обскубла його й кинула в ущелину. Орел не міг самостійно вибратися нагору і був приречений на загибель. Етану

дав йому води, перев'язав рани, які швидко затяглися. Після цього цар попросив орла віднести його до престолу Ану, де разом із “ануннаками” мешкав бог, щоб дістати там “траву народження”. Вдячний орел погодився підняти Етану вгору, аж до помешкання Іштар.

Етана двічі здіймався на орлі (літальному апараті?) в небо. Правда, документ, який дійшов до нас у фрагментах і без кінцівки, не дає змоги чітко розмежувати ці польоти. Хоча сам опис першого польоту навіює думку, що той, хто надав про нього інформацію, вочевидь мав сам “літати”, а не обмежитися, наприклад, підняттям лише на вершину зіккурату на декілька десятків метрів над Землею, щоб поглянути на Землю згори:

“Орел промовляє йому, Етані:”
“Я тебе понесу на Небо до Ану.
На мою спину поклади свої груди,
На кінці моїх крил поклади свої долоні,
На мої крила поклади свої руки”.
На його спину кладе він груди,
На кінці його крил кладе він долоні,
На його крила кладе він руки.
Стала важкою, зросла його ноша” [54, с. 126].

Отже, Етана сів на спину орла і, ухопившись руками за пір'я, здійнявся вгору. Орел описав перше коло:

“Одну вже годину вони у дорозі.
І орел промовляє йому, Етані:
“Подивися, друже, яка там Земля?” –
– Ніби пагорб Земля, море – ніби криниця” [54, с. 126].

Піднімаючись вище, орел зробив друге коло:

“Другу вже годину вони в дорозі.
І орел промовляє йому, Етані:
“Подивися, друже, яка там Земля?” –
– Стала Земля ніби жорна млина” [54, с. 126].

Злетівши далі, вгору, орел описав з Етаною третє коло:

“Третю вже годину вони в дорозі.
І орел промовляє йому, Етані:
“Подивися, друже, яка там Земля?” –
– Зробилось море як садова лійка” [54, с. 126].

З висоти польоту земля здається меншою за криницю, яку копає садівник. Усе вище й вище піднімаються вони:

“Подивися, друже, яка там Земля?” –
 – Розрізняю я Землю не ясніше пилінки,
 А широкого моря не видно моїм зором.
 Не хочу я, друже, підніматися на Небо,
 Стримай свій політ, спусти мене вниз” [54, с. 127].

Хвилина сумніву і страху виявилася вирішальною: від виду землі, що зменшується, у царя запаморочилася голова, він зірвався з птаха й стрімголов полетів униз. Дехто з дослідників вважає, що впав і орел, обидва учасники польоту загинули, людська гордіня була покарана [161]. Проте подальший фрагментарний опис засвідчує, що Етана таки залишився живий. Очевидно, орел підхопив Етану, не дозволивши йому розбитися.

Етана повернувся в Кіш, де разом із жінкою продовжував думати про “траву народження”. Він розповів про свій сон, у якому разом із орлом долав ворота великих богів і в будинку з відкритими вікнами побачив діву на троні з вінцем на голові. Загарчали леви, що лежали біля ніг діви, кинулися на Етану, і той



Політ Етани на орлі

прокинувся. Орел розтлумачив значення сну і запропонував Етані знову злітати на небо; той, вагаючись, погодився.

Цього разу цар міцно прив’язав себе до гігантського птаха, і вони злетіли. Спочатку орел і Етана піднялися на небо Ану, яке відвідували ще минулого разу. Піднявшись вище, вони минули “ворота” Сіна, Шамаша, Адада. А над ним було нове небо – небо богині Інанні (аккад. Іштар).

Судячи з усього, “трава народження” все-таки була отримана, от тільки не зрозуміло, де саме. У неупорядкованих фрагментах оповідається, що коли Етана побачив небесні ворота і палац великого бога Ану і дістався трону небесного владика, він попросив у нього дозволу доторкнутися до “трави народження”. “Доторкнися, Етана, – великодушно погодився Ану. – Бо Шамаш хвалить твоє благочестя” [19, с. 45]. Пізнавши траву, яка чудесним чином виросла на голому місці, Етана вирушив на орлі у зворотний шлях. Через якийсь час він таки став батьком. І справді, у списку царів міста Кіша ми знаходимо Баліха, сина й безпосереднього спадкоємця Етани [60].

У наступних розрізнених фрагментах згадується смерть самого Етани (ймовірно вона стала розплатою за таке діяння, як подорож до богів).

Згідно з міфами, які збереглися, а були відомі вже з III тис. до н. е., бог-рибалка і пастух із Урука (XXVII ст. до н. е.) *Думузі* (аккад. Таммуз), представник III Урукської династії, був коханцем богині Венери, Інанні (аккад.

Іштар), через підступність якої “помер, зійшов у світ померлих, воскрес, піднявся на землю, а потім вознісся на небо. У вавилонському астрономічному трактаті “Мул-Апіна” сузір’я Овна називається небесним втіленням бога Таммуза. Це було сузір’я весняного рівнодення, і схід його зірок означав, що прийшов час запилення квіток фінікових пальм” [17]. За однією з версій він згодом став стражем небесних воріт бога Ану. Але міф цей відомий лише за фрагментами. За біблійними переказами біля північних воріт Єрусалимського храму Ягве пророк Єзекіїль у VI ст. до н. е. бачив, як там “сидять жінки, які плачуть за Фаммугою” (Таммузом – *I. M.*) (Єзек. 8, 14), який поставав у ролі вмираючого і воскресаючого бога. А за свідченням арабського автора ан-Надіма, сабії в Північній Месопотамії вшановували пам’ять Таммуза навіть у X ст. н. е.!

Із Палестини й Малої Азії дійшов фрагмент т. зв. периферійної версії аккадської Пісні про *Гільгамеша* (“Про того, хто бачив усе...”) (III тис. до н. е.), а також фрагменти її перекладу на хетську й хурритську мови (II тис. до н. е.). У Еліана (римського поета II–III ст., який писав грецькою мовою) ми знаходимо фрагмент іншої легенди про Гільгамеша у вигляді переказу про чудесне народження героя: царю Урука Зеухоросу (Еухоросу, тобто шумерському Енмеркару) провіщено, що через онука (сина дочки) він втратить царство. Цар тримав доньку у високій башті. Та попри ізоляцію вона зустрічалася з невідомим чоловіком, від якого народила сина. Тоді вартові за наказом царя скинули немовля з башти. Проте орел підхопив хлопчика і відніс його далеко, в сад, де того взяв на виховання садівник. Він і назвав його Гільгамешем (грец. Більгамос). Зрештою, герой відібрав у свого діда царство. У більш пізніх текстах (наприклад, у сирійського письменника IX ст. н. е. Теодора бар Коная) Гільгамеш уже вважається сучасником Авраама. Свідому частину життя Гільгамеш присвятив досягненню безсмертя, але так і не вирішив цієї проблеми.

Вся релігія Месопотамії була зорієнтована на земне життя, вона не обіцяла людині винагороди в потойбічному світі (на відміну від єгипетської, яка все ж давала певну втіху в пізніший час). Чи не тому, що стосунки Єгипту з мешканцями паралельних світів все ж могли бути більш продуктивними, ніж це мало місце в Межиріччі? А може стосунки мешканців Месопотамії з ануннаками, які опікувалися Землею, міцніше прив’язували їх до посейбічного буття?

* * *

У пошуках відомостей про “космічних прибульців” варто також звернутися до батьківщини семітів – регіону Східного Середземномор’я (Палестини, Сирії, Фінікії), на розвиток якого істотний вплив справили дві вищезгадані цивілізації Давнього Сходу – єгипетська й месопотамська.

Наша мова піде про одну з найдавніших книг в історії людства – Біблію, яка стала джерелом віровчення іудаїзму, релігії євреїв. Бачимо, що в ній відображена дуже давня (XLVI ст. до н. е., згідно з біблійною “хронологією”) старозавітна розповідь про “космічний політ” мешканця Палестини – *Єноха*, сина Іареда, батька Мафусаїла, прадіда Ноя і нащадка Адама в 7-му коліні

(“сьомий від Адама”). Про нього сказано, що він відзначався надзвичайною скромністю і загадковістю (1 Пар. 1, 1). Зазначено також, що Єнох прожив у допотопні часи 365 років (Бут. 5, 18–24), хоча це не найбільший вік для біблійних патріархів! Він вважається засновником писемності, арифметики і астрономії. У Біблії кілька разів відзначається його благочестя: “І ходив Єнох із



Вознесіння Єноха

Богом” (Бут. 5, 22), “І ходив із Богом Єнох” (Бут. 5, 24), тобто “Богові він догодив” (Євр. 11, 5). А отже, заслужив на винагороду. “Не стало його, – бо забрав його Бог” (Бут. 5, 24). Зазначимо – “забрав живим” (на літальному апараті? – *І. М.*), оскільки про кожного з померлих у Святому Письмі підкреслюється, що він “помер”. Єнох же *переселився* в житло блаженства!

Згідно з іншою біблійною книгою, звеличений “Єнох догодив Господу і був узятий на небо, – образ покаяння для всіх родів”, де він пізнав таємниці світобудови (Сір. 44, 15). У пізніших текстах наголошується, що на відміну від тодішніх патріархів Єнох не помер, оскільки Бог узяв його на небо, звільнив від викликані гріхами прабатьків смерті, в нагороду за благочестя, “щоб не бачив смерті; і його не знайшли, бо Бог переніс його”, як

зазначав апостол Павло (Євр. 11, 5). Згадує Єноха й апостол Іуда (Іуд. 14–15).

Відомо три апокрифічні книги, названі його ім’ям. Особливо цікава “Друга Книга Єноха” (“Книга таємниць Єноха”), створена в I ст. н. е. Зберігся її давньослов’янський переклад – “Книга Єноха Праведного” (повна назва – “От книг Еноха Праведного, преже потопа, и ныне жив есть”).

Тут знаходимо детальну оповідь Єноха про його першу подорож на небо: “З’явилися мені мужі два, вельми великі, яких не бачив ніколи на землі: обличчя їх сяяли як сонце, а очі їх були ніби як свічки запалені, з вуст їх ніби вогонь виходив, і одяг їх був як піна, що біжить, і руки їх – ніби крила золоті” (2 Єн.), – так описував Єнох початок свого контакту з посланцями позаземного світу (“ангелами”). Під час мандрівки він відвідав “сім небесних сфер”, познайомився з іншими світами, їх мешканцями і механізмом управління світом, пізнав закони руху зірок і планет, Сонця й Місяця, спостерігав вселенські чудеса, причини природних явищ.

Згідно тексту апокрифа, Єнох опинився на об’єкті, який нагадував велетенську космічну станцію інопланетян, навколо якої снували менші космічні кораблі. “[Бачив же] коло них і колісниці, на яких їздить кожен із них, подібно до того, як ходять вітер, і немає їм спокою: і вдень, і вночі йдуть вони і повертаються. І чотири зірки великих височіють праворуч від колісниці сонця, і чотири зліва від сонця – завжди. І ангели рухаються перед колісницею сонячною, і духи літають, дванадцять крил у кожного ангела, що мчать колісницю сонця, несучи вологу і спеку, коли накаже [їм] Господь зійти на

землю з променями сонячними” (2 Єн.). Коли Єнох побачив такі небесні дива і описав їх, його було ненадовго повернуто на Землю, щоб він попрощався з родичами й земляками і передав їм свої творіння. Після цього насланий був “морок на землю” і настала “темрява”, і за таких умов Єнох був вознесений на “сьоме” небо. Нове пришествя Єноха і пророка Ілії християни очікують перед другим пришествям Ісуса.

Звідки ж взялися небесні візитери, які забрали з собою Єноха? На самому початку Біблії, в згадуваній “Книзі Буття”, є такі рядки: “За тих часів (перших “патріархів”, до яких належав і Єнох – *I. M.*) на землі були велетні, а також по тому, як стали приходити Божі сини до людських дочок. І вони їм народжували, – то були силачі, що славні від віку” (Бут. 6, 4). У тій же книзі наголошується, що велетнів народили “людські дочки” від істот, званих “сини Божі” (Бут. 6, 2), яким сподобалися ці смертні жінки.

Подібний опис знаходимо і в апокрифічній “Першій Книзі Єноха” (чи просто “Книзі Єноха”). На Єноха, як уже зазначалося, посилався в своєму посланні апостол Іуда. Також про “Книгу Єноха” як про частину Писання вів мову і автор неканонічного “Послання апостола Варнави” (I–II ст. н. е.). Побічно про неї згадує й апостол Петро (Пет. 1, 10–12). Користувались нею і ранньохристиянські письменники – вона цитується в працях багатьох апологетів і отців церкви, включаючи Юстіна Філософа (100–165), Іриней (130–202), Климента Александрійського (150–215), Тертулліана (бл. 160 – 220), Орігена (185–254) та ін. Мусульмани ж ототожнювали Єноха з єгипетським богом Осірісом.

Тривалий час про зміст книги можна було судити лише за фрагментами та відгуками, що дійшли до нас. Проте в 1773 р. був відкритий її повний текст ефіопською мовою (архара) в складі ефіопської Біблії, де вона входила в канон, і з того часу книга неодноразово видавалася як мовою оригіналу, так і в перекладах. Книга датується 167–64 рр. до н. е. і є багатим джерелом для вивчення релігійного світоспоглядання тієї доби. У ній оповідається, що 200 ангелів (“синів неба”) приземлилися на горі Ардіс (Хермон) у Палестині, оженилися на земних жінках і народили велетнів і магів (1 Єн. 6–10), після чого Земля переповнилася грішниками, які повстали проти Бога, і була піддана потопу. Ці рядки дуже цікаві. Вони викликають запитання про реальне походження “велетнів”.

Дане питання намагався з’ясувати ще радянський математик М. М. Агрест. Він порівняв цей текст із перекладом на івриті і навіть знайшов його давньоарамейський варіант. Там ці рядки звучать так: “Нефілім були на Землі в ті дні”. “Нефілім” же перекладається як “ті, що впали”. Так само тлумачилося це слово і в кабалістичній книзі “Зогар”. Отже, “ті, що впали” на Землю, були в “ті дні”. А звідки можна було впасти? Звичайно ж, тільки згори, тобто “з неба”. Чи не правда, що це схоже на інформацію про візити на Землю гостей із Космосу, яких сприймали за богів? Цікаво те, що згідно “Другої книги Єноха”, сини цього праведника після його вознесіння на небо спорудили жертovníк великому Богові.

“Космічні” відгуки помітні і в біблійній розповіді про загибель від “небесного дощу” міст Содома і Гоморри (XX ст. до н. е.), що знаходилися в долині поблизу південного краю Мертвого моря. Цьому передувала зустріч патріарха Авраама (2040–1865) з Богом, який бл. 1700 р. до н. е. з’явився йому у “вигляді” трьох чоловіків-мандрівників (“Трійця”) (Бут. 18). Після цього зазначені міста згоріли в полум’ї, що нагадувало той “вогонь”, який з’являється (спалахує) при старті або приземленні космічного корабля (з *прибульцями* – І. М.): “І Господь послав на Содом та Гоморру дощ із сірки й вогню, від Господа з неба. І поруйнував ті міста і всіх мешканців міст, і рослинність землі. ...Ось здійснюється дим від землі, немов дим із вапнярки...” (Бут. 19, 24–25, 28).

Від загибелі серед міщан врятувався лише праведник Лот разом із двома доньками, оскільки Бог завчасно попередив його. Лоту з’явилися два ангели, один з яких сказав йому: “Рятуй свою душу, – не оглядайся назад себе, і не затримуйся ніде в околиці. Ховайся на гору, щоб тобі не загинути” (Бут. 19, 17). Лот прохав надати йому більш близьку схованку: “Я не встигну сховатися на гору, щоб була не спіткало мене зло, і я помру” (Бут. 19, 19). А жінка Лотова, яка всупереч волі Божій озирнулася назад, відразу ж стала соляним стовпом. Автор цих рядків нещодавно бачив поблизу Мертвого моря скелю, яку екскурсоводи

називають “скам’янілою жінкою Лота”... Отже, коли все вщухло, “піднявся Лот із Сігора, і осів на горі, і обидві доньки його з ним, бо боявся перебувати в Сігорі. І осів у печері...” (Бут. 19, 30).

Звернувши увагу на цю оповідь, М. М. Агрест, як учений, який брав участь у радянському ядерному проекті, побачив у цій оповіді багато знайомих деталей. На основі їх аналізу він зробив висновок, що це є опис давньої катастрофи, спричиненої “атомним вибухом”. Там мало місце попередження жителів про можливу загибель і повідомлення про захисну дію товстого шару землі, зазначені масштаби руйнувань і відмічена непридатність усього району для подальшого мешкання упродовж тривалого часу.

Еріх фон Денікен у тлумаченні Біблії пішов ще далі від радянського вченого М. М. Агреста. За його версією космічні гості прилітали на Землю не один раз. У перші свої відвідини вони створили людину “за образом

і подобою своєю”, як сказано в Біблії (Бут. 1, 26–27). А потім першу пару людей, щоб уникнути зайвих контактів із навколишнім світом, помістили в ізольоване місце – “резервацію”. Саме так слід розуміти, на думку Денікена, створення Єви з ребра Адама і їх життя до вигнання в біблійнім Едемі (Бут. 2, 21–3, 34).



Вогненне вознесення св. пророка Іллі. Ікона (II пол. XIX ст.).

Проте інопланетянам творіння їх (“божественних”) рук не сподобалось. І під час наступного прибуття на Землю вони влаштували потоп (шляхом розтоплення снігів і льодовиків – *I. M.?*), згубивши більшість людей. А в тих, хто залишився, була викликана штучна мутація. Саме з цього моменту на Землі різко прискорився культурний прогрес. З’явилися мистецтво, писемність, математика. І люди почали вшановувати своїх творців як богів, зробивши їх головними персонажами релігій.

Може це означає, що *Homo sapiens* є не що інше, як продукт штучної мутації й змін генетичного коду, які були проведені прибульцями з далекої планети? Але навіщо це було зроблено? З якою метою? Денікен вважає, що зробити це прибульців змусила поразка в якійсь космічній війні [34], що обумовила потребу в людських ресурсах.

На сторінках Біблії знаходимо оповідь про зустріч із *небесними гістьми* Іакова, онука Авраама, нащадки якого утворили ізраїльський народ: “...Ось ліствиця стоїть на землі, а верх її торкається неба; і ось, ангели Божі піднімаються і сходять по ній. І ось Господь стоїть на ній...” (Бут. 28, 12–13). Чи не були це східці від літального апарата?

У Старому Заповіті оповідається також про пророка *Ілію* (серед. IX ст. до н. е.), фесфїтянина, з числа жителів галаадського селища Фесфа (3 Цар. 17, 1), вихідця з коліна Нефаліма. Цей провісник майбутнього жив за часів ізраїльських царів Ахава (869–850), Охозії (850–849) й Іорама (849–842) і був активним борцем проти культу Ваала, прибічником якого стала жінка Ахава Іезавель. Одного разу, у 840-х, Ілія мандрував зі своїм учнем Єлисеєм із Галгали в Іерихон. Коли вони дійшли до Йордану, Ілія згорнув свій плащ, ударив ним по воді, і ріка розступилася перед пророком та його учнем. Ніби по сухому перебрався вони на правий берег ріки і вирушили далі. “І сталося, як вони все йшли та говорили, аж ось з’явилася вогненна колісниця та вогняні коні, і розлучили їх одного від одного. І вознісся Ілія в вихрі на небо... А Єлисей це бачив, і він закричав: “Батьку мій, батьку мій, колісниця Ізраїля і кіннота його!” Та вже не побачив його... І схопився він сильно за одяг свій та й роздер його на дві частини” (4 Цар. 2, 11–12). Мимоволі постає питання, а чи не на “непізаному літаючому об’єкті” (НЛО) полинув пророк у небесну височінь? Але що це було – перше свідчення викрадення землянина прибульцями чи божественна еманация – залишається загадкою.



Іоанн Хреститель. Ікона

За більш пізніми переказами Ілія був “поселений на небі”, звідки мав стежити за діями людей. Йому судилося стати попередником першого пришестя на Землю Месії. То ж Бог наголошував: “Ось Я пошлю вам пророка Ілію, перше ніж день Господній настане, великий і страшний!” (Мал. 3, 3).

З Нового Завіту впливає, що під іменем Ілії в часи Ісуса розумівся пророк

Іоанн Христитель, який “у душі” Ілії прийшов здійснити своє служіння Предтечі Господа, але люди його не сприймали і запитували Ісуса, чи не він є Ілією (Мт. 11, 14; 17, 10–11; Лк. 9, 13, 19; Іоан. 1, 21).

Наступного разу Ілія з’явився на Землі під час Преображення Ісуса на горі Фавор, коли апостоли Петро, Іаков та Іоанн бачили, як він та Мойсей розмовляли з Господом (Мт. 17, 3–4; Мк. 9, 4–6; Лк. 9, 30–33). У майбутньому Ілія знову прийде на Землю, тепер уже разом із Єнохом, щоб “заплатити борг природі”, тобто померти. Тому Бог говорить: “І звелю я двом свідкам Своїм



Видіння пророка Єзекіїля
(спостереження інопланетного корабля).

(Єноху й Ілії – *І. М.*), і будуть вони пророкувати тисячу двісті й шістьдесят день, зодягнені в волосяницю. ...А коли вони скінчать свідощтво своє, то звірина, що з безодні виходить, із ними війну поведє, – і вона їх переможе та їх повбиває. І їхні трупи залишить на майдані великого міста, що зветься духовно Содом і Єгипет, де й Господь наш був розіп’ятий” (Одк. 11, 3, 7–8). Але, вбиті Сатаною наприкінці світу, перед другим пришествям Спасителя, ці помічники Божі, зрештою, вокреснуть і повернуться на Небо “на хмарі” (Одк. 11, 11–12).

А ось ніби уривки про **прибульців**, узяті з “Книги пророка Єзекіїля” (жив у 622–571 рр.): “І сталося тридцятого року, четвертого місяця, п’ятого дня, коли я був серед полонених над річкою Кевар, відкрилося небо, і побачив я Божі видіння” (Єзек. 1, 1). Надалі уточнюється: “П’ятого дня місяця, – це п’ятий рік полону царя Іоакима... – сталося Господнє слово до Єзекіїля, сина Бузі, священика, у халдейському краї над річкою Кевар, і була там над ним Господня рука” (Єзек. 1, 2–3). Оскільки Іоаким правив у 608–597 рр., то зазначена дата – п’ятий рік після його правління – це 593 рік до н. е.

“Очевидець” так описує приліт гостей (із Космосу?): “І побачив я, аж ось бурхливий вітер насував із півночі, велика хмара та палаючий огонь; а навколо неї – сяйво, а з середини його – ніби блискуча мідь, з-посеред вогню. А з середини його – подоба чотирьох живих істот, а оце їхній вид: вони мали подобу людини. І кожна з них мала чотири обличчя, і кожна з них мала чотири крила. А нога їхня – нога проста, а стопа їхньої ноги – як стопа телячої ноги, і вони сяли, як ніби блискуча мідь. А під їхніми крилами були людські руки на чотирьох сторонах...” (Єзек. 1, 4–8).

Здається, ніби автор описує політ давніх “астронавтів”: “А подоба тих істот була на вид вугілля з вогню, вони палали на вигляд смолоскипів; той вогонь проходжувався поміж істотами. І вогонь мав сяйво, і з вогню виходила блискавка. І ті живі істоти бігали й верталися, немов блискавка” (Єзек. 1, 13–14). А далі простежується ... опис висадки “космічного десанту”: “І придивився я до

тих істот, аж ось по одному колесі на землі при тих живих істотах, при чотирьох їхніх обличчях. Вид тих колес та їхній виріб – як вигляд хризоліту, й одна подоба їм чотирьом, а їхній вид та їхній виріб – ніби колесо в колесі. Вони ходили в ході своїй на чотири боки, не оберталися в ході своїй. А їхні обіддя були високі та страшні; і їхнє обіддя довкола в чотирьох їх було повне очей. І коли ходили ті живі істоти, ходили й ті колеса при них; а коли ті істоти підіймалися від землі, підіймалися й ті колеса. ...Коли ті йшли, ходили й вони; а коли ті стояли – стояли й вони, а коли ті підіймалися від землі, підіймалися з ними й ті колеса, бо був дух істот у тих колесах (двигун? – *І. М.*)” (Єзек. 1, 15–21).

Автор ледве спроможний підібрати слова для свого опису: “А на головах тих живих істот була подоба небосхилу, ніби грізний кришталь, розтягнений над їхніми головами згори. А під цим небосхилом були їхні прості крила, звернені одне до одного. У кожної було по двоє крил, що закривали їм їхні тіла. А коли вони йшли, чув я шум їхніх крил, як шум великої води... (Єзек. 1, 22–24)”. Як це схоже на пілотовані літальні апарати!

Не менш складне завдання стояло перед автором “Книги Даниїла” (автор жив у VII–VI ст. до н. е.), коли він писав про подібних візитерів: “Того часу ці мужі були пов’язані в своїй плащах, у своїй сорочках і в своїй шапках, і в своїй убраннях, і були покидані до середини палахкотючої вогненної печі. ...Так я бачу чотирьох мужів непов’язаних, що ходять посеред огню, і шкоди їм нема, а вигляд того четвертого подібний до Божого сина!” (Дан. 3, 21, 25). Такими словами сучасник хотів показати, що позаземний гість (= *інопланетянин?*) забрав із собою в НЛО *трьох землян*.

* * *

Якщо ми візьмемо сирійців і фінікійців (ханаанців), то в них боги виступали в образі великих, могутніх і сильних владик неба й землі, які сиділи на небі, але вважалися володарями переважно тієї країни, міста чи області, де вони вшановувалися. Оскільки найближче до Бога людина знаходилася на підвищених місцях, семіти понад усе полюбляли молитися на висотах. Очевидно, божества демонстрували свою силу і могутність там, де проявлялася животворна сила природи; тому для богослужіння використовувалися насамперед джерела, води, священні дерева (так, уже вбитий у землю дерев’яний стовп означав місце, де божество проявляло свою силу). “Подібним же чином місця, що вважалися постійним місцеперебуванням якого-небудь бога, відзначалися, зазвичай, пам’ятним камінням конічної форми (звідси – піраміди? – *І. М.*)” [30, с. 115].

Кожна сирійська, фінікійська чи аморейська громада мала своїх божеств-покровителів. Як правило, це була “тріада” – бог із жінкою й сином. І лише божествам Сонця, зірок, моря, грози чи дощу поклонялися за межами певної громади. У сирійців були вшановувані бог війни й бурі *Хадад*, богиня *Астарт* (Ашторет, аккад. Іштар), “цар царів” *Сассарнель*. Зокрема, про Астарту писав у своєму творі “Про сирійську богиню” грек Лукіан (II ст. н.е.); вона більше відома під складним іменем *Атагартіс*, в якому поєднані два культу – Астарті

й Адоніса. Щодо богів, то вважалося, що потрібно більше боятися їх руйнівної сили, ніж очікувати від них милостивої допомоги (асоціація з грізною зброєю інопланетян?).

Західні семіти (хуррити, фінікійці) мали свої міста: Бібл, Угаріт, Сідон, Беріт, Тір, Ебла, Алалах. За словами Страбона, фінікійці добре знали астрономію, почавши з нічного мореплавання. В ханаанських віруваннях, яких дотримувалися фінікійці й частина сирійців, головним богом вважався *Ель* (бог вищої сили); вшановувалися також



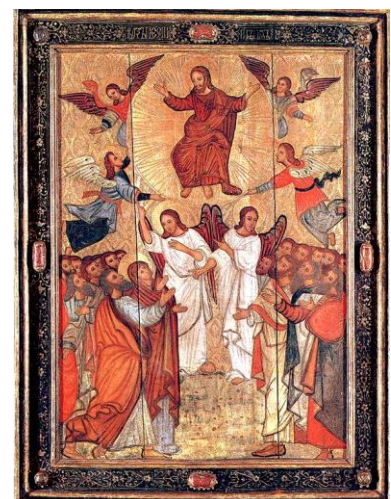
Хрещення Ісуса

воєвничий, умираючий і воскресаючий бог *Баал* (сир. Адоніс, єгип. Осіріс), його сестра й коханка *Анат* (Ашера), астральне божество *Решефу*, *Шахара* (бог сходу Сонця), місячний бог *Яреах*, боги *Молох*, *Аттіс*. При цьому Баал розглядався як могутній повелитель неба, який надсилав щастя і нещастя. В основі відповідної ритуальної церемонії лежали смерть і воскресіння угарітського бога грому й родючості *Балу* (Баал). “Фінікійський *Адоніс* (народжений від Діви – *I. M.*) і

відомий нам Мітра (іранський бог – *I. M.*) також “возносилися” на небо, і це було відображенням астрономічних знань стародавньої раси, святкування ж припадало на кінець весни – початок літа, у слов’ян це т. зв. *Ярилин день*” [29]. Адоніс був коханцем Астарті (грец. Афродіти) і загинув від нападу кабана, але потім воскрес. На його честь проводилося свято Адоній.

У цілому фінікійці уявляли собі богів страшними, лютими й потворними чудовиськами. Тому їм жертвувалося все найдорожче: у батьків забирали новонароджених дітей, особливо первістків, і вбивали їх перед зображеннями богів (такі пожертви, особливо Молоху, практикувалися в Карфагені, заснованому фінікійцями), як про це писав Діодор. Основними причинами, які змушували приносити богам людські жертви, було, з одного боку, відчуття залежності від могутніх і страшних богів, з іншого – надмірна, безмежна відданість богам (інопланетянам?).

А в сусідніх хеттів (II–I тис. до н. е.) вшановувався бог родючості *Телепінуш* (аналог єгипетського Осіріса чи шумерського Думузі), який зникав і повертався знову (тобто, помирав і воскресав). Існував міфологічний сюжет про Місяць, що ... впав із неба! Цікаво те, що боги Сонця, Місяця, Венери, грому були дітьми одного бога *Кумарбі*.



Вознесіння. Ікона

* * *

Не тільки в Старому, але і в Новому Завіті є оповіді, які можна витлумачити як відгуки про космічні польоти й палеоконтакт на території елліністичного Сходу. А якщо припустити те, що здається неймовірним: на нашій планеті прибульцями був залишений Ісус – син представника неземної цивілізації?!. “А



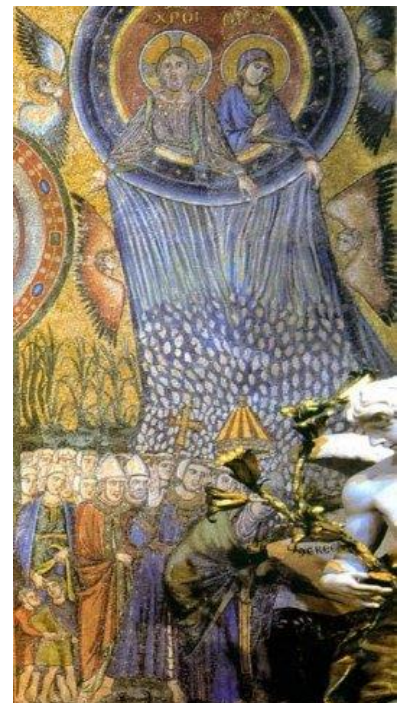
Вознесіння Богородиці.
Середньовічне зображення

Яків породив Йосифа, мужа Марії, що в неї народився *Ісус, званий Христос*” (Мт. 1, 16; виділено нами – *І. М.*). Йосиф же, чоловік Марії, як відомо з Євангелій, не був батьком Ісуса. Ангел повідомив Йосифа, що “вона має в утробі від Духа Святого”, що “зачате в ній – то від Духа Святого” (Мт. 1, 18–20). Після народження Ісуса його дії контролювалися “згори” через посланців (Мт. 2, 13; 2, 19–20; 4, 11). Тому він, прийнявши хрещення й розпочавши проповідницьку діяльність, демонстрував незвичайний розум і неймовірні здібності,

творив дивні справи, лікував, ходив по воді (Мт. 14, 25–32; Мк. 6, 48–51), воскрешав померлих тощо. Це всіх дивувало: “Звідки в Нього ця мудрість та сили чудодійні?” (Мт. 13, 54). Він же казав апостолам про свою “місію”: “Дана Мені всяка влада на небі й на землі” (Мт. 28, 18). І зв’язок його з небом був продемонстрований уже під час хрещення.

Діяльність Ісуса викликала опір фарисеїв, тому на зустріч із ним на горі Фавор задля підтримки прибули посланці, за якими здаля спостерігали Петро, Яків та Іоанн: “І ось з’явилися до них Мойсей та Ілля, і розмовляли із Ним. ...Ось хмара, яка заступила їх” (Мт. 17, 3–5). Чи не НЛО був винуватцем цієї “хмари”? Як відомо, Ісус продовжив служіння, переконаний, що за ним стоїть небесна сила, тому й казав Петру: “Чи ти думаєш, що не можу тепер упросити Свого Отця, – і Він дасть Мені зараз більше 12 легіонів Анголів?” (Мт. 26, 53).

Із текстів Євангелій видно, що допомога не встигла надійти, тому Ісус і постраждав. А невдовзі знову прилетіли *прибульці*, щоб забрати його з собою: “І великий ось ставсь землетрус (від посадки корабля? – *І. М.*), бо зійшов із неба Ангол Господній, і, приступивши, відвалив від гробу каменя та й сів на ньому. Його ж постать була, як та блискавка, а шати його були білі, як сніг” (Мт. 28, 2–3). А хіба не загадковим є опис євангелістом Лукою вознесіння на небо Ісуса?! Він вивів своїх апостолів на Єлеонську (Оливкову) гору поблизу Єрусалиму, “поблагословив їх. І сталося так, як Він благословляв їх, то зачав відступати від них і на небо



Вознесіння. Храм у
Фессалоніці (Греція)

возноситись. А вони поклонились йому і повернулись до Єрусалиму” (Лк. 24, 50–52).

У “Діяннях святих апостолів” Лука пише конкретніше. За його словами, Ісус дав останні настанови учням, а потім “угору возноситись став, а хмара (дим від космічного корабля? – *І. М.*) забрала Його сперед їхніх (апостолів – *І. М.*) очей. А коли вони пильно дивилися на небо, як Він віддалявся, то два мужі у білій одежі (екіпаж іншого корабля? – *І. М.*) ось стали при них та й сказали: “...Чого стоїте та й задивляєтесь на небо? Той Ісус, що вознісся на небо від вас, прийде так, як бачили ви, як ішов він на небо!” Тоді вони повернулись до Єрусалиму” (Діян. 1, 9–10). Ісус же, вознісшись, сів “по праву руку” Бога-Отця (Мк. 16, 19). І як він “піднісся”, так і повернеться (на літальному апараті, огорнутому “хмарою”?). За церковною традицією вознесення відбулося в 33 р. н. е.

В апокрифічному творі “Ходіння апостола Павла по муках”, написаному на початку нашої ери давньогрецькою мовою, оповідається що, подібно Єноху, на небо (але лише на “третє”!) був забраний після смерті (в 67 н. е.) й апостол Павло. Подальша доля Марії теж описана в декількох апокрифах, що датуються IV – поч. VI ст. Це: “Сказання про Успіння Богородиці” Псевдо-Іоанна Богослова (не раніше серед. V ст.), “Про вихід Марії Діви” Псевдо-Мелітона Сардського (не раніше IV ст.), твір Псевдо-Діонісія Ареопагіта (V–VI ст.), “Сказання” Псевдо-Йосифа, “Слово Іоанна, архієпископа Солунського”. Згідно з першим із цих апокрифів Богородиця померла в Єрусалимі на горі Сіон. Опираючись на історію Євсевія Кесарійського, церковна традиція відносить цю подію до 48 р. н. е.

У першому зі згаданих апокрифів написано, що до смертного одра Богоматері з усіх кінців світу *апостоли* були перенесені “на хмарах”. За її душею в момент смерті з’явився сам Ісус Христос із сонмом небесних сил. “І тоді обличчя Матері Господа проясніло яскравіше світла; повставши, вона благословила своєю рукою кожного з апостолів; і вознесли всі славу Богу. А Господь, простягнувши Свої пречисті руки, прийняв святу і непорочну її душу” [4].

У латинській версії апокрифа біля одра Богородиці не було лише апостола Фоми, який прибув на три дні пізніше і не застав Богородицю живою. На його прохання її гробниця була відкрита, але там були тільки пахучі пелени. У православній версії все подано простіше: “Коли закінчився третій день [після поховання Богородиці], то перестали бути чутні голоси [ангелів]; і звідси, одначе, всі дізналися, що пречисте і чесне тіло її (Марії – *І. М.*) перемістилось у рай” [4]. Таким чином, за смертю Марії послідували її воскресіння і вознесення.

На передбачуваному місці Успіння сьогодні розташовується католицький храм Успіння Пресвятої Богородиці. У кінці XIX ст. як можливе місце Успіння Богородиці почав розглядатися Будинок Богородиці в Ефесі, де жив і проповідував євангеліст Іоанн Богослов (17–100 н. е.), на піклування якому Ісус Христос віддав Богородицю.

Надалі, коли ми читаємо “Книгу Одкровення”, складається враження, що її автор Іоанн Богослов спостерігав каральну експедицію інопланетян, здійснену

ними в II пол. I ст. н. е. у відповідь на страту землянами їх посланця (Ісуса? – *I. M.*). Тут простежується опис своєї орбітальної станції *прибульців* із їх кораблями (на о. Патмос або в районі Ефесу чи в Палестині): “Я... почув за собою голос гучний, немов сурми... І, оглянувшись, я побачив...” (Одк. 1, 10–12). Що ж побачив учень Ісуса? Здається, мова йде про прибуття на Землю великої космічної експедиції: “...Двері на небі відчинені... і ось престол стояв на небі, а на престолі Сидячий (керівник експедиції? – *I. M.*). А Сидячий подібний був з вигляду до каменя яспіса й сардиса, а веселка (якесь сяйво? – *I. M.*) навколо престолу (космічної станції? – *I. M.*) і видом подібна була до смарагда. А навколо престолу – 24 престоли (кораблі поблизу космічної станції? – *I. M.*), а на престолах я бачив 24 старців, що сиділи у шати білі одягнені, а на головах своїх мали вінці золоті (астронавти в скафандрах? – *I. M.*). А від престолу виходили блискавки і голоси, і громи. А перед престолом горіли 7 свічників (прожектори? – *I. M.*). І перед престолом – як море скляне, що кришталю подібне (плавилась порода? – *I. M.*)” (Одк. 4, 1–6).

Можливо, Іоанну це здалося обіцяним поверненням на Землю Ісуса разом із воїнством ангелів (інопланетян?). Як би там не було, свідок події побачив “посеред семи свічників “подібного до Людського Сина, одягненого в довгу одягу, і підперезаного” по грудях золотим поясом. ...Його голова та волосся – білі, немов біла вовна, як сніг, а очі... – немов полум’я вогняне. А ноги... подібні до міді, розпалені наче в печі... І сім зірок (жезл? – *I. M.*) ... держав у правиці... меч обосічний... а обличчя ... немов сонце, що світить у силі своїй” (Одк. 1, 12–16)”. Цілком імовірно, що за відсутності необхідних термінів автор при зображенні космічних кораблів *прибульців* удався до образів відомих йому істот (подібних до лева, теляти, орла, коня тощо): “А серед престолу й навколо престолу четверо тварин, повні очей спереду й ззаду (різні форми кораблів? – *I. M.*). І перша тварина подібна до лева, а друга тварина подібна до теляти, а третя тварина мала лице, як людина, а четверта тварина подібна до орла, що летить. І ті 4 тварини – кожна з них мала навколо по 6 крил, а всередині повна очей (ілюмінатори? – *I. M.*)” (Одк. 4, 6–8); “...одну з чотирьох тих тварин, яка говорила як голосом грому... (гуркіт корабля? – *I. M.*)” (Одк. 6, 1).

Після цього, здається, почалася підготовка до відстикування одного з кораблів від орбітальної станції. Цікавими є фрагменти опису, які засвідчують появу величезної повітряної армади *прибульців*: “І ось сталось велике трясіння землі, і сонце зчорніло, як міх волосяний, і ввесь місяць зробився, як кров... І на землю попадали зорі небесні, як фігове дерево ронить свої незрілі плоди, коли потрясе сильний вітер... ” (Одк. 6, 12–13); “І небо сховалось, згорнувшись, немов той сувій пергаменту, і кожна гора, і кожен острів порушилися з своїх місць... І земні царі, і вельможі та тисячники, і багаті та сильні, і кожен раб та кожен вільний поховались у печери та в скелі гірські (ще б пак, побачивши таке, і сьогодні б злякалися! – *I. M.*)” (Одк. 6, 14–15); “град та вогонь, перемішані з кров’ю, і впали на землю. І спалилась третина землі, і згоріла третина дерев, і всіляка зелена трава погоріла...” (Одк. 8, 7); “зчинився страшний землетрус, і десята частина міста того завалилась... І вчинилися блискавки, і гуркіт, і громи, і

землетрус, і великий град...” (Одк. 11, 13, 19); “вогонь зводить з неба додолу... І зійшов огонь з неба... був укинений в озеро вогняне та сірчане... в озері, що горить огнем та сіркою” (Одк. 13, 13; 20, 9–10; 21, 8); “ніби як море скляне, з вогнем перемішане” (Одк. 15, 2); “і сталися блискавки й гуркіт та громи, і сталось велике трясіння землі, якого не було, відколи людина живе на землі...” (Одк. 16, 18); “озеро вогняне та сірчане” (Одк. 20, 10). Ще далі ніби простежується опис керуючого висадкою десанту: “І бачив я іншого потужного Ангела, що сходив із неба. Був одягнений в хмару (скафандр? – *I. M.*), і над його головою веселка була, а обличчя його – як стовпи вогняні... І як він закричав, то заговорили 7 громів голосами своїми” (Одк. 10, 1–3).

А чи не про якісь агресивні військові дії щодо земель як помсту їм з боку екіпажів кораблів прибульців (за Ісуса?), що відокремилися від міжпланетної станції, яка зависла на навколосемній орбіті, йдеться далі: “І я побачив сімох Анголів (на семи кораблях? – *I. M.*)... І було дано їм 7 сурм. І знявся дим... А Ангол кадильницю взяв і наповнив її вогнем із жертovníка (гармати? – *I. M.*) та й кинув на землю. І зчинилися грóми, і гуркóтнява, і блискавиці та трясіння землі..., і вчинилися град та вогонь..., і впали на Землю..., і немов би велика гора, розпáлена вогнем, була кинута в море...” (Одк. 8, 2–5). Далі за сигналами космічних кораблів під керівництвом “анголів” (командирів?) почалася атака, в результаті чого “вчинилися град та вогонь... і впали на землю. ...І велика зоря спала з неба, палаючи, як смолоскип..., зóрю, що спала із неба додолу..., і дим повалив..., мов дим із великої пéчі. І затьмилося сонце від... диму...” (Одк. 8, 7–12; 9, 1–2).

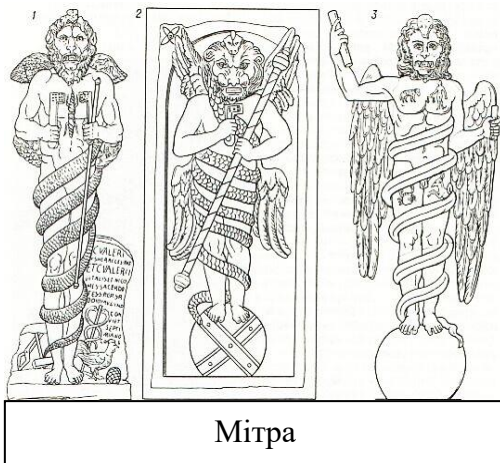
Даючи свого часу вказівки до тлумачення релігійних текстів та міфів, Денікен радив: “Підставляйте замість слова “Бог” слово “астронавт”, замість слова “ангел” читайте “робот” – і вам усе стане зрозуміло”. При такому розумінні подальші слова Іоанна справді асоціюються з описом висадки десанту з космічних кораблів, які зависли над Землею: “А з диму на землю вийшла сарана і дано їй міць, як мають міць скорпіони землі (апарати, на яких по земній поверхні пересувалися прибульці? – *I. M.*). ...А вигляд сарани був подібний до кóней, на війну приготованих; а на головах у неї – немов би вінки, подібні на золото (скафандри? – *I. M.*), а обличчя її – немов людські обличчя. І мала волосся – як волосся жіноче, а її зуби були – немов лéв’ячі. І мала вона пáнцери, немов панцери залізні; а шум її крил – немов шум колісниць, коли коней багато (квадроциклів? – *I. M.*) біжить на війну. І мала хвости, подібні до скорпіонових, та жáла, а в неї в хвостах її влада... (“землеходи” чи “місяцеходи”? – *I. M.*) коней..., а на них верхівців, що панцери мали вогняні і гіяцинтові, і сірчані. А голови в кóней – немов голови лéв’ячі, а з їхнього рота виходив вогонь, і дим, і сірка. Сила бо кóней була в їхнім роті та в їхніх хвостах. А хвости їхні подібні до вужів, що мають гóлови, і ними вони шкоду чинять” (Одк. 9, 3–19).

Чи не правда, цікаві тексти? Що ж побачив стародавній автор? Чи не про зустріч із гістьми з Космосу тут іде мова? А може, навіть про міжпланетну станцію, яка зависла над Землею, а від неї на поверхню спускалися апарати-модулі з космічними десантами?! При цьому все, здавалося, було охоплене

вогнем і огорнуте димом, чувся шалений гуркіт, засліплювали зір спалахи численних прожекторів... Якщо ми переглянемо якийсь фільм із серії космічної фантастики, то легко переконаємося, що новозавітний опис теж ніби належить до схожої серії. Тож можна собі уявити жах, який охопив давніх мешканців, не знайомих із технікою космічної цивілізації, якщо їм довелося спостерігати подібне видовище! Зрештою, і сучасній людині здалося б, що в неї “дах їде”. А якщо при цьому прибульці взяли ще на свої кораблі когось із землян (нижче мова йтиме про аналогічні дії конкістадорів у Америці в період Великих географічних відкриттів – *I. М.*), то свідки подібної сцени мимоволі вдалися б до складення оповідей про Єноха чи Ілію, яких на небо забрав сам Бог...

* * *

Є дані про палеовізит і на території Давньої Персії (Ірану), причому ціла низка цих даних знайшла відображення в 17-ти гімнах “Гат” як найбільш архаїчній частині “Авести” – священного писання релігії зороастризму, заснованої пророком Заратуштрою (між X і VI ст. до н. е.). На початку нашої ери в Персії й на східних теренах Римської імперії набуло поширення релігійно-містичне вчення мітраїзму, головний персонаж міфів якого – *Mitpa* – постає як посередник між верховним зороастрійським богом *Ахурамаздою* і людьми,



багато в чому нагадуючи євангельського Христа. Після низки вчинених чудес він у прадавні часи “возноситься” на небо (на літальному апараті? – *I. М.*): “Іранській бог Мітра, мабуть, єдиний чужоземний бог, який не помирав. У складній боротьбі він завоював чільне місце в римському релігійному пантеоні. Народжений у підземних святилищах, він потім підноситься на небо, зливаючись із Сонцем” [148].

У III ст. н. е. великий інтерес у мільйонів людей викликав перський релігійний реформатор *Мані* (216–276), який розповідав про боротьбу двох ворожих сил за владу над світом – сил світла й темряви. Згідно з дуалістичним ученням Мані – маніхейством – духовний світ людини також є “ареною” цієї космічної битви, і лише шляхом аскетизму і здійснення добрих вчинків кожен може позбутися згубного впливу темряви.

Мані став засновником релігійного культу, що поширився від Європи до Індії, культу, який синтезував елементи християнства, зороастризму, буддизму та інших релігій. Навіть великий отець церкви св. Августин у молоді роки захоплювався вченням Мані. Віра маніхейців процвітала в Європі й Близькому Сході упродовж майже тисячі років (існувала до XIV ст.) і все ще, як стверджують, існує в Азії. Свого часу ця релігія “справила вплив на вчення еретичних сект павликіян (VII–IX ст.) у Вірменії, богомилів (X ст.) на Балканах, катарів (XI–XIV ст.) та альбігойців (XII–XIII ст.) у Європі.

Мані народився в Мардіні, поблизу Ктесифону на Тигрі, столиці тодішньої Парфянської держави (на її місці в 224 н. е. постала держава Сасанідів). Батько Мані, Патік, був парфянським князем аршакідського походження, який жив у Екбатанах (тепер Хамадан), столиці Мідії; мати, Маріам, походила з парфянського князівського вірменського роду Камсараканів. Як багато хто в ту епоху, батько Мані захоплювався пошуками релігійної істини. Дитинство Мані провів у християнській секті хрестителів.

Для уфології вчення маніхеїв теж є доказом палеоконтакту. Адже вважалося, що Мані, подібно Єноху, отримав свої знання від “ангелів”. З кельнського “Кодексу Мані”, книги, яка датується V ст. н. е. (вона містить пізньоантичну біографію Мані під назвою “Про становлення його життя”), можна дізнатися про те, що ще в дитинстві його відвідували “ангели”: “А після його народження їй (матері Мані – *I. M.*) снилися чудові сни наяву: вона бачила, як хтось брав його, піднімав на небо, а потім повертав на землю. Часто до його повернення проходили один – два дні”. Як видно, вже з юним Мані відбувалися дивні справи; усе це нагадує те, що трапляється в наші дні з людьми, про яких розповідають, що їх викрадали екіпажі НЛО.

Коли Мані виповнилося 12 років, йому було дароване перше одкровення. Одного разу підлітку з’явилася таємнича істота (згодом Мані почав називати її Двійником), яка відкрила йому велику таємницю про роль зла в історії людства. “Цар світлого раю” передав Мані послання: “Залиш ту громаду! Ти не належиш до її прибічників. Твоя справа – виправляти звичаї і вгамовувати насолоди. Однак через твоє малоліття для тебе ще не настав час виступати відкрито” [24]. Мані дізнався про втручання сил темряви у створення Космосу. Він також пізнав, що у великій битві між добром і злом сили зла здобули уявну перемогу. З цього моменту Мані виступає проти батьківської волі і припиняє контактувати з батьками. Виконуючи наказ Небесного посланця, він перебуває на самоті. Можливо, саме в цей період Мані почав вивчати пам’ятки релігійної літератури.

У 240/241, коли юнакові виповнилося 24 роки, згідно з “Фіхрістом” до Мані знову з’явився ангел – “небесний” учитель, або Двійник (аль-Таумі), який посвятив його в таємне знання, повідавши про небачені речі: “До того часу як я виріс..., я дізнався від нього про Батьків Світла і про все, що відбувається на кораблях (?). Він відкрив переді мною чрево колони, де приховані неймовірні сили, на ній Батьки подорожують угору...”. Ангел повідомив, що настав час голосно заявити про своє вчення. Мані отримав згори довгоочікуваний наказ відкрито виступити зі своїм посланням. Дотримуючись вказівок ангела, він повідомив одкровення своєму батьку і навернув у нову віру свою сім’ю.

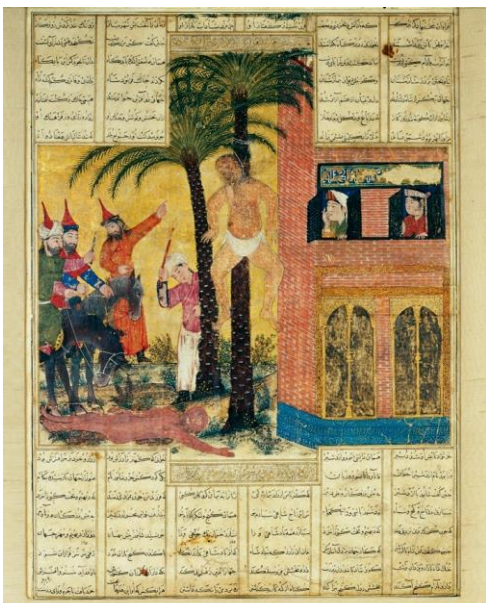
Щоправда, історики релігії стверджують, що під вищезгаданими “кораблями” і “колоною” малися на увазі Сонце і Місяць. Проте такі тлумачення здаються непереконливими. Маніхейцям було відомо про геліоцентричну систему. У “Книзі навчань” Мані йдеться про планети, які прив’язані до кіл небесної сфери і утримуються на них за рахунок швидкого обертання! Ймовірно, існував зв’язок Мані з релігією Мітри, хоча в листі він називає себе “Мані, апостол Ісуса Христа”. Він любив музику і живопис і

цінував їх настільки високо, що його послідовники, як розповідає Августин, зводили музику до божественного першоджерела.

Мані сповідував близьке до гносису вчення абсолютного дуалізму добра і зла та світла й пітьми. Він вважав себе продовжувачем уже існуючих релігій (буддизму, зороастризму, християнства), засновників яких сприймав як своїх попередників. Тобто послідовники Мані визнавали Будду, Заратуштру і Христа. Але остаточно все стало на свої місця лише з появою самого Мані, останнього посланника істини. Комбінація різних елементів у синкретичній релігії Мані призвела до того, що у Середземномор'ї маніхейство називали “церквою Святого Духа”, а в Мані багато хто вбачав обіцяного Христом “утішителя” (грец. *παράκλητος*), тобто Святого Духа. У інших частинах світу Мані вважали реінкарнацією Лао-Цзи або навіть новим Буддою.

У “Кодекс Мані” включено декілька одкровень – в одному з них ідеться про таке: “Ангел цей узяв мою руку в свою і забрав мене геть зі світу, що був мені відомий, в інше місце, що було величезне. За своєю спиною чув я гучний шум... У грудях я відчув тяжкість, усе тіло моє тріпотіло, від швидкості польоту хребет мій трясся (!), суглоби ніг моїх мало не вивихнуло”. Чим не відчуття польоту на літальному апараті?

Понад 30 років (починаючи з 243) Мані мав великий авторитет при дворі шахіншаха Шапура I (241–273), пропагував свою віру в різних місцевостях. Як зазначав Абу Рейхан Біруні в “Пам'ятках минулих поколінь”, Мані склав своє євангеліє – книгу “Шапуракан”, названу на честь монарха Персії [15, с. 212]. Він був присутній при коронації Шапура I і підніс йому цю книгу в подарунок.



Страта Мані. Мініатюра з
“Шахнаме Демотта” (1315).
Тегеран. Музей Різи Аббасі

Але при шахіншахові Бахрамі I (273–276) Мані потрапив у опалу й був кинутий до в'язниці. Зрештою, сили 60-річного проповідника вичерпалися, і він помер від виснаження в тюрмі міста Гонде-Шапура (в Хузистані, неподалік від сучасного Дізфуля). Тіло його, як злочинця, було обезголовлене. За іншою версією, Мані був розп'ятий. А церковний історик Сократ Схоластик (Socr. Schol. Hist. Eccl. 1, 22) передає ще одну легенду про його загибель. Згідно з нею, Мані нібито не зміг зцілити царського сина, який помер у нього на руках. Тому шах наказав здерти з Мані шкіру, набити її соломною і виставити біля міських воріт [144].

Звістка про смерть Мані швидко поширилася шахською резиденцією Бетлабад. У місто приходило багато людей, які збиралися в натовпи. Тоді цар наказав проткнути тіло Мані палаючим факелом, щоб усі переконалися в його смерті. Після цього його мертво тіло було розрізане на шматки, а відрубану голову помістили над

міськими воротами Бетлабада. Пізніше земні останки пророка його вірні учні поховали в Ктесифоні.

Ім'я Мані фігурує в епосі “Шахнаме Демотта” (1315), однак історичні події в ньому змінені за законами жанру заради драматургії. Тому згідно з мініатюрою страта Мані відображена своєрідно: він гине не в тюрмі, а з нього здирають шкіру, яка висить на дереві в той час, як тіло пророка лежить поруч. Твір тепер зберігається в музеї Різи Аббасі в Тегерані.

Попри такі свідчення, фрагмент твору повідомляє про вознесіння Мані: “(4) Подібно володареві, який зброю і одяг знімає та інший царський одяг надіває, так і (5) Апостол Світла зняв натільні бойові обладунки, і сів у корабель Світла, і сприйняв божественне вбрання, діадему (10) Світла і прекрасний вінець, і з великою радістю, разом із божествами Світла, що супроводжували його справа і зліва, при звуках чанга і (15) радісної пісні полетів з божественною силою, немов блискавка швидка і видіння блискуче, поспішаючи до Стовпа сходу (20) Світла і Місяцесфери, до місця божественного зібрання, і залишився у батька Ормузда-Бога” [130].

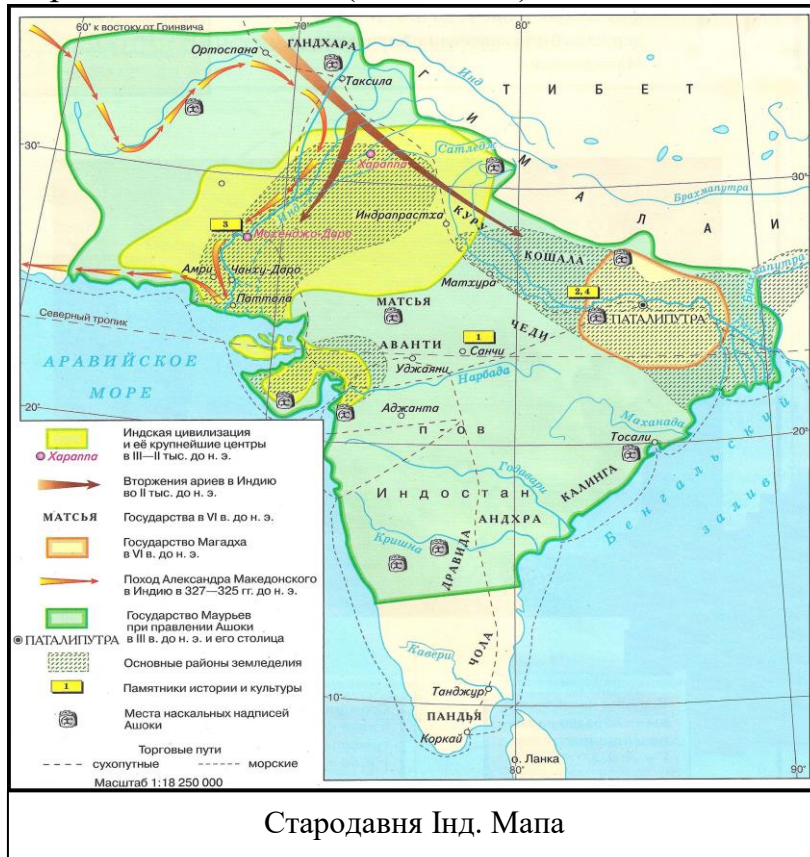
Майже дві тисячі років тому, коли з'явилися ці записи, люди навряд чи усвідомлювали ефект, викликаний прискоренням. Але те, що випробував Мані, можна порівняти з описом відчуттів американського вченого і астронавта Джозефа Персівала Аллена (який здійснив два космічні польоти – в 1982 і 1984 роках) під час старту “Шаттла”: “Коли маршові двигуни заводяться, екіпаж корабля відчуває, як десь глибоко під ним розгоряється ревучий вогонь... Астронавти всім своїм тілом відчувають грім, з яким вони злітають: болісний гуркіт, потік енергії, який вибухає під ними, і величезне прискорення... Коли корабель злітає, сила прискорення утискує екіпаж у крісла. Шаттл піддається величезним вібраціям, і хоча кожен член команди носить на голові захисний шолом, неймовірний шум, що стоїть у кабіні, прекрасно відчувається”.

Після страти Мані маніхейські громади, вигнані з Ірану, розсіялися по всьому світові. Ще в IV ст. вони склали серйозну загрозу для християнства. Створене Мані віровчення проіснувало майже тисячоліття і поширилося в багатьох країнах від Європи до Китаю (у VIII ст. воно навіть стало офіційною релігією Уйгурського каганату). Воістину, “за мільйони років свого розвитку Земля була відкрита і не раз відвідувалася”, – вважає німецький уфолог Ульріх Допатка [118].

Вищенаведені “космічні історії” свідчать про глибоке прагнення стародавніх людей літати, про їх одвічне бажання проникнути у глибини Всесвіту чи піднятися вгору над суєтними справами Землі... А чи не простежуються в цих описах давніх польотів відгуки про візити колись на Землю інопланетян? Такі описи зафіксовані в різних куточках Старого й Нового світу, всюди, де існувала писемність, але технічних можливостей літати давні люди не мали... Проблема настільки складна й багатогранна, що припустити можна все. Наприклад, те, що Космічний Розум знаходиться поряд і розгадка проблеми вже близька. І що ми перебуваємо на порозі небаченої світоглядної революції, здатної змінити наші уявлення про Галактику!..

РОЗДІЛ 5. ДАЛЕКОСХІДНІ “ЕНЛОНАВТИ” МИНУЛОГО

У добу космічної ери серед науковців і простих шанувальників незвіданого пробуджується поглиблений інтерес до проблем зародження й розвитку як самої космічної техніки, так і теорії космонавтики. В міру розширення учасників космічного клубу (станом на 19.10.2016 – 551 із 37 країн світу) ця проблема стосується нових країн, зокрема Далекого Сходу, з яких 11 космонавтів і астронавтів Японії (1990–2016), 11 “тайконавтів” Китаю (2003–2016), 1



“віманавт” Індії (1984), 1 “ангкасаван” Малайзії (2007) і по одному космонавту з В’єтнаму (1980), Монголії (1981), Південної Кореї (2008) – країн, котрі розширюють свої космічні програми. Водночас із порядку денного не знімається питання вивчення давніх “свідчень” про палеоконтакт і дослідження “даних” про непізнані літаючі об’єкти (НЛО) як гарантію перспективності сучасного пошуку позаземних цивілізацій.

Першою серед далекосхідних країн Європа “пізнала” Індію,

релігійна думка якої стала відома 2 500 років тому, але ґрунтовно – в основному, починаючи з II пол. XVIII ст. А вже у кінці XIX ст. почали вивчати протоіндійську Харалпську культуру в долині Інду (2500–1500 до н. е.), хоча її писемність до сьогодні не розшифрували. Відомо, що в серед. II тис. до н. е. в Індію прийшли племена аріїв, релігійні церемонії яких проводилися навколо вогню. Інформація про їх вірування зосереджена в чотирьох збірниках “Вед” (“Рігведа”, “Самаведа”, “Яджурведа”, “Атхарваведа”), а також близьких до них текстах (брахмани, араньяки, упанішади).

Ціла низка космогонічних міфів ведизму подає первісний стан як хаос; початок творінню дала вода, з якої народився Всесвіт, у тому числі Земля. Інші міфи оповідають про створення світу з яйця, лотоса, тіла істоти Пуруші тощо. В подальшому боги повинні були впорядкувати цей світ.

У “Ведах” зустрічаємо імена багатьох “атмосферних” і небесних (космічних) богів: *Ушас* (вранішня зоря), *Д’яус* (бог неба), *Сур’я* (бог Сонця; інші “сонячні” божества – *Вівасват*, *Сарасвати*), *Вайю* (бог вітру), *Ашвіни* (боги світанків і присмерків) та ін. Поступово на перші ролі вийшли інші боги: *Індра* (бог бурі), до яких примикають земні боги з космічними функціями – *Агни* (бог вогню, в тому числі небесного) і *Сома* (бог божественного напою). Пізніше домінуючою стала нова тріада: *Брахма* (бог-творець), *Вішну* (бог-хранитель) з його їздовим птахом Гарудою, *Шіва* (бог-руйнівник). Якщо до вищого рівня належало 33 боги, то загальна кількість індійських богів, говорять, обчислювалася фантастичною цифрою – 33 млн! І вже у ведичний період ствердилася думка, що людині треба завоювати доброзичливість богів, усувати їх гнів. Індійські жерці-брахмани основну увагу приділяли ритуалу, освяченню варн (вони мали місце вже в III тис. до н. е.), жертвоприношенню, тлумаченню текстів тощо. Цікаво, чи не пов’язаний кастовий устрій Індії з інопланетянами? А звичай спалення удови з чоловіком нагадував звичай поховання вождя в русів з його жінкою. Чи не пов’язана тут віра у вирій із “небесними справами”?

Легко помітити, що давньоіндійська література щедро наповнена описами про повітряні польоти богів та інших істот за сприяння тих же богів (інопланетян?). Так, у “Рігведі” (записаній бл. 1700 – 1100 до н. е.) оповідається, що грізний бог *Індра* часто мчить в просторі на “повітряному кораблі” (Рігведа 1.3.6), ведучи війну проти демонів, знищуючи міста своєю страшною і загадковою зброєю – “стрілами Індри”.

У цьому плані цікавими є оповіді з давньоіндійського епосу “Махабхарата”, укладеного в V ст. до н. е. мудрецем В’ясою. Ця книга в чотири рази більша за Біблію і в сім разів більша за Іліаду та Одиссею, разом узяті. В “Махабхараті”, зокрема, йдеться про пришествя на Землю чотириликого бога *Шіви* зі *світлимими людьми* (тобто, не дравідами – *I. M.*), які виконали ритуальний космічний танець, збудували храм і знову полетіли на небо. Небесне ж воїнство очолював син Шіви Сканда.

Справді, хіба не вражають навіть скептика такі деталі індійської міфології: її персонажі (боги й герої) воюють у небі не на драконах чи птахах, а на пілотованих “літальних апаратах” зі страшною зброєю на їх борту? Можливо, це не просто міф. Дуже ймовірно, що в цих описах є реальна “техногенна” основа.

Так, індійський індолог та історик Вішнампет Дікшитар (1896–1953) у своїй книзі “Warfare in Ancient India” (“Воєнна справа в Стародавній Індії”) говорить про використання в давньоіндійських війнах “віманів” (літаючих кораблів) і стверджує, що вімани були зовсім не міфічними об’єктами, а реально існуючими літальними апаратами, які необхідно розглядати як “внесок Індії в розвиток науки аеронавтики” [51; 168].

Згадки про літальні машини зустрічаються в більше, ніж 20 давньоіндійських текстах. Зокрема, літальні апарати описуються в 150 віршах “Рігведи”, “Яджурведи”, “Атхарваведи”, у різних “пуранах”. Оповіді про “космічні” польоти містить також текст “Віманік Пракаранам” (“Трактат про польоти”), уперше надрукований у 1943 р. на мові санскрит. Записаний у 20-х

давнини про повітроплавання, літальні апарати і деякі їх системи, наука про Сонце і використання сонячної енергії в літальних апаратах тощо.

Давньоіндійські тексти описують віману як двопалубний круглий літальний апарат з отворами й куполом, що дуже нагадує “літаючу тарілку”, як ми її собі уявляємо. Згідно з “Дронапарві” (частина “Махабхарати”), а також “Рамаєюю”, вімана летів “зі швидкістю вітру” і подавав “мелодійний звук”. Було щонайменше 4 різних типи віманів: деякі подібні блюдцям, інші нагадували довгий циліндр – сигароподібний літальний апарат тощо.

Зовсім не випадково як стверджують індійські й західні дослідники, концепції й ідеї “Віманік Пракаранам” не відповідають часу, до якого відносять створення цього твору. Вони абсолютно відрізняються від панівних тоді традиційних уявлень людини про навколишній світ. Особливо дивно те, що згадувана в книзі технологія докорінно відмінна від сучасної космічної технології, навіть випереджає її. Тодішні літальні апарати приводяться в рух за допомогою якоїсь внутрішньої енергії, а не з використанням палива. Пересування в просторі – винятково стрімкі [25].

Один з індійських текстів містить досить детальне оповідання про мандрівку на Місяць у “вімані” (чи “астрі”) і послідовно описує битву на Місяці з “ашвін” – атлантським кораблем-вайліксом. Згадки, подібні цій, не поодинокі; битви з використанням фантастичного набору зброї і повітряних суден звичні в епічних індійських книгах [27].

Можна легко припустити, що образ вімани сходить до “візків” Індри й інших арійських божеств, на яких вони “колесили” по небу. Ці візки згадуються у “Ведах” і мають паралелі в міфології греків (колісниця Геліуса), германців (сонячний візок) та інших індоєвропейських народів. “Рігведа” (I.164.48) подає такий опис вімани:

“Косяків дванадцять, колесо одне,
Три ступиці – хто ж це осягне?
В ньому закріплені разом кілочки,
Ніби триста шістьдесят рухомих
І [одночасно] нерухомих” [136, с. 649].

Ряд описів у праці “Віманік Пракаранам” змусив сучасних учених серйозно задатися питанням аналізу твору. Так, описана в ньому “руйнівна зброя” привела англійського дослідника Девіда Девенпорта до здогадки про причини раптової загибелі бл. 3 500 років тому за незвичайних обставин міста Мохенджо-Даро (на мові сіндхі – “Горб померлих”), яке належало до давньої доарійської цивілізації (XXIII–XVI ст. до н. е.) в басейні ріки Інд (тепер Пакистан) і разом із містом Харарпою було центром цієї цивілізації.

У 1925 році індійський археолог Р. Банерджі разом із Сахіном знайшов це місто на одному з островів ріки Інд. Виявлені в ньому групи скелетів показували, що перед катастрофою люди спокійно прогулювалися вулицями. Ознак масового захворювання – результатів епідемії – на кістках не виявлено.

Скелети, що збереглися, не мали й слідів ударів чи дії якоїсь холодної зброї. Не знайдено також ознак повеней, виверження вулкану чи падіння великих метеоритів. У той же час на каміннях збереглися сліди швидкого плавлення, пожеж і виключно потужного вибуху. Всі будівлі були миттю зруйновані, хоча на околицях міста руйнування виявилися не настільки великі. Простежуються також залишки радіоактивного забруднення.

Висувалося багато причин загибелі Мохенджо-Даро. У 1996 році Девід Девенпорт, який багато років вивчав культуру, мови Давньої Індії і 12 років – історію розкопок Мохенджо-Даро, зробив сенсаційну заяву про те, що цей центр незвичайно розвинутої *Харапської цивілізації* (III–II тис. до н. е.) був знищений за 15 століть до Різдва Христового в результаті ядерного вибуху величезної руйнівної сили! За багатьма ознаками місто справді нагадує Хіросіму і Нагасакі після атомних вибухів. Якщо ж це був вибух, його потужність можна порівняти з потужністю тих бомб, які зрівняли із землею два японських міста наприкінці Другої світової війни.

У давньоіндійських творах досить достовірно описані різні типи страшної зброї, причому найбільш жахлива була використана проти народу Врішні приблизно в тому самому районі, де існувало Мохенджо-Даро: “*Гуркха*, пролітаючи на своєму швидкому й могутньому вімані, кинув на три міста Врішні й Андхаків єдиний снаряд, заряджений усією силою Всесвіту. Розжарена колона диму й вогню, яскрава, як 10 000 сонць, піднялася у всій своїй пишності. Це була невідома зброя, Залізний Удар Блискавки, гігантський посланець смерті, який перетворив на попіл усю расу Врішні й Андхаків... тіла були так спалені, що стали непізнавані. Волосся й нігті випадали; посуд розбивався без видимої причини, і птахи ставали білими... через декілька годин усі продукти



Птах Гаруда

були заражені... щоб врятуватися від цього вогню, солдати кидалися в потоки, щоб відмити себе і свою зброю...” [27]. Але від високої температури “вода почала кипіти”, “риби мали вигляд обгорілих”. Тож у результаті могутнього вибуху загинули практично всі жителі одного міста (окрім тих, хто це описав), вибухом були зруйновані будинки й інші споруди. Може здатися, що давній автор описує імовірну ядерну війну з застосуванням найпотужнішої зброї “брахмастру” (ядерної)!

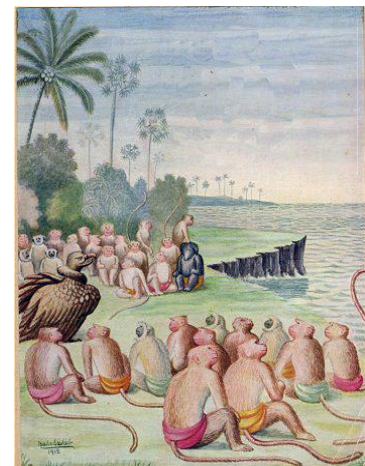
Як відзначає Девід Девенпорт, міста рідко приходять у занепад раптово, а в цьому місті все свідчило про те, що катастрофа наступила миттєво. Спочатку засвітилося небо, потім над містом почати ширяти палаючі без диму предмети, несучи загибель жителям, потім відбувся могутній вибух, від якого зруйнувались будівлі, а вже мертві люди в багатьох місцях виявилися засипані землею. На користь свого припущення Девенпорт наводить і такий доказ. На руїнах Мохенджо-Даро

виразно проглядається дія дуже високої температури і надто потужної ударної хвилі.

Вивчаючи руїни міських споруд у Мохенджо-Даро, легко можна визначити центр вибуху, діаметр якого складає бл. 50 метрів. На цьому місці рельєф сприймається як розплавлений і кристалізований. На відстані до 60 метрів від центру вибуху цегла й каміння обплавлені з одного боку, що вказує на напрямок вибуху. Уламки кераміки, знайдені в епіцентрі вибуху (про який робимо припущення – *I. M.*), теж обплавлені. Хімічний аналіз не виключає того, що ці уламки піддавалися дії температури понад 1 500°C. Треба згадати, що каміння справді плавиться при температурі бл. 2 000°C. Таким чином, це міг бути ядерний вибух, здійснений під час маневру інопланетного космічного корабля, який у далекому минулому відвідав Землю [51; 63].

Зрештою, а чи не простежується тут наслідок зв'язку з НЛЮ, що їх бачили в минулому й нинішньому столітті багато землян, як вони про це стверджують? Досконалість згадуваних у давній праці технологічних рішень і літальних апаратів можна пояснити не лише високорозвиненою цивілізацією, що зникла з лиця землі. А чи не є “Віманік Пракаранам” результатом контактів землян з інопланетянами, які відвідували земну цивілізацію з незапам'ятних часів? Може, мудрець і місіонер Бхарадвадж був здібним учнем, з яким представники іншої цивілізації поділилися своїми знаннями? Чи не тому індуїстський вайшнавський релігійний діяч, автор, перекладач і коментатор священних писань індуїзму А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада (1896–1977) називав вімани “духовними літаками”? Одні загадки...

Багато оповідей про польоти героїв міфів зустрічаємо в іншому давньоіндійському епосі “Рамаяна”, укладеному бл. VI ст. до н. е. легендарним автором Вальмікі, і в буддійській “Дашаратха-джатаці” з кодексу “Тіпітака” (V ст. до н. е.). Зокрема, тут знаходимо повідомлення про птахів, здатних долітати ледве не до Місяця. І передусім це стосується велетенських напівбожественних братів-яструбів Джатаюса і Сампаті, синів знаменитого царя птахів **Гаруди**, на якому зазвичай літав сам бог Вішну. За іншою версією, вони були синами Аруни, колісничого Сонця і брата Гаруди.



Орел Сампаті

Сюжет “Рамаяни” подекуди має алегоричний характер і під виглядом подвигів царевича Рами зображує поширення в серед. II тис. до н. е. арійської цивілізації на південь Індії, до острова Шрі-Ланка, хоча, можливо, в основу цієї алегоричної легенди був покладений якийсь давній переказ, цілком імовірно, пов'язаний із вторгненням в Індію аріїв. У бесіді з героєм Рамою (7-ма аватара чи втілення бога Вішну), сином царя Дашаратхи й Каушалї, згодом – 64-м царем “Сонячної династії” (більшість індуїстів вважають Раму реально існуючою історичною постаттю, царем, який правив Кошалою – царством у Північній Індії зі столицею в Айодх’ї), яструб **Сампаті**

розповідав: “Сто років тому ми з моїм братом були молодими й сильними і, здавалося, для нас не існує ніяких перепон у цьому світі. Ми думали, що весь повітряний світ підвладний нам, та й на Землі з нами ніхто змагатися не може. І охопила нас велика гординя. І тоді вирішили ми злетіти до самого Сонця і похизуватися в небі поряд із могутнім світилом. Почали ми з *Джатаюсом* здійснювати до Сонця, а його промені палили нас нестерпно і не давали змоги піднятися вище. І тоді я пожалів Джатаюса, бо не хотів, щоб Сонце його згубило, і прикрив брата своїми крилами. І Сонце спалило мої крила наполовину. І не стало в мене сил триматися в піднебессі, і з великої висоти упав я в гори Віндх’я і з того часу не можу піднятися в повітря” [149, с. 162–163].



Равана

Зухвалий намір яструбів Джатаюса і Сампаті спробував легковажно повторити майбутній могутній радник царя мавп *Хануман*, син бога вітрів Вайю і апсари Пунджістали, перетвореної на мавподібну гуманоїдку Анджанею. Він мав великі щелепи і вважався 11-ю аватарою бога Шіви. За однією з легенд Хануман уже невдовзі після свого народження вирішив “схопити” Сонце, сприйнявши його за “їстівний фрукт”. “Він був ще дитиною, зовсім малою, коли здійнявся одного разу, граючись, у небо і пролетів там 3 000 йоджан (48 000 км – *І. М.*). І в небі його побачив великий Індра, цар небесний, розсердився на нього і блискавкою вдарив його в щелепу (яку зламав – *І. М.*). Хануман упав з неба на гірську вершину і довго потім заліковував рани”, а допомагав йому в цьому бог Брахма [149, с. 164].

У VII книзі поеми “*Рамаєна*” оповідається про польоти 10-голового і 20-рукого царя демонів-ракшасів *Равани*, сина подвижника Вішраваса й Кайкасі, діви з підземного світу, який став правителем о. Ланки. Завдяки юнацькому подвижництву він став невразливим для богів, але його міг убити смертний герой. Незважаючи на це, Равана загордився і вирушив у похід на Північ, у царство Бога багатства Кубери. “Він відібрав у брата (Кубери – *І. М.*) чудесну літаючу колісницю (“віману” – *І. М.*) “Пушпаку” (“прибрана квітами” – *І. М.*), прикрашену золотими колонами й арками, покриту перлами й дорогоцінним камінням, обвиту золотими східцями і увінчану терасами з прекрасними садами, що плодоносять у всі пори року”.



Равана на колісниці

Ця “чудова повітряна колісниця” (інопланетний корабель? – *I. М.*) нагадує Сонце чи хмару, що блищить у небесній височині. Вона здатна домчати володаря в будь-яку точку землі і неба. Як видно, це був справжній літаючий палац. Колісницю виготовив цар асурів Майясура, а її першим власником був Кубера. Зійшовши на цю “сяючу колісницю, Равана зі своїми *ракшасами* залишив гору Кайласа (розташовану на Півночі – *I. М.*)” [90, с. 95].

Завдяки володінню “віманою”, Равана втягнув у небесні міжусобиці й смертних. “Коли Равана, мандруючи по північних горах, наблизився до якоїсь вершини, поблизу тих заростів очерету, де колись народився Сканда, син Шіви, колісниця “Пушпака” раптом сама собою зупинилась” [90, с. 95]. Оглянувши місцевість, Равана спустився з гір і почав у різних кінцях світу підкоряти ще нездоланих ракшасів. Можливо, ця оповідь стала відображенням вторгнення в Індію у серед. II тис. до н. е. аріїв та їх боротьби з дравідами.

Зрештою Равана вирушив на Південь, яким володів бог смерті Яма. “Невдовзі вони (Яма з наближеними – *I. М.*) побачили самого царя ракшасів, що наближався на блискучій колісниці “Пушпака” [90, с. 98]. Отже, “вторгнувшись на колісниці “Пушпака” у страшну область Ями (розташовану за краєм Землі – *I. М.*), Равана розігнав її лютих стражів. ...Почалася жаклива битва між царем ракшасів і гнівними стражами мертвих. Багато разів кінкари (стражі Ями – *I. М.*) страшними ударами своєї зброї розбивали вщент чудесну колісницю Равани, але кожного разу вона сама собою знову складалася з уламків і, підкоряючись волі Десятиголового (Равани – *I. М.*), знову прямувала вперед, ціла і неушкоджена завдяки милості Брахми” [90, с. 99].

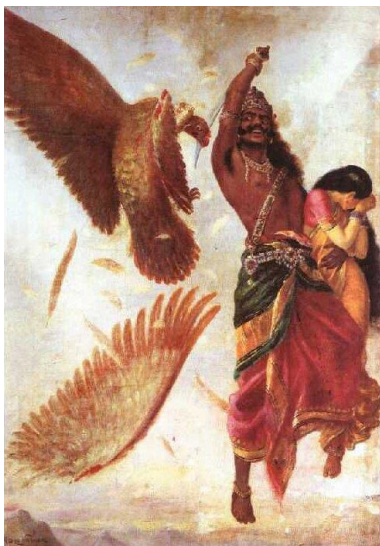
Погромивши царство Ями, “Равана спрямував свою колісницю до океану, в царство Варуни”, на Захід [90, с. 101]. Проти Равани з палацу бога виступили його діти й онуки. “Тоді сам Равана спрямував проти них свою колісницю “Пушпака”. Діти Варуни піднялися в піднебесся і звідти засипали ракшасів стрілами і дротиками. В повітрі почалася жорстока битва між нащадками Варуни і Раваною, що кинувся на них на своїй літаючій колісниці. І Десятиголовий вразив синів і онуків Варуни своїми смертоносними стрілами, і вони впали на Землю мертві”, а Равана, “залишивши царство Варуни, повернувся до себе на Ланку” [90, с. 101].

Епос розповідає про подальшу “космічну одісею” царя ракшасів. “Повертаючись на Ланку (тепер о. Шрі-Ланка – *I. М.*), Равана зі своїми *радниками* ... побачив у пустинній місцевості розкішний палац із золотими колонами, кришталевими східцями, арками і вікнами, прикрашеними перлами й алмазами. ...І *Прахаста*, радник Равани, зійшов з колісниці і увійшов до палацу. Невдовзі полетіли знову. ...А Равана помчався далі на своїй швидкій колісниці і ... піднісся в небо і досяг оселі Сонця (володіння бога Сур’ї на південному сході – *I. М.*) ... Провівши ніч на вершині гори Меру, Равана наступного дня вступив у володіння Соми, бога Місяця (на північному сході – *I. М.*). ...Равана вирушив далі, оминувши оселі сіддхів і чаранів, небесних оповідачів, чертоги Гаруди, царя птахів, небесну країну, де протікала священна Ганга, і нарешті наблизилися до оселі Соми. Але в міру того, як ракшаси

піднімалися все вище й вище в небо, промені Місяця, спрямовані на них, усе більше сковували їх холодом. ...І, залишивши з миром бога Місяця, цар ракшасів вирушив назад. ...Равана побачив на дорозі прекрасну дівчину, дочку якогось величного самітника, і взяв її насильно на свою колісницю, і змусив слідувати за собою. Потім кожного разу, коли зустрічалася йому дорогою вродлива дівчина, він намагався викрасти її в рідних і забрати з собою на Ланку. Так він викрав багатьох *жінок* – дочок небожителів і асурів, ракшасів і якшів, нагів, кіннарів і смертних. Насильно везені на його колісниці в далечінь від рідних міст, красуні залились сльозами... Але колісниця Равани летіла в повітрі, ніби птах, все далі й далі і невдовзі досягла Ланки, де Равана розташував викрадених ним дівчат у жіночих покоях свого палацу” [90, с. 102–105].

Потім Равана вирушив у похід на Схід, де знаходилися володіння царя богів Індри. Саме в цей час “Індра повернувся в Амараваті, місто безсмертних (розташоване на Сході – *І. М.*), до якого вже підступили незчисленні полчища ракшасів ... Равана на чолі свого демонічного війська кинувся назустріч йому на колісниці “Пушпака”, яка в польоті “гриміла як грім”. Небожителі оточили Равану і “змусили його колісницю зупинитися” [90, с. 108–109]. Але ракшаси за допомогою *Мегханади*, сина Равани, полонили самого бога Індру. “Військо ракшасів залишило небесне царство і з великою урочистістю повернулося на Ланку; Мегханада віз на своїй колісниці полоненого Індру” [90, с. 110]. І лише на вимогу всесильного Брахми Равана звільнив Індру. В результаті цар ракшасів зміг узурпувати владу над усіма трьома “світами” (небо, земля і підземний світ).

Згодом Равана “знову вирушив у похід на землю зі своїм військом і своїми радниками...” [136, с. 111]. При цьому “швидка як вітер” золота колісниця Пушпака “носила царя ракшасів по землі, по воді і в піднебессі” [149, с. 116] і давала змогу Равані чинити злочини. Зрештою, за допомогою цієї літаючої



Р. Раві Варма
(1848–1906).
Равана, Сіта і Джатаю

колісниці Равана вирішив викрасти прекрасну Сіту, аватару богині Лакшмі (жінки Бога Вішну), жінку героя Рами, яка була прийомною дочкою царя Відехи Джанаки.

Отже, “повелитель Ланки зійшов на золоту колісницю, злетів на ній у піднебесся й невдовзі опустився в глухому лісі поблизу помешкання ракшаса Марічі, колись пораненого Рамою...” [134]. Правда, спочатку Марічі, який боявся помсти Рами, відговорив Равану від вчинення злочину і той полетів назад на Ланку, але згодом таки повернувся до плану викрадення Сіти: “Потім він вирушив у свої конюшні і звелів візничому готувати в дорогу золоту колісницю. Слуги одягли Равану в міцні військові обладунки, поверх кольчуги накинули багатий одяг, і, готовий до великої битви, грізний владика ракшасів зійшов на свою чудесну колісницю. Дивовижні коні (ракета-

носій? – *І. М.*) піднесли колісницю в піднебесся, і зору повелителя Ланки

відкрилася вся земля з ріками, лісами і горами. Невдовзі показалося бідне помешкання ракшаса Марічі, і колісниця спустилася перед нею” [134].

Після тривалої бесіди Равана переконав Марічі допомогти йому. “Чудесні коні Равани здійняли золоту колісницю в піднебесся і понесли її понад горами і лісами, понад царствами й містами, понад ріками й озерами – в Панчаваті. Невдовзі колісниця повелителя Ланки вже летіла над лісом Дандака. Ось вона непомітно спустилася на землю неподалік від помешкання сина Дашаратхи” [134]. Хитрістю йому вдалося відволікти увагу Рами, який разом із жінкою перебував у цьому лісі у вигнанні. Рама на якийсь час залишив хатину. “Через мить біля хатини Сіти з’явилася чудова колісниця владики Ланки. Равана посадив у неї безутішну *Сіту*, сам сів поряд із нею, і зелені небесні коні підняли колісницю в піднебесся” [149, с. 114].

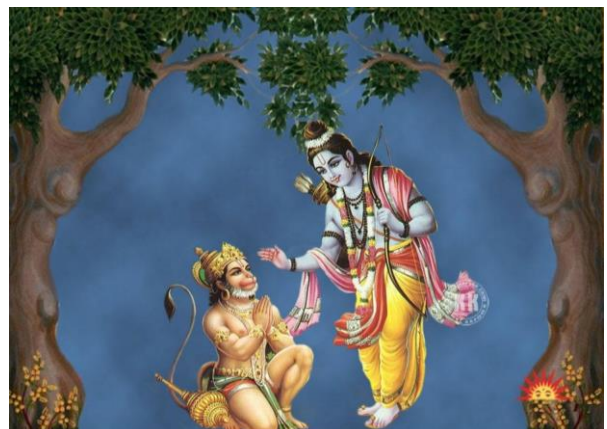


Смерть Джатаю

Побачивши, як Равана викрав Сіту, яструб Джатаюс, що поновив свої сили, полинув у небо і вступив у повітряний бій із царем ракшасів. Він убив коней і розбив колісницю, яка “носила царя ракшасів по землі, по воді і в піднебессі”. Проте героїзм яструба не зірвав планів Равани, який міг літати й без колісниці: “Равана міцно стиснув руками Сіту, птахом поринув у небо і полетів на Ланку, несучи з собою жінку Рами. Через ліси й гори, через ріки й озера летів цар ракшасів на Ланку” [149, с. 117]. Пролетівши 100 йоджанів (1 600 км – *I. M.*), він досягнув острова. А Джатаюс помер від ран.

У той самий час Рама почав готуватися до боротьби з Раваною. Знаючи про здатність Ханумана літати, Рама попрохав його здійснити повітряну подорож на Ланку з метою розвідки місцевості, куди ображений герой мав намір вчинити похід. Цікаво те, що Хануман ніяк не схожий на землянина. Оповідається, що він “стартував” від поштовху на горі:

“Ставши на вершині гори Махендра (в Південній Індії – *I. M.*), Хануман міцно вперся в неї обома ногами, так що вона затряслась, а з дерев, які росли на її схилах, осипались листя й цвіт; набравши повітря в груди, розпростерши руки і, змахнувши ними, заревівши, стрибнув у небо. ...Хануман, який по волі своїй виріс до гігантських розмірів, понісся по піднебесню як літаюча гора, і вітер, народжений його стрімким польотом, розсіював хмари на небі і гнав по морю бурхливі вали. Тінь Ханумана бігла під ним по хвилях ніби судно, яке рухає попутний вітер. А він летів у височині, то пірнаючи в хмари, то



Хануман і Рама

знову з'являючись із них, ніби ясний Місяць” [149, с. 166]. Треба мати неабияку спостережливість, щоб зафіксувати подібні деталі польоту!

Хануман летів довго. “Ніби крилата гора, він продовжував політ над океаном повітряними стежками – там, де літають птахи й гандхарви, там, де здійснювали свій вічний шлях Сонце і Місяць, планети й зірки, де на виблискуючих колісницях, що їх тягли птахи, змії, леви, тигри й слони, мандрували по небу праведні й благочестиві, які здобули горішне царство за добрі справи на землі” (алегорія щодо віманів? – *I. М.*) [149, с. 167]. Під час польоту він убив двох чудовиськ – Сурасу й Сімхіку, які намагалися зупинити його. Зрештою, стартувавши в Південній Індії, Хануман перелетів океан з півночі на південь і досяг острова Ланки. Йому вдалося таємно зустрітися з полоненою Сітою. Потім він вступив у бій з ракшасами й підпалив їхнє місто. Після цього Хануман, відштовхнувшись від гори Арішта на півночі острова, перелетів через океан до гори Махендра, зробивши таким чином розвідку, необхідну для визволення Сіти [149, с. 188].

Невдовзі розпочалася війна Рами з Раваною, в якій брат чоловіка Сіти отримав поранення. Та він зумів вилікуватися чарівною травою, яку в дуже короткий термін приніс із Гімалаїв Хануман разом із горою Санджіві, на якій ця трава росла. Рама ж, здобувши, зрештою, перемогу над Раваною, котрий втратив свою колісницю й був убитий, повернув собі Сіту і разом із нею на іншій небесній колісниці-вімані “Пушпаці”, яку йому подарував Вібхашанга, брат Кубери, полетів додому. “Коли настав ранок, – оповідається в “Рамаяні”, – **Рама**, взявши небесний корабель (віману – *I. М.*), приготувався стартувати. Той



Хануман несе гору Санджіві пораненому Лакшману

корабель був великим і прекрасно прикрашеним, двоповерховим, з багатьма кімнатами й вікнами. Корабель подав мелодійний звук перед тим, як поринути в захмарну височінь” [26].

У XIII пісні поеми індійського поета й драматурга Калідаси (IV–V ст. н. е.) “Нащадки Рагху”, написаній на основі давньоіндійських міфів, переданий той самий сюжет польоту Рами, що і в “Рамаяні”. Калідаса використовує його, щоб описати Індію з висоти пташиного польоту: “Дивись, небесна колісниця летить стежкою богів, то крайною хмар, то в височині, де ширяють птахи; і в рухові своїм вона, воістину, підкоряється велінням моєї думки. ...З величезної висоти мій зір досягає вод озера Пампа (священне озеро на півдні Індії, в районі Хампи й ріки Тунгабхадра – *I. М.*) з берегами, які густо поросли очеретом, з ледве помітними звідси зграями журавлів, і пробуджується колишній смуток.

...Внизу, поблизу гори, звивається ріка Мандакіні (одна з назв Гангу – *I. М.*), яка котить свою чисту й прозору воду; здалека вона здається зовсім тонкою, ніби

перлиста нитка, яка прикрашає груди землі” [90, с. 227–238; 57, с. 81–84]. Води Гангу, побачені з висоти, поет порівнює то з намистом із перлів і смарагдів, то с гірляндою з білих і голубих лотосів, то з візерунком із листків на підлозі.

Згідно з текстом “Рамаїни” Сіта народила чоловікові синів Кушу і Лаву, а сама, безпідставно запідозрена Рамою у зраді з Раваною, попросила, щоб її “прийняла” Земля. Невдовзі вона стала богинею зоряного поля. Процарювавши тривалий час, Рама теж “зійшов на небо”. А Хануман, який не послідував за ним, потім епізодично зустрічається на сторінках давньоіндійського епосу “Махабхарата”. Між іншим, завдяки культу Ханумана в Індії й сьогодні годують бездомних мавпочок...

Як відомо, поряд із вірою в вознесіння душі у стародавньому світі існували уявлення і про тілесне вознесіння. У Східній Індії подібні обряди відбувалися на честь одного з ведійських богів природи – бога Місяця *Сома*, який був також сіячем життя і провідником у безсмертя. Походячи з неба, він зростав на Землі [91, с. 462]. Згідно з легендою цей бог періодично сходив до людей і ставав людиною. Одного разу, коли Сома втілювався в людину, його схопили й убили, і поклали в могилу. Через деякий час він воскрес і вознісся на небо в образі вогню, щоб стати рятівником світу від нещастя.

Від бога Соми походить “*Місячна династія*”, одна з найдавніших і найвідоміших в Індії. В “Махабхараті” і в драмі поета Калідаси “Абхиджняна-Шакунтала” описується легендарний цар цієї династії Душ’янта, чоловік Шакунтали й батько Бхарати.

У сьомій дії драми Калідаси “Шакунтала”, побудованій на основі давньоіндійських міфів, описується, як із візничим Індри Маталі на літаючій колісниці “мандрує” цар *Душ’янта*. Спочатку колісниця летить понад хмарами, але коли починається зниження, вона проходить через дощові хмари і її колеса покриваються бризками. Далі йде діалог:

“Душ’янта.

Ніби спускається земля з високих гір,
Живе окремо дерево будь-яке,
Річка, що вузькою здавалась до цього часу,
Біжить широководною стежкою.
Мені здається, коли прагну я в височінь,
Все довкола сповнене польоту,
І земля тепер летить назустріч мені,
Ніби вгору її підкинув хтось!

Маталі.

У тебе проникливий погляд.
Як величава, як заворожуюча земля!” [68, с. 281].

Дивна оповідь! Щонайменше треба пройти процес приземлення на сучасному літаку, щоб писати так! Зрештою, автор пише про “м’яку посадку” колісниці Індри, яку навіть не помітив Душ’янта. Як відзначає філолог

Б. О. Захар'їн (нар. 1942), дослідник кашмірської мови, цей опис справді “вражає точністю чисто технічних деталей, доступних, здавалося б, лише сучасному пілоту!” [68, с. 9, передмова]. А індолог В. Г. Ерман (нар. 1928) виголошує: “Відчуття польоту, здається, живе в душі поета. Описи ці настільки яскраві й зримі, що можна уявити, ніби йому самому довелося летіти в повітрі й споглядати землю з величезної висоти” [57, с. 180].

У поемі кашмірського поета Сомадеви (XI ст.) “Катхасарітсагара” (“Океан сказань”), написаній на основі давнього епосу, розповідається, за словами філолога І. Д. Серебрякова, “про повітряні кораблі, які рухаються за допомогою механічних двигунів і на величезній швидкості долають великі відстані. Круглої форми, на зразок квітки лотоса, вони використовуються для різноманітної мети, в тому числі, наприклад, для перекидання слонів” [145, с. 504]. Крім цього, в поемі наявні й такі “елементи” опису, як літаючі слони чи колісниця Брахми, запряжена лебедями. Знаходимо в творі і масу згадок про “повітряні кораблі” [145]:

- на такому кораблі до своєї подруги Калінгасени мандрує Сомапрабха, дочка асури Майя, яка допомагає їй знайти чоловіка [145, с. 88, 93];
- раджа Хемапрабха будує подібний корабель і використовує його, щоб доставити дочку до зятя [145, с. 122];
- Радж'ядхара теж будує корабель, щоб допомогти царевичу Нараваханадатті перелетіти через океан і знайти на острові Карпурасамбхаві свою наречену [145, с. 151];
- архітектор Майя навчає мистецтва створювати кораблі царевича Сур'япрабху, який за допомогою корабля “Бхутасана” знаходить наречену і здійснює низку мандрівок [145, с. 155, 158, 181, 185];
- коли Сур'япрабха воює з раджею Шруташарманом, в армії якого є слони, він також наказує доставити повітряними кораблями “слонове” військо [145, с. 192];
- коли починається битва, Сур'япрабха дає вказівку перекинути повітрям своєму союзнику Прабхасі групу колісниць [145, с. 199];
- давній цар Пушкаракша отримує в подарунок від Ранкумаліна літаючу колісницю і завдяки їй, як зазначено в поемі, підкоряє “всю землю, оточену чотирма океанами” [145, с. 257];
- Шіва дарує царевичу Нараваханадатті збудований самим Брахмою повітряний корабель “Падма”. З його допомогою герой прибуває до нареченої в місто Вакрапуру [134, с. 355]. Коли його військо вирушає в похід, він на кораблі супроводжує воїнів, “помістивши жінок в його тичинках, а міністрів і друзів – у пелюстках” [145, с. 360, 362];
- цю ж божественну колісницю батько царевича Удаяна використовує для повернення на батьківщину [145, с. 380].

Згідно з індуїстськими священними текстами на землю з духовного світу, народившись у місті Матхура, зійшов Крішна (8-ма аватара бога Вішну), що, як і герой, теж належав до однієї з гілок Місячної династії. Цю подію відносять до кінця IV тис. до н. е. (хоча історичний персонаж міг жити в кінці II тис. до н. е.).

Місією Крішни було відновлення релігійних принципів і вияв своїх духовних ігор. Життя, діяння і вчення Крішни описуються в таких священних текстах індуїзму, як пурани (“Бхагавата-пурана” і “Вішну-пурана”), “Харівамша” і “Махабхарата”.

У давньоіндійському епосі “Махабхарата” також повідомляється про різні космічні катаклізми, оповідається про “чотириколісну” (чотирикриллу?) “віману” асури Майя, яка мала 12 ліктів у довжину й використовувалася для метання палаючих “снарядів”. Коли під час переслідування Крішною свого суперника *Шалеу* колісницю (віману) останнього Саубха зробив невидимою для погляду, Крішна не злякався: “Я швидко вклав стрілу, яка вбивала, вишукуючи звук” [27]. Таким чином, Крішна вразив суперника, визначивши траєкторію руху вімани за звуком (вище зазначалося, що вімани подавали такий звук). Виготовлювачем “віман” у тексті названий “всезнаючий народ йона” (греки). У творі також зазначено, що повержені герої падають зі своїх коней і слонів, “як мешканці неба падають вниз зі своїх віман, коли вичерпується їхня блага заслуга” [90, с. 36].

Проте основна сюжетна лінія епосу “Махабхарата” стосується великої “війни народів” на території держави Куру, за традицією – в XXXII ст. до н. е. (найімовірніше – в XI ст. до н. е.), протилежні армії яких очолювали пандави і каурави. Зазначається, що, готуючись до великої битви з ворогом, *Арджуна*, третій син Панду, вирішив здобути в богів “небесну зброю”.

Арджуна “вирушив на північ, до гірських схилів Хімалая” (гір Гімалаїв – *І. М.*) і після тяжкої подорожі “дістався до крутих схилів північних гір” [87], далеко в піднебесі. На гірському схилі він зустрічався з богами Індрою, Шивою, Варуною та іншими небожителями (десант інопланетян десь у Непалі? – *І. М.*) і заслужив їхню милість. “А невдовзі в небі пролунав грім і, розсовуючи хмари



Крішна і Арджуна

над вершинами Хімалая, з’явилася чудесна колісниця Індри (космічний корабель? – *І. М.*). На ній сяяла зброя царя богів – дротики і булави, диски, палиці й списи, луки і стріли, і вогненні блискавки. По краях колісниці піднімали страшні голови величезні змії. Вони широко розкривали отруйні пащі і вивергали з них клубки диму. Десять тисяч золотистих коней, швидких, як вітер, тягли по небу колісницю повелителя безсмертних. На золотому

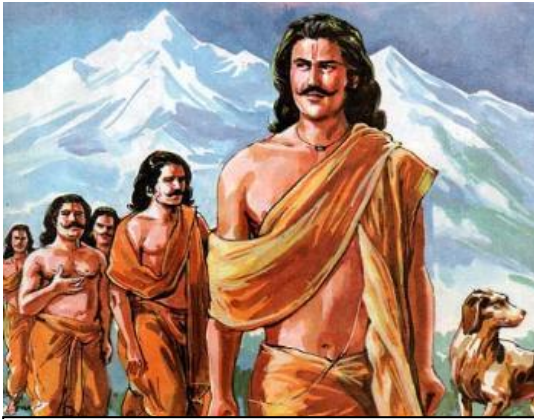
передку стояв могутній колісничий Індри, прославлений у трьох світах своїм мистецтвом управляти кіньми *Маталі*, а над головою його розвіювався голубий стяг владики небесного царства. Колісниця опустилася на Землю” [90, с. 193].

Маталі запросив Арджуна в гості до бога Індри. “Арджуна в ту ж мить зійшов на небесну колісницю, підносячи вдячні молитви Шіві, і чудесні коні Індри понесли його вгору. Через якусь мить уже не видно було землі, і Арджуна з великим здивуванням оглядався навколо, захоплений незвичайним видовищем. Тут, високо в небі, не видно було ні Місяця, ні Сонця, але весь простір озарявся чудесним світлом. І невдовзі колісниця наблизилася до Амараваті, до воріт блискучої столиці Індри (тут – орбітальна станція? – *І. М.*). Біля воріт міста Арджуна побачив слона Айравату, а навколо міських стін – квітучі діброви, що звеселяють серця небесних красунь, овіюють прохолодними вітерцями і наповнюють місцевість дивовижним благоуханням. У самому місті, на шляху до хоромів небесного владики, Арджуна побачив багато чудових палаців і зустрів багатьох гандхарвів і апсар, божественних мудреців і прославлених у битвах витязів (інопланетян? – *І. М.*)... Увійшовши в палац Індри, споруджений самим повелителем неба, і наблизившись до його трону, Арджуна низько поклонився...” [90, с. 194].

Індра “посадив його поряд із собою на своєму престолі під високим білим опахалом”, тоді як “гандхарви і чарани оспівали їх у благозвучних піснях, а красуні апсари закружляли навколо них у веселому танці” [90, с. 194]. Герой тривалий час гостював у палаці царя богів. Аж ось “Арджуні настав час повертатися до братів на Землю. І на чудесній колісниці Індри, яку вів Маталі, забравши з собою зброю, подаровану йому богами, Арджуна спустився з неба і постав перед братами в глухій лісовій місцевості, де вони його давно очікували... Маталі попрощався з хоробрим сином Панду і повернувся на небо” [90, с. 196]. Вся вищеописана мандрівка дуже вже нагадує подорож на космічному кораблі, яку на той час могли здійснити лише інопланетяни або земляни разом з інопланетянами.

Завдяки такій допомозі й чудесній зброї пандави перемогли в битві при Курукшетрі (за легендою, в 3138 до н. е.) й виграли війну. Це стало можливим ще й тому, що філософські настанови перед битвою Арджуні надавав його друг і візничий, досвідчений воїн Крішна, що й відображено в “Бхагавад-гіті”. Багато авторів розглядали опис битви як реальну подію, що відбулася мало не в IV або III тис. до н. е. Сучасні індологи встановлюють уже більш пізні й більш імовірні дати – XI, X або IX ст. до н. е. Важливою подією у вирішенні цієї суперечки стали розкопки індійських археологів (на чолі з Б. Б. Лалом) у Хастінаपुरі, який відомий в епосі як головне місто кауравів. Судячи з розкопок, приблизно в XI–IX ст. до н. е. Хастінапур був залишений жителями через повінь, що узгоджується з даними “Махабхарати”.

Коли головні герої “Махабхарати” – 5 братів-пандавів на чолі зі старшим братом *Юдхіштхірою*, сином Дхарми й Кунті, жінки царя Панду, 20-м царем Місячної династії (в місті Індрапрастхі – *І. М.*) (X–IX ст. до н. е.), а також принцеса Драупаді – побачили, що їх земний шлях наближається до кінця, вони залишили світ і теж почали здійматися в гори Хімалая, в небесну вітчизну. В дорозі герої один за одним помирають. “Тільки Юдхіштхірі, царю справедливому, вдалося живим вознестися на небо і вступити в небесне царство,



Сходження пандавів на небо

де його радісно зустрів повелитель богів Індра” [149, с. 556]. За хмарами над Хімалая Юдхіштхіра разом із родичами удостоївся небесного блаженства.

У “Матс’я-пурані” йдеться про те, що під час битви на Курукшетрі Крішні було 89 років, після чого Пандави правили протягом 36 років. Усі ці роки друг пандавів, Крішна, жив у Двараці. Потім він віддалився в ліс і сів медитувати в тіні дерева. Мисливець із промовистою назвою “Джара” (старість), який проходив повз

нього, побачивши крізь листя частину стопи Крішні, прийняв його за оленя і смертельно поранив стрілою. Згідно з “Махабхаратою” Крішна загинув через прокляття матері кауравів Гандхари, яка дуже сильно засмутилася і розгнівалася після смерті своїх синів на полі битви Курукшетра і прокляла Крішну за те, що той не доклав достатньо зусиль для того, щоб зупинити війну; Крішна ж, дізнавшись про це прокляття, просто посміхнувся і прийняв його, заявивши, що його обов’язком було боротися на боці праведної сили, а не запобігати війні. Згідно з описами “Бхагават-пуран” і “Бхагавад-гіти” і заснованими на них розрахунками датою смерті Крішні в індуїзмі вважають 18 лютого 3102 до н. е. (насправді, мабуть, X ст. до н. е.). Він помер у день весняного рівнодення, тому його культ містив у собі обряди свята весни. Через три дні після смерті *Крішна* воскрес і вознісся на небо, де герой став богом [29].



Блаженство Юдхіштхіри

Слід також згадати, що сам *Сіддхартха Гаутама* – земне втілення Будди Шак’ямуні (624–544 до н. е.), якого вважають засновником першої світової релігії буддизму, – подібно ангелам, яких спостерігав Іаков, спускався з неба по “східцях”, щоб вказати людям шлях до спасіння.

* * *

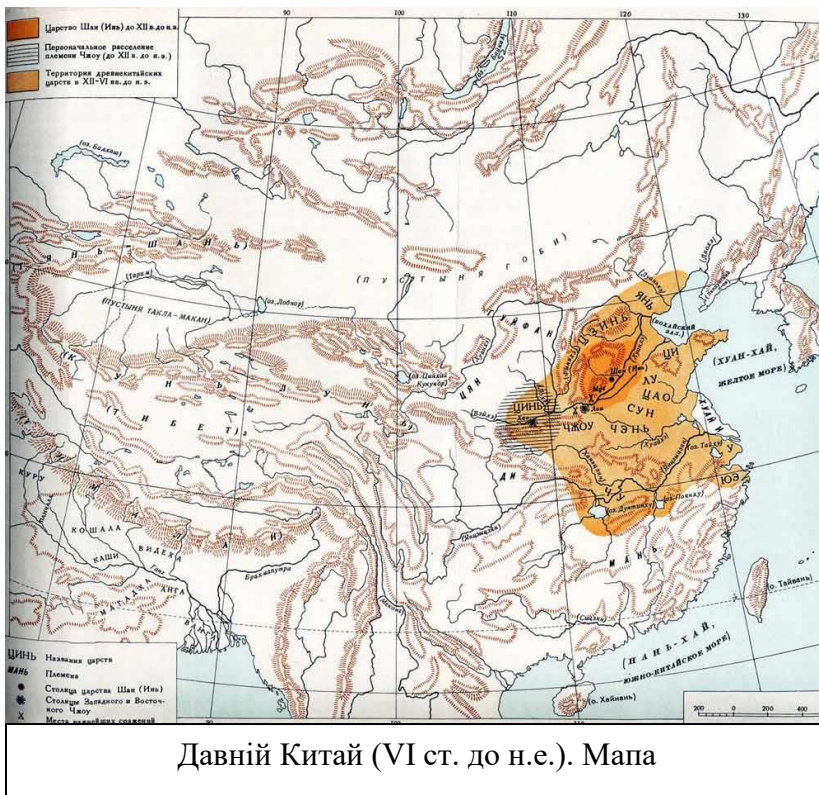
“Космічні” оповіді зустрічаємо і в літературі та релігії Стародавнього Китаю, не схожій ні на яку іншу. Однією з відмінних рис давньокитайської міфології є історизація (евгемеризація) міфічних персо-нажів, які витлумачувалися як реальні діячі далекої давнини, що підтримували “контакти” з небом.

У 1938 археологічна експедиція доктора Чи Пу Тея у горах Баян-Кара-Ула в Китаї зробила приголомшливе відкриття в печерах, що зберегли відгомони якоїсь давньої цивілізації. На підлозі печери, поховані під шаром вікового пилу, розміщувалися сотні кам’яних дисків. Діаметром вони були близько дев’яти дюймів, а в центрі кожного з’яв круглий отвір, від якого спіраллю розходилося травлене гравіювання, роблячи їх схожими на давні пластинки для грамофона,

створені близько 10–12 тис. років тому. Що стосується спірального гравіювання, насправді воно складалося з крихітних ієрогліфів, які розповідали неймовірну історію про космічні кораблі, які прибули з далекого світу і зазнали в горах катастрофи. Кораблями керували створіння, які називали себе “дропа”, а в печері знайшли, схоже, останки їхніх нащадків...

За уявленнями китайців, безсмертні (“шенсяні”) могли літати на міфічних журавлях. Але подорожі на небо практикували не лише вони. Згідно з китайськими міфами святі, анахорети, чаклуни й *мудрі та сміливі люди* мали змогу небесними “драбинами” (що виступали у вигляді гір чи дерев) підніматися вночі на небо, в небесний палац до богів, розташований поблизу Сонця, Місяця й зірок, і розважатися там. Чаклуни теж піднімалися в небесний палац, щоб дізнатися про волю богів і передати її людям.

З подібною “драбиною” пов’язана історія **Фу Сі**, владки Сходу, першого



легендарного правителя (2852–2737), який уявлявся істотою з тілом змії чи дракона, але з людською головою. Його жінкою була сестра, богиня Ньюва. “Фу Сі, як син божества (духа грому Лей-шеня – *I. M.*) й жінки з райської країни, від народження вже був божеством. Одним із доказів цього є те, що він міг вільно підніматися на небо і спускатися на Землю. ...Цілком можливо, що він був першим, хто скористався цим деревом як небесною драбиною” [165, с. 44–

45]. До часів Фу Сі належать найдавніші згадки про Китай. Вважається, що боги надихнули його на написання священної книги Стародавнього Китаю “Іцзін”, з якої пішла теорія про те, що фізичний Всесвіт виник і розвивається завдяки чергуванню інь і янь. Археологія не надає відомостей про правителів Китаю, які жили до XVIII ст. до н. е.

Оповідается також, що в міфічного володаря *Шао-дяня* було два сини, культурні герої *Янь-ді* (правитель Півдня, бог вогню і Сонця) і *Хуан-ді* (правитель Центру, бог Землі й Сатурна). Янь-ді першим навчив людей хліборобству. Щоб злаки росли сильними, він змусив слухняне йому Сонце давати більше світла. Вдячні люди почали називати його Шень-нуом – Божественним хліборобом. Янь-ді допомагали син *Чжу-жун* (бог вогню) і

якийсь Чжу-мін (“червоне світло”), який управляв літньою погодою. Були у Янь-ді й дуже цікаві нащадки, багато з яких пересувалися в хмарах і управляли дощами. Вони літали, розмахуючи руками, а замість ніг у них були хвости.

Інший син Шао-дяня **Хуан-ді** (“Жовтий правитель”) (2699–2588) став одним із п’яти легендарних імператорів найдавнішого періоду історії Китаю, який піднімався на небо на небесному драконі. Оповідається, що “в ті часи жив один юнак, який виділявся своїм виглядом серед звичайних людей і який називав себе **сином Бай-ді** – Білого государя (правителя Заходу – *I. M.*). Насправді то була зірка, що яскраво світить вранці в східній частині неба і називається Цімінсін – Вранішньою зіркою або Цзіньсін – Золотою зіркою. Юнак спускався з неба (по дереву-драбині – *I. M.*) до води, грав на цитрі і співав пісні, веселився й жартував з Хуанхе. Поступово між ними зародилося взаємне кохання, і одного разу, розважаючись, вони забули про повернення додому (на небо – *I. M.*)” [165, с. 65]. Існувала в Китаї й легенда про “літаючий віз із країни Цігу” [165, с. 12] про північну країну Хуасюй, “жителі якої могли ... літати в повітрі, як і ходити по Землі” [165, с. 43]. Зрештою, духи Чжу і Лі за наказом Хуан-ді перервали сполучення Землі з небом, перерізавши драбини [165, с. 43–44, 70]. Коли проти Хуан-ді піднялося повстання народу мяо, він “у ту ж мить надіслав небесне воїнство на Землю, щоб покарати мяо” [165, с. 71]. Що то за дивні гори й дерева, які можна “перерізати”? А може мається на увазі зв’язок за допомогою літальних апаратів, який старший з інопланетян припинив?



Ню Лан з дітьми і Чжі Нюй. Зображення на тарілці

Згідно з іще однією легендою китайський пастух (волопас) **Ню-лан** покохав небесну німфу **Чжі-нюй**, дочку небесного владика Тянь-ді і онуку володарки Заходу Ванму. Разом із небесними феями-ткалями Чжі-нюй прилітала купатися в Срібній ріці – Молочному Шляху, що тоді “протікав” по Землі. Юнак викрав одяг німфи і спонукав її вийти за нього заміж. Невдовзі в них народилися син і дочка. Але

небожителі Тянь-ді й Ванму забрали фею на небо й перенесли туди Срібну ріку.

Ню-лан був сповнений рішучості протистояти самим богам. Зідравши шкіру старого вола й накинувши її на себе (зробивши повітряний шар – *I. M.*), він посадив у кошик **дітей** і поринув на небо. Пастух вихором пронісся повз сяючі зірки до небесної Срібної ріки. Там він схопив черпак і “почав наполегливо вичерпувати воду з ріки, доки не вибився з сил. Їх (дітей – *I. M.*) рішучість і стійкість, їх любов до батьків зворушили серця суворого Небесного владика і володарки Ванму. Тому вони дозволили подружжю зустрічатися один

раз на рік (у 7-й день 7-го “місяця Луни”) (тобто в місяць під назвою “Луна” – *І. М.*)” [165, с. 108–110]. А після смерті закоханих боги перетворили їх на дві небесні зірки – Волопаса і Ткалю, що були розташовані по обидва боки від Молочного Шляху.

Зустрічаємо в міфах і оповідь про небожителя *Хуажень*, який запросив до себе *Му-вана* (1001–947), 5-го імператора з династії Чжоу. “Тримаючись за рукав Хуаженя, Му-ван разом із ним піднісся вгору прямо до хмари, яка в ту хвилину стояла саме посеред неба. Вони піднялися на цю хмару, і Хуажень увів Му-вана у свій палац, який сяяв золотом, яшмою й перлами” [165, с. 242]. Повернувшись на Землю, Му-ван почав здійснювати мандрівки на своїх конях, деякі з них мали крила й могли літати [165, с. 244].

Склалася в Китаї і легенда про Цуй Веньцзи, який навчався в царевича *Цяо* (VI ст. до н. е.) осягненню шляху безсмертних. За версією, яку наводить коментатор I ст. Ван І, царевич Цяо був спадкоємцем царя з династії Східного (Дун) Чжоу (770–249), Лін-вана Се-сіня (570–544), мав ім’я Цзінь і любив грати на губному органчику – шене, наслідуючи крики феніксів. Він дуже давно почав осягати шлях безсмертя у даоса Фуцю-гуна і славився магічним мистецтвом перетворень.

У міфі про Цуй Веньцзи оповідається таке: “Якось царевич Цяо вирішив випробувати його, чи дійсно він осягнув усю глибину вчення, і, перетворившись на білу цикаду, взяв у лапки чашу з ліками, після чого, петляючи, вискочив із кімнати, щоб піднести чашу Цуй Веньцзи. Той же страшно перелякався, схопив списа, який попався під руку, і почав бити дивне створіння. Чаша з ліками впала на підлогу і розбилася, біла цикада зникла, тільки на землі залишилась пара туфлів царевича Цяо. Цуй Веньцзи злякався, що й туфлі також перетворяться на що-небудь, і накрив їх бамбуковою корзиною, але з корзини почувся пташиний крик. Цуй підняв корзину, і звідти вискочила пара птахів, розправила крила і понеслася в небо. Так усе навчання Цуй Веньцзи виявилось марним. Довелося йому ... торгувати ліками” [165, с. 114–115].

А Цяо одного разу на вершині гори Коушішань сів верхи на білого журавля, підняв руки, попрощався зі своїми домашніми і невдовзі його слід зник у небі. В народних піснях епохи Хань (206 до н. е. – 220 н. е.) Цяо й постає таким, що летить верхи на білому журавлі. За найбільш поширеними версіями він, зрештою, набув безсмертя на небі. В 70-х рр. XX ст. під Лояном були знайдені зображення царевича Цяо, які належали приблизно до II–I ст. до н. е.; на них Цяо зображений у вигляді крилатого людино-птаха, покритого пір’ям. У легендах, які наводяться в “Життєписі безсмертних” (“Лесянь чжуань”), він уже має антропоморфні риси [165, с. 208].

У розповіді про чаклунку *Нюйчоу* повідомляється, що вона мала незвичайні здібності, “верхи на страшній рибі літала по небу над дев’ятьма просторами серед хмар і туманів”, але була спалена одним із десяти сонць (!).

Ще в одному міфі оповідається, що за велінням *Ді-цзюня* якийсь “стрілець” (інопланетянин? – *І. М.*) зі своєю жінкою *Чан’є* спустився на Землю і розстріляв дев’ять із десяти сонць, чим врятував людей від засухи [165, с. 141–144]. Після

цього він залишився жити на землі. Проте його жінка вирішила повернутися на небо сама, випивши ліків, які їй дала чаклунка. “І раптом почали відбуватися чудеса. Чан’є відчула, що її тіло стало легким, ноги її відокремлюються від Землі, і вона через вікно вилетіла назовні прямо в синє нічне небо над попелясто-білою рівниною. На небі сяяв круглий Місяць, оточений золотими зірками. Чан’є поринула вгору... Куди ж їй летіти? Чан’є подумала, що якщо вона полетить у небесний палац, боги ославлять її, адже вона залишила чоловіка. А як їй прийдеться, якщо вона зуміє дістатися до небесного палацу? Вона вирішила, що найкраще – сховатися на якийсь час у місячному палаці, і кинулася до нього. Долетівши до місячного палацу і не встигнувши перепочити, раптом відчула, що з її тілом відбуваються зміни. Спина зменшилася в розмірах, живіт і попереки почали розбухати, рот у неї розширився, очі збільшилися, шия і плечі зблизилися, і на шкірі з’явилися великі, як монети бородавки. Чан’є від переляку хотіла закричати, але голос у неї пропав. Вона хотіла втекти, але могла тільки повільно стрибати, присідаючи навпочіпки. Що ж сталося? Прекрасна небожителька, яка раніше всіх переважала вродою, через свою корисливість перетворилася на потворну жабу” [165, с. 158].

За іншою версією, цар Шу *Юйфу* під час полювання в горах Цзяньшань (тепер повіт Гуаньсянь провінції Сичуань) вознісся на небо і став небожителем [165, с. 183]. Через якийсь час чоловік на ім’я Ду Юй спустився з неба на Землю, де зустрів прекрасну дівчину Лі. Вони поженилися, і Ду Юй оголосив себе правителем під іменем *Ван-ді*.

У Китаї до рангу божеств відносили засновників трьох релігій – Будду,



Лао-цзи

Конфуція і Лао-цзи. Повідомляється, що китайський мудрець *Лао-цзи* (VI–V ст. до н. е.), фундатор даосизму (бл. 490), якого народила Сюань-мяо-юйнюй (батько невідомий), залишив Китай і згодом відвідав Індію, де став батьком майбутнього Будди. У кінці життя, прагнучи відшукати в житті щастя, він залишив державну службу, вирушив за межі Китаю і полетів на журавлі на небо, де й був зарахований до небожителів.

Кажуть, у Стародавньому Китаї був випадок, який дуже зацікавив одного з імператорів, коли над ворогуючими військами, в повітрі, завис червоний літаючий диск, немов би спостерегаючи детальну картину бою.

А в 140 до н. е. китайський вельможа Вен писав про звуки, скрегіт яких долинали з неба, і про появу вогнів, які, “пропливли” в небі над святилищем у його володіннях, породжуючи яскраве сяйво і наводячи жах.

До цього необхідно додати, що вивчення китайцями неба проявлялося і в постійних астрономічних спостереженнях. Тут чи не найперше в світі з’явилися записи про сонячні й місячні затемнення, комети, темні плями на Сонці. Китайці розбили скупчення зірок на 28 сузір’їв, було встановлено, що період обертання

Юпітера дорівнює 12 рокам. Близько 350 до н. е. була складена перша в світі зоряна мапа.

* * *

Індійська й китайська цивілізації вплинули на культуру Японії, хоча в останній подібні впливи дивовижним чином поєднувалися з місцевими традиціями. Для мешканців Ніхону (“Країни висхідного Сонця”) здавна характерним було вміння відректися від повсякденної суєти і знайти душевний спокій у спогляданні привабливої й величної природи, яку в мініатюрі вміщував власний маленький дворик. При цьому релігія Японії стала барвистим набором різноманітних традиційних вірувань, багато з яких мають понад 2 000-літню історію і демонструють здатність до модифікації та синтезу з іншими культурними виявами.

Синтоїзм як традиційна релігійна система Японії має своїми основними джерелами священні тексти “Кудзіш” (620 р. н. е.), “Кодзікі” (“Записки про діяння давнини”) (712 н. е.), “Ніхон сьокі” (“Записані пензлем аннали Японії”) (720 р. н. е.), а також 10 перших томів із 50-томної “Енгісікі” (“Книга церемоній і звичаїв”, 927 р. н. е.). У синтоїзмі, релігії, заснованій на анімістичних віруваннях давніх японців, об’єктами поклоніння стали понад 1 400 богів, божеств і духів померлих.

Основа синто полягає в обожнюванні природних сил і явищ та поклонінні їм. Один із японських солярних міфів розповідає, що до появи в світі людей існувало багато поколінь богів. П’яте покоління богів склали брат і сестра *Ідзанагі* й *Ідзанамі*, які, вступивши на небі в шлюбний союз, створили земний світ, зокрема різні острови Японського архіпелагу і велику кількість богів і богинь. Після смерті Ідзанамі її чоловік намагався повернути її з потойбічного світу, але зазнав невдачі і лише занастився при цьому. Бажаючи очистити себе шляхом обмивання, Ідзанагі вирушив у південно-західну Японію, і в міру того, як він знімав одяг, із його частин і з тіла народжувалися різні божества. Це були *Аматерасу* (богиня Сонця), *Цукійомі* (бог Місяця), *Сусаноо* (бог вітру), *Кагуцуті* (бог вогню) та ін.

Ідзанагі віддав Аматерасу небо, а її брату Сусаноо – море. Проте Сусаноо не бажав прийняти на себе правління і хотів піти в країну матері. За це розлючений Ідзанагі вигнав його. Перед вигнанням Сусаноо вирішив відвідати сестру, яка вважала, що брат хоче забрати її володіння. Щоб підтвердити свої мирні наміри, Сусаноо поєднався з нею шлюбом, і вони народили декілька дітей. Споглядаючи вроду народжених йому дочок, Сусаноо вирішив, що довів свою невинність і тим самим переміг Аматерасу. Загордившись, він почав чинити мерзенні справи. Перелякана Аматерасу сховалася від брата в печері на Землі, через що весь світ поринув у пільмі.

За допомогою ритуальних заклинань і танців боги змусили Аматерасу знову зійти над землею. Вона стала провідним божеством у синтоїзмі. Її ж брата боги, порадившись, вигнали з неба на землю, де він убив змія і створив нову сім’ю. Згодом Сусаноо примирився з Аматерасу і з новою жінкою поселився в країні Ідзумо [163, с. 42–46], в місцевості Суга (тепер у префектурі Сімане на

о. Хонсю), де постав його храм. За легендою, раз на рік боги з усіх храмів Японії збиралися тут у десятому місяці за місячним календарем, щоб обговорити найважливіші справи. Тому цей місяць називався “місяць без богів”. Храм Аматерасу був у Ісе. Взагалі раніше святилища богів змінювалися кожні 20 років (вважалося, що саме стільки часу богам приємно перебувати в одному місці).

Онук Аматерасу, японський бог *Нінігу*, відіграє важливу роль у ключовому міфі про сходження сонму богів з неба на Землю, керуючи цією дією за вказівкою своєї бабусі. Під час сходження Нінігу привів із собою не лише безліч богів японського пантеону, але і персонажів, які потім стали родоначальниками великих родів, що діяли в історичний час і шанували кожен свого “божественного” предка.

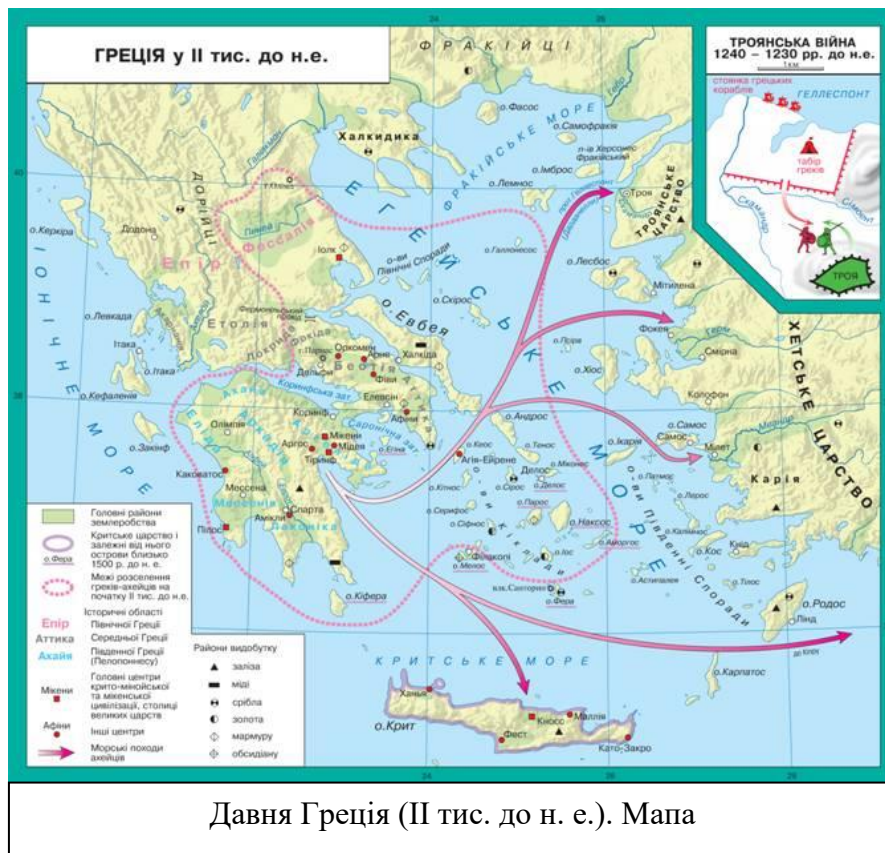
В онука Аматерасу, *Угаяфукіаедзу*, був син *Дзімму* (праправнук Аматерасу). Відповідно до другого розділу епосу “Кодзікі” він народився 711 р. до н. е. Ведений вороном, спрямованим Аматерасу, Дзімму здійснив похід з Хімука, що на острові Кюсю, куди його предки спустилися з небес, на Схід у провінцію Ямато на острові Хонсю (667–660 рр. до н. е.). Дзімму приписують також заснування японської держави (660 р. до н. е.), першим імператором якої він і став (660–585 рр. до н. е.). У синтоїзмі Дзімму є другим за старшинством божеством. Він є проміжною ланкою, за посередництва якої японські імператори виводять свій родовід від богів.

Сьогодні перед дослідниками відкриваються все нові й нові, невідомі раніше сторінки давньої історії країн Стародавнього Сходу. Легенди й міфи про літаючі колісниця, вімани, феномен Мохенджо-Даро важко витлумачити як природні явища чи просто як результати народного казкарства. Дуже вже вони “техногенні” за своїм стилем, який вражає навіть наших сучасників. Але якщо ці технології були відомі на Землі, яку причетність до них мали земляни й чому вони, технології, забулися? Чи, може, тут мав місце інопланетний палеовізит, про можливість якого засвідчують сучасні відкриття астрономами далеких планет з імовірно високими формами життя? Подальші комплексні дослідження (текстові аналізи, археологічні розкопки, астрономічні спостереження тощо) можуть уже найближчим часом привести вчених до найбільшого відкриття в історії земної цивілізації. Адже у випадку доведення існування інопланетного розуму настільки зміняться усі наші звичні світоглядні уявлення, що це просто перехоплює дихання. Що ж, враховуючи масштабність наявного емпіричного матеріалу щодо “космічних” польотів у минулому, вірогідність подібного відкриття не така вже й малоімовірна.

РОЗДІЛ 6. "АСТРОНАВТИ" ДОБИ АНТИЧНОСТІ

Упродовж багатьох тисяч років наші предки говорили про богів, які спускалися з небес у супроводі шуму, грому, вогню і диму. Ким же насправді були ці містичні істоти з надприродними здібностями? І чи були розповіді, наприклад, про блискавки Зевса і молот Тора, хоч якимось чином засновані на реальності? Чи могло тут ітися про реальну зброю?

У III–II тис. до н. е. виникають перші грецькі держави у басейні Егейського моря – на острові Крит і півострові Пелопоннес (міста Мікени, Пілос, Тиринф). Це були держави монархічного типу, подібні до давньосхідних деспотій, із розгалуженим бюрократичним апаратом та сильними громадами. Після вторгнення в XII ст. дорійців грецька культура зазнала занепаду, а потім у I тис. до н. е. відродилася й досягла небаченого розквіту. У I тис. до н. е. відбувається становлення полісної системи, яку підірвало македонське завоювання (338 до н. е.), а ліквідувало



завоювання римське (146 до н. е.).

Грецька міфологічна система, згодом запозичена й доповнена римлянами, є однією з найбільш розвинених і досконалих. Відомо, що греки вшановували насамперед 12 великих Олімпійських богів, які почали правити світом після золотого віку титанів. Згодом чи не кожен з них мав римського аналога. До Олімпійських богів належали: *Зевс* (рим. Юпітер), *Гера* (рим. Юнона), *Посейдон* (рим. Нептун), *Деметра* (рим. Церера), *Гестія* (рим. Веста), *Афіна* (рим. Мінерва), *Арес* (рим. Марс), *Афродіта* (рим. Венера), *Гефест* (рим. Вулкан), *Гермес* (рим. Меркурій), *Аполлон* (рим. Феб), *Артеміда* (рим. Діана). Ці боги, ніби астронавти з орбітальної станції, періодично здійснювали польоти з неба на землю і назад. Згідно з грецькою міфологією такі подорожі стали звичним

явищем. І якщо боги безперешкодно прибували на землю з неба, навчали корисних речей туземців, то чи не були ці “боги” просто інопланетянами?

До небесних польотів і небесних світил мали відношення й інші боги: *Уран* (рим. Каелус), *Аїд* (рим. Плутон), *Кронос* (рим. Сатурн), *Геката* (рим. Трівія), *Геліос* (рим. Сол, бог Сонця), *Ерот* (рим. Амур), *Борей* (рим. Аквілон), *Зефір* (рим. Фавоній), *Нот* (рим. Австр), *Евр* (рим. Вольтурн), *Фосфор* (рим. Люцифер), *Еос* (рим. Аврора), *Селена* (рим. Луна), *Геспер* (рим. Веспер), *Еріда* (рим. Діскордія), *Гемера* (рим. Дієс) тощо. Особливо значущим персонажем є титан *Прометей*, який викрав у богів на небі вогонь і приніс його людям. Багато смертних жінок народжували від богів дітей (як і богині від смертних чоловіків), котрі стали героями. Згідно з грецькою міфологією на Землі 5 разів змінювалися роди люди, епохи яких складала різні віки (золотий, срібний, мідний тощо). І ця ідея нашо́вхує на думку: а чи не пов’язана зміна “віків” і родів людей з біологічними експериментами гостей із Космосу?

У греків було виділено 7 унікальних небесних світил, які дали підставу вважати число 7 щасливим:

- *Сонце* – покровительствував Геліос (“Нлюс, рим. Соль);
- *Місяць* – покровительствувала Селена (Σελήνη, рим. Луна);
- *Стільбон* (Меркурій) – покровительствував Гермес;
- *Фосфор* (Люцифер) – покровительствувала Афродіта;
- *Піроейс* (Венера) – покровительствував Арес (рим. Марс);
- *Фаетон* (Юпітер) – покровительствував Зевс;
- *Фенон*, чи Файонес (Сатурн) – покровительствував Кронос.

Греки поділили зоряне небо на сузір’я, назвавши їх іменами своїх міфічних персонажів. Давньогрецький астроном Євдокс (IV ст. до н. е.) називав 45 сузір’їв, а Птолемей (II ст. н. е.) знав уже 48 сузір’їв (із нині відомих 88). Вони охоплюють область неба, доступну спостереженням із півдня Європи. Серед них виділяли 12 зодіакальних (Овен, Тілець, Близнюки, Рак, Лев, Діва, Терези, Скорпіон, Стрілець, Козерог, Водолей, Риби).

В античних переказах і міфах, які дійшли до нас у викладенні й літературній обробці та інтерпретації поетів і прозаїків Еллади й Риму, ми знаходимо численні оповіді про повітряні й “космічні” польоти також стародавніх людей, які могли здійснювати такі польоти не інакше, як разом із мешканцями інших світів або за їх “технологічного сприяння” (хоча такі “технології” описувалися термінами, зрозумілими стародавнім авторам).

Так, за одним із давньогрецьких міфів, у бога Сонця Геліоса і його коханки, океаніди Клімени, дочки морської богині Фетіди, був смертний син **Фаетон**, брат небесних німф Геліад. Дитинство він провів у будинку матері, в східній Ефіопії. Проте, бажаючи довести своє походження від Геліоса, юнак подався через Індію до палацу Геліоса, щоб попрохати в батька дозволу протягом одного дня правити сонячною колісницею. Геліос, який перед тим запрягся водами священної ріки Стікс, що виконає прохання свого сина Фаетона, тепер змушений був погодитися, давши попередньо сину настанови, як керувати

вогненними крилатими скакунами. Піднявшись у височінь на колісниці, в яку його сестри німфи Геліади впрягли коней, Фаетон стрімко понісся по небу:

“Глянув з ефірних висот Фаетон на широкії зéмлі,
Що простяглися внизу, так далеко-далеко, – й од жаху
Зблід, нещасливий, і ноги раптово йому підкосились,
І затуманилось нагло в очах серед дня осяйного” [133, с. 36].

Переляканий юнак не зумів утримати безсмертних коней, збився з дороги й наблизився до Землі, на якій внаслідок цього спалахнули заграви і яка мало не



П. П. Рубенс (1577–1640). Падіння Фаетона
(1601–1605)

згоріла (чи не було це результатом інопланетного бомбардування Землі в сиву давнину? – *І. М.*). А інди (мешканці Індії – *І. М.*) аж засмагли від пекучих сонячних променів. Тож, почувши моління богині Землі Геї, цар богів Зевс, щоб відвернути подальші нещастя, ударом блискавки розбив небесну колісницю, що спричинило загибель нерозсудливого сміливця (тобто керуючий космічним десантом “навів порядок” у лавах прибульців? – *І. М.*), тіло якого впало в річку Еїдан, що протікала на крайній Півночі. Поет

Овідій так подає опис падіння колісниці (згадаймо жажливу загибель шаттла “Челленджер” у 1986! – *І. М.*):

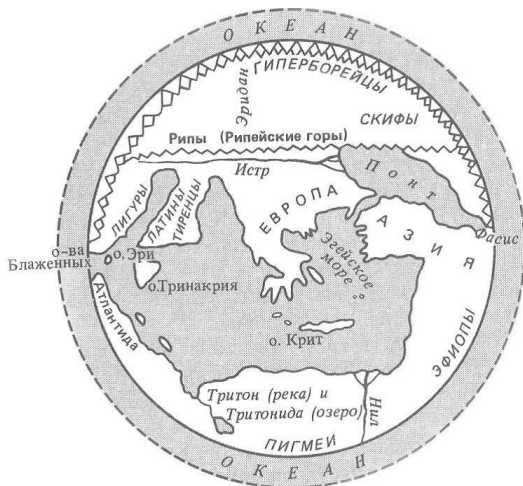
“Сам Фаетон, мов зоря (у вогні його жовте волосся),
Стрімко додолу летить, і снується за ним у повітрі
Слід вогняний, як буває, зоря на погожому небі,
Хоч не впаде, та, здається, ось-ось може впасти” [133, с. 39].

Гесперійських Геліад охопив відчай. Вони підняли тіло юнака й поховали його далеко від батьківщини, після чого самі перетворилися на дерева тополі, а їх сльози затверділи й перетворилися на бурштин. Засмучений Геліос уперше цілий день не з’являвся на голубому небі. І тільки заграви пожеж ще довго освітлювали Землю, доки Зевс не наслав потоп, щоб загасити їх...

Ще один грецький міф оповідає, що аргоський цар Акрісій довідався від оракула, ніби він має загинути від руки свого онука. Тоді цар ув’язнив свою доньку Данаю в підземеллі, щоб вона не спізнала чоловіка і, таким чином, у царя не з’явився онук. Але до дівчини у вигляді золотого дощу проник Зевс, і вона народила від нього сина **Персея** (XV ст. до н. е.). Дізнавшись про народження онука, стурбований Акрісій наказав посадити Персея і його матір у дерев’яний ящик, який кинули в море. Проте хвилями ящик був прибитий до о. Серіф, де нещасних прийняв місцевий мешканець Діктіс, який виховав

дитину. Брат Діктіса, цар Полідект, закохався в Данаю і вирішив оженитися на ній. Коли ж Персей не погодився зі сватанням царя до матері, він у вигляді покарання отримав царський наказ убити чудовисько Медузу, єдину смертну з трьох жажливих створінь горгон. Цар сподівався, що Персей загине при виконанні доручення і тоді він досягне своєї мети.

Персей через певний час дістався до трьох сестер-грай (Пефредо, Еніо, Дейно), дочок Кето й Форка, і заволодів єдиним оком і єдиним зубом, якими вони користувалися спільно. Щоб повернути око й зуба, граї погодилися вказати Персею шлях до німф-нереїд, котрі дали йому дивовижні сандалії, чарівну сумку і шолом-невидимку бога Аїда – “німфи дають Персею, який збирається в Лівію для боротьби з Медузою, подарунки: шапочку (шолом – *I. M.*) і [крилаті] сандалії (що належали Гермесу – *I. M.*), за допомогою яких він буде перенесений у повітрі (якийсь літальний апарат? – *I. M.*)” [114, с. 230].



Світ за Гомером і Гесіодом
(VIII ст. до н. е.). Мапа

Боги теж зробили подарунки сину Зевса: Гермес вручив йому серп чи меч, а Афіна – відполірований щит, у якому все відбивалося, як у дзеркалі. Афіна не могла пробачити Медузі, що та змагалася з нею у вроді. Тож, “взявши від Гермеса стальний серп” і взувшись у крилаті сандалії, Персей здійнявся в повітря й полетів над океаном [5, с. 108].

Прибувши на західний край відомого грекам світу, божественний юнак досяг острова горгон, сестер грай, де серпом відрізав сонній Медузі голову, яку потім сховав у сумку Аїда. З тулуба потвори вилетіли діти Посейдона – крилатий кінь Пегас, згодом улюбленець муз і богині пам’яті Мнесімони, і велетень-титан Хрісаор, майбутній батько Геріона:

“Після того як Медузу могутній Персей обезголовив,
Кінь з’явився Пегас із неї і Хрісаор великий” [38].

На цьому пригоди героя не закінчилися, бо “сестри Медузи на крилах переслідують Персея, що летить” [114, с. 370]. Незважаючи на це, Персей зумів врятуватися від Стейно і Евріали, сестер Медузи, бо в чарівній шапочці він був невидимий. Уздовж Північної Африки царевич полетів понад Лівією, де краплі крові з голови Медузи капали на гарячий пісок, породжуючи численних отруйних змій.

А ось за версією римського поета Овідія (43 до н. е. – 18 н. е.), Персей став відомим навіть в Індії, бо досить дивним способом дістався до західного океану:

“Далі, мов хмарка, багата дощем, по безкрайньому небу
Він то сюди, то туди завертає, на непримиренні

Андромеду за свого брата Фінея, змушений був прийняти пропозицію Персея. Злетівши на крилатих сандаліях угору, Персей кинувся згори на морську потвору і вбив її.

Проте на весіллі в боротьбу з Персеєм вступив Фіней, дядько Андромеди, який на заклик Кассіопеї, що була проти шлюбу своєї доньки з чужинцем, привів озброєний загін. Персей частину суперників перебив, а решту (зокрема Фінея) за допомогою голови Медузи перетворив на каміння. Забравши з собою *Андромеду*, юнак полетів на о. Серінф, де покарав Полідекта. Потім він поставив царем Серінфу Діктіса. Після цього герой віддав сандалії й сумку Гермесу, шолом-невидимку – Аїду, а голову Медузи – Афіні, яка прикріпила її до своєї егіди (щита). Богиня змішала живу й мертву кров з голови Медузи і віддала її Асклепію, щоб він лікував нею людей. Персей же разом із матір'ю й жінкою повернувся до Греції, де став царем Аргосу й Мікен.

Одного разу, під час змагань, Персей випадково вбив диском свого діда Акрісія. Так збулося пророцтво. Позбувшись чудесних сандаліїв, Персей більше не літав [5, с. 110–112], аж доки не набув від богів безсмертя. [40]. Персонажі цієї історії були увічнінені богами на небі у вигляді ряду сузір'їв (сузір'я Кефея, Кассіопеї, Андромеди, Кита, Персея).

Про героя *Беллероннта* (Гіпноноя; спочатку сонячне Божество), сина Главка з Корінфу, онука Сізіфа (чи сина Посейдона) повідомляється, що він випадково вбив брата Деліада і змушений був тікати до двору царя Тірінфу



Д. Б. Тьєполо (1696–1770).
Беллероннт і Пегас (1723)

Прета. Сфенебоя, жінка царя, після невдалої спроби спокусити добродішного юнака, оговорила його перед чоловіком. Прет направив Беллероннта до лідійського царя Іобата, аби той згубив юнака. Іобат наказав Беллероннту вчинити, здавалося б, непосильний подвиг – знищити страхітливе чудовисько Химеру з вогнедихаючою головою лева, тілом кози й хвостом змії. Проте герой за порадою богині Афіни спіймав поблизу Пірени крилатого коня Пегаса, який вилетів з тулуба Медузи, і приручив його. Щоправда, Павсаній говорить про це дещо інакше, наголошуючи, що “з усіх богів Афіна більше за інших покровительствувала в усьому Беллероннту і навіть подарувала йому Пегаса, приручивши цього коня і своїми руками надівши на нього уздечку” [114, с. 118].

Зі швидкістю вітру полетів герой на Пегасі понад хмарами з Корінфу в Лікію (Мала Азія), де жило чудовисько Химера: “Беллероннт, сівши верхом на того самого Пегаса, який був народжений Медузою від Посейдона крилатим, і, здійнявшись угору, звідти вразив Химеру стрілою з лука” [5, с. 58]. Надалі за допомогою Пегаса він, виконуючи наказ царя, переміг войовниче плем'я

солімів. Потім за новим розпорядженням Іобата герой полетів на крилатому коні до войовничих жінок-амазонок, які мешкали поблизу Феміскіри, й також переміг їх. Повернувшись у Лікію, він перебив місцевих жителів, які за підбурювання Іобата влаштували йому засідку.

Вражений мужністю героя Іобат віддав за нього свою дочку, а перед смертю передав йому своє царство [40]. Все було б гарно, але проїнятому пиhoю Беллерофонту виявилось й цього замало. Він захотів стати рівним богам-олімпійцям і спробував піднятися на своєму крилатому коні на гору Олімп. Така зарозумілість людини обурила Зевса; він наслав на Пегаса овода, після укусу якого кінь збісився і скинув Беллерофонта на Землю. Герой залишився живий, проте став сліпим і кульгавим та впав у безумство. Нікому більше не потрібний, він довго й безцільно блукав повсюди. А Пегаса забрали на Олімп, де той почав возити блискавки (зброю – *I. M.*) самого Зевса. Він був увічнений на небі у вигляді сузір'я Пегаса.

В одній зі своїх од давньогрецький поет Піндар зазначав:

“Там не встануть до мідного поля, де престоли богів,
Там крилатий Пегас
Скинув вершника, що рвався до небесних урочищ,
У Зевсів схід – Беллерофонта” [122].

А римський поет Квінт Гораций Флакк (65–8) виражає в цьому зв'язку песимістичну думку, яка здатна зародитися в голові обивателя:

“Від жадливих мрій Фаетона попів
Хай одверне нас; хай Пегас крилатий,
Той, що скинув геть верхівця земного
Беллерофонта,
Попередить нас: уникай нерівні...” [71,
с. 103].



Я. П. Гові (XVII ст.). Політ Ікара
(1636–1637)

Незважаючи на такі невдачі великих героїв, “космічна тематика” не зникає зі сторінок античної літератури, де й надалі ми зустрічаємо історії про польоти, які є або відображенням спокусливих мрій людей поринути за хмари, або відгуками реальних спостережень землянами візитів НЛО.

Цікавим у цьому аспекті є міф про художника, скульптора і архітектора *Дедала*, сина *Метіона* і онука афінського царя *Ерехтея* (варіант: сина *Евмолпа* і онука *Метіона*), та *Ікара*, його сина від *Навкрата*, рабині *Міноса*, котрі жили на тисячу років пізніше за *Етану*.

Навчившись ремесла в богині Афіні, Дедал став знаменитим митцем [124]. Якось у гніві він убив свого небожа, за що був засуджений афінянами на смерть. Проте йому вдалося втекти на Крит, де він збудував знаменитий палац Лабіринт для царя Міноса (XIV–XIII ст. до н. е.), сина Зевса і Європи. Там був поселений потворний бик Мінотавр, якому афіняни мали приносити людські жертви. Цар не хотів відпускати додому такого чудового будівничого. Коли ж митець допоміг Аріадні, дочці царя, врятувати від бика афінського героя Тесея, Мінос ув'язнив Дедала разом із його сином у Лабіринті. Завдяки сприянню Пасіфаї, жінки царя й дочки Геліоса (сестри Фаетона), ув'язнені вибралися з темниці. І



А. да Корреджо (1489–1534).
Викрадення Ганімеда (1531).
Відень. Музей історії мистецтв

тоді Дедал вирішив тікати з острова.

Він виготовив для себе й сина крила з пір'я, скріплені нитками й воском. Прив'язавши крила за спину і просунувши руки в петлі, прикріплені до крил, вони з Ікаром здійнялися над землею і, гнані вітром, полетіли з Криту на північний схід, у бік Малої Азії. Таким чином, Дедал став одним із перших конструкторів літальних апаратів, чиє ім'я доніс до нас міфічний переказ. Увагу на цьому акцентує римський поет Вергілій (70–19 до н. е.):

“Сам Дедал ... що з царства Міноса утік,
Крилам довірив життя і осмілився в небо
поднятися,
Шляхом небувалим до холодних зірок
Ведмедиці...” [6]

Поет Горацій теж вбачає в Дедалові першопрохідця небесних висот:

“Понадземну порожняву
Вперше звідав Дедал на нелюдським
крилі...” [71, с. 20].

Оповідь про цей політ знаходимо і в Аполлодора (180–120), який зазначає, що “Дедал виготовив крила для себе і для сина, наказавши Ікару, який здійнявся в повітря, не підніматися надто високо, щоб клей (віск – *I. M.*), яким були з'єднані крила, не розплавився під промінням Сонця, і не спускатися надто низько до моря, щоб крила не розпалися під впливом морської вологи. Ікар, проте, не зважив на поради батька і, захоплений цим польотом, став підніматися все вище. Клей (віск – *I. M.*) розплавився й Ікар загинув, упавши в море, назване за його іменем Ікарійським (у східній частині Егейського моря – *I. M.*)” [5, с. 182; 40]. Так “Ікар потонув, і його труп хвилі

винесли на острів, що був тоді безіменним, вище Самоса. Тут випадково опинився Геракл; який упізнав труп і поховав його там” [115, с. 187].

Батько ж Ікара, який нічим не міг зарадити трагедії, мусив продовжувати політ сам. “Дедал же благополучно завершив переліт і прибув у сицилійський Камік (місто Інік – *I. M.*)” [1, с. 182], до царя Кокала, де й скінчив свої дні. За пізнішими ж переказами він усе ж таки спромігся повернутися в Афіни [40].

Горацій порівнював безсмертний подвиг Ікара зі славою митця-професіонала, яким, на його думку, поставав поет:

“Незнаним досі, дужим крилом сягну
Висот ефірних – я, двоєобразний
Співець, і кину людні землі,
Звившись, для заздросі недосяжний...
Уже пружніють, тоншають ноги, вже
Взялись лускою, вже – наче лебідь я:
Вже білий пух на пальцях бачу,
Вже за плечима я чую крила.
Ще мить – і злину, наче Дедала син,
Співучим птахом – ген, де Боспор шумить,
Де Сірти спрагнені гетульські,
Й ген, де простори гіперборейські.
Мене впізнають колх і дакієць той,
Що перед Римом так бадьорить себе,
Далекий скіф, ібер, а далі –
Той, який в Родані гасить спрагу” [71, с. 60].

Не менш вагому оцінку подвигу Ікара дають дослідники сьогодення: “Етана й Ікар (як і килим-літак із набагато пізніших арабських казок) мають одну спільну рису, а саме: вони відбивають одвічну людську мрію літати – мрію, яка нині стала настільки буденною, наскільки реальність перевершила мрії цих міфів” [60, с. 177]. Щоправда, залишається питання щодо того, а чи не були причетні до цих польотів землян представники позаземних цивілізацій.

Ще один “космічний” епізод переданий у черговому міфі, за яким Зевс в образі орла (чи орел Зевса – *I. M.*) викрав вродливого юнака *Ганімеда*, сина троянського царя Іла (бл. 1300 до н. е.), й німфи Каллірої, і відніс його в палац на Олімпі, де той отримав безсмертя і став виночерпієм богів: “Ганімед був викрадений богами, щоб служити виночерпієм Зевсу” [114, с. 385]. Аполлоній із Родоса теж зазначає, що Ганімеда

“...в небі
Колись Зевс поселив у себе з безсмертними поряд” [6].

Про цей епізод згадує й римський поет Горацій:

“Таким орел є, блискавки-месниці

Крилатий сторож, – серед птахів йому
Юпітер владу дав
Він Ганімеда для нього викрав...” [71, с. 94].

За однією з версій, Ганімеда, який розливає богам чудесний напій, символізує сузір'я Водоля. Що ж стосується орла, то він був увічнений у вигляді сузір'я Орла, який летить на небі на Схід, ніби допомагаючи Зевсу спокушувати Немесиду чи Лету, і зображується із стрілою.

Персонажем грецьких міфів був і юний син Келея, царя міста Елевсіна, герой **Тріптолем**, який отримав від богині землеробства Деметри, що виховувала його, сім'я пшениці і першим почав обробляти поле поблизу рідного міста. Деметра подарувала йому чудесну колісницю, запряжену крилатими драконами, на якій Тріптолем за її наказом облетів багато країв і повсюди навчав людей землеробства. В області Ахайї на півночі Пелопоннеса він допоміг стати аграрієм місцевому мешканцю Евмелу. “Кажуть, одного разу, коли Тріптолем заснув, син Евмела **Антей** захотів запрягти драконів у колісницю Тріптолема і самому здійснити посів. Але він упав з цієї повозки і його спіткала неминуча для всіх смерть” [115, с. 45].



Тріптолем і Деметра
(V ст. до н. е.). Лувр

Пізніше підступний гетський цар з Подунав'я укрив одного з драконів Тріптолема і хотів убити героя, але той зумів уникнути біди. Повернувшись додому, Тріптолем заснував Елевсінські містерії на честь Деметри [40]. Згодом богиня перенесла крилатого дракона на небо як сузір'я Дракона. Тріптолем теж був узятий богами на небо [44], а за іншими даними – попав суддею в царство померлих [123].

Героєм багатьох міфів є славетний грек **Геракл** (XIII ст. до н. е.), син Зевса й Алкмени, жінки героя Амфітріона, який здійснив 12 великих і безліч малих подвигів. Згодом ревнива жінка вручила Гераклу плащ, просочений отруєною кров'ю вбитого ним кентавра Несса, який, на думку жінки, мав зміцнити кохання чоловіка. Проте коли під час жертвоприношення на мисі Канаї (о. Евбея) герой одягнув плащ, він під дією тепла, що йшло від вогнища, прилип до тіла Геракла, завдаючи йому неймовірного болю. Щоб в одну мить позбутися страждань, герой зійшов на поховальне вогнище на горі Ойту в землі трахінітів. “Коли полум'я вже охопило дрова, хмара, що спустилася з неба (літальний апарат? – *I. M.*), з громом піднесла його на небо. Так, здобувши безсмертя (на небі – *I. M.*) і примирившись із Героєю (жінкою Зевса – *I. M.*), він оженився на її дочці Гебі (богині – *I. M.*) ...” [5, с. 163]. Зевс помістив на небі сузір'я Геркулеса, Рака, Лева, Гідри, Кентавра (на честь кентавра Хірона), Стрільця (на честь кентавра Фола), які уособлювали Геракла та персонажів, пов'язаних із його подвигами.

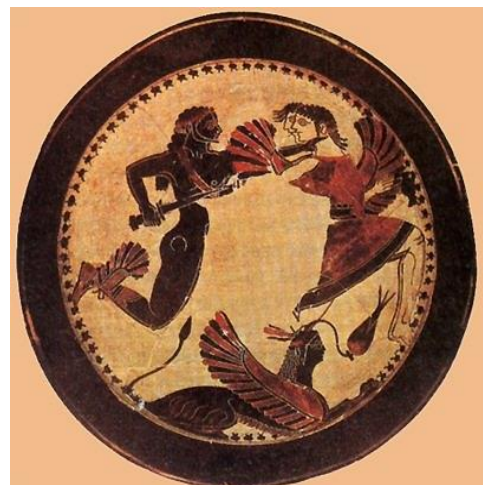


Фрікс і Гелла на крилатому барані.
Марка, присвячена авіації. Греція

А ще оповідають, що в орхоменського (Беотія) царя Афаманта, сина бога вітрів Еола, й богині хмар Нефели були діти **Фрікс** і **Гелла**. Через інтриги мачухи Іно, дочки Кадма, їх планувалося принести в жертву Зевсові, щоб урятувати країну від посухи, до якої спричинила підступна Іно. Мати “Нефела ж..., узявши в Гермеса золоторунного барана (овна – *I. M.*), дала їм (своїм дітям – *I. M.*), щоб вони на його спині перенеслись по піднебессю через море й землю” [5, с. 55]. Брат і сестра сіли на чудесного барана, який піднісся в

повітря й полетів на північ. Так, “Фрікс на барані покинув місто Орхомен” [6]. Під час польоту Гелла, налякана висотою, впала в протоку, названу її ім’ям (Геллеспонт), а Фрікс потрапив до маловідомої тоді східної країни Еї (Колхіда), де був прийнятий тамтешнім володарем Еетом, який виховав його й оженив на своїй дочці Халкіоні [40]. Барана Еет приніс у жертву Зевсові як опікунові втікачів, а руно повісив на дубі у священному гаї Ареса, яке доручив охороняти невисипущому дракону [112].

Через якийсь час (у XIII ст. до н. е.) на пошуки золотого руна в Колхиді вирушили аргонавти під керівництвом героя Ясона. Серед аргонавтів були **Калаїд** і **Зет** – крилаті брати-близнята Бореади, смертні сини бога північного вітру Борея, й Оріфії, дочки афінського царя Ерехтея (1397–1347), брати Клеопатри й Діони. Маючи крила на ногах і на голові, вони завжди діяли швидко й стрімко, як вітер, “і повітря відкривало їм дорогу” [40]. Коли аргонавти дісталися до Фракії, брати звільнили свою сестру Клеопатру й її синів, яких закувала в кайдани друга (після Клеопатри) жінка фракійського царя Фінея. Самого ж Фінея вони врятували від нападів трьох гарпій (хижих і потворних птахів-дів), які несподівано налітали й вихоплювали їжу з його рота. Злетівши на крилах у небо, брати відігнали гарпій до Строфадських островів: “Калаїд і Зет проганяють Гарпій від Фінея” [114, с. 234]. Брати майже наздогнали потвор, але ті зуміли зникнути [6].



Бореади

Після цього Калаїд і Зет полетіли назад у Фракію, де все ще знаходилися аргонавти. Згодом брати здійснили багато інших великих подвигів. Під час перебування на о. Кеос вони переконали аргонавтів не чекати Геракла, який вирушив у похід разом з аргонавтами, але тепер змушений був розшукувати слугу Гіласа,

викраденого німфами. Аргонавти попливли без Геракла, і пізніше на о. Тенос обурений герой убив Калаїда й Зета [40]. За іншою версією, брати постраждали, як їм і було провіщено, через те, що не змогли наздогнати всіх гарпій [5, с. 75].

У поході аргонавтів брали участь і Діоскури, сини Леди, жінки спартанського царя Тіндарея, – смертний *Кастор* (син Тіндарея), і безсмертний Полідевк (син Зевса), та їх двоюрідні брати, *Ідас* і Лінкей, сини мессенського царя Афарея, онука Персея. Якось проїжджаючи на колісниці, запряженій крилатими кіньми, яких йому подарував Посейдон, як вважалося, справжній батько юнака, Ідас викрав у Етолії німфу *Марпессу* і полинув з нею над землею й над водою. Сам бог Аполлон не зміг наздогнати його.



П. П. Рубенс. Викрадення дочок Левкіппа (1617–1618)

Згодом Діоскури й Афарегіди посварилися через поділ стада биків, яких вони разом викрали в Аркадії. Афарегіди хитрістю залишили корів у себе, що обурило Діоскурів. Уночі Діоскури пішли в Мессенію і силою забрали в Ідаса стадо, а в самого *Афарея* – двох крилатих коней, які літали до хмар. На цих конях вони піднялися в небо над Мессенією, де спіймали лебединих дів *Гілаїру* й *Фебу*, дочок Левкіппа (брата Афарея), наречених Афарегідів, і забрали їх. Отже, “вони (Діоскури – *І. М.*) порушили призначений шлюб дочок Левкіппа [викравши їх силою]” [114, с. 51].

Розгнівані Афарегіди погналися за крадіями, щоб повернути собі коней-лебедів і лебединих дів, але вони не змогли наздогнати “Діоскурів, які несли дочок Левкіппа” [114, с. 319]. Діоскури пролетіли до Тайгету і сховалися в ущелині Тенар. Невдовзі Афарегіди виявили їх і там, але Діоскури знову втекли. Лінкей, володіючи чудовим зором, відшукав схованку суперників і повідомив про їх місцезнаходження Ідасу, котрий відзначався як влучний лучник. Ідас на смерть вразив Кастора, тоді як Лінкей упав від руки Полідевка. Останній теж був убитий Ідасом, який, таким чином, помстився за смерть брата. Проте Зевс, за словами Аполлодора, “вразив Ідаса блискавкою, а Полідевка возніс на небо” [5, с. 241]. Отже, “коли в синів Афарея відбулася битва з Діоскурами, їх двоюрідними братами, через биків, і Полідевк убив Лінкея, а Ідаса настигла смерть від удару блискавки, то рід Афарея зовсім припинився по чоловічій лінії...” [114, с. 259].

Врятований Зевсом Полідевк поділився своїм життям із Кастором і “Діоскури стали із смертних богам” (прийняті в число “богів”, інопланетяни забрали їх із собою? – *І. М.*). [5, с. 241]. Щоправда, з того часу брати мусли один день жити серед богів, один – серед померлих [44]. За однією з легенд, Поллукс і його брат були піднесені на небо у вигляді сузір’я – “Зевс зробив їх сузір’ям Близнюків, або вранішньою і вечірньою зіркою, що символізує зміну

життя і смерті, світла й темряви” [84]. Тому й кажуть, що Діоскурам “на голови одночасно упали зірки (засягли скафандри? – *I. M.*)” [40].

Вождь аргонавтів Ясон, повертаючись із руном із Колхіди, оженився на *Медейі*, доньці царя Колхіди Еета і океаніди Ідії, онуці Геліоса і племінниці Кірки. Медея мала колісницю, запряжену крилатими зміями-драконами, завдяки



Ш.-А.-Ф. ван Лоо (1705–1765). Ясон і Медея

чому, поринаючи в хмару, могла переноситися з одного району Середземномор’я в інший. Після невдалої спроби повернути престол батька в Іолку і свого вигнання в Корінф Ясон вирішив покинути чарівницю Медею, через яку мав немало проблем. Тож він задумав оженитися на Главці (Креусі), доньці царя Корінфу Креонта. Щоб помститися колишньому невдячному чоловікові, Медея вбила його наречену Креусу та її батька Креонта, а потім – і двох своїх дітей від Ясона. Ясон спробував виламати зачинені двері, що вели в палац, де Медея вчинила злочин. І в цей час у повітрі з’явилася надіслана богом Геліосом і запряжена крилатими драконами колісниця з Медеєю, біля ніг якої лежали забиті нею два малолітні сини – Мермер і Ферет.

Охоплений жахом, Ясон попросив її залишити хоча б тіла дітей, щоб він міг поховати їх. Медея не погодилася на це і миттю полетіла на колісниці в Афіни до царя Егея (1282–1234 – *I. M.*): “Медея ... обіцяла царю вилікувати його своїм зіллям від бездітності” і “ з ним жила”, – писав Плутарх (45–120 н. е.) у біографії Тесея [145]. Відображаючи весь драматизм ситуації, Сенека (4 до н. е. – 65 н. е.) вкладає при цьому в уста Медей такі слова:

“...Шляхи небесні
Відкриті: чекають дракони, під ярмо схиливши
Лускаті шиї...
В крилатій колісниці мчуся я геть...” [139].

Коли в Афіни прибув (до плавання на Крит – *I. M.*) Тесей (1234–1204), майбутній цар, син Егея, Медея намагалася отруїти юнака. Не досягнувши бажаного, чарівниця змушена була разом із сином *Медом*, народженим від Егея, перелетіти на колісниці, запряженій драконами, в Азію. “Медея ж після того пішла в Афіни і жила з Егеєм, згодом же викрита в тому, що вона затівала зло проти Тесея, повинна була тікати з Афін” у Мідію (Північний Іран) [114, с. 117].

Пізніше Тесей здійснив мандрівку на Крит, де вбив потвору Мінотавра. Повертаючись до Афін, він забрав закохану в нього Аріадну, вродливу доньку критського царя, але за велінням богів залишив її, коли вона спала, на острові Наксосі, де Аріадна стала жінкою бога Діоніса, а згодом і сама була прилучена до рангу богів. Богині Ори й Афродіта подарували Аріадні весільний вінець,

прикрашений дорогоцінним камінням, який під час шлюбу Діоніса з Аріадною боги перетворили на сузір'я Північної Корони.



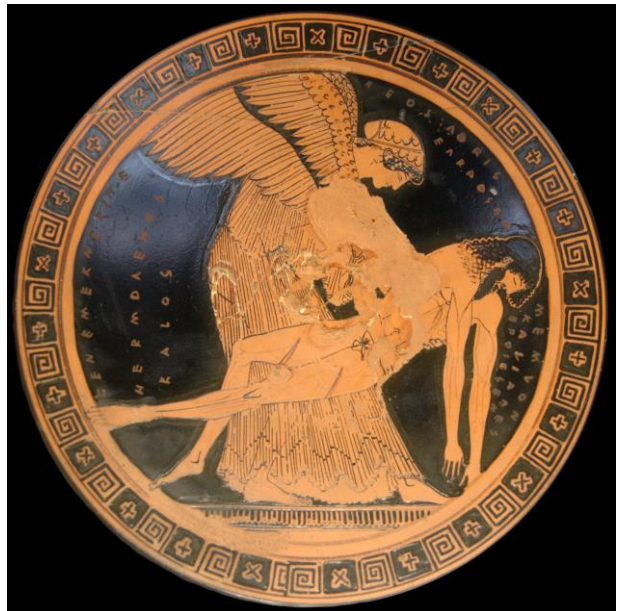
Ф. Фонтебассо (1707–1769).
Жертвоприношення Іфігенії

Що ж стосується Медеї, то вона вдома, в Колхиді, за допомогою сина Меда повернула престол батьку Еету, вбивши його брата-узурпатора Перса [40]. Лише після цього вони зацарювали в Мідії, де Медея ввела звичай носіння одягу, який закривав тіло й обличчя (культурний вплив прибульців на землян? – *I. M.*), а Мед заснував столицю Мідії – місто Екбатани (тепер Хамадан у Ірані) [40].

Ясон дожив до старості, але його життя вже стало безрадісним і він ніде не міг знайти притулку. Одного

разу герой ліг під кормою “Арго”, який стояв на Істмі, щоб відпочити в тіні, і заснув. У цей час корма надто трухлявого “Арго” завалилася і поховала під своїми уламками Ясона. “Арго” боги перетворили на сузір'я “Корабель Арго”, яке пізніше було розділене на 4 сузір'я: Корми (Puppis), Кіля (Carina), Парусів (Vela) і Компаса (Puxis). Найяскравішою зіркою сузір'я Кіля є Канопус – друга за яскравістю зірка неба, що нині постає основною зіркою космічної навігації. А золоте руно було відображене на небі у вигляді зодіакального сузір'я Овна...

Коли грецький цар Агамемнон разом із братом Менеласом збиралися у 1194 до н. е. вести вояків і воїнів, які зібралися в них, на Трою, щоб повернути Єлену, жінку Менелая, котру викрав троянський царевич Паріс, непогода через гнів Афіни утримувала їх у порту Авліді в Беотії, бо Агамемнон зверхньо говорив про Афіну і на полюванні вбив її лань. Скликавши віщунів, цар дізнався від них, що він не зможе умилювати Афіну, якщо тільки не принесе в жертву свою доньку **Іфігенію**. Агамемнон, почувши це, почав відмовлятися від походу, але хитрий вождь Одиссей зумів переконати його діяти згідно попереднього плану. Проте, коли Одиссей привіз Іфігенію в Авліді і батько збирався принести її в жертву, Афіна пожаліла дівчину і, затуманивши



Еос піднімає тіло свого сина Мемнона.
Червонофігурний посуд (поч. V ст. до н.
е.). Капуя (Італія)

батько збирався принести її в жертву, Афіна пожаліла дівчину і, затуманивши

зір греків, підклала замість Іфігенії на вівтар лань, а дівчину на хмарах перенесла в Таврійську землю і зробила там жрицею в своєму храмі [40]. Пізніше брат Іфігенії Орест разом із другом Піладом повернув її додому. А вівтар Іфігенії боги перетворили на сузір'я Жертовника.

Напередодні закінчення Троянської війни (бл. 1184 до н. е.) син смертного і богині вранішньої зорі Еос, могутній і самовпевнений *Мемнон* (інопланетянин? – *І. М.*), перенісся з Ефіопії в Іліон, аби змінити хід війни, але поліг під мурами міста від руки грецького героя Ахіллеса, залишившись в історії як “світлий... син Зоряниці ясної” [44]. *Супутники* Мемнона були перетворені на птахів-мемнонідів, які під час польоту жалібно кричали. Цих птахів зобразив художник Полігнот (V ст. до н. е.) на картині, яка знаходилася в Дельфах [88].

Серед найбільш впливових жерців Античності був один таємничий мудрець-піфагорієць *Абаріс із Гіпербореї* (VI ст. до н. е.), який мандрував по Греції, “літаючи на подарованій йому стрілі (золотій; може мається на увазі швидкісний літальний апарат? – *І. М.*) Аполлона Гіперборейського, переправлявся через ріки, моря і непрохідні місця, в деякому сенсі ходячи по повітрю... Літаючи на ній (стрілі, НЛО – *І. М.?*), він переправлявся через непрохідні місця, як-от: через ріки, озера, болота, гори і т. д.” [157, с. 97].

Підкреслюючи незвичайність особистості Абаріса, грецький історик Геродот (V ст. до н. е.) уточнював, що той “мандрував по всій землі зі стрілою в руках і при цьому нічим не харчувався” [37, с. 246]. Був він учнем Піфагора, який сам стверджував, що чув музику, яку породжують небесні тіла, що рухаються на орбіті [157]. Яким же чином Піфагор був спроможний на це? Чи не міг він отримати знання “згори”?

Відомий був Абаріс і Платону, який вважав його заклинателем від хвороб. Платон визнавав батьківщиною жерця Абаріса міфічну країну гіпербореїв, “що живуть за північним вітром” [124]. Чи існувала Гіперборея справді, чи вона – вигадка фантастів – сперечаються донині. Принаймні в античну епоху не сумнівалися в її реальності і представляли в самих різних місцях. Знаменитий поет Стародавньої Греції Піндар (515–438) стверджував, що в країну гіперборейців не знайти чудесного шляху ні морем, ні сушею. Згідно з повір'ями, “променистий” Аполлон Дельфійський на зиму зупинявся в країні гіпербореїв, за що її жителі як подяку кожен рік відправляли посланців із жертвними дарами в святилище божества на Делосі.

Так, може Гіперборея ... “висіла” в повітрі чи у просторі як величезна орбітальна станція?! Виявляється, і для такого, здавалося б, фантастичного припущення були підстави. Так, давньогрецький письменник римської доби Лукіан із Самосати (бл. 120–180), розповідаючи про плавання одного грецького корабля в Атлантиці, передає слова мореплавця про пригоду, яка трапилася там: “Раптом налетів вихор, і, закрутивши наш корабель, підняв його вгору на висоту близько 300 стадій; потім опустив, але не на море, а залишив високо в повітрі”. Після тривалої мандрівки “побачили в просторі перед нами якусь величезну землю, яка була схожа на сяючий і шароподібний острів і випромінювала сильне світло. ...Вдень ми не могли добряче оглянути все, але, коли настала ніч,

поблизу з'явилося багато інших островів, деякі побільші, інші менші, але всі вогненного вигляду” [81].

Невідома “лукіанівська” країна, яка викликає в пам'яті сучасні описи деяких НЛО, виявилася “населеною і родючою”. Цікаве зауваження письменника про те, що “повітроплавці” під собою “побачили якусь іншу землю, а на ній міста і ріки, моря ліси і гори. І ми здогадалися, – передає Лукіан міркування мандрівників, – що внизу перед нами знаходилася та земля, на якій ми живемо” [81]. Без сумніву, ця історія могла вплинути на Д. Свіфта при зображенні ним літаючого острова Лапугу.

Все ж на думку більшості давніх авторів, загадкову Гіперборею необхідно було шукати не в небі, а на землі. Історик Діодор (бл. 90–30 до н. е.) вважав, що “навпроти землі кельтів на Океані є острів, не менший за Сицилію. Цей острів, який населяють гіперборейці”, родючий і плодоносний, відрізняється ще й хорошим повітрям. На ньому знаходяться “священна ділянка Аполлона і чудовий храм кулястої форми”. Останній факт знову спантеличує – адже святилища подібної форми досі не відомі. Гіперборейцям приписують незвичайні здібності. “Їм були відомі і чари, і магія, і друїдизм, і чаклунство, і хитрість”, – характеризується загадковий північний народ у давньому рукописі. Не дивно, що з такого середовища вийшов жрець Абаріс, який вражав уяву давніх мешканців своїм умінням літати в повітрі.

Грецькому полководцю Тімолеонту (411–337) під час морського походу з Корінфа в Сицилію в 347 до н. е. вказувало шлях яскраве полум'я, що нагадувало факел і висвітлювало все навколо. Плутарх (Тім. 8) пише про це так: “Вночі, коли, користуючись попутним вітром, він вийшов у відкрите море, над його судном раптово розверзлося небо і звідти вирвалося величезне і яскраве



Меніпп

полум'я. З нього виник факел, схожий на ті, які носять під час містерій, він рухався разом із флотом і з такою ж швидкістю і опустився саме в тій частині Італії, куди спрямовували шлях керманічі” [128]. Отже, полум'я з'явилося через хмари, які ніби самі розступилися перед ним. У наші дні теж повідомлялося про випадки, коли поява **НЛО** супроводжувалася цим незвичайним явищем, викликаним, можливо, іонізацією хмар.

Ще одну дивовижну історію про польоти в небо доніс до нас уже згадуваний грецький письменник Лукіан. У його діалозі “Ікароменіпп, або Захмарний політ” (160 н. е.), що входив до збірки “Істинні історії”, повідомляється про філософа-сатирика **Меніппа** (III ст. до н. е.), який довго розмірковував над природою богів, але не міг досягти істини. Тоді він вирішив повторити подвиг Ікара й дістатися до неба. Про подальші події герой діалогу розповів своєму другові таке:

“Ось тоді я вирішив, що єдиний спосіб позбутися мого невігластва – це, озброївшись крилами, самому піднятися на небо. ...Втім, я абсолютно чітко усвідомлював, що ніяким чином не зможу відпустити собі крила, не

прилаштувавши крила шуліки або орла, – адже лише вони здатні витримати вагу людського тіла, – я зможу невдовзі здійснити свій намір.

Отже, спіймавши цих двох птахів, я старанно відрізав у орла праве крило, у шуліки – ліве і прив'язав їх міцним ремінням до плечей. Прилаштувавши до кінців крил дві петлі для рук, я почав відчувати свою силу: спочатку просто підстрибував, допомагаючи собі руками, потім, подібно гусям, літав над самою землею, ледве доторкуючись її ногами під час польоту. Проте, помітивши, що справа зрушилася з місця, я рішився на більш сміливий крок: зійшовши на Акрополь, я кинувся зі скелі й ... долетів до самого театру.

Оскільки мій політ відбувся щасливо, я задумав здійснитися вище в небо: піднявшись чи то з Парнету, чи то з Гіметту, я пролетів на Геранею, звідти на Акрокорінф; потім, через Фолою і Еріманф, я досяг Тайгету. Невдовзі я вже настільки звикся зі своїм зухвалим заняттям, що досконало виконував сміливі польоти і, не задовольняючись висотою, доступною для птахів, вирішив піднятися на Олімп; звідти, взявши запас найлегшої їжі, я вирушив прямо на небо. У першу хвилину в мене запаморочилося в голові від великої висоти, але й це я переніс із легкістю. Прорвавшись крізь густі хмари і опинившись, нарешті, поблизу Луни (Місяць у Лукіана постає як одухотворене небесне тіло жіночого роду, Луни – *I. M.*), я відчув деяку втому, особливо в лівому крилі, відрізаному в шуліки. Тому я підлетів до Луни і, присівши на неї, дав собі перепочинок, поглядаючи вниз, на Землю...”, яка через велику відстань уподібнювалася ледве не точці. “Перш за все, земля здалася мені дуже маленькою, значно меншою за Луну, так що з першого погляду, як я не нахилився, не міг розгледіти ні високих гір, ні величезних морів” [131, с. 279–280].

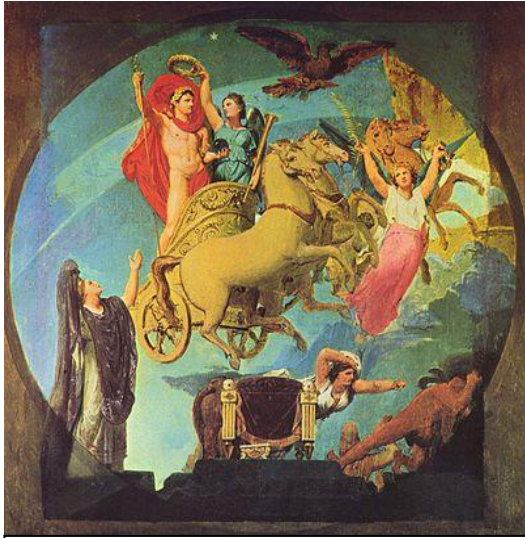
На Луні (Місяці), сестрі Сонця, Меніпп зустрівся з філософом *Емпедоклом* (бл. 490–430), який через зарозумілість кинувся у кратер вулкана Етна на Сицилії, аби довести своє небесне походження; стовп вулканічного диму переніс його на Місяць. Потім Меніпп поспілкувався з Луною, яка поскаржилася на філософів, що неправильно розмірковують про її природу. Після цього мандрівник “вирушив прямо вгору, до неба... Скоро Луна, яка закрила від мене Землю, почала здаватися мені маленькою. Залишивши справа Сонце і продовжуючи свій політ серед зірок, я на третій день наблизився, нарешті, до неба” [131, с. 284]. Він постукав у двері небесного житла. Відчинив Гермес, який провів філософа до Зевса. Меніпп розповів, що філософи руйнують віру в олімпійців, а водночас поставив богам хитромудрі запитання, на які вони не змогли відповісти. Роздратований Зевс вирішив “відняти в нього крила, щоб надалі він більше до нас не з’являвся”, щоб людина ніколи не змогла літати на Небо й сперечатися з богами [131, с. 289]. Після цього Гермес за наказом Зевса відніс Меніппа в Афіни. Незважаючи на іронію при зображенні ситуації, міркування Лукіана досить цікаві й змушують задуматися над тим, яким чином мислитель набув подібних знань про навколоземний простір.

* * *

А тепер перенесемося до Стародавнього Риму. Римський історик Тіт Лівій (59 до н. е. – 17 н. е.) у своїй поемі “Енеїда” відобразив подорож до Італії

захисника Трої, Енея, сина царевича Анхіза й богині Венери, який вважався родоначальником римського народу. Після ряду пригод та царювання над латинянами, **Еней**, за Тітом Лівієм, на 7-му році після закінчення Троянської війни (1178 до н. е.) поліг у битві, попав на небо і став богом: “Похований він (чи людиною потрібно називати його чи богом) над рікою Нуміком; його називають Юпітером Родоначальником” [78, с. 12]. Цим Лівій хоче вказати на злиття культу Енея з давнім культом бога-родоначальника. Від Енея виводили свій рід Юлій Цезар і Октавіан Август.

Грецький історик Плутарх описав життя й подвиги засновника міста Рима і його 1-го царя **Ромула** (753–717), сина бога Марса й Реї Сільвії, доньки альбанського царя Нумітора. Наприкінці



Ж. О. Д. Енгр (1780–1867). Ромул

свого земного шляху (717 до н. е.) цар зібрав римлян на сходку “за міською стіною, біля так званого Козячого болота. Народ за наказом царя зійшовся на зібрання, аж раптом неописувані, неймовірні зміни відбулися над землею: сонце затемнилося, настала ніч, але не спокійна й мирна, а з приголомшливим громом і ураганними поривами вітру з усіх боків. Багаточисленний натовп розсіявся і розбігся, а сенатори тісно зібралися всі разом. Коли ж сум’яття в природі закінчилось, знову стало ясно і народ повернувся, почалися пошуки царя і сумні розпитування, і тут сенатори

поклали край його пошукам і проявам надмірної зацікавленості, але наказали всім ушановувати Ромула і поклонятися йому, бо він, за їх словами, вознісся до богів і віднині буде для римлян милостивим богом...” [128].

Римський історик Тіт Лівій передає цю історію детальніше: “Після здійснення безсмертних цих справ, коли Ромул, скликавши збори біля Козячого болота, проводив огляд війська, несподівано з громом і гуркотом піднялася буря, яка огорнула царя густою хмарою, заховавши від очей учасників зборів, і з того часу не було Ромула на землі. Коли ж непроглядна темрява знову змінилася мирним сяянням дня і загальний жах нарешті улігся, всі римляни побачили царське крісло пустим; хоча вони й повірили отцям (сенаторам – *І. М.*), найближчим очевидцям, що цар був віднесений вихором, все ж, ніби вражені страхом сирітства, зберігали скорботне мовчання. ...Коли місто було охоплене сумом за царем, і ненавистю до отців (сенаторів – *І. М.*), з’явився на сходку Прокул Юлій (альбанець із роду Юліїв – *І. М.*) і заговорив із важністю, хоч і про дивні речі. “Квірити, – сказав він, – Ромул, батько нашого міста, який несподівано зійшов із неба, зустрівся мені цим ранком. У благоговійному жахові стояв я з ним поряд і молився, щоб не зарахувалося мені як гріх те, що дивлюся на нього (вважалося, що на Бога не можна дивитись, тому римляни молились, закривши голову покривалом – *І. М.*), а він промовив: “Іди й сповісти римлянам:

необхідно богам, щоб мій Рим став главою всього світу. А тому нехай будуть старанні до воєнної справи, хай знають самі й нащадкам передають, що немає людської сили, здатної протистояти римській зброї”. І з цими словами віддалився на небо”, де й став безсмертним [72, с. 26–27].

Ось так, раптово й таємниче, Ромул був живим забраний на небо, не зустрівшись із богом смерті Орком. За словами Горація,

“...Ромул наш уникнув
Орка на Марсових дужих конях...” [71, с. 62].

Одну з версій вознесіння Ромула передає й давньоримський поет Овідій:

“Схвально Всевладний кивнув, і завоями хмар непроглядних
Небо вповив, блискавицею світ нажахавши та громом.
І, зрозумівши цей знак, Повелителя згоду виразну,
На колісницю зійшов, обіпершись на спис, і багряним
Дишлом обтяживши коней баских, і бичем замахнувшись,
Мчить стрімголов нездоланний Градів до землі з піднебесся;
Мить – і вже їх осадив на лісистім горбі Палатінським.
Саме тоді підхопив Іліада, як він перед людом
Суд справедливий вершив. Розпливлось у легкому повітрі
Смертнеє тіло його. Так і куля свинцева звичайно
В небі зника на очах, із потужної праці злетівши” [133, с. 259].

Після свого обожнення перший цар Риму сприймався римлянами як бог Квірін – двійник бога Марса.

Прибульці не лише впливали на долю окремих людей, але й демонстрували свою присутність багатьом. Так, консул 42 р. до н. е. Луцій Мунацій Планк (87–15) описав своє спостереження НЛО над Римом. За його словами, серед ночі над містом розлилося найяскравіше світло, подібне Сонцю, і міщани прокинулися завчасно, оскільки вирішили, що вже настав ранок.

Римський історик Гай Юлій Обсеквенс (IV ст. н. е.), автор збірника різноманітних прикмет і ознак “*Prodigiorum liber*” – “Книги продігій” або чудесних з’явлень, які трапилися у Римі у 249–12 рр. до н. е. (вид. Oudendorp у Лейдені у 1720 і Jahn у Лейпцігу в 1853 р.), опираючись в основному на перекази Тіта Лівія, зібрав багато матеріалів з описом різних небесних явищ. Збереглися описи продігій, починаючи з 190 р. до н. е., решта втрачена.

Ці матеріали можна розглядати як описи НЛО. Ось ряд прикладів:

– “[216 до н. е.]. Предмети, схожі на *кораблі*, було видно у небі над Італією... Поблизу Арпінума (180 римських миль на південний схід від Рима, в Апулії – *I. M.*) “круглий щит” було видно в небі... Поблизу Капуї небо було в вогні, а видно було фігури, схожі на кораблі...”;

– “[100 до н. е.]. Коли Г. Марій і Л. Валерій були консулами, у Тарквінії, там падав у різні місця... предмет, схожий на *палаючий факел*, і він раптово

з'являвся з неба. Прямуючи від заходу, об'єкт, схожий на шар чи круглий щит, тримав свій шлях в небі з заходу на схід”;

– “[90 до н. е.]. На території Сполетіума (65 римських миль від Рима, в Умбрії – *I. M.*) **вогняний шар** золотого кольору впав на землю, обертаючись. Потім, здавалося, що він збільшився в розмірах, відриваючись від землі, й піднявся в небо, де його закрит диск Сонця своїм блиском. Він обертався в напрямку східного квадранта неба” [107].

Більш пізній хронікер непояснених явищ, якийсь Конрад Вольфхарт, професор граматики й діалектики, який під псевдонімом Lycosthenes написав збірник “Prodigiorum ac Ostentorum Chronicon” (виданий у 1567), що містить свідчення давніх авторів і згадує такі події: “[393 н. е.]. Дивні вогні було видно в небі в дні Імператора Феодосія (379–395 н. е. – *I. M.*). Якось раптом опівночі з'явилася яскрава **куля**. Вона сяяла майже як денна зірка (планета Венера – *I. M.*), поряд із колом Зодіака. Потім було видно, як сяяння все зменшувалося, і велика кількість інших сяючих шарів з'явилася поряд із першим шаром. Видовище було схоже на рій бджіл, які літали навколо пасічника, а світло цих куль було таким, як ніби вони кидалися один на одного. Невдовзі вони змішалися разом в одне страшне полум'я і потім вони на очах набрали форми страшного дволезового меча. Дивна перша куля була видна тепер у вигляді рукоятки ефеса, а всі маленькі кулі ніби сплавилися, сяючи так само яскраво, як і перша куля” [107]. Як бачимо, цей звіт дуже вже схожий на характер сучасної інформації про НЛО та їх маневри.

Загадок багато. Але вони обумовлюють ситуацію, коли погляди на історію людської цивілізації, які, здавалося б, стали вже стійкими, вступають у суперечність із реальними літературними й археологічними фактами. Що це – сліди визитів на Землю представників позаземних цивілізацій на світанку людства? Якщо так, то це по-новому пояснює тисячі (!) історичних фактів, котрі раніше тлумачилися однозначно як міфологічні вигадки...

Герої античних міфів часто отримували вищі знання від богів, за що вшановували останніх обрядами, містеріями. Нерідко самі герої походили від богів, були їх “синами”. І такі свідчення стосуються всього Середземномор'я, де поширилася антична цивілізація, з якою, виходить, мали контакти інопланетяни. Дослідження, які проводяться сьогодні за допомогою новітнього обладнання і приладів, дозволяють із деякою долею ймовірності сказати, що, можливо, на нашій планеті вже у далекому минулому гостювали прибульці з інших світів. Імовірно саме вони тисячі років тому назад постали в очах землян таємничими істотами, “богами” з незвичайною силою, здатними прибирати гори, за долю секунди створювати озера, зводити грандіозні споруди. Хто вони і звідки, коли саме прибули і яку мету мали в нашому світі? На ці питання намагаються відповісти уфологи, хоча питання потребують більш всебічного і багатогранного наукового дослідження.

РОЗДІЛ 7. “ВАРВАРИ” ПЕРЕД “ВИКЛИКАМИ” НЕБА

У той час, коли в сонячній Елладі і в мальовничій Італії відбувалися події глобального значення, немало народів, які виходили на історичну арену, надто поступово “розкривалися” перед античними мислителями та істориками, нерідко постаючи в їхній уяві у досить трансформованому вигляді. Адже, коли ми ведемо мову про т. зв. “варварські народи” Європи, які в I тис. до н. е. – I тис. н. е. мешкали на північ від елліно-римського світу, ми завжди стикаємося з фактами, що які і їх історія цієї доби в цілому, й історія культури зокрема досить мало нам відомі.

Звичайно певні дані про спосіб життя “варварів” дає археологія, а от специфіка міфологічного світогляду цих давніх народів, їх релігійні уявлення, усвідомлення свого походження й місця в світі, способи “єднання” людини з Космосом тощо, при переважній відсутності власних писемних джерел є недостатньо вивченими. Тому при реконструкції подібних поглядів, у тому числі щодо “космічної проблематики”, яка нас цікавить, доводиться вдаватися до античних писемних джерел, до їх структурно-логічного аналізу та співставлення з іншими даними. Це дає можливість хоч якоюсь мірою відкрити завісу над далеким і незвіданим буттям додержавницьких і ранньоцивілізаційних етносів Європи.

Стародавня історія європейських народів (окрім греків і римлян) дійсно вивчена недостатньо, що пов’язано з відсутністю, як уже зазначалося, у більшості цих народів писемності до римського завоювання, з динамічно



Рим і варвари Європи в II–I ст. до н. е. Мапа

мінливою етнічною ситуацією, подальшою асиміляцією окремих етносів. Зрештою, існують і проблеми ідентифікації й вивчення матеріальних пам’яток. Тому спроба аналізу відображення в міфах і переказах цих народів космічної тематики наштовхується на складнощі, завдяки чому вона часом постає як така, що демонструє гіпотетичні результати.

Серед численних варварських етносів Європи виділимо 8 народів, найбільш відомих стародавнім історикам: іберійці, кельти, іллірійці, фракійці, скіфи, сармати, германці, слов’яни. Ці народи почали заселяти землі на північ від Середземномор’я з кінця бронзового віку (XI ст. до н. е.), прискоривши розвиток у добу залізного віку (800–1 рр. до н. е.), що став останнім етапом їх дописемної історії. Якщо

спробувати визначити область заселення європейських теренів зазначеними племенами в період їх розквіту (передусім у I тис. до н. е), то картини етнографії й географії виявляються такими: іберійці (Іспанія і Португалія), кельти (Ірландія, Британія, Північна Іспанія, Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Швейцарія, частина Австрії, Словенії, Угорщини й Північна Італія), іллірійці (Албанія та країни на території колишньої Югославії), фракійці (Болгарія, Румунія, Молдавія, Україна), скіфи й сармати (Україна, частково Польща), германці (Німеччина, скандинавські країни), слов'яни (Польща, Чехія, Словачія, Україна). А ще були етруски, лігурійські, сіндо-меотські, литовські та ін. “варварські” племена. Ситуація постійно змінювалася, варварські народи досягали “злету” в різні часи, тут мали місце впливи, контакти, переселення тощо.

Варварами (βάρβαροι, іноземці, “ті, що бурмочуть”) здавна називали людей, представників певного народу або племені, що дійсно або уявно перебували на доцивілізаційному або нижчому цивілізаційному рівні розвитку. Слово “варвар” має грецьке походження, однак поняття “варвар” і “варварство” має аналоги в інших неелліністичних світоглядних системах світу. Так, словом “βάρβαρος” (варвар, чужоземець) греки називали всіх, хто не належав до їх народності, надаючи терміну відтінку зневаги. Римляни у тому самому сенсі вживали словосполучення “barbari”, застосовуване до всіх “негреків” і “неримлян”, які, на відміну від них, носили ... бороди!

Про більшість варварів відомо переважно з міфів, фольклору, античних джерел, археологічних пам'яток, наскальних зображень тощо. Необхідно зазначити, що деякі з цих культур (кельтська та ін.) свого часу були впливовими, проте цивілізовані народи дуже повільно проникали у “варварські” землі, щоб своєчасно вивчити їх. Певну інформацію про варварські народи Європи маємо з повідомлень грецьких (Гомер, Ксенофан, Гекатей із Мілета, Геродот, Ксенофонт, Йосиф Флавій, Аппіан, Захарія Мітіленський та ін.) і римських (Юлій Цезар, Овідій, Тацит, Птолемей, Амміан Марцеллін та ін.) авторів.

Першими з цими народами зіткнулися давні критяни, які вже в XV ст. до н. е, проникли у Понт і плавали вздовж узбережжя, населеного фракійцями [11]. В XV–XIV ст. до н. е. у північній Адріатиці з'явилися ахейці, які купували там бурштин, що доставлявся з “варварських” берегів Балтики. Знайомству предків еллінів із північними народами сприяли плавання в Колхиду й Скіфію аргонавтів на чолі з Ясоном (XIII ст.) мимо земель фракійців та іллірійців (згідно даних Піндара) [6] і повернення Одиссея з-під *Трої* додому морем уздовж берегової лінії Криму (1184–1174 рр. до н. е.).

Перед 1100 р. до н. е на історичну арену вийшли фінікійці, які розпочали колонізацію Іберії (тепер – Іспанія). Реально саме вони відкрили Піренейський півострів (XI ст.) – хоча й після критян, заснували *Гадір* (тепер Кадіс) (1100 р. до н. е.). Згодом фінікійці почали торгувати з містом *Тартессом* і очолюваним ним однойменним царством на півдні півострова (бл. 1100 – 539 рр. до н. е.), котре, як і Крит, мало писемність [83], і котре заснували або етруски, або ті ж фінікійці разом із місцевими племенами (реально Гадес претендує на звання найстарішого

міста Європи). Вони відвідували Біскайську затоку, Кассітерідські (Олов'яні) острови – мабуть Британію, яку першими обігнули теж фінікійці (VIII ст. до н. е.). Раніше до Кассітерідських копалень плавали тартессійці, потім – карфагеняни й кельти.

У VIII–VII ст. до н. е. відвідування Піренейського півострова активізували карфагеняни (Карфаген був заснований фінікійцями в 814 р. до н. е.), які вступили у тісні контакти з Тартесським царством. Бл. 630 р. Тартесса, за Геродотом (Her. Hist. 4, 152), досяг самосець Колей [37, с. 284–285].

Активність фінікійців проявлялася переважно на півдні і на східному узбережжі півострова до річки Ібер (тепер Ебро), перед якою знаходилася грецька колонія. Згодом, з VI ст. до н. е., у цих прибережних регіонах в Іспанії з'явилися греки, які заснували колонію *Емпорій* (580 р. до н. е.) у Північній Іспанії й *Сагунт* південніше Ебро; надалі в області колонізації греки йшли шляхом, вторганим фінікійцями. Греки заснували велику кількість торгових баз з метою вивезення мінеральних та інших ресурсів дороманської Іспанії на ринки античного Середземномор'я. Згадані невеликі бази рідко являли собою щось більше, ніж побудований біля причалу товарний склад, проте вони робили можливим не тільки вивезення сировини, а й поширення ремісничих виробів зі східного Середземномор'я серед місцевих жителів, що посилювало вплив античної цивілізації на культури корінного іберійського населення півострова і сприяло запозиченню ними певних культурних рис.

На південь і захід Галлії проникали фінікійські купці, хоча першими в Південній Галлії саме греки в 600 р. до н. е. заснували колонію *Массілія* (тепер Марсель) та ін. Ця тенденція характерна й для північно-східного Середземномор'я. У Фракії першою грецькою колонією стала *Абдера* (656), у Скіфії (на о. Березань) – *Борисфен* (бл. 645), в Іллірії – *Вісе* (IV ст. до н. е.). Водночас відомо, що греки проникали в глибину Скіфії, а поет Арістей у VII ст. нібито досяг Поволжя й Приуралля. Історик Геродот у 455–447 рр. відвідав *Тірас*, *Ольвію* і, можливо, *Херсонес*, *Пантікапей* і *Танаїс*.

У добу Великої грецької колонізації (VIII–VI ст. до н. е.) елліни, як і їх попередники, зводили факторії переважно на березі моря і майже не досліджували землі у глибині континенту, хоча їхні торгові операції (переважно за участі посередників) здійснювалися і з племенами, котрі мешкали далеко від моря, чим вони сприяли культурним обмінам з іберами, кельтами, іллірійцями, фракійцями, скіфами. Близько 600 р. до н. е. чисельність грецьких колоній у Середземномор'ї досягла вже 250.

Греки встановили контакти з місцевими союзами племен у Галлії, з першими державними утвореннями в Іллірії (з IV ст. до н. е.), з Одріським царством (V–I ст. до н. е.) у Фракії, зі Скіфським царством (з VI ст. до н. е.) на території нинішньої України. Водночас поширенню знань про Скіфію сприяли походи сюди 700-тис. війська (514/512 рр. до н. е.) перського царя Дарія I (522–486), навала на землі гетів та іллірійців у Подунав'ї (336) війська Александра Македонського, невдалий рейд македонського намісника Зопіріона (331 р. до н. е.) проти міста Ольвії й самих скіфів, походи проти варварів римських легатів

(I–III ст. н. е.). Особливо вагомим у науковому відношенні був описаний Геродотом похід царя Дарія через землі фракійців у Скіфію аж до Танаїсу, де він зіткнувся зі скіфами й сарматами, вступивши при цьому у таємниче місто *Гелон*. У V ст. до н. е. про фракійців писав Фулідід.

Між 350–320 рр. під час плавання до Британії маслієць Піфей пройшов між Британією й Ірландією, поминув Гебрідські й Оркнейські острови і, досягнувши загадкової країни Туле (Ісландія чи Норвегія?), повернувся назад уздовж узбережжя східної Британії.

Науковці мають обмаль інформації про контакти греків із германцями й дещо більше – зі слов'янами. Обидва ці етноси втягувалися в орбіту впливу Античного світу через Бурштиновий шлях, який тягнувся з Південної Прибалтики до Північної Адріатики, а також завдяки плаванням грецьких і римських (з I ст. н. е.) купців уздовж південного узбережжя Балтійського моря, про що зустрічаємо поодинокі свідчення в античних авторів.

У 218 до н. е. відбувся похід з Іспанії в Італію карфагенського полководця Ганнібала, який першим із пунійців зіткнувся з галлами. Після нетривалої колонізації карфагенянами Західної Іспанії (II пол. III ст. до н. е.) надалі вже їх переможці-римляни почали завоювання територій, на яких мешкали варварські народи: іллірійці (229–9 рр. до н. е.), іберійці (218–17 рр. до н. е.), кельти (223 р. до н. е. – 84 р. н. е.), фракійці (189 р. до н. е. – 107 р. н. е.), германці (55 р. до н. е. – 96 р. н. е.), скіфи (45–66 рр. н. е.). Сарматів і слов'ян римляни так і не змогли підкорити, хоча ще в II–III ст. вони здійснювалися поодинокі спроби в цьому напрямку.

З II ст. до н. е. римляни вступили у воєнне протистояння з кельтами, а потім германцями, переживши потужну навалу на свою територію кимврів і тевтонів. Потім римська влада перейшла у наступ проти варварів. У 58–51 рр. Гай Юлій Цезар завоював майже всю Галлію, а в 55 і 54 рр. навіть здійснив висадки у Британії; водночас у 55 й 53 рр. він учинив вторгнення в Германію [62, с. 40].

Із початком нашої ери (“після Різдва Христового”) потужність завоювницької політики римлян у Європі зменшилася. Так, зокрема, Октавіан Август підкорив іллірійців, а його полководці здійснювали походи в Германію в I ст. до н. е. – I ст. н. е., відкрили Дакію (тепер Румунія), яку завоював імператор Траян (107 р. н. е.). У II ст. н. е. імператор Септімій Север дійшов до крайньої північної точки Британії, а Марк Аврелій невдовзі провів ряд походів на землі сучасних Чехії та Словачії і ледве не завоював ці території. У IV ст. імператори Константин I і Валент вели війни з готами на північ від Дунаю, а в 448–449 рр. візантійський дипломат Пріск відвідав у Паннонії палац правителя гуннів Аттіли (434–453) і описав побут та звичаї як гуннів, так і підвладних їм народів (зокрема, слов'ян).

Більш чи менш активні контакти пізньоантичного світу з варварськими народами тривали до доби Великого переселення народів (IV–VII ст.), аж доки не настав певний “провал” в історичному бутті цих народів.

Чотири етноси (іберійці, кельти, іллірійці, фракійці) були романізовані й асимільовані (як підкорені римлянами), скіфи й сармати влилися до складу

інших етносів, а два останні етноси (германці й слов'яни) представлені на історичній мапі й сьогодні; при цьому германці вдавалися до кривавих контактів із Римом і сприяли падінню Західної імперії, тоді як слов'яни мали епізодичні контакти з Римом, але суттєво вплинули на Візантію.

Крім вищезазначеного необхідно наголосити й на тому, що кожному з варварських народів була притаманна своя, специфічна історична доля, кожен з них реалізував свій шлях розвитку, хоча простежувалися й спільні риси в їх підході до низки світоглядних питань, зокрема тих, які б ми назвали "астральними" чи "космогонічними". У духовному житті давніх народів велику роль відігравали міфи. А в добу міфологічного й релігійного світогляду для кожного серйозного соціального заходу потрібна була "божественна" санкція. Виходячи з цього, всі народи апелювали до неба. Чи не тому, що звідти отримувалася надзвичайна інформація або звідти очікувалися (чи навіть з'являлися?) "посланці"? Прямих свідчень про контакти варварських народів з інопланетянами ми не маємо, але є певна кількість опосередкованих даних. Простежимо це по кожному з етносів.

* * *

1. Якщо візьмемо перший зі згаданих народів, а саме стародавніх **іберійців** (іспанців), то вони мали свою писемність і контактували з кельтами, від яких багато чого запозичили в культурі. В Іспанії вони відомі з III тис. до н. е., хоча античні автори (Плутарх, Аппіан, Помпоній Мела та ін.) донесли до нас про них інформацію, починаючи з VI ст. до н. е. Збереглися також давні малюнки на стінах печер, на кераміці, де зображені ніби *неземні істоти* в якомусь дивному вбранні і нібито з головами тварин (візитери з Космосу?). Відгуки міфології давніх іберійців зустрічаються в середньовічній іспанській культурі (наприклад, "літаючі" персонажі: небесне божество Нуберу, крилатий змії Куелебре, ельфи-вентоліни та ін.).

2. Свого часу (VII ст. до н. е. – VI ст. н. е.) на досить широкій території від Іберії й Ірландії до Малої Азії розселився другий індоєвропейський народ – **кельтів** чи галлів (серед них нараховують до 400 племен), який зберіг внутрішню єдність духовного життя, хоча його міфологія в різних регіонах і мала свої особливості. На кельтському огамічному письмі (як і на германських рунах) не збереглися міфологічні тексти, а є лише відомості магічно-медичного або біографічного характеру. Жерці-*друїди* утворювали в кельтів вищу касту – укладачів міфів і вершителів ритуалів. Проте в їх міфології поверхово подана проблема космогонії, хоча й акцентується увага на впливові Космосу на людину.

Для вивчення давніх уявлень кельтів велике значення мають різні дані з Ірландії, в якій, незважаючи на її хрещення VI ст., ще довго мали поширення міфологічні оповіді. В кінці I тис. н. е. законодавці-*філіди* під керівництвом діячів церкви записали міфологічні передання кельтів у вигляді саг. Велику роль у науковому дослідженні кельтської міфології відіграють археологічні пам'ятки, надгробні епітафії, давні монети, старовинні культові статуетки, скульптурні зображення ("статуї") і рельєфи, культові споруди, мегаліти тощо, пов'язані з

культу богів і героїв Космосу. Певних відомостей додає кельтське сакральне мистецтво. Нарешті, *барди* у своїх віршах прославляли воєнних вождів і героїв. На щастя, немало даних про спосіб життя й вірування кельтів-галлів наводять Цезар і Тацит [62; 75; 127, с. 436–494].

Серед богів, найбільш відомих у континентальній Галлії, зустрічаємо аналоги богів римських: *Беленус* (рим. Феб), *Тараніс* (рим. Юпітер), *Езус* (рим. Марс, символом якого було всесвітнє дерево), *Тевтат* (рим. Меркурій, з яким уособлювався кабан), а також ті, що відповідали Мінерві й Бахусу. “Про цих богів, – зазначав щодо галлів Цезар, – вони мають приблизно такі ж уявлення, як решта народів: Аполлон проганяє хвороби, Мінерва вчить началам ремесел і мистецтв, Юпітер має верховну владу над небожителями, Марс керує війною” [127, с. 117]. Лукан теж серед головних кельтських богів називає Єзуса, Тараніса і Тевтата. Одним із найбільш поширених божественних символів кельтів був рогатий бог *Цернуннос* (рим. Діт), від якого нібито походили кельти. Кельти Ірландії вшановували божества Епону, Манапуса, Греїне (Граннос, Сонце) і Дану. Імператор Клавдій, за словами римського історика Светонія, майже “повністю знищив” релігію друїдів.

Існували в Галлії (Франції) священні гаї, де здійснювали таємничі обряди



Стоунхендж. Велика Британія

друїди, які “чули” голос неба – вони були також чаклунами й хранителями знань (отриманих від інопланетян?). Щоб стати друїдом і набути таких знань, проходили 20-річну підготовку. Раз на рік друїди збиралися на своєрідні з’їзди в області племені карнунтів. Друїдами могли бути й жінки. Діодор та Амміан Марцеллін називають 3–4 ступені друїдів. Їх наука, як думають, – зазначав Цезар, – виникла в Британії і звідти була перенесена в Галлію; і до цього часу, щоб належним чином з нею

познайомитися, вирушають туди для її вивчення” [127, с. 116]. Культ у кельтів був кривавим: богам приносилися в жертву люди, особливо злочинці.

На полях Галлії були встановлені величезні мегаліти – чи не для орієнтації літальних апаратів? Таку саму функцію міг виконувати і кромлех Стоунхендж у графстві Вілтшір у Великій Британії (бл. 2 400 р. до н. е.), вочевидь пов’язаний із календарем, за допомогою якого могли вираховувати черговий приліт енлонавтів. Каміні Стоунхенджа встановлені таким чином, що з центру комплексу в день літнього сонцестояння видно перші промені, які падають на окремі скелі. Які ще функції могла виконувати ця таємнича й потужна “обсерваторія” (чи храм? святилище? цвинтар?)? І яким чином стародавні люди близько 4,5 тисяч років тому спромоглися звести таку суперточну в

астрономічному відношенні споруду з каменів вагою до 50 тонн кожен, коли самі каменоломні знаходяться за 160 км?

Велике значення для науковців мають ірландські саги, які почали складатися з VIII–IX ст., а систематизовано їх збирали й записували з XII ст. Загадковими у них постають середньовічні кельтські уявлення, відображені потім у романах про короля Артура, Авалон, Грааль, Трістана й Ізольду [46], далекі й мало вивчені плавання ірландців, де реальне переплітається з фантастичним, де ми відчуваємо вплив на людину магічного, космічного, божественного...

В добу пізньої Античності на території Західної Римської імперії у зв'язку з повстанським рухом багаудів у Галлії й Іспанії ожили давні кельтські уявлення. У кельтській міфології ми знаходимо оповідь про якогось персонажа *Фінтана*, супутника ірландської богині Банби, який перетворюється то в лосося, то у ворона, то в яструба, і при цьому оповідь про нього постає як аналог уельського міфу про героя *Таліссіна*.

Кельтські ченці, які відпливали від берегів Ейре (Ірландії), прагнули побачити святі місця, людей, на них несхожих, і, головне, наблизитися до Бога. У VI–VII ст. мандрівка для ірландських святих стала досить поширеним заняттям. Свідченням тому було плавання через Атлантику на захід (бл. 530 р.) св. Брендана Клонфертського (бл. 484 – 578), який став і першим європейцем, що відвідав Америку [137].



Алея менгірів Ле-Менак (одна з найдавніших у Карнаку)

До всього цього потрібно додати багато історичних і археологічних знахідок, вік яким – тисячі років, хоча нерідко вони вражають або досконалістю техніки виготовлення, або нагадують речі, властиві швидше сучасному світові, аніж далеким предкам. Деякі предмети, виявлені серед давніх руїн, можна виготовити лише сьогодні за допомогою найдосконаліших сучасних технологій, що здається малоімовірним.

Чи не отримали давні люди ці згодом втрачені технології від прибульців, поставивши їм як богам могутні культові комплекси? Так, цікавими видаються культові споруди у кельтів (I тис. до н. е.). Не менш таємничі велетенські камені-менгіри, поставлені вертикально й наполовину закопані в землю у Бретані. Алеї менгірів вражають уяву людини й сьогодні. Розміри менгірів різні, вони досягають у висоту 4–5 метрів і більше (вагою 40 тонн), а найбільший менгір у французькій Бретані, нині зламаний, мав висоту 20 метрів і вагу 300 тонн! [89]. За допомогою кого чи чого його можна було доставити на велику відстань і встановити вертикально? Може це були орієнтувальні конструкції для *інопланетян*, що ними ж і встановлювалися?

3. Тепер перейдемо до *іллірійців*, про яких Тит Лівій і Аппіан з Александрії оповідають як про войовничих “святотатців”, які грабували грецькі храми (тобто

храми чужих богів!). Джерела з власної релігії іллірійців дуже незначні. Мабуть, можна сказати, що хоча цей народ і утворює самостійну мовну групу, за своїми міфологічним уявленням він близький до фракійців. За свідченням Аппіана, ця країна отримала назву від *Іллірія*, сина Поліфема, сина бога Посейдона (App. Bell. III.) [7, с. 238], тобто її народ мав небесне походження. Іллірійці, перебуваючи на стадії родового ладу, що розпадався, володіли також умінням (невідомим іншим народам!) будувати дуже гарні лібурнійські судна, були спроможні вільно плавати по штормовому морю. Незважаючи на перемогу над ними римлян (33 р. до н. е.), вони ще тривалий час (до 9 р. до н. е.) піднімали повстання, намагаючись повернути собі незалежність. Нащадками іллірійців дехто вважає албанців.

4. Переважно за даними античних авторів відомі нам бл. 200 етнонімів **фракійців**, які теж не мали своєї писемності. Дані про їхню релігію ми черпаємо з нечисленних свідчень античних авторів і пам'яток фракійського мистецтва. Серед цих племен були поширені оповіді про небесного бога *Гебелейзіса*, богиню *Бендіс* (грец. Артеміда), бога, що нагадував *Марса*, хтонічного бога *Замолксіса*, якому фракійці приносили в жертву людину, яка сприймалася як посланець від землян до іншого світу; про польоти на стрілі згадуваного “чаклуна” Абаріса, про Культурного Героя як аналога Геракла. Згідно з грецькими свідченнями, фракійці (гети) під час грози стріляли в хмари, щоб вразити ворогів свого бога. У тій країні (Фракії – *I. M.*), за словами Геродота, були встановлені стовпи з написами та рельєфними зображеннями (Her. Hist. 2, 102–103) [37, с. 134–135]. Не зрозуміло, чи вшановувалися в рамках іллірійської та фракійської культур боги Грому і Ясного Неба, хоча окремі натяки на їх культ присутні.

5. Дещо ширше відома міфологія іраномовних **скіфів** (VII ст. до н. е. – II/IV ст. н. е.). Хоча вони, мабуть, не мали своєї писемності, але про вірування скіфів, окрім Геродота, часто згадували Страбон, Пліній Старший, Валерій Флакк (I ст.) у своїй “Аргонавтиці”, Еліан, Діодор із Сицилії; певне значення для вивчення скіфського світогляду мають іконографічні сюжети та зооморфні образи, що дійшли до нас.

Незважаючи на це, все ж маємо обмаль даних про скіфський пантеон (Her. Hist. 4, 59) [37, с. 253]. Геродот виділяє в ньому 7 богів із грецькими “аналогами”: *Табіті* (грец. Гестія) як богиня Сонця і вияв вогню в усіх його варіаціях, *Панай* (грец. Зевс), *Ані* (грец. Гея), *Гойтосір* (грец. Аполлон), *Аргімаса* (грец. Афіна Уранія), 2 безіменні божества, тотожні грецьким *Аресу* і *Гераклу*. Культ останнього, як сина царя богів, був дуже популярний у скіфів. Місцеві жителі навіть показували слід Геракла (відбиток його ступні) на скелі поблизу Тіраса (тепер Білгород Дністровський), довжиною у 2 лікті (Her. Hist. 4, 82) [37, с. 263]! Ясно, що цей слід не міг належати землянину! Царські скіфи також поклонялися *Тагімасаду* (грец. Посейдон), хоча жертвоприношення адресувалися переважно богу війни *Аресу* (Her. Hist. 4, 62) [37, с. 254–255].

В уявленнях скіфів-кочівників структура світу поставала як 3-членна по вертикалі, що поєднувала Землю з небом. Саме з неба впали золоті речі (плуг із

ярмом, сокира, чаша), які підібрав *Таргітай*, завдяки чому скіфи розгорнули господарську діяльність (навчили їх інопланетяни?). Згідно даних скіфського звіриноного стилю у мистецтві, володар земного чи підземного світу (Папай?), що виглядав як хижий звір, піднімався в небо до своєї жінки, Великої богині (Апі?) вже в образі орла (тобто хижий звір трансформувався у птаха). Геродот писав і про три версії походження скіфського народу (Her. Hist. 4, 5–11) [37, с. 236–239], родовід якого виводився від богів. Тож і зображення багатьох істот неземного походження зафіксувалися в “звіриному” стилі скіфського мистецтва.

6. Іраномовним народом були і войовничі **сармати** (VI/III ст. до н. е. – V ст. н. е.), які, на думку Геродота (Her. Hist. 4, 110–116) [37, с. 270–272], походили від шлюбів скіфів (можливо, царських) із амазонками. Грецькі джерела по сармато-аланській міфології нечисленні. За висловом Геродота, сонячне божество було “владикою массагетів”. Ямвліх розповідає про містерії Афродіти, Танаїса (божества річки Дон) і Фарсіріса “з блискучим ликом”. У сарматів помітні синкретичні вірування, вони поклонялися мечу як Марсу. Одне з сарматських племен – алани – вважало щасливим того воїна, який гинув у бою (Ann. Marc. 31, 2.21–25) – чи не тому, що він підносився на небо? [2, с. 494].

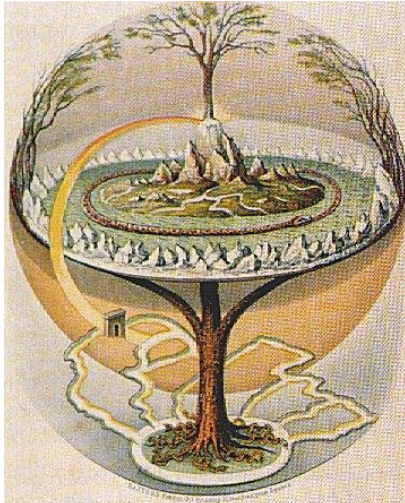
7. Давні **германці** в історії з’явилися значно пізніше кельтів. Власне, саме цю назву римляни почали вживати з I ст. до н. е. Творці всесвітньої імперії так і не змогли підкорити германців. Зрештою, германські племена вестготів захопили Галлію й Іберію (Іспанію), племена остготів – Іллірію й Італію, а племена франків – Північну Галлію, потім інші території, англо-сакси – Британію, вандалі – Північну Африку. Тому про германців найбільше писали античні автори: Полібій, Юлій Цезар, Страбон, Пліній Старший, Плутарх, Йордан, Прокопій, Григорій Турський (VI ст.), Фредегар (VII ст.), Біда Високоповажний (VII–VIII ст.), Павло Диякон (VIII ст.), Відукінд (X ст.), хроніст Адам Бременський (XI ст.), Семунд Сігфуссон (XI–XII ст.) у “Старшій Едді”, Саксон Граматик (XII–XIII ст.) у “Діяннях данів”, Сноррі Стурлусон (XII–XIII ст.) у “Молодшій Едді”, автори “Беовульфа” (VII–VIII ст.), “Мерзебурзьких заклинань” (X ст.), “Пісні про Нібелунгів” та ін. [91; 92].

Воєнізований спосіб життя германців обумовив ситуацію, коли в них не збереглося стародавнього індоєвропейського стану жерців, а релігійні обряди виконувалися вождями або найбільш шанованими людьми. До того ж, окремі германські племена суттєво розрізнялися між собою за рівнем розвитку в них релігійних уявлень. Через це, а також ранню християнізацію (яка на континенті проходила не так м’яко), германська міфологія не дійшла до нас у своєму первозданному вигляді. Зате зберігся її скандинавський варіант. Завдяки ісландським сагам (записані в X–XIII ст. в заселеній вікінгами Ісландії) та віршам скальдів більш повно зберігся пізній варіант міфології германців (II ст. до н. е. – VI ст. н. е.).

Згідно германсько-скандинавської міфології вважалося, що перед епохою богів був період, коли на Землі мешкали велетні, з тіла одного з яких – гермафродита *Іміра* – боги згодом створили світ; туловище його стало Землею, кров – морем, кістки – горами, череп – небом, очі – водоймищами, а волосся –

лісом. Невдовзі постало породжене Землею інше двостатеве божество *Туїстон* (рим. Кастор), сином якого був перший чоловік Манн, у свою чергу батько трьох синів [75, с. 338].

Германські божества, за словами Таціта, ототожнювалися з їх римськими еквівалентами. Серед них виділялися: *Вотан-Одін* (рим. Меркурій), *Тіваз-Тіу* (рим. Марс), бог грому *Донар-Тор* (рим. Геркулес, у галлів – Тараніс), *Фрейя-Фрігг* (єгип. Ісіда, сестра бога рослинності *Фрейра*), *Нертус* (Мати-Земля в ютландців) та ін. Скандинавський Одін, який відвідував Землю на восьминоному коні, став небесним богом і главою пантеону. Серед основних



Великий ясен Іггдрасіль.
Вишивка

символів германців бачимо священне “світове дерево” (ясен) *Іггдрасіль*, небо *Асгард* (світ богів), землю *Мідгард* (світ людей, стіни якого були “збудовані” з віїв Іміра), рай *Вальгаллу* і світ велетнів *Утгард*. Землю і небо як основні складові світу, що поставав у горизонтально-вертикальних вимірах, поєднував райдуговий міст *Біврьост*. Велику роль у світогляді германців відігравали уявлення про Сонце (Соль) і Місяць (Мані).

Місцями культу, як правило, були священні гаї, де знаходилися жертovníки (у кожного племені – своє). Тут часом встановлювалися примітивні дерев’яні ідоли. Жертвоприношення германців часом нагадували криваві ритуали ацтеків, які передбачали вбивство людей. Сумного фіналу міфології надавала есхатологія з її вірою в неминучий жахливий кінець світу за діями космічних сил. Поширені були в германців оповіді про небесних птахів (як птахи літали й небесні діви-валькірії). Мабуть саме тому в Швеції й Норвегії зустрічаються наскальні зображення, де вирізняються образи кораблів, павуків, солярні символи тощо.

Образ героя “Старшої Едди” *Сігурда* (пд.-нім. – Зігфрід – у “Пісні про Нібелунгів”) є відбитком подій епізоду Великого переселення народів (V–VI ст.). Смертельно поранений, Сігурд-Зігфрід закликав до себе улюблену *Брунгільду*. Не в силах винести докорів сумління, Брунгільда (яка, власне й згубила Сігурда) наклала на себе руки, наказавши покласти її на поховальне вогнище, поряд із вогнищем, на якому лежав її коханий, щоб разом із ним піднятися в небесну Вальгаллу Одіна, у рай для доблесних воїнів [91, с. 188]. Необхідно зазначити, що “вся скандинавська (північнонімецька) міфологія наповнена суворими і величними уявленнями, які відповідали войовничому духу варварських племен” [30, с. 314]. Не випадково історію богів і героїв завершить остання битва – Рагнарьок, у якій усі вони загинуть...

8. Не збереглися (але, можливо, існували!) власні тексти ранніх **слов’ян**, про яких писали візантійські автори (Прокопій, Агафій); повідомляли про них середньовічні літописи (в т. ч. з XI ст. – вітчизняні), різні “аннали”, “слова”, арабські твори, фольклорні й етнографічні зібрання, мовні дані. Міфологічні

витоки має й українська народна казка. Причому, початок сталої української духовності можна простежити з часів Трипільської культури, тобто з VI тис. до н. е.

З джерел відомо, що в міфології наших предків слов'ян у період I–V ст. н. е. (коли вони мешкали лише на території України й Польщі), крім якогось верховного небесного бога [23], швидше за все *Перуна* (грец. Зевс), найбільше вшановувалися 6 інших основних богів: *Мокош* (Велика богиня? грец. Афродіта?), *Велес* (бог скотарства), *Даждьбог* (грец. Геліос), *Стрибог* (грец. Еол), *Семаргл* і *Хорс* [79, с. 47]. Перун, Мокош і Велес поєднувалися оповіддю про викрадення останнім Мокоші, жінки Перуна. Чи не було це якимось аналогом інопланетного візиту?

Цікаво й те, що київський князь Володимир у 980 встановив на Дніпровській горі ідола Перуна зі срібною бородою й золотими вусами. Чи не був він відображенням зовнішнього вигляду невідомих чужинців? Помітне місце в слов'янському пантеоні посідають солярні боги – *Сварог* (грец. Гефест) (якого вважають персоніфікацією неба), *Сварожич* і *Даждьбог* (сини Сварога), *Хорс*, *Божич* та ін. Сонце сприймалося як колесо часу, тому його образ відображався в різних переказах (про шлюб Сонця й Місяця), уявленнях про свастику тощо. Бог *Ярило* (аналог умираючого і вокресаючого бога), *Лель* і *Полель* (грец. Кастор і Поллукс), *Род*, *Чур* та інші мали пряме відношення до неба, яке періодично “відмикалося”, мабуть, з метою досягнення душами раю-вирію. У слов'ян склалася “каста” жерців (волхви, ведуни), яка виробила культ, пов'язаний з оракулами. Наші предки поклонялися вогню, зіркам, Місяцю й Сонцю; часом здійснювали людські жертвоприношення. Весною нове сонце зустрічали низкою обрядів. Русалії супроводжувалися водінням ряжених і маскарадом із звіриними масками (кому це було “даниною”?).

Вважалося, що *Сварог*, як покровитель людського колективу, скинув з неба залізні кліщі, дарувавши людям можливість кувати знаряддя праці. Він сам викував перший плуг, за допомогою якого навчив людей орати й сіяти. Дослідники вважають, що під зображеннями святих могли бути зображення *Даждьбога*, що здіймається в небо. Солярний і небесний цикли поєднувалися у слов'ян з астральним циклом (уявлення про ранню, полуденну, вечірню, опівночну зорі). Взагалі, слов'янська міфологія бідніша за міфології сусідніх народів, і ця обставина компенсується достатньо розвинутою демонологією – а може, об'єкти, з яких формувалися такі уявлення, були досить негативними чи це були душі померлих предків?! Над могилами померлих насипали кургани (аналог пірамід?).

У слов'янських казках і билинах давньоукраїнського походження поширені оповіді про *Змія-Горинича* – 3-, 9-, 10- чи 12-голову потвору, в якій кількість голів асоціювалася з магічними числами. Оповідалося, як один герой перемагав літаючого змія, інший сам літав на великому птахові, третій перетворювався на птаха. Зустрічаємо й оповіді про небесні мандрівки на літаючому кораблі, який виготовлявся з велетенського дуба, чиє листя росло навхрест. Можливо, не випадково і світобудова уявлялася слов'янам (як і германцям) у вигляді

світового дерева, крона якого сягала до неба. А чи не фігурки “астронавтів” у скафандрах (на кшталт японських “статуєток Догу”) виявили археологи в 1909 Мартинівському скарбі антів на Черкащині?

Можна сказати, “завдяки міфології як найбільш значущому елементові релігії можемо зрозуміти систему уособлень, алегорій і символів, через які оприявнювалося співвідношення людини й довкілля. Такі надзвичайно складні навіть для наших сучасників явища слов’янські та неслов’янські народи



Танцюючі чоловічки (VI ст. н. е.). Скарб із с. Мартинівка Черкаської області (Україна)

пояснювали в легендах і переказах. У цих засобах вираження й передавання колективної пам’яті на особливу увагу заслуговує міф, який відіграє виняткову роль у житті суспільства” [132, с. 29].

Таємничі міфи, легенди, перекази і казки давніх українців відображали одвічні прагнення людей глибше пізнати навколишнє, проникнути у глибини Землі та у неосяжний загадковий світ Космосу, у морські простори, підводне життя річок, розкрити таємниці інформативного спілкування тварин і птахів, пізнати надприродні сили Всесвіту. Специфікою цих усно передаваних оповідей є сильне моральне першоначало, повчальний зміст, що спонукає

слухача самостійно зробити для себе відповідні висновки щодо етики поведінки чи морально-етичних правил життя [162, с. 238]. Все це викликає нові питання про походження таких норм.

У багатьох європейських легендах є згадка про якусь “старшу расу” чи загадковий етнос, що нібито колись населяв Землю. Більшість західноєвропейських народів називали його представників “ельфами”, скандінави – “альвами”, кельти – “племенами богині Дану” і “сидами”, бретонці – “корригаями”, слов’яни – “дивовими людьми”, індійці – “гандхарвами” і “апсарями” тощо. У друїдів (за даними античних авторів) існували уявлення про переселення душ і про їх життя на небі після смерті тіла (може про це їм повідомили інопланетяни, які в давнину могли відвідувати Землю?).

Таким чином, “неісторичні” народи Європи у своїх міфах, казках і легендах цілком реально усвідомлювали свою єдність із Космосом, стверджували про своє походження й прибуття на Землю з його глибин і навіть зафіксували перекази (відомі нам фрагментарно) про палеоконтакт із представниками інших світів, які також і їм (а не лише розвинутим народам) приділяли увагу й відвідували ареали їх проживання. Космос кликав своїм генетичним зв’язком із земним: звідти увійшла душа людини в її тіло, туди, ця душа полине, коли після смерті тіла вона покине цей недосконалий світ, аби продовжити буття в іншій реальності...

РОЗДІЛ 8. “КОСМОС” ДОКОЛУМБІВСЬКОЇ АМЕРИКИ

Окремі “подвижники” Старого світу, як засвідчують дослідники, ще до XV ст. мали певні дані про існування Нового світу, але для пересічних жителів і навіть багатьох науковців ця інформація була недоступна. До епохи Великих географічних відкриттів європейці не переймалися проблемами Америки з причини власне незнання про існування останньої.

Тим часом в Америці до появи там європейців був досягнутий значний рівень соціально-економічного й політичного розвитку, забезпечені певні успіхи незвичайної культури. На цьому тлі виділялися 4 великих, незалежних один від одного духовних центри “індіанців”: ацтеки (Мексика), майя (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор), інки (Перу, Болівія, Чилі) і муїски або чібча (Колумбія). Вони знаходилися на стадії ранньокласового суспільства з вагомими елементами рабства й мали схожі землеробські культури.

...Невдовзі після чотирьох плавань на Захід (1492–1504) Христофора Колумба (1451–1506) на землях Америки з’явилися іспанські конкістадори (“завойовники”). Якщо видатний мореплавець не знав, що відкрив новий континент, то його “послідовники”, безпринципні грабіжники, чітко усвідомлювали, чого вони хочуть. Золота!... Вже у 1503 р., коли Колумб пропливав мимо селища Грейтаун на південному сході Нікарагуа, поблизу нинішнього кордону з Коста-Рікою, до нього дійшли чутки про багату золотом країну “Верагуа” (ацтеків), але йому так і не судилося перевірити це. Невдовзі із захоплених Іспанією островів Вест-Індії у бік нового материка спрямували свій погляд пожадливі очі різних пройдисвітів. Для них то була terra incognita.

10 лютого 1519 р. із порту Капе Сан-Антоніо на Кубі, на той час іспанської колонії (з 1511), у напрямку Мексики відпливла добре організована експедиція конкістадора Ернана Кортеса Монроя Пісарро Альтамірано (1485–1547) у складі 11 суден, на яких перебувало 110 матросів, 579 солдатів (у тому числі 518 піхотинців, 16 кінних рицарів, 13 аркебузників, 32 арбалетники) і 200 кубинських індіанців та чорношкірих як слуг і носильників. Основною силою цієї невеликої армії була артилерія, яка нараховувала 10 важких гармат і 4 легких бронзових гармати (фальконети), та кіннота з 32 коней (індіанці до цього не бачили коней, тому лякалися їх). Крім аркебузів і арбалетів на озброєнні піхоти були також луки, списи, рапіри.

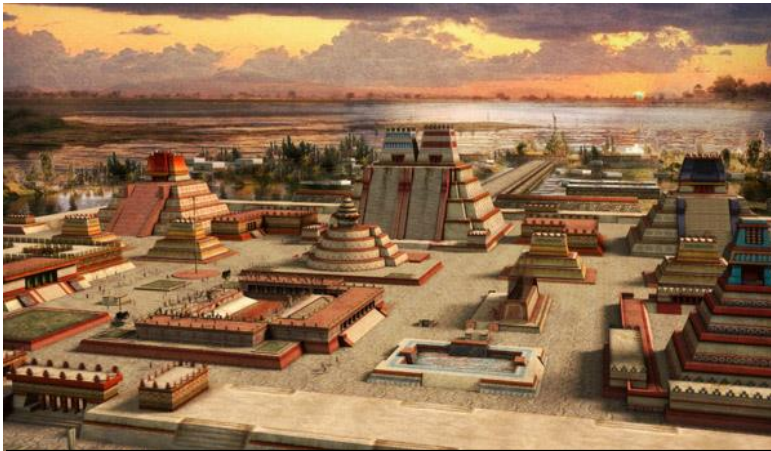
Спочатку конкістадори висадилися поблизу Юкатану, на о. Косумель, відкритому ще в 1518 р. конкістадором Хуаном де Гріхальвою (1489–1527). Тут існувало князівство майя Екаб, центр ушанування богині родючості Іш-Чель. Охоплені жахом від побаченого обряду людського жертвоприношення, іспанці зруйнували святилище і встановили на його місці хрести. 14 березня Кортес зупинився в гирлі р. Табаско на Юкатані, потім піднявся по річці вгору і зайняв столицю табасків, король яких подарував йому красуню-рабиню Малінче (бл.

1496 – 1551) – іспанці називали її Мариною – майбутню перекладачку, коханку і помічницю Кортеса в підкоренні своїх співплемінників. 21 квітня 1519 р. експедиція Кортеса висадила на узбережжі Мексиканської затоки, де був заснований порт Веракрус.

Перші враження шукачів наживи підтвердили їх найсміливіші сподівання. Їм здавалося, як писав у своєму листі Кортес, що вони потрапили в країну “настільки ж багату, як і та, з якої цар Соломон черпав золото для будівництва храму” [11, с. 104].

Через ацтекського “губернатора” іспанці направили тлатоані (королю) ацтеків Монтесумі II (1502–1520) подарунки, серед яких був іспанський шолом із позолотою. Берналь Діас та інші іспанські хроністи стверджували, що індіанці знайшли його схожим на головний убір свого бога війни Уїцілопочтлі. За іспанським повідомленнями, Монтесума, побачивши шолом, “переконався”, що іспанці є посланцями великого бога Кетцалькоатля, які повинні прийти з моря і оволодіти країною [13, с. 63–64].

16 серпня 1519, після короткого перебування на узбережжі затоки з нездоровим кліматом, Кортес вирушив у похід углиб материка, в бік столиці ацтеків міста Теночтітлана (тепер Мехіко). В Тласкалі (Центральна Мексика) одна з пірамід була очищена від “ідолів” і освячена, а тласкаланці охрещені. Кортес уміло використав суперечності ацтекського суспільства (незадоволення завойованих ацтеками народів), завдяки чому до його загону приєдналися



Теночтітлан. Реконструкція

близько 1 300 тотонакських воїнів і велика кількість тласкаланців.

Уже в місті Чолулі (біля сучасного Пуебло), релігійній столиці ацтеків, де знаходився храм бога Кетцалькоатля, який був місцем паломництва всіх індіанців Мексики, іспанці звернули увагу на те, що антропоморфні зображення деяких ацтекських богів не

схожі на туземців. 8 листопада 1519 іспанці вступили в Теночтітлан, де їх приязно зустрів тлатоані Монтесума II. Іспанців вразив Теночтітлан, населення якого сягало 300 тис. осіб, а з містами-супутниками Тескоко, Тлакопан, Теотіуакан, Чалко, Хочімілко, Кулхуакан, Аскапоцалько, Тлателолько – близько 3 млн осіб. Дивували зір вишукані піраміди й храми міста, канали й дамби. Монтесума нагородив Кортеса золотими прикрасами, що лише посилили жадобу іспанців та їх бажання заволодіти багатою і загадковою країною.

Кортес у листуванні зазначав, що місцеві жителі спочатку сприйняли його солдатів і самого керівника як посланців бога Кетцалькоатля, тому не чинили опору. Згідно його наступного листа, Монтесума на зустрічі з іспанцями

вірноповіддано заявив: “Багато вже днів, згідно з нашими записами, у нас є повідомлення від предків, що ні я, ні всі, хто живе на цій землі, не є її корінними мешканцями, а чужинцями, і прибули сюди з місць дуже далеких; і також у нас є відомості про те, що до цих місць наш рід привів із собою сеньйор, чийми васалами вони всі були, який повернувся в свої рідні краї, а потім пішов і прибув через довгий час, і так багато часу пройшло, що оженилися ті, хто залишився з жінками місцевих жителів цієї землі, і народили багато поколінь і побудували поселення, в яких вони жили, і, бажаючи їх повести з собою, але не хотіли ні йти, і тим більше служити сеньйору, і, таким чином, він повернувся; і завжди у нас було, що ті, хто від нього походив, повинні були, нарешті, підкорити цю землю і нас як його васалів; і судячи з того, що ви вважаєте себе прибулими звідти, де дає схід сонце, і те, що ви показуєте про того великого сеньйора або короля, який вас сюди послав, ми вважаємо і у нас є підстави вважати, що він і був нашим сеньйором, особливо, через те, що ви нам показуєте, що йому потрібно багато днів, щоб отримати звідси повідомлення; і, отже, ви, безсумнівно, ті, кого ми будемо слухатися і будемо вважати сеньйором того великого сеньйора, про якого ви говорите, і що в моїй сеньйорії не буде іншого сеньйора, крім вас, який буде наказувати, тому що будуть тільки ваші розпорядження, я буду їх слухатися і виконувати; і все, що у нас є – все це у вашому розпорядженні” [76].

Проте іспанці все зіпсували. Вони вели себе занадто свавільно, і коли Монтесума не дозволив їм освятити за християнською церемонією центральний храм Теночтітлана і припинити там криваві жертвоприношення, конкістадори полонили короля. За Берналем Діасом, під час відсутності Кортеса іспанці на свято жертвоприношень богам Уїцпочтлі і Тескатліпоці перебили багато жерців та індіанської знаті [13, с. 189]. Тоді ацтеки обрали новим, 10-м тлатоані (він правив 80 днів) брата Монтесуми, Куїтлауака (1520), і почали готуватися до війни. Кортес отримав підкріплення (тепер у нього було 1 300 піхотинців, 96 кінних рицарів, 80 арбалетників і 80 аркебузників, а також 2 000 тласкаланців), і 24 червня 1520 р. вдруге увійшов у Теночтітлан. Проте в розпал кризи, 27 червня, за нез’ясованих обставин, пішов із життя Монтесума. Іспанці стверджували, що він загинув від рук індіанців, хоча джерела й сучасні автори вважають, що короля, вже не потрібного конкістадорам як заручника, вбили самі ж іспанці.

Опинившись в оточенні ворога, з порушеними комунікаціями з берегом, іспанці в ніч на 1 липня 1520 р. розпочали кривавий відступ, який отримав назву “Ніч смутку”. Під час цього відходу була втрачена вся артилерія, все золото, награбоване в Теночтітлані. Точний масштаб втрат встановити важко: конкістадор Берналь Діас дель Кастільо (1495–1584), який описав країну ацтеків, наводить їх максимальні цифри – близько 1 000 іспанців, тоді як за даними Кортеса загинуло не більше 150 осіб [50]. Все ж іспанцям 7 липня 1520 р. вдалося вистояти в битві на рівнині Отумбі, коли ацтеки спробували перехопити Кортеса по дорозі в Тласкалу. Із загоном у 450 осіб (у т. ч. 23 вершниками) Кортес розгромив 20-тис. армію індіанців!

Відійшовши у області, населені дружніми до них племенами, іспанці відпочили, отримали підкріплення людьми й зброєю. Неоціниму роль зіграла допомога іспанцям індіанських союзників із Тласкали, Тескоко, Чолули, Уехоцінго (район нинішнього Пуебло) й інших місць. Лише тласкаланці дали 10-тисячну армію, якою командував їх касік (вождь), крім того 8 000 рабів переносили розібрані кораблі до озера Тескоко, на островах якого розташовувався Теночтітлан, 2 000 рабів транспортували провіант, а 8 000 тласкаланців їх конвоювали (за словами Кортеса, іспанців було 900 осіб, а їх союзників – більше 150 000). Після цього іспанці розпочали новий наступ на Теночтітлан, де останнім правителем ацтеків був щойно обраний племінник Монтесуми, Куаутемок (1520–1521). 4 червня 1521 р. розпочалася кривава 70-денна облога й штурм Теночтітлана, який виявився відрізаним від постачання продовольства й джерел прісної води. Невдовзі були підкорені союзні ацтекам міста-держави долини Мехіко. 13 серпня 1521 р., після захоплення останнього тлатоані Куаутемока (страчений у 1525 р.), ацтекська столиця впала, а з нею загинула й держава ацтеків.

Надалі було започатковане підкорення решти території країни, куди Кортес у 1523 р. розіслав своїх офіцерів. За якихось три роки була завойована вся територія від Мексики до Панами, населення якої складало бл. 25 млн чол. У 1541 р. Кортес повернувся в Іспанію, де й помер від дизентерії.

Другим осередком розвинутої людності в Латинській Америці була цивілізація майя. Ще в лютому 1517 р. експедиція з трьох суден заповзятливих шукачів наживи з Куби на чолі з іспанським конкістадором Франсіском Ернандесом де *Кордобою* (пом. 1517) відкрила частину юкатанського узбережжя. На Ісла-Мухарес (“Острові жінок”) його експедиція виявила великі статуї, що зображували жінок. На відміну від жителів Куби, Кордоба зустрів тут більш високорозвинутий народ – майя. Мешканці острова були добре одягнуті й носили золоті прикраси.

Проте майя під проводом вождя Моч-Коуо виявилися вороже налаштованими щодо іспанців. Кордоба втягнувся в бої з індіанцями і був важко поранений. Тому він вирішив плисти далі вздовж узбережжя півострова. Іспанці, за словами конкістадора Берналя Діаса дель Кастільо (“Справжня історія завоювання Нової Іспанії”), знайшли “густо населені країни з будинками кам’яної кладки і людьми, одягнутими в бавовняні тканини, які володіли золотом і обробляли кукурудзяні поля” [11, с. 101]. Досягнувши 20 березня 1517 р. околиць Сан-Франсиско-де-Кампече, експедиція вирушила назад на Кубу. Близько половини зі 110 осіб первісного складу загону загинуло в дорозі. Кордоба помер невдовзі після повернення.

У 1523 р. на підкорення Гватемали Кортес морем і сушею направив двох конкістадорів – Крістобаля де *Оліда* (1488–1524) і Педро де *Альварáдо-і-Контрерас* (бл. 1485–1541), які відзначилися жорстокостями в землі майя. Коли Олід зрадив Кортеса, останній у 1524–1526 особисто здійснив похід в землі південних майя, покарав бунтівника і продовжив завойовницьку політику. При цьому він пересік весь Петен – від Мексики до північного узбережжя Гондурасу.

А в 1528 р. колишній підлеглий Кортеса, конкістадор Франсіско де *Монтехо-і-Альварес* (бл. 1479 – 1553), разом із 500-и конкістадорами-головорізами, розпочав завоювання міст-держав майя на Юкатані. Монтехо застосовував найбільш варварські страти, вирізав цілі селища й кидав жінок і дітей на розтерзання бойовим собакам. До 1535 р. він підкоряв, знищував і грабував міста майя, які вирізнялися високою культурою й самобутньою релігією, хоча завойовники не знайшли тут золота. Правитель майяського міста Мані (на Юкатані) з династії Тукуль Шіу першим присягнув іспанському королю. Проте інші майя вчинили опір конкістадорам.

В 1540 р. Монтехо розпочав новий наступ на Юкатан. У 1541–1542 рр. син Монтехо – Франсіско де *Монтехо Ель-Мосо* Молодший (бл. 1508 – 1565) завершив завоювання Юкатану. А в 1550 він був відкликаний в Іспанію, де й помер від тяжкої і тривалої хвороби. Ще у 1546 р. іспанці вторглися у місто Тулум на східному узбережжі півострова. Останній осередок майя, місто Тайясале на березі оз. Петен-Іца, протрималося до 1697, коли воно було зруйноване губернатором Юкатану Мартіном де Урсуа-і-Арісменді.

Подібне трапилося і в Південній Америці. До іспанців давно доходили чутки про багату державу інків у нинішньому Перу. Зваблений легендами про золото, у 1524 р. пошуки багаті країни розпочав конкістадор Франсіско *Пісарро-і-Гонсалес* (бл. 1475–1541), якого надихнули на “подвиги” діяння Кортеса. Перша експедиція (1524–1525), яка вийшла в океан із Панами, не дала ніяких результатів. Під час другої експедиції (1526) конкістадори висадилися поблизу Тумбеса на північному узбережжі Перу. Правитель інків Атауальпа (1527–1533) особисто “познайомився” з європейцями у 1527 р., коли до нього привели двох полонених людей Пісарро – Родріго *Санчеса* і Хуана *Мартіна*, висаджених поблизу Тумбеса для розвідки території. Їх наказано було доставити в Кіто впродовж 4 днів, після чого полонених у долині Ломас урочисто принесли в ритуальну жертву богу Тіксі Віракоча Пачакамаку. Можливо, факт принесення в жертву даному богові й став причиною найменування іспанців – “віракоча”.

Після тривалих зусиль Пісарро на початку 1531 р. вирушив із 200 піших і 27 вершниками у третю експедицію (1531–1533) із Панами на південь. Заснувавши поселення в долині р. Піури (південніше Тумбеса), він сушею досяг міста Кахамарки на півночі Перу. В битві при Кахамарці у 1532 р. конкістадори захопили у полон короля інків Атаульпу, убивши при цьому декілька тисяч інкських воїнів і мирних жителів. Проте після битви виявилось, що кількість конкістадорів стала значно меншою, тому вони зачинилися в головному храмі міста разом із правителем держави, вимагаючи за нього викуп. Атауальпа запропонував Пісарро заповнити приміщення, в якому його тримали в ланцюгах, до стелі золотом і, таким чином, викупити своє життя. Скарби заповнили кімнату до відмітки на висоті піднятої руки. Проте, отримавши золото, конкістадори не дотримали слова і вбили останнього імператора інків (1533). У кінці 1533 р. Пісарро пішов походом на столицю інків Куско і заволодів нею. До 1535 р. він завоював імперію інків (Тауантінсуйю),

підкоривши територію, населення якої, за деякими даними, сягало до 20 млн осіб. У 1541 р. Пісарро був убитий офіцерами-змовниками.

Нарешті, настала черга четвертого осередку цивілізації в Америці. У квітні 1536 р. із міста Санта-Марта на карибському узбережжі вирушив загін, кількістю в 900 осіб, під керівництвом Гонсало Хіменеса де *Кесади* (1509–1579), який був направлений іспанським губернатором для розвідки й завоювання внутрішніх областей нинішньої Колумбії. Багато в чому це було викликано досить поширеними чутками про міфічну золоту країну “Ельдорадо”, що нібито існувала у даному районі. Упродовж майже 9 місяців загін Кесади, переборюючи численні перепони, просувався вгору проти течії р. Магдалени до земель процвітаючої держави народу чібча. Більшість конкістадорів загинула від хвороб чи в сутичках із індіанцями.

У 1537 р. виснажені 170 конкістадорів досягли столиці чібча Факати (тепер Богота) на плато Кундінамарка, подолавши майже 1 тис. км. Чібча-муїски, хоча вони й були ослаблені міжусобними війнами і нападами сусідніх племен, змогли виставити 100-тисячну армію, але, сприйнявши спочатку іспанців за богів, вчинили їм лише незначний опір. Правитель чібча втік на захід. 6 серпня 1538 р. на місці споленої індіанської фортеці Факати Кесада заснував місто Санта-Фе-де-Богота. Воно й стало столицею Нової Гранади, утвореної в результаті повного підкорення конкістадорами чібча у 1541 р. У 1571 р., після завоювання Венесуели, Кесада повернувся на батьківщину і помер від прокази.

Таким чином, іспанські конкістадори за короткий період підкорили всі чотири основні осередки праамериканських культур. У результаті досліджень учених, які стали можливими після цього, з'ясувалося, що в Центральній і Південній Америці вже здавна – з II тис. до н. е. – були наявні цивілізації (ольмеків, тольтеків, тсапотеків, міштеків, тарасків, майя, інків та ін.), в яких зустрічалися й релігійні міфи, котрі часом можна було витлумачити як оповіді про “космічні” польоти та “подорожі” на небо.

* * *

Серед джерел, що висвітлюють минуле *ацтеків*, необхідно назвати зібрання лорда Кінгсборо і три так звані “Кодекси” (*Codigo de Mendoza*, *Codigo Vaticano*, *Codigo Telleriano Remensis*), а також історію індіанських народів, написану іспанською мовою нащадком короля Тескоко, князем Іхтлілхочітлом. Надійним джерелом є хроніка священика Франсіско Лопеса де Гомара (бл. 1511 – 1566), написана зі слів Кортеса і його оточення в Іспанії. Збереглися монументальна праця старого солдата армії Кортеса – Берналя Діаса дель Кастільо (“*Historia verdadera de la conquista de la Nueva Espana*”) та твір Бартоломе де лас Касаса. Варто згадати індіанські джерела, які наводяться в хроніці місіонера Бернардіно де Саагуна (1498/1500 – 1590) (“*Historia Universal de Nueva Espafia*”). Цікаві свідчення містяться і в рукописі місіонера Хуана де Торквемади.

Сучасні дослідження минулого народів Мезоамерики (Центральна Мексика, Гондурас, Нікарагуа та ін.) засвідчують, що рабовласницька цивілізація тут зародилася задовго до ацтеків, і що її ідейною основою

виступала релігія. Вважається, що вже на початку III тис. до н.е. на територію Мексики проникли племена *ольмеків*. Вони припливли на човнах звідкись із півночі, залишивши свою прабатьківщину – легендарні “Сім Печер” (або “Сім Будинків”), шлях до яких вказували зірки Великої Ведмедиці. Ольмеки заснували нову столицю Тамоанчан (“Місце дощу й туману”, “Земний рай”), який вважався ними місцем народження людства й батьківщиною їхнього бога Кетцалькоатля [147].

Раннє класове суспільство ольмеків розвинулося в Південній Мексиці (між 1250 і 400 роками до н. е.), на території сучасних штатів Веракрус і Табаско. Відомо, що вони займалися землеробством і рибальством, торгували гумою, виробляли м’ячі для священної індіанської гри. Спільноту ольмеків управляли жерці. Міста ольмеків (Ла-Вента, Сан-Лоренсо, Лагуна, Трес-Сапотес) були ритуально-адміністративними центрами. У той час, коли в Європі хилилася до занепаду Римська імперія, в долині Мехіко процвітало місто *Теотіуакан* (“місто, де люди ставали богами”), яке населяли 100 тис. чол. Серединою VIII ст. н. е. датують якусь велику пожежу (космічну катастрофу?), що сталася в Теотіуакані. Після цього величне місто занепало, а мешканці покинули його.

В VIII ст. н. е. з півночі в Центральну Мексику вторглися *тольтеки*, які у IX ст. створили могутню державу зі столицею в Серро-де-ла-Естрелья, а потім у Толлані (тепер Тула, за 65 км на північний захід від Мехіко) (648–1051). Тольтеки, як і ацтеки, говорили на одній із мов групи науа. Вони також будували величні храми на вершинах пірамід (найвища – в Чолулі – 77 м). У X ст. військові загони тольтеків підпорядкували окремі групи майя на Юкатані і



в гірській Гватемалі, де знаходилися великі міста-держави – Чічен-Іца, Ушмаль, Майяпан, Гумарках, Ішімче та ін. У II пол. XII ст. н. е. нове нашествя воївоначних племен із півночі, останньою хвилиною яких були ацтеки, поклало кінець пануванню у Мексиці тольтеків.

Велику роль у культурному розвитку Південної

Мексики зіграла група інших протодержав та міст-держав: *сапотеків* (500 р. до н. е. – 900 р. н. е.) зі столицею в Монте-Альбан на півдні Мексики; *тотонаків* (VII–XIII ст.) з центром у Ель-Тахіні; *міштеків* (900–1455) зі столицею у Мітлі;

тарасків (1350–1530) зі столицею в Цінцунцані; *чічімеків* (1224–1325) зі столицею в Тенайуці; *шікаланка* зі столицею в Кокаштлі; *міхе* і *йопі* у Південній Мексиці; а також *Тласкала*, *Теотітлан*, *Мецтітлан* та ін. У духовному розвитку цих цивілізацій простежується глибока спадкоємність.

Зрештою, потужна *Ацтекська імперія* (1325–1521) зі столицею в Теночтітлані (заснований у 1325) пов'язала 38 народів сучасної Мексики (нахуа-чапанеки, хуастеки-майя, тотонаки, соке, міхе, міштеки, сапотеки та ін.) у внутрішньо нестійку конфедерацію, правлячий дім якої управляв об'єднанням, населення якого налічувало 15 млн осіб. Основою федерації був потрійний союз Теночтітлана, Тескоко й Тлакопана. Імперія досягла кульмінації розвитку за часів династії Акамапічтілі (1371–1521).

У ацтеків (уастеків), що прийшли в долину Мехіко з півночі країни в XII–XIII ст. і засвоїли уявлення своїх попередників тольтеків, а також сапOTEKІВ, майя, міштеків і тарасків, основними мотивами міфології була вічна боротьба двох протилежних начал (світла й темряви, сонця і вологи, життя і смерті і т. д.), розвиток Всесвіту за певними етапами або циклами, залежність людини від волі божеств, що уособлювали сили природи, необхідність постійно жити богів людською кров'ю, без чого вони можуть загинути, – а смерть богів означала б всесвітню катастрофу.



Камінь Сонця (1479). Базальт.
Мехіко. Нац. музей

Для запису історичних подій, календарних, астрономічних явищ і ритуалів, а також для обліку землі та податків ацтеки користувалися малюнковою писемністю, яка поєднувала ієрогліфічні і піктографічні принципи. Письмена наносилися пір'яним пензликком на шкіру оленя, тканину або на папір, виготовлений з магуея. “По суті письмо, як і життя на інших планетах, може виглядати інакше, ніж ми собі уявляємо” [146, с. 44].

Уявлення щодо ацтекського календаря дає віднайдена археологами плита-календар – величезний диск (т. зв. “камінь Сонця”), виліплений із брили порфіру діаметром майже 4 метри, яка важить 20 тонн. На диску бачимо барельєф бога Сонця Тонатіу, якого оточують символічні фігури та ієрогліфічні написи. Для обрахування часу ацтеки користувалися двома календарями: ритуальним (“священним”) з 260 днів, і сонячним, який мав 18 двадцятиденних місяців плюс ще 5 “нещасливих” днів (всього 365 днів). Щоб пов'язати календар із сонячним роком, вони щорічно (як і єгиптяни) додавали п'ять днів, у які не працювали, а кожні чотири роки накидали ще один день – високосний – і цим цілком вирівнювали календар із періодом обертання Землі навколо Сонця. Назви місяців у календарі відповідали назвам сільськогосподарських рослин. Поєднання двох типів відліку часу давало змогу ацтекам, як і майя, встановити 52-річний повторюваний цикл.

У ацтеків існував досить численний пантеон богів. Вершину пантеона займала пара прабатьків – джерело всього сутоого, втілення жіночого й чоловічого начал, *Ометекутлі* й *Омесіуатль*. Кінець світу так чи інакше асоціювався з одним із трьох головних богів ацтеків – *Кетцалькоатлем* (“Пернатий змії” або “Дорогоцінний близнюк”). Корені культу змія йдуть у Мезоамериці в глибоку давнину; перші зображення птахоголових зміїв датуються періодом 1150–500 рр. до н. е. У міфології індіанців Центральної Америки Кетцалькоатль постає сином Мішкоатля й Чімальмат, богом-творцем світу, людини й культури, владикою стихій (у т. ч. вітру), богом вранішньої зірки (планети Венери), що засвідчує його “інопланетне” походження, покровителем жрецтва й науки, правителем столиці тольтеків – Толлану, де з 200 р. до н. е. знаходилося його головне святилище. Кетцалькоатль мав ряд іпостасей і братів-близнюків (Тескатліпока, Уїцілопочтлі, Шіпе-Тотек).

У I–VI ст. н. е. його культ поширився по всій Центральній Америці, а в X ст. злився з образом імператора Кетцалькоатля. В одній із легенд говориться, що бог вважав своє обличчя потворним, тому відпустив довгу бороду, щоб приховати його, а пізніше почав носити білу маску [72]. Ацтеки ж уявляли його білою людиною з хвилястою бородою, хоча самі рослинності на обличчі не мали. Тож він зображувався у вигляді крилатого змія з обличчям бородатої людини. Кетцалькоатль був богом тольтеків; судячи з усього, ацтеки запозичили його у більш раннього населення Мексики. Легенда стверджувала, що “білий бог” прибув із “країни, де сходить сонце” на “крилатому” кораблі (ацтеки вітрил не знали!) і зійшов на землю в тому місці, де потім розбив свій табір Кортес. Білий бог навчив індіанців стежити за рухом зірок (“душ людей”) і вираховувати дати за календарем, навчив ремеслам і добрим звичаям, дав їм мудрі закони і релігію, а також заснував країну, де вирощували бавовну різних кольорів, а кукурудза (маїс) давала качани більше людського зросту. Виконавши свою місію, він повернувся туди, звідки прибув.

Про його зникнення у індіанців існувало кілька переказів. Один із них переповідав, що бог ночі Тескатліпока, прагнучи хитрістю вигнати білого бога з Мексики, підніс йому чашу, нібито наповнену еліксиром безсмертя. Напій же пробудив у бога таку непереборну тугу за батьківщиною, що він поплив на крилатому кораблі (чи плоту з крилатих зміїв) у бік висхідного сонця, у країну Сходу Тлілан-Тлапаллан, пообіцявши, щоправда, повернутися з-за океану назад. За іншою легендою, через підбурювання Тескатліпоки він мусив вирушити у вигнання. Перед нами образ чи то культурного героя, чи то бога (чи “гостя з неба”?).

Легенди оповідали, що “бородатий бог” передбачив появу білих завойовників з-за моря, які підкорять усі індіанські племена і скинуть місцевих богів, замінивши їх іноземним богом. Під враженням цього переказу ацтеки легко повірили, що виповнюється давнє пророцтво. Білі прибульці-конкістадори здавалися їм істотами з іншого світу. Адже вони володіли громами і блискавками (вогнепальною зброєю) і приборкали якихось чотириногих

чудовиськ (коней), а табасків, незважаючи на їх величезну чисельну перевагу, розгромили, немовби за допомогою дивовижних чар.

Збереглися письмові джерела, з яких нібито випливає, що віра у прихід білого бога була однією з причин легкого завоювання ацтеків (зрештою, і перуанських інків). Ця віра позбавила їх волі до боротьби і ввергла у зневіру (хоча жерці інших богів і намагалися підняти народ на боротьбу з загарбниками). Прибуття іспанців було сприйняте ацтеками як повернення Кетцалькоатля. У результаті бог Кетцалькоатль став винуватцем нерішучості ацтеків у боротьбі з іспанцями. Хоча часом характерну зовнішність Кетцалькоатля тлумачать як доказ візитів європеїдних мандрівників у Давню Америку ще до Колумба.

Існує й версія, за якою Кетцалькоатль упав на коліна перед шумливим Атлантичним океаном, гірко заплакав і кинувся в палаюче вогнище. Його попіл піднявся в повітря і перетворився на зграю птахів, а серце повисло в небі, як ранкова зірка Венера. Ще за одним міфом, він сам вознісся на вечірню Венеру (версії: на неї нібито перетворив пес Ксолотл, що супроводжував Кетцалькоатля). Супутником Кетцалькоатля був бог льоду (його втіленням вважають вранішню Венеру). А на думку майя, історичний Кетцалькоатль вирушив до узбережжя Мексиканської затоки, а звідти – на Юкатан, де під іменем Кукулькана заснував місто Чічен-Іцу...

Усі ці уявлення (незвичний вигляд бога, його прибуття з неба, повернення на небо, неймовірні здібності тощо) фактично перетворюють Кетцалькоатля на “космічного” бога (інопланетянина?). Поклоніння цьому “лагідному” богові включало принесення в жертву метеликів і колібрі, хоча в пізній період культу в жертву приносили і людей.

Одним із головних богів науа (ацтеків) і майя, що мав “космічну” біографію, був *Тескатліпока* – двійник Уїцілопочтлі та суперник (і брат!) Кетцалькоатля, покровитель жерців, який карав злочинців, повелитель зірок і холоду, владика стихій, що викликав землетруси. Він вважався богом-деміургом і одночасно руйнівником світу, творцем ночі, північної сторони світу, богом пекучого сонця, а також усього матеріального у світі. Щоб здобути вогонь, Тескатліпока піднявся на небо й перетворився на полярну зірку [91, с. 505] чи то став сузір'ям Великої Ведмедиці. Цьому “космічному” персонажеві приносили в жертву вродливих юнаків.

Ще одним братом Кетцалькоатля був войовничий *Уїцілопочтлі* – верховний бог голубого ясного неба, бог молодого Сонця, полювання, покровитель молоді серед ацтекської знаті. Спочатку ацтеки вшановували його як племінного бога. Уїцілопочтлі обіцяв їм, що приведе їх у благословенне місце, де вони стануть його обраним народом. Це й сталося за часів вождя Теноча. Пізніше Уїцілопочтлі вбирає в себе риси більш давніх богів, а також риси бога Сонця Тонатіу і Тескатліпоки (іноді виступаючи як його двійник). У інших міфах ацтеків Уїцілопочтлі постає богом війни і виступає як воїн, який щоденно перемагає сили ночі, щоб вони не умертвили Сонце. Він уявлявся умираючим і воскресаючим богом.

Так племінного бога Уїцлопочтлі ацтеки поставили на один рівень зі стародавніми богами Тлалоком, Тескатліпокою і Кетцалькоатлем. До його ж подвигів відносили (можливо, перебільшуючи) введення звичаю “квіткових війн” і встановлення постійних людських жертвоприношень для того, щоб Сонце продовжувало рухатися по небу. В центрі Теночтітлана були збудовані два основних 30-метрових храми (Темпло Майор) у вигляді пірамід із площадками зверху для богів Уїцлопочтлі й Тлалока, першому приносили криваві людські жертви. Про численні людські жертви свідчили гори голів, які відкрилися іспанцям у Теночтітлані при вході в святилище; у ролі жертв виступали як полонені, так і знатні ацтекські юнаки, які обиралися раніше і виступали як утілення самого бога. Водночас піраміди могли забезпечувати як близькість до богів (інопланетян?), так і можливість спілкування з ними.

Нарешті, третім братом Кетцалькоатля у міфології ацтеків вважався *Шіпе Тотек* (“Наш владика зі знятою шкірою”, “Наш вождь обідраний”) – бог, який сховався до стародавніх божеств весняної рослинності та посіву, покровитель майстрів золотих справ. Містичний бог сільського господарства, весни й пір року, Шіпе Тотек частково злився з Тескатліпокою. Він зображувався в куртці з зідраною людською шкірою, зашнурованою на спині; від ліктів звисали руки жертви з розпростертими пальцями [92, с. 644]. Ацтеки вважали його своїм покровителем. Кетцалькоатль, Тескатліпока, Уїцлопочтлі та Шіпе Тотек правили відповідно заходом, північчю, півднем і сходом, кожному з них був характерний свій колір (білий, чорний, голубий, червоний).

Але цим не вичерпувалися уявлення про небесних істот, серед яких зустрічаємо *Мецтли* (бог Місяця), *Камаштли* (бог зірок, зокрема Полярної зірки, хмар, один із чотирьох богів, які створили світ). Важливим у ацтекському суспільстві був і культ *Тонатіу* – бога неба, Сонця і воїнів. Тонатіу зображувався у вигляді юнака з обличчям червоного кольору і полум’яним волоссям, найчастіше у сидячій позі, з сонячним диском або напівдиском за спиною. Для підтримки сил і збереження молодості цей небесний бог повинен був щодня отримувати кров жертв, інакше під час подорожі вночі по підземному світу він міг померти. Тому кожен день його шлях до зеніту супроводжувався душами полеглих у боях (принесених у жертву) воїнів. Уявлялося, що тих, хто помирає на такій службі, попереду чекало вічне життя.

Згідно з ацтекськими міфами, Всесвіт пройшов ряд етапів (або ер) розвитку, що знаменували владу чотирьох богів Сонця. У першу еру (“Чотири ягуар”) верховним божеством в образі Сонця був творець Всесвіту Тескатліпока. На світі тоді жили велетні (інопланетні прибульці?). У другу еру (“Чотири вітер”) Сонцем став інший бог-творець Кетцалькоатль, з царювання якого пов’язані уявлення про “золотий вік”; ця цивілізація була знищена вогнем. Третім Сонцем постав Тлалок, і його ера (“Чотири дощ”) закінчилася всесвітньою пожежею. У четверту еру (“Чотири вода”) Сонцем була богиня вод *Чальчіутлікуе*. П’ята ера (“Чотири землетрус”) на чолі з богом Тонатіу повинна була закінчитися страшними катаклізмами (сукупністю таких виявилось

іспанське завоювання). При цьому ацтеки свято вірили, що кінець світу настане на схилі одного з 52-річних періодів.

Хранителями культів поставали жерці, які мали свою ієрархію і проходили спеціальну підготовку. Центрами культів були храми, які будувалися у вигляді ступінчатих пірамід (“теокалли”), які ніби врізаються в небо. Особливо пишні святилища були у Теночтітлані. Вражений їх розкішшю, Е. Кортес повідомляв у своєму донесенні: “У цьому величезному місті багато чудово побудованих язичницьких храмів. У храмах, як правило, живуть жерці, а в дуже гарних святилищах встановлені зображення божеств... Для опису пишноти і деталей головного святилища міста людська мова слабка... Усередині вздовж стіни тягнуться кімнати, зали, коридори, зручно обставлені приміщення, де живуть жерці. У будівлі 40 добре побудованих веж, на найвищу ведуть сходи з 50 сходинок. Храм багато прикрашений; робота мулярів і теслярів настільки чудова, що краще за неї немає у цілому світі. Стіни розписані зображеннями чудовиськ та ідолів. У трьох найбільших залах храму встановлені майстерно виліплені скульптури, що вражають своїми розмірами. Найстрашніший, найбільш шанований ідол покритий кров’ю жертв” [56, с. 77–78].

Одним із найдавніших міст на Землі, а до XV ст. – найбільшим населеним



Теотіуакан. Мексика

пунктом у Західній півкулі був Теотіуакан (за 50 км на північний схід від Мехіко), який виник приблизно за тисячу років до появи в цій місцевості ацтеків. Серед народів, які доклали рук до створення величезного міста, називають племена тольтеків, майя, сапотеків і містеков, причому багато дослідників говорять, що будівельники Теотіуакана, як і творці пірамід Гізи, володіли глибокими математичними і астрономічними знаннями. У

будівництві вони широко використовували слюду, яка стійка до впливу сонячного світла, вологи і високих температур і яку, як показав мінералогічний аналіз, добували за 4,8 тис. км від майбутнього міста, в Бразилії. Невідомо, хто і як її доставляв у Мексику.

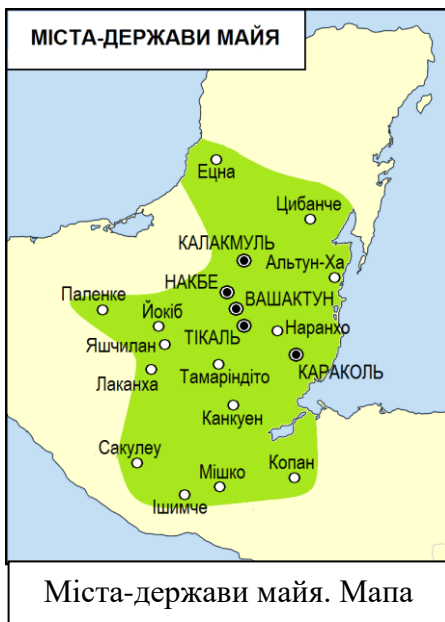
Вже у залишеному людьми місті Теотіуакан, де виділялися 65-метрова піраміда Сонця й 45-метрова піраміда Місяця, поклонялися богу води, дощу й грому *Тлалоку*. Культ Тлалока отримав поширення з II ст. до н. е., потіснивши давній культ Кетцалькоатля. Він зображувався антропоморфним, часто з очима сови або колами (у вигляді стилізованих змії) навколо ока (іноді такі кола зображувалися на його лобі), разом з іклами ягуара, а також зі зміїними завитками перед носом. На храмах-пірамідах Теотіуакана здійснювалися

жертвоприношення Тлалоку, коли кам'яним (обсидіановим) ножом у живої людини вирізали серце, яке ще билося, після чого його спалювали в спеціальній чаші, а позбавлене життя тіло скидали до підніжжя храму. Популярним був бог Сінтеотль, покровитель кукурудзи як основної зернової культури, та ін.

Принесення богам людської крові було досить важливим релігійним ритуалом ацтеків [77]. Ацтеки вважали, що лише постійний приплив крові підтримував богів молодими й сильними. Дуже широко практикувалися кровопускання, для чого протикали язик, мочки вух, кінцівки і навіть статеві органи. Жерці вдавалися до таких операцій кілька разів на день. Більше ж за все богам були потрібні криваві людські жертвоприношення. Як уже зазначалося, вони відбувалися на вершині пірамід біля храму того чи іншого божества. Крім згаданих, були відомі різні способи умертвіння жертви. Іноді в ритуалі брало участь до шести жерців. П'ятеро утримували жертву спиною на ритуальному камені – четверо тримали за руки й ноги, один – за голову. Шостий розкривав ножом груди, виривав серце, показував його Сонцю і поміщав у посудину, що стояла перед зображенням божества. Обезголовлене тіло скидалося вниз. Його підбирав чоловік, що подарував жертву або полонив її. Він відносив тіло додому, де відділяв кінцівки і готував з них ритуальну трапезу, яку ділив із родичами й друзями. Вважалося, що поїдання жертви, яка, за уявлення ацтеків, уособлювала бога, прилучало людину до самого бога. Упродовж року число людей, принесених у жертву, могло досягати до 3 000 осіб.

Страшні звіроподібні боги ацтеків, що мали “космічну” біографію й “космічну” батьківщину, покликані були навіювати жах людині перед ними, тож чи не для їх (прибульців?) умилостивлення були встановлені криваві жертвоприношення? Цікаво те, що вони постають як близькі істоти, що могло означати спільний візит інопланетян, а потім конфлікти між ними, які зрештою нав'яли мешканцям Мезоамерики жах перед гостями “згори”.

* * *



Що стосується наступної цивілізації *майя*, то її детально описав єпископ Дієго де Ланда Кальдерон (1524–1579), хоча він сам брав участь у знищенні літератури майя [33, с. 153; 49]. Джерелами для вивчення духовної культури майя є також хроніки, написані в XVI–XVII ст. на мові майя латинськими літерами і названими на честь групи жерців, які славилися своїми пророцтвами, – книгами “Чілам Балам”? “Пополь-Вух” та “Аннали какчікелів” (“Меморіал із Теклана

Атітлана”). Про релігію і культуру майя, а також їхню державу на півострові Юкатан відомо менше, оскільки її занепад розпочався ще до приходу європейців, а вторгнення іспанців лише завершило цей процес.

Цивілізація майя існувала більше тисячі років. Народи майя-кіче розселилися в Мексиці, переважно на півострові Юкатан, і в прилеглих районах сусідніх країн. Власне майя жили на півночі Юкатану; найбільш північні – уастеки (хуастеки) – в Мексиці, на півночі штату Веракрус; решта, південні кіче, – на території Гватемали, на кордоні Гватемали і Мексики. Цивілізація майя було союзом низки міст, розташованих на території Центральної Америки.

Культура майя є нащадком найдавніших цивілізацій ольмеків та невідомого народу Теотіуакана, однак найближчим їй попередником була культура Ісапі. Історію майя поділяють на докласичний (1000 р. до н. е. – 317 р. н. е.), класичний (317–987) і посткласичний (987–1520) періоди. Ранньокласична доба (до 600) представлена містами на території Гондурасу, Сальвадору, Гватемали, Белізу й мексиканських штатів Чіапас і Табаско. Це: Копан (200 тис. жителів), Тікаль (100–120 тис. жит.), священне місто “Паленке” (100 тис. жителів), П’єдрас-Неграс, Караколь, Накбе, Яшчілан, Калакмуль, Помона, Бонампак, Тоніна, Ламанай, Кірігуа, Вашактун, Хоя-де-Серен та ін. У пізньокласичний період територія майя звузилася до Юкатану. Весь цей період (I–X ст.) існувало Канульське (“Зміїне царство”, “Держава зміїної голови”) й інші царства, що охоплювали основну територію розселення майя. Чисельність давніх майя могла доходити 20 млн осіб.

В останній період розвитку цивілізації майя, який бере свій початок із X ст., тобто через 200 років після падіння Теотіуакана, і закінчується 1520-ми рр., тобто іспанським вторгненням у Гватемалу, на півночі Юкатану існували міста Майяпан, Чічен-Іца, Ушмаль, Цібальчальтун, Кобá, Тулум, Ецна́ та ін.

Із книг “Чілам Балам” дізнаємося, що в північному Юкатані трьома основними політичними центрами були міста-держави Майяпан, Чічен-Іца і Ушмаль. Владиками Майяпана були жерці на чолі з королем, які вважали себе нащадками білого бога Кукулькана (ацтек. – Кетцалькоатль), і тому носили штучні бороди. Зате в Чічен-Іцу і Ушмалі правили воїни, вожді аристократичних воєнних каст. У цей час майя, на відміну від ацтеків, приносили в жертву своїм багаточисленним божкам, як правило, квіти й фрукти. Лише, коли наступала засуха і потрібно було умилостивити розгніваного бога дощу Чак-Мооля, який за переказами жив на дні озера, жерці посилали йому наречену, найбільш вродливу дівчину. Разом із нею люди приносили богам дуже багате придане: кидали в воду дорогоцінності й різне господарське начиння...

Перекази про створення світу у племені майя-кіче (Гватемала) зосереджені в епосі Пополь-Вух (“книга народу”) – зібранні місцевих передань, у якому містяться космогонічні міфи, повість про створення людини богами тощо: “Говорять про тих, що були створені, хоча не мали ні батька, ні матері. Їх називали людьми. Вони не вийшли з утроби жінки. Вони були зроблені руками творців світу, які відправили їх на землю. Алом і Каолом теж з’явилися на світ дивом, за допомогою магії”. У книзі містяться міфи про створення світу і людей, міфологічні історії про двох близнюків-героїв Хунахпу і Шбаланке, їх боротьбу з підземними владиками тощо. Друга частина книги містить інформацію з

історії держави Кіче та обґрунтування божественного походження королівської сім'ї [132].

До речі, свого часу і в шумерському місті Ніппурі була знайдена табличка, в якій оповідалося про походження людини: “Лаар і Асман створили в майстернях богів за своїм образом і подобою Дуку...”.

Існує певна подібність між Біблією, шумерським клинописом і оповідями майя. І це тоді, коли між територією розселення майя та Близьким Сходом відстань близько 13 тис. км! Щоб подолати всілякий сумнів, наведемо для порівняння цитати з Біблії і “Пополь-Вуха”.

Біблія: “І була вся земля – одна мова та слова одні” (Бут. 11, 1).

“Пополь-Вух”: “Там вони побачили схід Сонця. У них була одна мова...” [132].

Біблія: “І простяг Мойсей руку свою на море, – і Господь гнав море сильним східним вітром цілу ніч, і зробив море суходолом, – і розступилась вода” (Вих. 14, 21).

“Пополь-Вух”: “Вони ледве помітили, що море залишилося позаду. Вони перейшли через нього так, ніби його й не було; вони йшли по камінню. З піщаного дна спливали круглі камені, і вони йшли по цих каменях. Назвали місце “рухомі піски”: ім’я дали ті, хто таким чином переправився через море, що розступилося. Так вони вийшли на інший берег” [132].

Біблія: “І Бог промовляв: “Оце знак заповіту, що даю Я його поміж Мною та вами, і поміж кожною живою душею, що з вами, на вічні покоління” (Бут. 9, 12).

“Пополь-Вух”: “Це буде вам гарною допомогою, коли ви захочете покликати мене. Це знак заповіту. Тепер я повинен вас покинути, з важким серцем...” [132].

Біблія: “Так я бачу чотирьох мужів непов’язаних, що ходять посеред вогню, і шкоди їм нема, а вигляд того четвертого подібний до Божого сина”. ...Побачили тих мужів, що вогонь не мав сили над їхнім тілом, і не опалилося волосся їхньої голови, і їхні плащі не змінилися, і запах вогню не ввійшов у них” (Дан. 3, 25, 27).

“Пополь-Вух”: “І тоді увійшли вони у вогонь, у вогняний будинок. Там було червоне пекло, але вони не відчували страждань. Вони показалися з гладкою шкірою і спокійними обличчями, в сутінках. Всі хотіли, щоб вони померли в тому вогні, де вони були. Але не сталося цього. Ксібалба дивувався з них” [132].

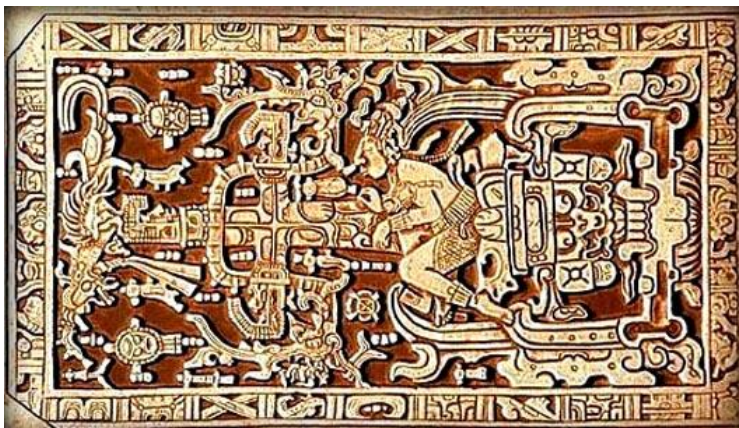
Отже, у міфологічних системах Старого й Нового світу згадуються боги, які створили людину за своїм образом і подобою! Чому в таких віддалених цивілізаціях виявляються сліди єдиної міфологічної основи? Чи не тому, що вони мали спільне джерело? І чи не є це джерело неземного походження, якщо згадати “космічну” природу богів?

Книга “Чілам-Балам” оповідає про різні періоди розвитку світу і про великі природні катаклізми, в тому числі про всесвітній потоп.

У майя знання і релігія були невіддільні одне від іншої і формували єдиний світогляд, який знаходив відображення в їх мистецтві. Уявлення про різноманітність навколишнього світу персоніфікувалися в образах численних божеств, яких можна об'єднати в кілька основних груп, відповідних різним сферам досвіду людей. У пантеоні майя виділяється понад 20 найвідоміших богів (усіх згадується понад 100). Провідна їх група – це боги небесних світил. Як і більшість стародавніх суспільств, майя, вважали, що Космос має три головні рівні: підземне царство, землю і небо. Нічне небо вважалось вікном, через яке можна було побачити всі надприродні явища.

Спочатку верховним богом майя був *Іцамна* – творець світу і засновник жрецтва, фундатор писемності, владика неба, який зображувався небесним драконом із рисами птаха і ягуара. Його жінка – небесна богиня веселки і місячного світла (Місяця) *Іш-Чель*. Вона належала до добрих божеств, жінки просили її про благополучне народження дітей. На о. Косумель і в Ісаламі були святилища Іш-Чель, де люди зцілювалися від хвороб. У жертву їй приносили вродливих дівчат [91, с. 596]. Чотири боги-брати *Бакаби* підтримували небо, щоб воно не впало. Вони уособлювали чотири сторони світу й вітри. У пантеоні майя знаходимо також *Шаман Ек* – богиню Полярної зірки, яка під час довгих небесних мандрівок охороняла купців. Вшановувалася невідома *богиня Місяця*.

Крім цих “космічних” істот особливо вшановувався покровитель країни майя, ольмекський Кетцалькоатль, але вже під іменем *Кукулькан* (“пернатий змії”), який згодом очолив пантеон. Він був богом чотирьох Святих Дарів – вогню, землі, повітря і води; і кожний елемент був пов’язаний із божественною твариною чи рослиною: вогонь – Ящірка, земля – Кукурудза, повітря – Орел, вода – Риба. Кукулькан був також богом планети Венери, тобто мав “космічний” характер (як прибулець?). Водночас він мав прототипа – історичну (зафіксовану в історії) особу, засновника царських династій (зокрема, династії



Носолобий космонавт майя
(I тис. н. е.) Паленке (Мексика)

Кокомів у Майяпані) і великих міст. Як вождь тольтеків, Кукулькан привів їх у кінці X ст. з долини Мехіко на Юкатан, де він захопив частину земель майя. У результаті навали загинуло місто Паленке (Мексика), політичний і культурний центр індіанського народу майя III–VIII ст. н. е. Згодом серед руїн була виявлена кам’яна різня плита, на якій стародавній художник вигравіював “жер-

ця”, що, як здається на перший погляд, сидить у космічному кораблі. Хто був цей “жрець”? І звідки він “прилетів”?

Зображення на саркофагах великих правителів і жерців зустрічаються справді не лише в Єгипті, але і в Південній Америці. Багато з них неможливо пояснити однозначно. Так, багато вчених стверджують, що на 20-тонній кришці саркофага, яка знаходиться в Храмі написів у місті Паленке, зображений **космонавт** у літаючому апараті. Схоже, майя між усім іншим, дісталися й знання про космічні подорожі.

Е. фон Денікен і російський вчений В. Зайцев вважають, що на малюнку безсумнівно зображений космонавт, який пілотує реактивний апарат для індивідуальних польотів. Апарат показаний у розрізі, а в його нижній частині виразно видно струмінь реактивних газів. А ось американський авіаконструктор Дж. Сендерсон за допомогою комп'ютера навіть перетворив плоске зображення з плити в об'ємне і в результаті отримав кабінку космічного корабля з пультом управління і руховою установкою.

Перед обличчям космонавта, який пристебнутий до крісла пілота, розташована дихальна апаратура, панель управління силовим агрегатом із пристроями зв'язку, важільні елементи для ручного режиму управління кораблем, а також прилади для зовнішнього спостереження. Розглядаючи висловлену гіпотезу про те, що на малюнку подано зображення космічного апарату, знову задамося питанням: як майя познайомилися з цим апаратом? Чи не через посередництво гостей із Космосу.

Серед руїн давнього міста майя Чічен-Іца в джунглях півострова Юкатан у Мексиці збереглася також храмова споруда – піраміда Кукулькана, на якій здійснювалися присвячені богам (**прибульцеві?**) дійства. Майя уявляли Кукулькана у вигляді пернатого змія з людською головою. У рукописах і скульптурі майя Кукулькан представлений принаймні шістьма символічними



Піраміди майя

образами. Він зображувався у вигляді орла, ягуара, крові, раковини равлика, і, нарешті, як флейта, зроблена з кісток. Велику роль у створенні світу відігравав бог вітру **Хурукан**.

Взагалі зображення божеств майя, як правило, включали в себе різноманітну символіку, яка свідчила про складність мислення замовників і виконавців скульптур, рельєфів або малюнків. Так, у бога Сонця Кініч-Ахау були великі криві ікла, його рот був обведений кільцеподібною

смугою. Богинею жертвоприношень і ритуальних самогубств вважалася Іш-Таб.

Згідно міфів майя, на початку “п'ятого світу” боги з маїсу створили людське тіло. Тривалий час вважалася, що майя були винахідниками писемності

(писемність майя належала до ієрогліфічного типу) та календарної системи. Однак після того, як подібні, але більш давні знаки були знайдені в місцях, віддалених від регіону майя, стало очевидним, що майя успадкували деякі елементи більш ранніх культур.

Найбільш відомі своєю архітектурою міста майяської цивілізації: Чічен-Іца, Тікаль, Ушмаль, Паленке та інші, в яких зводилися численні храми, піраміди та інші споруди. Святилища мали форму ступінчатих (до 91 сходинки) пірамід (висотою до 79 м). Богам приносили жертви, нерідко й людські, але у мешканців Юкатану вони не відігравали такої ролі, як у кривавих ритуалах ацтеків. Жерці майя проводили регулярні астрономічні спостереження за Сонцем, Місяцем і планетами. Лише в період розквіту Петена відомо 18 обсерваторій. Взагалі, “в усій Мезоамериці не було народу, який досяг би більш значних успіхів у науках, ніж це вдалося майя – народу незвичайних творчих здібностей” [33, с. 147].

Їх календар був схожий на ацтекський і містив кілька циклів. Один із них виступав як поєднання чисел від 1 до 13 (“тиждень”) і 20 “місяців”, що мали власні назви. У вжитку був сонячний календар із роком у 365 днів. Він складався з 18 місяців по 20 днів і п’яти “зайвих” або “нещасливих” днів (знову єгипетський чи інопланетний варіант!). Крім того, майя користувалися так званим довгим рахунком, який, крім 20-денного місяця і 18-місячного року, враховував 20-річний період (катун); період у 20 катунів (бактун), і так далі. Там були й інші способи датування. Усі ці способи змінювалися в часі, що значно ускладнювало співвіднесення дат, записаних майя, з європейською хронологією. Зрештою календар уточнили до 365,2420 днів, зробивши його точнішим за сучасний григоріанський календар. Існував також релігійний календар, що складався з 260 днів.

Одна з найбільш правдоподібних версій полягає в тому, що календар майя отримали у спадок від іншої, більш розвиненої і більш давньої цивілізації ольмеків. Цілком можливо, що він був створений бл. 1300 р. до н. е., коли культура ольмеків досягла стадії свого найвищого розквіту. Інша версія, підтвердження якої можна знайти в давніх документах, зводиться до того, що до народу майя прийшов мудрий правитель із білою блискучою шкірою (в Мезоамериці таких людей не було!) і високого зросту, який винайшов писемність та подарував людям цей календар. Чи не був це все той самий Кукулькан, який прибув із далеких світів?

Майя були досвідченими астрономами. Вони займалися не лише рахунком днів, але й створенням концепції часу. Розташування храмів і інших будівель мало для майя дуже велике значення. Як й інші народи Центральної Америки, майя надавали особливу увагу спостереженню руху небесних тіл. Нерідко досить важливі частини храмів майя були орієнтовані таким чином, що їх положення позначало схід, кульмінацію і захід тих чи інших зірок. Особливо цікавили майя сузір’я Плеяди, а також траєкторія таких планет, як Меркурій, Венера, Марс і Юпітер. Вони дуже уважно спостерігали за рухом Сонця і Місяця, вміли передбачати їх затемнення.

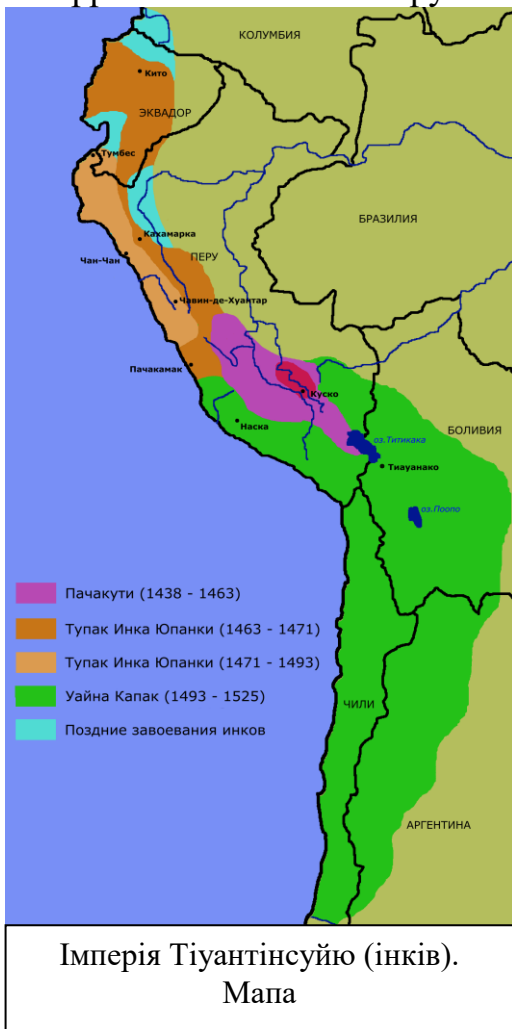
Вже з X ст. започаткував себе культурний занепад майя, який в окремих регіонах затягнувся досить надовго. Існує немало теорій, які намагаються пояснити це явище – землетруси, кліматичні катаклізми, епідемії малярії і жовтої лихоманки, іноземне (тольтекське) завоювання, інтелектуальне й естетичне виснаження, занепад агросистеми, воєнне ослаблення, адміністративна дезорганізація, повстання чи все це разом. Цілком імовірно, це могло бути пов'язане з припиненням з якихось причин палеоконтакту, що підживлював духовність майя...

* * *

Тепер перейдемо до південноамериканської держави *інків* (кечуа), джерелами з історії якої, як і джерелами з історії ацтеків, є пам'ятки європейського походження. Сюди необхідно віднести “Хроніку Перу” (1553) конкістадора і священника Педро С'єса де *Леона* (1518/1520 – 1554). Діяння Пісарро описав також перуанський історик Інка Гарсіласо де ла Вєга (1539–1616) [66]. Своєї писемності інки не мали,

хоча для передачі інформації вони використовували кіпу – складну систему заплетених у вузлики кольорових шнурків.

Знання дослідників про історію кечуа значно поглибилися після їх ознайомлення з десятками культур, цивілізацій і держав, які існували в районі Анд, до появи тут на історичній арені інків. Найдавніші держави в Перу склалися на березі гірського озера Тітікака. Найвідомішими серед цих культур були: Караль-Супе (чи Норте-Чіко, ХХХ–ХVІІІ ст. до н. е.) на центральному узбережжі Перу; Котош (2300–1200 рр. до н. е.) у Центральному Перу; знаменита Тіауанако (1600 р. до н. е. – 1180 р. н. е.) поблизу східного узбережжя оз. Тітікака; Кумбе-Майо (бл. 1500 р. до н. е.) біля міста Кахамарка; Купісніке (1500–1000 рр. до н. е.) на океанічному узбережжі Перу; Чавін (900–200 рр. до н. е.) на північних нагір'ях Анд; Паракас (750–100 рр. до н. е.) південніше Ліми; Вікус (V до н. е. – VI н. е.) у Північному Перу; Наска (II ст. до н. е. – 450 р. н. е.) у Південному Перу; Салінар (400 р. до н. е. –



600 р. н. е.) на північній прибережній території; Рекуай (200 р. до н. е. – 600 р. н. е.) у Середньому Перу; Віру́ (II ст. до н. е. – III ст. н. е.) і Мочіка (чи Моче, I–VІІІ ст.) на північному узбережжі Перу; Ліма (100 р. до н. е. – 650 р. н. е.) в районі столиці Перу; Пукіна (125–1180) у Центральних Андах; Кахамарка (III–XV ст.) навколо однойменного міста; Уарі (500 р. до н. е. – 900 р. н. е.) у Центральних

Андах; Сікан (750–1350) на північно-західному узбережжі Перу; Ламбаєке (800–1100) як центральна підгрупа культури Сікан; Уанка (IX – XII ст.) у Центральному Перу; Чірібайя (900–1350) на півдні Перу; Чачапойя (900–1470) у Північному Перу; Чанкай (1200–1470) на центральному узбережжі Перу; Молю (1200–1500) у Болівії; Чімор (1250–1470) як держава народу чіму на північно-західному узбережжі Перу; численні королівства Аймара (Канчі, Канна, Коля, Лупака, Пакахе та ін., XIV – поч. XV ст.) навколо озер Тітікака й Поопо; Чінча (до XV ст.) і конфедерація Покра (XIV–XV ст.) у Південному Перу та ін.

Близько 1200 р. панування в регіоні перейшло до племені інків, які належали до народу кечуа. Вони завоювали більшість із вищезгаданих протодержавних утворень (зокрема, Мочіку, Кіту, Чімор, Наска, Тіауанако, Пачакуті, Пукіну, Чачапойю, Уарі, Чанку, Чінча, Коля, Покру) і створили велетенську імперію Тауантінсуйю (1438–1535) зі столицею в Куско. Імперія простягалась довгою смугою у Південній Америці з півночі на південь і включала частини територій сучасних Колумбії, Еквадору, Перу, Болівії, Чилі, Аргентини. Її населення у 1527 р. налічувало до 20 млн осіб.

Засновником цивілізації й одним із головних божеств у міфології інків був “білий” місцевий бог *Ану-Кон-Тімі Віракоча*, якому приносили в жертву людей і який ототожнювався з богом-творцем, сином Сонця *Пача Камаком*. Разом зі своєю жінкою Пачамамою (Мама-Коча, “Мати-море”) він був покровителем дощу, моря і грози. В одній із легенд говориться, що вони народили сина *Інті* (“Сонце”), вісником якого був літаючий птах, і дочку *Мама Кілья* (“Місяць”). У цій небесній парі поєдналися солярний і лунарний цикли.

В озері Тітікака Віракоча створив (чи вивів звідти попередньо заховані там?) небесні об’єкти (Сонце, Місяць і зірки). Потім Віракоча “викликав” (?) людей зі скель, печер, рік, озер, струмків, тобто з кожної уаки (храму) [8]. Це можна витлумачити таким чином, що прибульці облаштували на Землі підземні бази, де перебували певний час разом зі своєю космічною технікою. Заселивши землю, Віракоча подався разом з білими супутниками на захід, в океан (звідти ж згодом з’явилися конкістадори!) [91, с. 237]. Його відплиття відноситься до кінця панування цивілізації Тіауанако. Цікаво те, що Інка Віракоча – реальний правитель (1410–1438), який мав при народженні ім’я Хатун Тупак, а пізніше був названий на честь бога Віракоча. Інки могли подумати, що іспанці – це супутники бога чи правителя, які тепер повернулися назад. Ще за одним міфом, індіанці походили від надісланих богом Сонця золотих, срібних і мідних яєць (прилетіли на космічному кораблі?) [92, с. 105].

Нащадком бога Сонця (напівбогом) і водночас святим та жерцем вважався імператор інків. Сама імперія Тауантінсуйю асоціювалася з імперією Сонця. За легендою, засновником держави інків Тауантінсуйю був *Манко Капак*, легендарний правитель (бл. 1200), що походив, як вважається, від бога Сонця Інті і богині Місяця *Мама Кілья*. Існує багато версій приходу до влади Манко Капака. За однією з них, він був відправлений на землю разом з іншими братами і сестрами для того, щоб заснувати храм на честь батька бога Сонця Інті. На землі вони влаштувалися в печері, і під час пересування до місця заснування

храму Корікама (пантеону інків) у Куско один із братів Манко Капака перетворився на крижину.

Вважається, що Манко Капак та його жінка *Оелло Уака* першими принесли людям культуру. Інська легенда так оповідає про це: “У давні часи жалюгідна доля чекала людей на землі: вони боялися стихії, знаходили задоволення в війнах і влаштовували бенкети, ласуючись м’ясом убитих полонених. Одного разу Сонце, мати роду людського, зглянулося над ними. Воно послало до них своїх дітей Манко Капака і Оелло Уаку, брата і сестру, чоловіка й жінку, щоб вони зібрали людей і навчили їх спільного життя... Вони принесли з собою золоту папку з гострим кінцем і там, де вістря палиці легко входило в землю, намічали місця поселень, бо земля тут була родюча. У долині Куско золота палиця так глибоко увійшла в землю, що затонула в ній навіки. Діти Сонця (інопланетяни? – *I. M.*) оселилися тут і з любов’ю управляли людьми. Манко Капак навчив людей хліборобству, а Оелло Уака навчила жінок прясти і ткати. Люди звідусіль стікалися до них і заснували місто Куско” [56, с. 90].

Столиця імперії інків Куско була складена з неймовірно великих і важких блоків, вага деяких з них досягає 360 тонн. Вчені б’ються над загадкою, як інкам вдавалося доставляти ці блоки на будівництво – адже найближчим родовищем таких порід знаходиться приблизно за 35 км звідси.

Зрештою державний офіційний культ інків поставав як спроба упорядкувати й об’єднати культури різних божеств, надати їм організовані форми. Зберігалися в державі інків й інші вірування. Історик Гарсіласо де ла Вега наголошував, що в кожній місцевості вшановувався свій бог в образі каменю, дерева чи тварини. Поклонялися інки також духам предків – уакам.

Богослужіння було так само детально організоване, але носило менш кривавий характер порівняно з ацтекським. Проте правитель інків мав більшу владу, ніж правитель ацтеків, і сам вважався за бога (сина Сонця). Його і вшановували, як божество. Деякі з дочок царського роду вважалися дівами Сонця і жили усамітно, як у монастирі. В їх обов’язки входило підтримання порядку в святилищах, зберігання священного вогню, виготовлення парадних фіранок і килимів для жерців, храмів і двору правителя. Релігію обслуговували архітектура й скульптура.

У віруваннях інків важливу роль відігравала ідея потойбічного життя, що засвідчують поховальні обряди їх знаті. Тіла правителів і вельмож згідно давньої традиції висушували, муміфікували, надавали їм положення, подібного положенню ембріона у тілі матері, герметично загортали в декілька шарів щільної бавовняної тканини – майже так створювалися єгипетські мумії (і це ще одне питання можливих міжцивілізаційних контактів). При похованні поряд із померлим клали коштовності й предмети побуту, а деякий час у інків існував звичай убивати й ховати вдову і слуг небіжчика разом з ним. Існувала також практика людських жертвоприношень на честь сходження на престол нового правителя або перед початком війни.

Легендарні оповіді про польоти богів і героїв ніби перестають бути легендою, коли звернемося до реальних пам’яток Південної Америки. До

сьогодні уяву спостерігача вражають потужні міста, храми, некрополі, які залишили носії давніх культур, що перебували у спадкоємному зв'язку. Так, цікавими є будівлі культури Караль-Супе, серед яких виділяються якісь площадки (космодроми?), що постали через тисячоліття після появи цивілізації шумерів; вони були сучасниками пірамід Давнього Єгипту і майже на два тисячоліття передували мезоамериканській культурі ольмеків.

Носіями культури Кумбе-Майо бл. 1500 р. до н. е. був створений 8-кілометровий акведук, який сьогодні вважається найдавнішою людською спорудою на території Південної Америки і який свого часу потребував потужних зусиль для його зведення.

Культура Мочіка відома своєю кольоровою керамікою та іригаційними системами. Її носії залишили після себе Піраміду Сонця і Піраміду Місяця (обсерваторії?), найбільші споруди, зведені в стародавній Південній Америці, на яких приносили богам у жертву молодих людей. Носії культури не мали власної писемності, проте піктографічні зображення, що збереглися, дозволяють відновити картину буття цієї цивілізації.

Культура Ліма з численними храмами-уаками, пірамідою в місті Пачакамак (з III ст.), де був храм однойменного бога-творця (суперника чи іпостасі Віракоча). Взагалі в Перу виявлено 10 422 ідолів (серед них 1 365 мумій засновників родів, племен і селищ). Підраховано, що на території країни відомо понад 300 уаків [150].

Особливо хвилюючим для дослідника є місто Тіауанако, яке мало населення близько 40 000 осіб і поряд із яким розташовувався релігійний та мегалітичний комплекс Пума Пунку (XVI ст. до н. е.). Встановлено, що мешканці раптово залишили місто, хоча ніде не видно слідів вторгнення. Деякі дослідники висовують гіпотезу, що подібне могло статися лише через інопланетну цивілізацію, представники якої викрали давніх людей! Є також прибічники потішної версії, за якої жителі містечка були надто вороже налаштовані щодо всього живого і в їх розпорядженні знаходилися технології, здатні знищити життя на інших планетах. Тож інопланетяни нанесли удар першими і ліквідували потенційного ворога на Землі і при цьому знищили всі свідчення існування цивілізації. Підтвердженням цієї версії оголошується розташування пірамід у строгій математичній пропорції, їх зорієнтованість за планетами Сонячної системи, і недобудована піраміда зі східного боку, яка, можливо, й була останнім штрихом у створенні міжпланетної зброї і яка виявилась не завершеною через втручання позаземної цивілізації [45].

Знавець доінкських старожитностей професор Артур Познанський із Болівії і німецький космолог Едмунд Кісс заявили, що величні споруди з каменю Тіауанако в Болівії (куди входять мегалітичні руїни Каласайя і Пума Пунку), які вони вивчали впродовж сорока років, були побудовані понад 100 тисяч років тому (!), коли, на думку більшості вчених, на Землі був палеоліт або давньокам'яний вік (і, за провідною версією, Америка була ще незаселеною!). Вони, а потім Г. Белламі, показали, що кам'яний календар на воротах храму

Сонця Каласасайя відповідає часу, коли рік становив 290 днів, а тривалість місяця і дня дорівнювали відповідно 24 дні і 30 годин.

Розрахунки й висновки А. Познанського і Е. Кісса перевіряли професор Арнольд Кольшуттер (Боннський університет), доктор Рольф Мюллер (Потсдамська астрономічна обсерваторія) і ряд інших вчених. Усі вони підтвердили, що Каласасайя будувалася на підставі точних спостережень за зоряним небом і має вік близько 17 000 років. Таємницею є й те, яким чином із каменів-мегалітів, вагою в 100–200 тонн, зводилася гірська фортеця Саксауман (Перу) або фортеця Ольянтайтамбо, збудована з каменів вагою у 500 тонн!

Але це ще не все. Згідно з переказами індіанців, які живуть біля руїн Тіауанако, велике місто було побудоване в Західній Болівії до жахливої катастрофи, названої Чамак-Пачай або Епоха Темряви. Там, де зараз простягається Середандське плато, раніше хлюпалося багате рибою море, а клімат був тропічним. Можливо, ця обставина, а також зображені на календарі Каласасайя організми, які не зустрічалися тут в історичну епоху – летюча риба і вимерлий у пліоцені таксон – і дозволили Г. Беламі висунути гіпотезу, що Тіауанако було побудоване біля 100 тисяч років тому. Проникаючи пізніше (близько 15–12 тисяч років тому) до Америки, ймовірно, по льоду або по вузькому перешийку, що існував тоді, перші мешканці американського континенту знайшли там не лише мамонта, а й більш давнього слона – мастодонта, а також гігантського лінивця.

Подібна доля спіткала знамените інкське місто Мачу-Пікчу (1440–1532) у провінції Куско, яке часто називають “місто в небесах” чи “місто серед хмар” (на висоті 2 км), а іноді – “втрачене місто інків”. Деякі археологи вважають, що це місто було створене як священний гірський притулок великим правителем інків Пачакутеком за сторіччя до завоювання його імперії, тобто приблизно в 1440 р., і функціонувало до 1532 р., коли іспанці вторглися на територію імперії інків. У 1532 р. усі його жителі таємниче зникли. Якщо до цього причетні інопланетяни, це означає, що вони не раз і не два воювали між собою вже на нашій землі, при недавній цивілізації.

Існує легенда, яка приписує зведення величних фортець, доріг, мостів на території держави інків якійсь цивілізації гігантів (прибульців з інших світів?), що населяли цю землю до появи сучасного людства. І в неї хочеться вірити, оскільки найточніша підгонка кам'яних блоків здійснена без застосування цементуючих розчинів, а їх поліровка вражає нас і сьогодні.

Не менш загадковими для науковців є деякі геогліфи (нанесені на землю геометричні або фігурні візерунки, як правило, довжиною багато метрів). Серед них виділяються геогліфи пустинного плато Наска. Справді, культура Наска зі столицею в Кауачі відома своєю керамікою й системою підземних водопроводів, а також так званими “лініями Наска” на плато Пампа-де-Наска в Південному Перу, батьківщині давніх цивілізацій, яке простягнулося більше ніж на 50 км із півночі на південь і на 5–7 км з заходу на схід. Там з висоти польоту можна простежити велетенські малюнки (розміром 50–200 м) численних тварин (птаха, ящір, касатка, ігуана, акула, касатка, собака, мавпа, колібрі, павук) чи

рослин (квітки тощо). Відомо близько 30 малюнків, 13 тисяч ліній і смуг та майже 700 геометричних фігур (насамперед трикутники, трапеції, сотні спіралей). Найменше зображення – 46-метровий павук, найбільше – 285-метровий пелікан...

Істинну форму зображень справді можна спостерігати лише з висоти пташиного польоту. Лінії, які простягнулися на цілі кілометри (до 8 км), нагадують залишки давніх злітних смуг. Здається, вони призначалися або для орієнтації космічних модулів (чи учасників польотів на кулі?) або були площадками для посадки космонавтів чи інопланетян. До того ж їх можна пояснити або як такі, що створені для залучення представників позаземних цивілізацій, або такі, що створені з використанням позаземних технологій.

Лінії Наски ставлять перед істориками чимало питань – хто їх створив, коли, навіщо і яким чином. Більшість дослідників приписують їх створення цивілізації Наска, представники якої населяла плато на рубежі нашої ери [36]. Проте, якщо з землі геогліфи розгледіти неможливо, можна припускати, що за допомогою таких візерунків давні мешканці долини спілкувалися з божеством (прибульцями?). Крім ритуального не виключено і астрономічне значення цих ліній. Щодо часу створення ліній вчені сходяться на тому, що вони створювалися впродовж тривалої доби, у V–VI ст., або або навіть до X–XII ст., коли в долині з'явилися інки.

У літературі вже більше 50 років поширюються популярні твердження про те, що смуги в пустелі Наска свого часу були призначені для посадки інопланетних космічних кораблів (адже до початку XX століття людство було не здатне до таких польотів!). При цьому залишається нез'ясованим, навіщо інопланетянам, здатним долати світлові роки міжзоряних просторів, взагалі потрібні злітно-посадкові смуги і прості візуальні орієнтири [36].

Загадковим є також малюнок на скелі (“Андський канделябр”), недалеко від міста Піско (Південне Перу) – “Лос Трес Крусес” (“Три Хрести”), як його називали місцеві жителі. Індіанське поселення Піско утворено близько 1000 р. до н. е., спочатку воно належало культурі Паракас, потім культурі Наска. Поруч із містом знаходиться геогліф, схожий із накресленим на плато Наска. Склея складається з червоного порфіру, колір ліній червоний. Розмір малюнка: довжина – 128 м, ширина – 74 м, а товщина ліній – від 1,5 до 4 м. Малюнок схожий на зображення підсвічника з трьома свічками і на український тризуб одночасно. Його походження і достовірність залишається не ясними [3].

Якщо на плато Наска відомий лише один малюнок, що зображує людиноподібну істоту, так званого “астронавта”, висотою 30 метрів, то на плато Пальпа, за 30 км від Наска, знаходиться до 10 зображень людських істот. Тут бачимо велику кількість як геометричних, так і антропоморфних геогліфів, більшість яких знаходиться на плоских вершинах ніби штучно зрізаних пагорбів (при цьому навколишні пагорби зовсім не займані), що належать археологічній культурі, розквіт якої припав на період між 300 р. до н. е. і 800 р. н. е. – на еру доколумбової Америки, чи навіть на еру інків.

Рельєф Пальпа справді значно відрізняється від рельєфу плато Наска. У Пальпа більшість ліній і смуг розташовані на вершинах невисоких пагорбів. Саме плато Пальпа, хоча воно за площею в два рази поступається Наска, за кількістю малюнків і їх різноманітністю набагато більше. Існує кілька гіпотез їх походження і призначення (від астрономічного календаря, яким інки користувалися, до посадкових смуг інопланетян) [119].

Дивним є і великий антропоморфний геогліф із пустелі Атакама (Чилі). Він є найбільшим у світі доісторичним антропоморфним малюнком, довжиною 86 метрів. Вік малюнка оцінюється в 9 000 років. Зображення гіганта розташовується за 1 370 км від геогліфів пустелі Наски, на самотній горі С'єрро Уніка, в пустелі Атакама, неподалік від міста Уара. Зображення називають "Тарапака". Воно важко піддається ідентифікації. Повністю побачити цей геогліф можна лише з літака. Невідомі й творці цього зображення. Крім Тарапаки, в Атакамі зустрічаються й інші геогліфи. Трохи вище Тарапаки розташовуються круги і різні лінії. Їх оточують зображення сов, лам, птахів, людей, абстракцій і т. д. [39]. Ким і задля чого вони виконані? Чи ж не причетні до цього якоюсь мірою інопланетяни?

Відомо, що інки активно цікавилися астрономією. Головними об'єктами їх спостереження в астрономії (що знайшло відображення в міфології інків) були темні ділянки Чумацького шляху – своєрідні "сузір'я" в термінології андських культур: Лама, Дитинча лами, Пастух, Кондор, Куріпка, Жаба, Змія, Лисиця; а також сузір'я: Південний хрест, Плеяди, Ліра і багато інших. Календар у інків теж був двох видів: світський (360 днів) і ритуальний (328 днів).

* * *



Держава чібча-муїска.
Мапа

Від останньої розвинутої американської культури *чібча-муїсків* не збереглося жодного пам'ятника писемності, але до нас дійшли відомості, зафіксовані європейськими хроніками. Серед них – опис "подвигів" завойовника чібча Гонсало Хіменеса де Кесади, здійснений ним самим – "Короткий виклад завоювання Нового Королівства Гранادا" (1539, 1548–1549) [160], та "Доповідь про завоювання Нового Королівства Гранادا і заснування міста Богота" (1539) чиновників Хуана де Сан Мартіна і Антоніо де Лебріха.

Як стверджують дослідники, чібча були однією з високорозвинутих цивілізацій Південної Америки, яка склалася на високігорному плато Східних Кордільєр, на території сучасної Центральної Колумбії з центром у районі Боготи. Самі чібча називали себе муїсками ("людьми"). Прийшли вони сюди ще в II–V ст. н. е. і поширили свій вплив на Панаму, частину Еквадору і Венесуели. Серед великих цивілізацій американського континенту чібча по праву стоять в одному ряду з майя,

ацтеками й інками. У XII–XVI ст. існувала низка держав чібча (Тундама, Унса, Тунха, Рамірікі, Баката, Согамосо, Гуатавіта, Убаке та ін.). А на момент приходу іспанців племена чібча були об'єднані у дві великі конфедерації, що називалися за їх столицями: Факата (тепер Богота) і Согамосо, хоча вони були на стадії формування. У цей час їх населення досягало бл. 1 млн осіб.

Міфологія чібча-муїсків не встигла скластися в єдину струнку систему, проте на час вторгнення іспанців уже формувалася загальний для всіх чібча-муїсків пантеон із певними для кожного персонажу міфологемами і сюжетами, зі спланованою ієрархією божеств і героїв, що відповідало процесу класоутворення, який розпочався у чібча-муїсків.

Пантеон богів у чібча-муїсків не настільки великий, як у ацтеків чи майя. Так, вони поклонялися “космічним” богам (прибульцям?), передусім верховному богові *Чімінігагуа*, який одного разу запустив величезну кількість птахів із великими крилами, котрі, облетівши весь темний світ, повсюди випускали з дзьобів промені світла (космічні кораблі?). Так, на Землі започаткувався світанок. Цей бог створив і людей. Згідно з міфами і легендами чібча-муїсків, Чімінігагуа не був ревнивим богом і дозволяв іншим богам завжди і у всьому проявляти свою волю, не звертаючи уваги на нього, загально визнаного творця.

Головними небесними (“космічними”) богами чібча-муїсків вважалися *Суне* (сонячний диск) і його жінка *Чіа* (Місяць) [92, с. 628]. Вважалося, що Сонце й Місяць дали початок усьому. Їх сприймали то як небесне подружжя (на молодика святкувалося весілля цих двох божеств), то як касіків (правителів), то як богів. Муїски були переконані (аж ніяк не через відсутність поваги до Сонця, а на основі чисто логічних міркувань), що Сонцю не потрібно будувати спеціальні храми, адже воно туди все одно не поміститься. Проте саме для цього світила, яке вважалося творцем природи, у священному місті чібча Согамосо (друга столиця розташовувалася поряд із Факатою чи Бакатою) був споруджений величезний храм. Взагалі, архітектура у чібча була розвинута слабо, і навіть той мінімум, що був зведений, знищили конкістадори.

Чібча-муїски поклонялися й іншим богам: богині землі і родючості (Праматері) *Бачуе* (“Виступаючі груди”) або Фуна-Чоге (“Добра жінка”); її божественному чоловікові, покровителю ювелірів *Чібчакуну*; богу *Ненкатакоа*, покровителю мистецтв, ремісників, живописців, музики і пісень, веселощів і вина, що приймав за жертву лише чічі (п’янкий напій); грізним і жорстоким богам війни – *Гігвае* і *Чібча-Фруіме* (останній тримав на собі небо), чия ненаситна утроба вимагала голів військовополонених; богам торгівлі, ткачів, художників по розмальовуванню плащів тощо. Дуже популярний був покровитель бігунів – легконогий бог Чакен (“Біжить”).

Породжений Чімінігагуою касік *Согамосо* послав на небо свого *племінника*, щоб він там став Сонцем і освітлював землю; бачачи, що світла не вистачає, він сам піднявся на небо і став Місяцем. За одним із міфів, людей створила саме богиня Бачуе разом із сином-чоловіком, з яким вийшла зі священного озера Ігуаке. Згодом вона туди й повернулася.

Однією з найбільш загадкових і легендарних фігур індіанської міфології був **Бочіка** – посланник бога Сонця Чімініагуа на землі чібча-муїсків. Подібно Кетцалькоатлю у тольтеків, Великому Маніту у червоношкірих північноамериканських індіанців, Віракочі в інків, Бочіка теж несподівано з'явився зі Сходу, він також зображувався старим, з довгою білою бородою і виконував ту саму місію: навчав чібча-муїсків мистецтвам, ремеслу, землеробству. У Факаті під ім'ям Бочіка як солярного бога шанувалася веселка (космічний корабель?). Міфи і легенди, що оповідають про справи і подвиги Бочіки, нагадують сказання про Кетцалькоатля ще й тим, що обидва вони постають перед людьми то богами, то жерцями, то правителями, то мудрими наставниками. Мабуть, тому у Бочіки так багато імен (Ненкетета, Нентерекета, Суе, Чіміапагуа, Садігуа, Сугунсуа, Сугумонсе).

Він прийшов до чібча-муїсків у найважчий для них момент. Легенда повідомляє, що богиня Бачуе вийшла з вод озера Ігуака разом із трирічним хлопчиком. Як тільки цей хлопчик став повнолітнім, вона вийшла за нього заміж, проте їх потомство відмовилося вірити в богів. Це розгнівало бога **Чібча-чума** як суперника Бочіка, даного небом для підтримки чібча-муїсків, і він влаштував велику повінь. Багато хто потонув, а ті, кому вдалося врятуватися на вершинах найвищих гір, молили богів про пощаду і прощення. Тоді-то на землі чібча-муїсків і з'явився Бочіка. Він постав перед уцілілими людьми як світлошкірий бородатий герой, верхи на веселці, з золотим жезлом у руках. За помахом його руки розкрилася горловина водоспаду Текен-ама і зі 130-метрової висоти вода з долини Боготи полилася в річку Магдалену. Потім Бочіка вступив у сутичку із мстивим Чібча-чумом, переміг його і змусив тримати на своїх плечах землю, яка раніше лежала на деревах гуайяко. Чібча-чум досить успішно займається цим до цих пір, і лише коли він від втоми змінює положення, відбуваються землетруси. А Бочіка як несподівано з'явився, так несподівано і зник у Согамосо (Схід), знаменитому храмі бога Сонця.

Чібча-муїски вірили в потойбічне життя. Згідно з їх уявленнями, в центрі землі перебувала Країна Тіней і дух кожного покійника витав у ній легкою тінню. Дістатися туди вдавалося, тільки перепливши широку річку на суденці, сплетеному з павутини. Тому павук вважався священним у країні чібча-муїсків.

Пам'ятаючи витівки бога Чібчакуна, який влаштував велику повінь, чібча-муїски поклонялися озерам і нерідко кидали в їх води свої дарунки, щоб умилостивити божество. Головним центром культу було в них ще одне священне озеро Гуатавіта, розташоване в горах поблизу міста Боготи. У святкові дні його водам приносили жертви золотом і смарагдами. Правитель племені, зібравши ці коштовності, випливав на човні на середину озера і кидав жертву в воду.

В одного з племен північного узбережжя Південної Америки здавна існував виконуваний на цьому озері ритуал посвячення у вожді. Тіло нового касіка натирали спеціальною маззю, потім покривали золотим порошком. Численна процесія одноплемінників супроводжувала цього живого позолоченого "ідола" до озера Гуатавіта. Там він пірнав, змиваючи позолоту, і тим самим відбувалася чудодійна посвята у вожді. Потім вождь допливав до

берега (ніби символізуючи вихід божества з води). Учасники процесії також кидали у воду золото і коштовності, намагаючись задарити божество озера. Хроніст Педро Симон стверджував, що індіанці настільки шанували озеро, що коли в їхньому краї з'явилися іспанці, то аборигени кинули всі свої коштовності в це водоймище, довіривши їх йому на збереження.

Чібча жертвували богам звіроподібні фігурки, виготовлені з золота, золотий пісок і різні смарагди (якими й сьогодні багата Колумбія), тканини. Жрець відвозив золоті фігурки в море і занурював їх туди. Ці релігійні обряди стали основою для легенди про казково багату країну Ельдорадо. Її міражі звели в могилу багатьох конкістадорів і корінних мешканців...

Богам приносилися також у жертву папуги, а в особливо урочистих випадках вчинялися й людські жертвоприношення. З метою підготовки до жертвоприношення кожні 15 років виховувався хлопчик, який поставав як утілення мандрівного бога Сонця, і в урочистій обстановці умертвлявся спеціальним розрядом жерців, які в особливих закладах вели аскетичний спосіб життя.

Взагалі людські жертвоприношення були двох видів. У дні важких потрясінь (повені, епідемії, голод, війна) перед ранковою зорею жерці на чолі процесії з мешканців округи прямували до найвищої гори. Там у момент сходу Сонця, звернувши до нього погляди, жерці клали на покривало захоплену у супротивника дитину, кремінним ножом розкривали її тіло, збирали кров і обмазували нею ті камені, на які лягли перші промені небесного світила. Чібча-муїски вірили, що сонце поглине кров, а потім з'їсть і дитину, тіло якої залишали на місці жертвоприношення. Повсякденне жертвоприношення відрізнялося від описаного тим, що для нього підбирався який-небудь молодий бродяга, що не мав певних занять і постійного житла. Єдина обов'язкова умова полягала в тому, щоб він був уродженцем долини, яка називалася Будинком Сонця.

Люди жертвували не лише богам. Чібча-муїски обожнювали і своїх вождів, яким приписувалося надприродне походження. Наприклад, після того як найбільш знатний чібча-муїск проголошувався імператором (сіпа), ніхто з підданих не мав права дивитися йому в очі. Якщо потрібно було щось піднести правителю, належало стати на коліна, а звертатися до нього слід було лише повернувшись у зворотний бік. Найбільшим покаранням у цих племен вважалося стати обличчям до обличчя з імператором, щоб сіпа "просвердлив" винуватця своїм вражаючим поглядом. Це було страшною ганьбою на все життя. Смерть імператора ввергала всіх у жалобу. Небіжчика бальзамували і укладали в труну з пальмового стовбура, оббитого листовим золотом. Разом із ним обов'язково йшли з життя кілька його жінок і раби-прислужники.

Ще більш загадковим і незбагненим здавався верховний жрець. Він обирався на раді всіх жерців із представників двох найбільш знатних родин. Після виборів він отримував титул Сугамуксі ("той, хто перетворюється на невидимку") і усамітнювався у своєму житлі неподалік від храму міста Согамосо. Жерці, котрі навчалися своїй професії впродовж 12 років, перебували на утриманні суспільства і займалися лише відправленням обрядів, організацією релігійних свят і жертвоприношеннями.

Способи поховання та поховальні церемонії чібча відрізнялися великою різноманітністю. У деяких місцях витягували нутроці небіжчика і наповнювали тіло коштовностями, в інших виставляли покійного на вітер, щоб з часом муміфікувати його, або сушили на вогні з тією ж метою, а іноді кидали у воду. Бідних ховали у загальних могилах. Як правило, їх залишали сидячими й такими, що тримають один одного за руки. Особливою повагою користувалися поховання тих, хто загинув у бою. У могилу їм клали продукти, необхідні для тривалих загробних мандрівок, і фігурки тих богів, яких покійний найбільше цінував за життя.

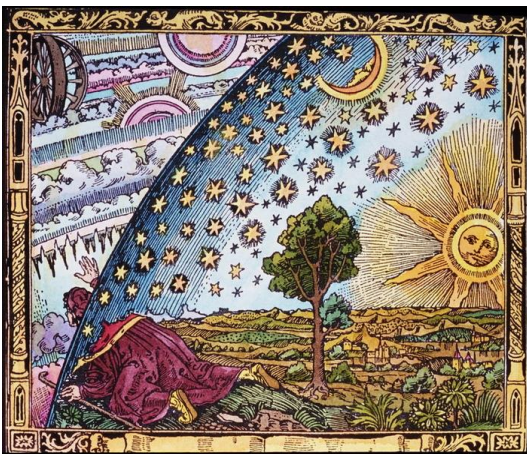
Чібча-муїски мали свій календар. Вони ділили час, виходячи з положення Місяця. Одні хроністи вважають, що це були відрізки по 10 днів, інші стверджують, що по 4 дні. Перша частина місяця – повний місяць – призначалася для релігійних цілей, період скорочення місячного диска – для роботи, а наступні фази Місяця – для відпочинку і розваг.

Між іншим, у джунглях Південної Америки, майже за 3 тис. км від чібча, проживає невелике плем'я індіанців кайяпо; воно заселяє території по обидва боки річки Шінгу, на захід від річки Ірід і її притоків, і землю на західному березі річок Синьо і Фреско на півдні штату Пара національного парку Шінгу штату Мату-Гросу в Бразилії. У кайяпо збереглися спогади про прибульця **Белі**, який спустився з неба. Він був одягнений у скафандр, а всі спроби напасти на чужинця були марними. Бел залишився жити у племені і навчив його представників різних знань і ремесел. Потім він узяв собі за жінку місцеву дівчину, від якої народилися діти, що значно випереджали в інтелектуальному розвитку своїх одноплемінників. Виконавши свою місію, довгожитель піднявся на гору, викликав “хмару” і полетів, залишивши після себе глибоку пам'ять у туземців. Зрештою, аналогічні перекази існують у народів усєї земної кулі.

Таким чином, народи Латинської Америки, розвиваючи свої оригінальні культури, з покоління в покоління зберігали перекази про контакти їхніх предків з інопланетянами. Ці перекази відобразилися в їхніх міфах, легендах та інших оповідях, які були зафіксовані європейцями та індіанцями (у джерелах, що збереглися). До нас дійшли численні споруди й “тірські малюнки”, які ще більше поглиблюють загадку, котра так хвилює сучасну людину: чи одні ми у Всесвіті, чи подібних нашій цивілізації безліч, тож можливість візитів їх представників на Землю більш ніж імовірна?!

РОЗДІЛ 9. “МІЖЗОРЯНІ СКИТАЛЬЦІ” СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У добу Середньовіччя (V – серед. XVII ст.) кількість достовірної інформації, що містилася у писемних джерелах про непізнані літаючі об’єкти і прибульців, на початку була мізерною. Складалося враження, що інопланетяни упродовж тривалого часу покинули нашу планету і перестали відкрито втручатися в процес розвитку людства. Хоча, можливо незначна кількість відомостей щодо НЛО і прибульців пояснюється тодішньою реакцією церкви: свідка загадкового явища могли звинуватити в зносінах з дияволом, а оповідача неминуче чекало багаття. Церковна світоглядна картина зображувала Землю як



К. Фламмаріон (1842–1925).
Середньовічний містик на місці
поєднання Землі і неба. Гравюра

центр обмеженого всесвіту, на краю якого небо поєднується з земною твердю. За таких умов і перші рідкісні згадки про таємничі літаючі об’єкти з’являються лише в VII ст. н. е.

При цьому крім артефактів є й інші свідчення відвідування Землі прибульцями. Як уже говорилося вище, це – міфи і легенди різних народів, де згадуються всілякі фантастичні істоти, котрі “несподівано” відвідували давніх землян. Також разючим є той факт, що ряд відсталих племен має дивовижні знання, які випереджали час і які можна пояснити, здавалося б, лише інопланетним походженням таких знань.

Джерела, що дійшли до нас – літописи й інші документи, переважно релігійно-церковного змісту – дозволяють припустити, що в ряді країн тодішнього світу очевидцями було зафіксовано немало об’єктів, котрі можна витлумачити як невідомі літаючі об’єкти (НЛО). У більшості таких повідомлень, зафіксованих у добу Середньовіччя, фігурували світлові “кулі”, що рухалися по небу, хоча спостерігалися й дископодібні, сигароподібні та іншої форми об’єкти.

Західна Європа. За часів Середньовіччя ще не існувало відповідних технічних термінів для опису непізнаних літаючих об’єктів, і часто в розповідях очевидців вони виглядають як морські кораблі, “літаючі будинки”, а також як щось містичне чи диявольське. У деяких країнах Західної Європи збереглися перекази про таємничі явища, що, як правило, називалися “диким полюванням” або “нічним полюванням” (коли загадкове “щось” назавжди викрадало людей або повертало їх, як правило, страшно знівеченими) [118].

Відомості про надзвичайні явища та діяння VII–VIII ст. збирав *англійський* чернець Біда Високоповажний (672/673 – 735). У його книзі “Церковна історія народу саксів” (кн. 4, розділ 7) наводяться цікаві факти, що нагадують фіксацію

польотів НЛО. Так, повідомляється, що одного разу вночі, 664 р., на кладовищі монастиря в Берікінені, біля Темзи, коли сестри співали псалми на могилах, “з неба раптом зійшло світло, що огорнуло їх подібно величезному покрову; вони ж були так налякані, що перервали свої молитви. Це дивовижне світло, порівняно з яким полуденне сонце здавалося темним, незабаром піднялося з місця і рушило до південного боку монастиря, тобто на захід від ораторія. Там воно залишалося деякий час, покриваючи цю область, доки не сховалося від їхніх очей у небесній височині. Ні в кого не було сумніву, що це світло не лише спрямовувало і відсилало душі слуги Христових на небо, а й показувало на місце, де їх тіла повинні спочивати в очікуванні дня Воскресіння. Світло було таким яскравим, що один із найстаріших братів, який був в ораторії з іншим молодшим братом, сказав вранці, що промені світла, які проникали крізь просвіти в дверях і вікнах, були яскравішими за саме яскраве сонце” [10].

У цьому ж (664 – *I. M.*) році невідомо, з якою метою був викрадений труп черниці (кн. 4, розділ 9), причому досить незвичайним способом: “Одного вечора, при заході сонця, виходячи зі своєї маленької келії, вона (черниця в Берікінені по імені Тортігат – *I. M.*) побачила, як щось, схоже на людське тіло, яке було вбране в саван і світилося подібно сонцю, піднялося вгору від будинку, в якому спали сестри. Вона підійшла ближче, щоб подивитися, як рухається це чудесне видіння, і побачила, що воно піднімалося на деяких нитках, яскравіших, ніж золото, доки не піднеслося в небо і не зникло з її очей” [10].

У одній англо-саксонській хроніці згадується про вогонь із неба, який знищив ціле поселення: “У 680 [р.] згорів Колдінгхем. Він був підпалений вогнем з неба, який був посланий з волі Бога”. На жаль, подробиці цієї трагедії не повідомляються, але подібні випадки в Англії, коли від якогось полум'я вигорали ліси, посіви, а також міста і села, були непоодинокі.

Біда Високоповажний згадує ще про один вчинок інопланетян (кн. 5, розділ X). У 690 р. язичниками в Саксонії на території нинішньої *Німеччини* було вбито двох англійських священиків-братів, тіла яких кинуто в Рейн. Високоосвічений чернець зазначав, що “язичники кинули їх мертві тіла в річку, течія віднесла їх майже на 40 миль від місця, де перебували їхні супутники. Щоночі на місце їх перебування сходив з неба сяючий промінь світла, який бачили навіть язичники, котрі були винуватцями загибелі ченців. Один із братів з'явився в нічному видінні своєму товаришеві на ім'я Тілмон, чоловікові гідному і благородному навіть у своєму земному званні, який був воїном і став ченцем” [10].

У 729 р. Рогір із Вендовера (Бакенгемшир) описав дві “найжахливіші зірки”, які пролетіли над Англією, – одна вночі, а інша на світанку. Вони слідували по ходу Сонця і мали блискучі хвости. Були це комети чи НЛО – сказати важко.

Літаючі об'єкти у формі щитів або дисків спостерігалися у 776 р. при облозі саксами замку Сігібург у Німеччині під час війни з франками. Сучасний автор Віталій Сімонов таким чином наводить про це інформацію з “Лауріссенських анналів”: “У 776 році саксони почали споруджувати поміст, із

якого штурмували церкву. Але Господь був добрий, як завжди. Він поборов



НЛО над замком Сігібург, який у 776 облягали сакси. Ілюстрація рукопису (XII ст.)

свою гординю, і в той же день, коли стався напад на християн, які жили поблизу церкви, з'явилося видіння – верхівка церкви посеред фортеці. Її бачили і поза тими місцями, і багато тих, хто живе тут і донині, кажуть, що побачили подобу двох величезних червоних щитів, що висять над церквою, і коли язичники побачили це знамення, їх охопило сум'яття і вони в паніці втекли” [140]. Помітивши в небі над замком сяючі об'єкти, варвари, мабуть, вирішили, що Всевишній хоче захистити місто. А в 783 р. над Телькауном у Англії були помічені

об'єкти сигароподібної форми.

Сучасний *французький* автор Брінслі Ле Пер Тренч у книзі “Небесний народ” наводить уривок з оригіналу старовинного рукопису “Ле Гранден е Тонетруа”. Повідомляється, що одного разу, серед іншого, трапилося в Ліоні, що з цих повітряних кораблів зійшли троє чоловіків і одна жінка. Все місто зібралось навколо, вигукуючи, що це чаклуни і що вони підіслані, мабуть, Ромоальдом II (703–729), герцогом Беневентським, ворогом Карла Великого (768–814 – *I. M.*), щоб згубити врожай у Західно-франкському королівстві (Франції). Даремно четверо нещасних намагалися виправдатися, кажучи, що вони тутешні, що недавно були викрадені дивовижними людьми, які показали їм багато чудесного, і що вони хочуть розповісти про те, що бачили. “Чаклунів” уже хотіли спалити на багатті, але за них несподівано заступився архієпископ ліонський Агобард (814–840), який вислухав звинувачення проти викрадених і вирішив, що вони не демони і зовсім не впали з неба. Тож їх відпустили [118]. У деяких випадках прибульці не тільки викрадали людей, але й повертали викрадених назад на Землю, хоча після “екскурсії” на іншу планету їх чекала незавидна доля. Одна з таких подій трапилася у 840 р. А в 848 р. над Західно-франкським королівством бачили об'єкти сигароподібної форми.

Повідомляється, зокрема, про вогонь з неба, який спостерігався в Англії у 1032, 1048, 1078 роках. Такі лиха пов'язували з “обертвовим вогненным знаком”.

У Європі збереглося чимало зображень невідомих небесних об'єктів, які спостерігали у Середні віки. Так, у Верденському музеї (Франція) можна побачити зображення НЛО у 1034 р. у формі “сигари”.

Не змусили себе очікувати небесні знамення Англії й після вторгнення туди Вільгельма Завойовника (1066). Так, Джофрі Геймер писав у 1067 (у передачі В. Сімонова): “Цього року воістину багато людей бачили вогнеподібний знак. Протягом року він несамовито горів і палав; наблизившись до Землі на якийсь час, він яскраво висвітлив її. Потім, обертаючись, він віддалився вгору, а потім опустився глибоко в море. У багатьох місцях він

випалив ліси і поля. Ніхто не знав, ні чим це було, ні що цей знак передвікав. У графстві Нортумберленд цей вогонь з'являвся протягом двох сезонів" [106]. Посилання на вогненний знак на небі дає підстави припустити присутність керованого космічного апарата, який подавав сигнали за допомогою теплових променів.

Є опис незвичайних об'єктів і в "Історії Англії", авторство якої приписують середньовічному автору Мат'є Паризькому (XIII ст.): "9 квітня. Цього (1077 – *I. M.*) року у Вербну неділю, приблизно о 6 годині, в абсолютно безтурботному небі біля сонця з'явилася величезна зірка.

...У тринадцятому році життя тут (в 1100 в Англії – *I. M.*) і за кордоном було зовсім іншим, усі відчували великий страх перед дияволом, який з'являвся перед людьми в лісових хащах і пустельних місцях. Він розмовляв із перехожими".

...Цього року була незвичайна поява комети. Пронісшись зі сходу, вона пішла в небо, рухаючись не вперед, а назад" [106].

Хроніки, літописи та інші середньовічні рукописи містять згадки про 70 знамень, що їх бачили упродовж тільки XII–XIII ст. Відомо чимало випадків, коли спостерігалися цілі групи літаючих об'єктів. Так, у 1104 р. у небі над Телькауном (Англія) було помічено великий сигароподібний об'єкт, навколо якого крутилося кілька невеликих світлих "дисків". Але особливо дивно виглядала поведінка груп невідомих об'єктів, маневри яких справляли враження протидієвства між ними. Відомі також приклади, коли кілька літаючих об'єктів з'єднувалися в один, як це було в 1167 р. над Англією.

Про дивні об'єкти писав англо-ірландський історик і монах Вільям Малсберійський (XII ст.), який зазначав: "У перший тиждень посту, в п'ятницю 16 лютого (у 1105 – *I. M.*), увечері, з'явилася дивна зірка, яка потім на деякий час спалахувала щовечора. Вона виникала на південному заході і сама здавалася маленькою і темною, але світло, що йшло від неї, було дуже яскравим і виглядало як промінь, спрямований на північний схід. Один раз здалося, що він почав світити у зворотний бік, у напрямку до зірки. Дехто розповідав, що приблизно в той же період часу бачив інші невідомі зірки, але ми не можемо беззастережно констатувати це, оскільки самі їх не бачили. Напередодні Великої середи перед Великоднем у небі були видні два повні Місяці, один на сході, інший – на заході; в цей день місяць мав 14 днів". Чи не були ці "Місяці" насправді НЛО?

Виявляється, не всі прибульці з Космосу були доброзичливі до землян. Часом їх поява носила щонайменше загрозливий характер. Брати Якоб (1785–1863) і Вільгельм Грімм (1786–1859) у "Німецьких переданнях" (1816–1818) наводять дивну історію, що відбулася у 1125 р. З опису можна зробити висновок, що хтось (явно не людина!) за допомогою вогнемета навіщось підпалював ліси і поля на території Німеччини: "Цього року вогненний чоловік блукав у горах, як привид. Це було опівночі. Чоловік переходив від однієї берези до іншої і запалював їх. Стражник сказав, що сам він був немов палаюче полум'я. Він робив це всього три ночі". Свідок цього дійства, Георг

Мільтенбургер, розповідав: “При першій появі в неділю вночі, між 11 і 12 годинами, неподалік від мого будинку чоловік підпалював усе навколо. Він переходив від межі до межі, а після півночі раптово зник. Багатьом людям він вселяв страх, бо з носа і з рота у нього йшов вогонь, зі страшною швидкістю розлітаючись по всіх напрямках”.

Один із найбільш детальних описів загадкових об’єктів, які нагадують НЛО, можна знайти у спогадах абатиси Гільдегарди Бінгенської (1098–1179) з Німеччини (XII ст.). Свята Гільдегарда народилась у сім’ї вільних дворян, які були на службі у графа Шпонхайма, наближеного до дому Гогенштауфенів. Вона була десятою дитиною в сім’ї, хворобливою від самого народження. З молодих літ Гільдегарда переживала видіння. Можливо, через це чи через політичну вигоду, Гільдегардині батьки запропонували їй як десятину церкви у віці восьми років. Згодом вона стала засновницею монастиря, розташованого на березі Рейну, поблизу Бінгена. Упродовж усього свого життя черниця продовжувала переживати численні видіння. У 1141 р. вона отримала Боже провидіння: “Запиши усе, що ти побачиш та почуєш”.

Гільдегарда збирала дані про свої видіння в “Три книги видінь і одкровень”. Перша і найважливіша Scivias або “Знай Шляхи” (“Know the Ways”) була завершена у 1151 р. “Книга заслуг життя” (Liber vitae meritorum або “Book of Life’s Merits”) та “Господня діяльність” (De operatione Dei або “Of God’s Activities”) відомі також як “Книга робіт провидця” (Liber divinorum operum або “Book of Divine Works”). У цих томах, які писались упродовж усього життя черниці аж до її смерті, вперше зображене, а потім проінтерпретоване кожне видіння. Розповідь про видіння Гільдегарди були пишно прикрашені під її ж керівництвом, як було припущено іншими монахинями у монастирі, у той самий час інтерпретацію видінь проводив монах Фольмар, додаючи їх зображення. Книга була дуже знаменита в Середні віки і вперше видана в Парижі у 1513 р.

Твори Гільдегарди містять опис дивовижних, технічно досконалих пристроїв, які можна порівняти з сучасними технологіями НЛО. З твору стає зрозумілим і те, що Гільдегарда відчувала, ніби щось “пронизує” її видіння. Так, вона пише: “Мені тоді було 42 роки і 7 місяців (у 1141 р. – *I. M.*). З ясного неба раптово зійшло блискуче вогненне світло. Воно пронизало все моє єство і наповнило моє серце і всі груди мої, немов палаюче полум’я; вогонь цей не обпалював, але був вельми гарячим, подібно до того, як сонце зігріває всі речі, на які падають промені під час його перебування в зеніті...”.

Після раптового осяяння черницю почали відвідувати різноманітні видіння: “Це було щось на зразок великої гори кольору блискучого заліза. На ній, як на троні сидів Хтось, оточений яскравим сяйвом, що пишність слави його засліпила мої очі. По обидва боки від нього тягнулися подоби легкої тіні, наче крила небаченої довжини і ширини. А перед ним, біля підніжжя гори, стояло щось, сповнене очей. Там я побачила інший милостивий образ у безбарвному вбранні, але в білих черевиках. Від голови його виходило настільки світле сяйво, що воно падало на все, що перебувало на тій горі так, що я була не в силах поглянути йому в обличчя. Але тут від Того, хто сидів на горі, як на престолі,

вийшов дощ іскор, що осяяв це бачення милостивим світлом. У самій же горі я бачила безліч маленьких віконець, у яких з'являлися то бліді, то яскраво-білі людські голови”.

Гільдегарда спостерігала цей дивовижний таємничий об'єкт неодноразово і описувала його досить детально: “По цьому я побачила якесь величезне темне створіння, видом схоже на яйце, звернене гострим кінцем угору, посередині розширене, а внизу знову звужене. Зовнішній покрив його складався з вогню, що світиться, а під ним виднілося щось, схоже на темну шкіру. І у вогні тому перебувала сяюча червона вогненна куля такої величини, що весь образ був висвітлений світлом, що виходить від нього. Над ним було видно три факели вгорі, які своїм вогнем підтримували кулю, щоб та не впала. І куля та багато разів піднімалася вгору, і палаючий вогонь піднімався назустріч їй, так що її полум'я вивергалось. Після цього вона поверталася назад, і назустріч їй був сильний холод, так що вона негайно прибирала своє полум'я. Від вогню, яким був оточений звідусіль той образ, виходив вітер з вихорами, а від шкіри, що знаходилася під вогнем, виходив інший вітер зі своїми вихорами, які з усіх боків оточували образ. Усередині тієї шкіри знаходилося похмуре полум'я, і воно було настільки жахливе, що я не в змозі була дивитися на нього. І полум'я те грізно потрясало шкіру ударами грому, грозовими вихорами, градом з великих і малих каменів, вельми гострих на вид. І коли почався великий шум, знову спалахнув сяючий вогонь, а вітри й повітря прийшли в рух, так що знову заблищали блискавки, і загримів грім, бо вогонь той утримував у собі перший порив грому”. Чим це не опис інопланетного корабля? І було це “видіння” чи таки реальна картина, зафіксована набожною черницею?

Далі абатиса зображує щось на зразок битви між представниками двох інопланетних цивілізацій, тобто між білими і червоними “кулями”: “У тому повітрі я помітила велику, розпечену до білого вогненну кулю, над якою ясно виднілися на висоті два палаючих факели. Вони утримували кулю на тій висоті, щоб вона не вийшла за окреслене коло свого шляху. А в тому повітрі повсюди було безліч світлих куль. Біла куля тим часом то посилювала, то послаблювала своє сяйво. Потім вона повернулася, опинившись під вищеназваною червоною кулею, і з новою силою запалила від неї своє полум'я і передала полум'я іншим малим кулям. У повітрі ж виник вітер, який своїми вихорами поширився у всіх напрямках всередині сказаного утворення. Під повітрям тим я побачила смугу диму і під нею – білу шкіру, яка поширювалася тут і там, розсіюючи вогкість по всьому утворенню” [117].

Хроніки, літописи та інші середньовічні рукописи містять згадки про близько 70 знамень, які спостерігалися упродовж XII і XIII століть. Серед них бачили об'єкти у вигляді небесних хрестів, які надихали набожних християн, але ставили в скрутне становище саму церкву. Ось опис одного з таких з'явлень Вільямом Ньюберійським (пом. 1198) в “Англійській історії” у 1189 році: “Через годину пополудні жителі багатого села Данстепл над великою дорогою, яка веде в Лондон, на безхмарному небосхилі з подивом побачили сліпучі молочно-білі обриси Знака нашого Господа з фігурою розіп'ятого чоловіка, як його

зображують у церкві в пам'ять про Пристрасті Господні і для поклоніння правовірних” [109].

Ще в епоху раннього християнства народився міф про Святий Грааль, легендарну кам'яну чашу, з якої нібито Ісус пив під час Таємної вечері. Вона, вважається, звалилася з неба і завдяки їй могли відбуватися різні чудеса – виліковувалися рани і хвороби, омолоджувалися старі, без числа годувалися люди, які приходили бенкетувати в замки. Однією з чудових особливостей чарівного виробу з каменю була його здатність “створювати” ордени своїх захисників. На своїй зеленуватій поверхні чаші поміщалися імена членів ордена, їх місце народження, стать. Ці записи гасли, а потім знову висвічувалися:

“Грааль – це камінь особливої породи.
На нашу мову поки що перекладу немає.
Він випромінює чарівне світло!
Та як потрапити в Граалееве братство?
На камені зумій ти напис прочитати!
Він час від часу там з'являється
Показуючи ім'я, рід і плем'я,
А також ще і статі тої особи,
Яка покликана служити до кінця Граалю.
Чудовий напис цей нічим не стирається,
А після прочитання, слово за словом,
Гасне, щоб з'явився знову
Подальший список у визначений час
І також, прочитаний, погас...”.

Люди вірили, що по п'ятницях із неба до Грааля злітала біла голубка, яка приносила “білі облатки” і клала їх на Грааль, щоб його сила “не скінчилася”. Ось як розповідається про це в поемі “Парціфаль” (1200–1210) німецького поета Вольфрама фон Ешенбаха (бл. 1170 – 1220): “Того ж дня до Грааля приходить звістка, в якій закладена величезна сила. Сьогодні Свята П'ятниця, і всі чекають, коли з неба спуститься голубка. Вона приносить маленьку білу облатку і залишає її на камені. Потім, виблискуючи білизнаю, голубка знову злітає в небо. Завжди в Святу П'ятницю вона приносить до каменя те, про що я говорив і від чого камінь знаходить ніжні пахощі напоїв та їжі, кращі з тих, які тільки можуть бути на землі” [121].

Все це разуче нагадує дію комп'ютера на батарейках, які були необхідні, щоб записи в “камені” не стиралися і він діяв, даючи поради, надаючи медичне сприяння і т. д. От лише доводиться нагадати, що менестрель фон Ешенбах писав свій твір про Грааль на початку XIII ст., а події, які там описувалися, за змістом відносилися і зовсім до легендарної епохи лицарів Круглого столу короля Артура. Вчені не можуть точно датувати події цих легенд, але прообраз короля Артура сходить до VI ст. н. е.

А що, коли сонм ангелів, який, як написано в “Парціфалі”, залишився на землі, був насправді частиною космічної експедиції, що вивчала земне суспільство, а потім відбирала собі помічників із числа найздібніших людей і зв’язувалася з ними через цей пристрій? А “біла голубка” була передавальним пристроєм, на сучасній мові – “спусковим апаратом”? І лише в уяві людей, які могли все це в період раннього християнства сприймати не інакше, як диво, події набували магічного відтінку [32]?

Маємо немало інших повідомлень щодо з’явлень літаючих об’єктів на сторінках “Історія Англії”: “У той час (у 1227 р. – *I. M.*), як у Німеччині магістр Олівер молився (за хрестоносців – *I. M.*), перед усіма в повітрі постало Розп’яття, з приводу чого деякими прелатами були відправлені опечатані листи до Паризького університету і там оголошені”.

Ці сяючі хрести за описами нагадували знамените небесне розп’яття, побачене, згідно церковних хронік, у 312 р. н. е. римським імператором Константином I Великим і всім його військом, спонукавши його ввести християнство як державну релігію. Середньовічним літописцям дозволялося писати про все, що нібито бачили наївні люди, якщо це витлумачувалося як вияв волі Господа [109].

Дослідник ХХ ст. Гарольд Т. Вілкінс звернув увагу на опис в “Історії Англії” Мат’є Паризького абсолютно чудесного явища, який наводився й іншими відомими авторами [109]: “Опівночі Обрізання Господнього (1 січня за старим стилем у 1234 р. – *I. M.*) в ясному безхмарному небі, на якому світили зірки і восьмиденний Місяць, раптово з’явився якийсь великий корабель чудесного кольору, витонченої форми і доброї оснастки. Деяким ченцям обителі святого Альбана..., які спостерігали за ним тривалий час, здавалося, що його обшивка розфарбована. Потім він почав зникати”.

А в цитованій вище стародавній “Історії Англії” розповідається і про дивну зірку, де промінь світла, як говорили очевидці, йшов не від зірки, а до неї, і про “батальйони, що йшли по повітрю”, і про “кінноту, що скакала через небо”. У творі є таке повідомлення: “Приблизно в той самий час (1236 р. – *I. M.*) у місяці травні вздовж кордону між Англією та Уельсом на небосхилі з’явилося видіння численних озброєних солдатів, готових до бою. Це здавалося неймовірним усім, хто про це чув, однак про подібні ж речі написано в “Другій книзі Маккавеїв” (2 Мак. 5, 2–3 – *I. M.*). Подібне ж небесне воїнство бачили і в Ірландії, про що нам стало відомо від близької рідні герцога Глочестерського”. Це справді дуже нагадує “кавалерію”, що з’явилася в палестинському небі у 168 р. до н. е. Про аналогічні знаки, які передували руйнуванню Єрусалима римлянами у 70 р. н. е., писав Йосиф Флавій [109].

Із того самого джерела (“Історії Англії”) дізнаємося: “На сімнадцятий день (1254 р. – *I. M.*) якісь чужі кораблі, рухомі поривами вітру, почали наблизитися до землі. Величні і прекрасні, вони мали такелаж і озброєння, небачені в наших краях. Вони причалили неподалік від Бервіка. І коли тих, хто знаходився на них, запитали, хто вони, ці люди або не захотіли відповідати, або не могли зрозуміло пояснити, ким вони були і звідки з’явилися. Ніхто з воїнів не розумів їхньої

мови, і вони були відпущені з миром. На морі бачили й інші кораблі, схожі на ці” [109]. Чиїми були ці “кораблі”, Мат’є Паризькому так і не вдалося з’ясувати.

У 1260 р. святий Фома Аквінський (1226–1274) надрукував свій твір “Сума теології”, де навів описи ангелів, які, якщо їх викласти сучасними термінами, дивним чином нагадують сучасні оповіді про космічних прибульців [109].

Дослідники цитують “Хроніку Ланеркоста”, написану якимось францисканцем у часи правління Едуарда III (1327–1377), яка розповідає про визначні події на території Англії і Шотландії в 1201–1346 рр. Там є дивне повідомлення, пов’язане зі спробою викрадення прибульцями одного з землян: “Старий пастух Джон Фраунсіс, замість того щоб іти до церкви (у 1289 р. – І. М.), пас череду в Дальтонському лісі під Річмондом, у Англії. З’явилися духи повітря, безформні гноми, які почали наносити йому удари, від яких у нього заболіло все тіло. Вони намагалися підняти його вгору, але він міцно вчепився за землю, звернувши свої помисли до Пристрастей Господніх, доки духи, нарешті, зрозумівши марність своїх зусиль, не полетіли. Він доволікся до будинку, тиждень пролежав у ліжку і розповів про те, що трапилося, всім своїм друзям”.

У манускрипті, знайденому у 1970-х, зазначено, що в один із днів 1290 р. в абатстві Байленд у Шоркширі (Англія) “над головами переляканих ченців з’явилося величезне овальне сріблясте тіло, схоже на диск, яке повільно пролетіло над ними, викликавши великий жах”. Щоправда, суперечки про достовірність документа продовжуються і сьогодні. Відомо також, що 27 липня 1295 у небі Шотландії з’явилися червоні “щити” з гербами короля Англії. Велика їх кількість зайняла весь небосхил.



Мазоліно (1383–1447). Чудо снігу. Церква Санта-Марія-Маджоре. Флоренція (Італія)

Вочевидь у Середні віки знайомство інопланетян із населенням Землі таки продовжувалося. Прибульці могли спостерігати, як розвиваються на нашій планеті архітектура, сільське господарство, мануфактури, як людство долає мор, чуму, відновлює свою чисельність, яка різко впала після повальних епідемій та інших бід. Згодом з’явлення НЛО ідуть у тому самому ритмі, що й раніше. Контактам заважала релігійність, яка піднялася до фанатизму, “полювання” на відьом, а також часті війни. Разом із тим розвиток філософії, зростання грамотності призводять до того, що описи в анналах міського та церковного життя стають більш конкретними і деталізованими.

В одному данському селі у 2007 р. був виявлений череп, який назвали Сілендським. Дослідження показали, що він декілька разів переховувався і що

власник його жив у XIII–XIV ст. Розміри черепа в півтора рази перевищують людський, але найцікавішою його рисою є величезні очниці – судячи з їх розмірів володар цієї черепної коробки добре бачив у темряві. А гладка поверхня черепної кістки вказує на те, що ця істота успішно виживала в холодних умовах [110].

У 1314 р. в небі з'явилися “три Місяці” і саме в цей рік помер король Франції Філіпп IV Красивий (1285–1314). Потім дивні небесні явища у вигляді кіл, хрестів тощо були помічені в 1320, 1322, 1345, 1352 рр. [109].

За розрізненими відомостями, залишеними нам літописцями, в епоху Середньовіччя прибульці неодноразово влаштовували в небі свої “розборки”. Так, влітку 1355 р. безліч людей спостерігала над територією Англії скупчення небесних кулеподібних об'єктів, оточених червоним і блакитним світінням. Вони переміщалися по дуже хитромудрих траєкторіях, немов билися один з одним. Потім армія “червоних” почала здобувати перемогу над “блакитними”, які поспішно опустилися на землю, тобто приземлилися. А ось 5 чи 6 червня 1372 року в Базелі (*Швейцарія*) бачили, як навколо Сонця з'явилося дивне кільце, над яким світилися два хрести червоного кольору.

У 1433 р. над Ніццою (Франція) зафіксоване зависання об'єктів-“куль”. Натомість у 1461 р. невідомий об'єкт, що летів над містом Аррас (Франція), раптово почав переміщатися по спіралі.

Р. Холінshed (1529–1580) у своїх “Хроніках Англії, Шотландії й Ірландії” (надр. 1587) згадує про загадкове видіння, що спостерігалось у 1461 році під час битви при Мортімерс-Кросс між полководцями Ланкастерів і предстаником Йорків – майбутнім королем Едуардом IV (1461–1470, 1471–1483) в ході Війни Червоної і Білої троянди (1455–1487): “До Едуарда дійшла звістка про те, що граф Пемброкський Яспер, єдинокровний брат короля Генрі і графа Ормуцдського і Вілшірського Джеймса Батлера, зібрав під свої знамена багато валлійців та ірландців, щоб захопити його. Тоді він поспішив відступити, а потім ... вранці зустрів свого ворога в чистому полі біля Мортімерс-Кросса на схід від Хірфорда. В цей час ... на місці Сонця граф побачив три Сонця, які раптово з'єдналися в одне. При цьому знаку його охопила така хоробрість, що він люто кинувся на своїх ворогів і змусив їх тікати. Тому люди вважають, що через це він зробив сяюче Сонце своїм відмітним символом” [109].

Часом контакти з прибульцями в Середні віки носили вельми сприятливий характер як у церковному, так і у світському житті. При цьому контактери набували здатності лікувати людей або демонстрували нові творчі таланти. Так, розповідається, що швейцарський національний святий Ніколас із Флое (1417–1487), колишній суддя і член кантональної ради, одного разу у 1467 р. заночував у чистому полі в районі Літала у верхів'ях Рейну і раптом “...у небі виникло саяво; він відчув у животі страшний біль, немов хтось розпорів його ножем, і потім йому було наказано повертатися додому в Ранфт, що він і зробив, як тільки розвиднілось”. Після цього видіння Ніколас прийняв доленосне рішення і віддалився у відокремлену печеру в ущелині Ранфт. Якщо вірити легенді, він перебував там 20 років, ведучи аскетичний спосіб життя і обмежуючи себе в їжі.

Одного разу святий Ніколас побачив, як у небі з'явилося чотири “кораблі”, які потім опустилися в долину Ранфт, і зрозумів, що саме там знаходиться місце, де слід підносити хвалу Господу [108].



НЛО. Середньовічний малюнок

У 1490 р. в Ірландії над дахами будинків кілька разів пролетів сріблястий дископодібний предмет, залишаючи за собою довгий слід. Під час його польоту над дзвіницею на ній зірвало дзвін.

Від Середньовіччя до нас дійшли допитливі малюнки НЛО у формі диску, “літаючої тарілки”, сяючого колеса або конусоподібного апарату, які зустрічаються на монетах, картинах, іконах, гравюрах і гобеленах. Цікаво й те, що автори незвичайних малюнків зображують непізнані об'єкти майже однаково. При цьому є замальовки і зі сценами небесних битв між дивними об'єктами у вигляді труб, червоних і чорних куль тощо [154].

На мініатюрі XV ст. під назвою “Фортуна” зображений порослий лісом пагорб, а на передньому плані – елегантно вдягнена молода жінка, що вітає трьох осіб. А в повітрі над ними, в супроводі “зірок”

на блакитному небі, ширяє величезна світло-коричнева сфера, що нагадує за формою кулі Монгольф'є, що з'явилися через 300 років. Група людей, що знаходяться біля підніжжя пагорба, ще не помічає кулю, а старий, що знаходиться праворуч, високо на скелі, споглядає її з непідробним подивом. Якщо ця літаюча тарілка була лише плодом художньої фантазії, то що ж спонукало митця надати їй саме таку разючу форму, яка не зустрічалася на інших середньовічних малюнках? Чому невідомий художник не зобразив звичайних ангелів, які полюбилися художниками в добу Ренесансу?

Незвичайні небесні явища (три Сонця, небесні кола, небесне воїнство, диски, кулі тощо) фіксувалися не один раз у XVI ст. (1512, 1523, 1527, 1528, 1537, 1551, 1554, 1556), в т. ч. в 1531 р. бачили комету Галлея. Все це могли бути атмосферні явища, але могли бути й НЛО! Сучасниками в Центральній Європі спостерігалися “щити” – їх бачили у 1520 р. над Ерфуртом. Тут також зафіксували велику “кулю”, яка супроводжувалася двома маленькими “кульками”, причому з великої “кулі” був випущений обертовий (!) промінь.



К. Кривеллі (1435–1495). Благовіщення зі св. Емідієм (НЛО і Марія) (1486)

“Сигароподібні” об’єкти бачили у 1527 р. над Францією. У 1551 р. відзначалося зависання об’єктів-“куль” над Ліссабоном (*Португалія*). У Стокгольмському кафедральному соборі є зображення п’яти “літаючих тарілок” у формі дисків, що з’явилися в небі у 1553 р.; в Цюріхській ратуші – дископодібних об’єктів, що баражували у 1547 р. і у 1558 р. [154] тощо.

У квітні 1561 над німецьким містом Нюрнберг з’явилася велика кількість літаючих “плит” і “хрестів”, а також два величезних “циліндри”, з яких вилітали групи “куль” і “дисків” блакитного, червоного і чорного кольорів. Одночасно в небі маневрували диски тих же кольорів. Упродовж години тривав небесний бій, під час якого деякі об’єкти знижувалися або “падали” на землю в околицях міста, знищуючи один одного. Це “світопреставлення” привело всіх мешканців Нюрнберга в справжній жах [32; 108]. Збереглися гравюри, на яких зображені масові появи кулеподібних сяючих об’єктів у 1561 р. над Нюрнбергом і в 1566 р. – над Мюнстером.

А в серпні 1566 р. над Базелем (Швейцарія) теж спостерігалися в небі великі “похилі труби”, з яких з’являлися червоні “кулі”. У той самий час поблизу міста було помічено велику кількість чорних сферичних тіл, які летіли на великій швидкості в бік Сонця. Через деякий час вони здійснили напівоберт і почали зближуватися одне з одним, ніби зображуючи повітряний бій, хоча промені Сонця заважали спостерігати за ата-куючим противником. Деякі з об’єктів ставали полум’яно черво-ними і ніби “з’їдали” один одного [32; 118].

На багатьох фресках, іконах, архітектурних деталях храмів доби Середньовіччя можна простежити, як уже зазначалося, зображення чи ліпні фігурки істот, які нагадують космонавтів (наприклад, в *Іспанії*).

Часом такі зображення НЛО “вписані” в сцени з відомих біблійних сюжетів (отримання Мойсеєм скрижалів від Бога, хрещення Ісуса, розп’яття Ісуса, вознесіння Діви Марії тощо).

Нерідко в сцені Благовіщення чи в сцені Вознесіння Ісуса або Діви Марії вони зображені такими, що підносяться на небо чи проносяться над Землею в літаючому апараті. Під впливом чого до таких ідей апелювали живописці? Бачили вони справді НЛО чи намагалися подати логічну сцену перенесення персонажу в іншу реальність за допомогою літального апарата?

Спробуємо пояснити подібну обставину. Європейське Середньовіччя створило мистецтво, яке принципово відрізнялося від античного не лише своїм змістом, але й відчуттям і розумінням форми, що не має чітких меж, тобто є “відкритою”. Руйнувалося розуміння краси як

порядку та пропорційності, і стверджувалася краса як божественне начало, що “розлите” у світі і призначене привести до свого першоджерела – Бога.



Космонавт. Середньовічний рельєф на фризі храму. Барселона (Іспанія)

З'явилася естетична модель, яка стверджувала протилежність ідеального і реального. Середньовічне мистецтво мало перед собою досить складне завдання – об'єктивно явити людству світ духовного, Божественного. Мистецтво розглядалося як Біблія для неписьменних, як засіб, що дозволяв виявити світ божественного, наблизити його до людини. Тому митець шукав засобів, щоб реалістично зобразити пришестя в світ Божественного (наприклад, у літальній камері, описи якої стали результатом спостереження дивних об'єктів).

До того ж середньовічний художник нерідко використовував класичний біблійний сюжет таким чином, щоб провести в життя свої ідеї або перенести його в сучасний йому час і по-своєму витлумачити. Згадаймо, як “осучаснював” давні сцени з Біблії *фламандський* (Бельгія) художник Пітер Брейгель Старший (1525–1569). Переборюючи середньовічне світосприйняття й умовності художньої мови, Брейгель досяг художнього узагальнення і заклав основи розвитку реалістичного живопису. Так діяли й інші митці. Тож і виходило, що в одній сцені на середньовічному полотні представлений непізнаний літаючий об'єкт, європейці в костюмах XV ст. й Ісус чи Марія.

Виникає питання: чому поряд із НЛЮ мав бути Христос? Це теж можна легко пояснити. Якщо художник ставав очевидцем палеоконтакту чи чув про нього від інших, він міг дати йому єдино можливе за тих часів тлумачення: подібне явище безперечно пов'язане з божественним втручанням, а отже НЛЮ сприймається як небесна “колісниця”, надіслана Богом на підтримку Спасителю! Ось чому на середньовічних картинах (а то й іконах) ми бачимо персонажів священної історії, які ширяють у небі на космічному кораблі, що перебуває в оточенні цілого сонму ангелів. А внизу – простий люд, вражений величчю неба.

7 жовтня 1571 року відбулася вирішальна в історії Європи і всього світу битва. При Лепанто об'єднаний іспано-венеціанський флот розгромив морські сили турків, що означало крах домінування останніх у Середземномор'ї. Пізніше один із авторів зазначав: “У ніч перед 21 вересня високо в небі з'явився знак, який усі визнали чудом. Стояла абсолютно безхмарна ніч, дув свіжий північний вітер, і зірки іскрилися яскравим світлом. Раптом у повітрі стало бушувати величезне і сяюче полум'я у формі колони, яке всі з великим подивом спостерігали упродовж тривалого часу. І хоча в наші дні стверджується, що атмосферні і електричні явища в повітрі з найбільшою силою дають про себе знати під кінець літа, серед яких називаються не тільки блукаючі вогні і вогні св. Ельма, але і вогняні кулі, а також палаючі промені на кшталт цього полум'я, проте всі, хто спостерігав його, були впевнені в тому, що воно було знаменням великої перемоги. Вони повірили в те, що цей вогненний стовп повинен був вести християнську армаду по морю так само, як він вів синів Ізраїлевих через пустелю” [109].

У тому ж 1571 р. об'єкти-“кулі” бачили над Римом (*Італія*; їх нібито спостерігав сам папа Пій V, 1566–1572). Чергове свідчення про викрадення людей залишив Ренварт Кісат, писар міста Люцерн (Швейцарія): “У рік 1572, місяця ноемврія, в 15-й день, мій земляк, на ім'я Ханс Бухманн, що його також

називають Кріссбюлером фон Ромершвілем, службовець із Роттердамської (в *Нідерландах*) контори, якому вже виповнилося 50 років, довів до мого відома, що одного разу він, маючи багато доручень від начальства, несподівано пропав казна-куди. Чотири тижні потому від зниклого прийшла звісточка, що він знаходиться в Мілані. Нарешті, на Стрітення наступного, 1573 року (2 лютого, тобто через два з половиною місяці після свого зникнення – *I. M.*), він повернувся додому, втративши волосся на голові, бороду і навіть брови; при цьому обличчя і голова його були розбиті і покриті синцями. Як тільки влада дізналася про це, вона провела особливе дізнання, свідком якого я був”.

Що ж трапилося з потерпілим у той нещасливий день? Прямуючи в містечко Земпах у Швейцарії, щоб виконати доручення, він забарився і проблукав аж до вечора. Щоправда, чоловік був напідпитку, але не так, щоб дуже добряче. Він хотів швидше повернутися додому, проте змушений був провести всю ніч у лісі. Біля Вальштатта, де 9 липня 1386 сталася Земпахська битва, щороку в самий її день були чутні дивні звуки, гуркіт і виття, які спочатку нагадували дзижчання цілого бджолиного рою, потім звідусіль почали лунати звуки гри на невідомих струнних інструментах. Все це ввергло чоловіка в зневіру і печаль, бо він ніяк не міг зрозуміти, куди він потрапив і що з ним діється. Зрештою, зібравшись із силами, він стиснув зброю і приготувався постояти за себе. Проте потім він на цілу годину немов збожеволів, втратив зброю і камзол, капелюх і рукавички. Якась сила підняла його в повітря і перенесла в чужі краї, так що він ніяк не міг зрозуміти, де ж він опинився. Його мучив біль і паління на обличчі і по всій голові; до того ж він начисто позбувся волосся і бороди. Нарешті, коли минуло вже 14 днів з моменту його зникнення, він зрозумів, що знаходиться в місті Мілані (Італія), де якийсь німець-гвардієць упізнав у ньому свого земляка [140].

Наведені приклади підтверджують припущення про те, що і в Середні віки спостерігалися польоти якихось дивних об’єктів, які за формою і діями дуже нагадують сучасні непізнані літаючі об’єкти [104]. Чимало цікавих фактів, близьких до тих, що фігурують в історіях про близькі “контакти” й історіях з викраденнями людей прибульцями, зібрали фольклористи. Досить поширеним середньовічним сюжетом були казки про “підміну” дітей ельфами. У деяких із таких сюжетів викрадаються навіть вагітні жінки і матері-годувальниці. Згідно з тодішніми віруваннями, мета ельфів-викрадачів полягала у збереженні та покращанні самого народу ельфів – це жваво перегукується з думками сучасних уфологів про мету інопланетної абдукції [108].

Страшну історію у добу Середньовіччя розповідали люди на півдні Нижньої Саксонії (Німеччина). Вони говорили, що в церкві, яка стоїть на ринковій площі міста Айнбекк, іноді з’являвся таємничий сірий чоловічок. З ним постійно стикався церковний сторож, який вважав за краще робити вигляд, ніби не бачить його. Чоловічок не заподіював сторожу ніякої шкоди. Проте, одного разу сторожа, що став через цього маленького потворного чоловічка об’єктом насмішок, знайшли в церкві зі зламанною шиєю. В одну з неділь сірий чоловічок раптом з’явився під час служби у новій церкві Айнбекк. Через велику

пожежу, що незабаром сталася в місті, його мешканці визнали, що появи чоловічка були поганою ознакою [108].

У збірці казок, зібраних у тій самій місцевості в пізніший час, наводилася одна казка, дія якої відбувалася в добу Середньовіччя. У ній розповідалося, що якась мешканка Нижньої Саксонії перебувала вночі у ліжку. Несподівано згасло світло. До її слуху долинув скрип дверей. Вона швидко схопилася з ліжка, запалила світло і побачила огидного карлика, який тримав на руках її новонароджене дитя, тоді як у колисці замість нього лежав дивного вигляду “виродок”. Жінка закричала й зуміла вирвати свою дитину з рук карлика. Той незбагненим чином зник, залишивши в колисці маленьку потворну істоту. Із співчуття жінка, в якої було багато молока, вирішила вигодувати і дининча, але створіння відмовлялося брати груди і незабаром померло від голоду [108].

У середньовічних переказах збереглися й відомості про окремі “космічні кораблі” прибульців. Так, у контексті “підмінених” немовлят зустрічаємо нерідкі згадки про сталевих “птахів”. Ось що оповідає одна з історій тих часів: “Кваква – великий і сильний птах, який літає тільки ночами. Його називають також залізним птахом через потужні крила, якими він убиває всіх, хто наважиться наблизитися до нього. У нього гучний голос, і літає він з дуже великою швидкістю. Варто почути його поблизу, як у наступну мить він опиняється за годину ходьби”. Чи не фіксацію появи НЛО маємо тут?

Із цього приводу німецький уфолог Марко Штромайер цілком резонно зауважує: “Це опис скоріше підходить до металевого літального апарату, ніж до птиці. Надзвичайно цікавий переказ, який говорить на користь гіпотези активної діяльності представників позаземних цивілізацій у середньовічній Європі”. Воістину, жодна держава світу в ті часи не будувала літальних апаратів, важчих за повітря (це стало можливим лише з кінця XIX ст.). Навіть повітряних куль тоді ще не було (перша повітряна куля була винайдена братами Монгольф’є у 1783 р.). Тому “птах кваква” цілком міг виявитися продуктом позаземної цивілізації [108].

5 грудня 1577 поблизу Тюбінгена в Німеччині з’явилися “жовті, як шафран, хмари”. За свідченням якогось П’єра Буерто, “з цих хмар вийшли тіла, котрі нагадували великі і широкі шапки” [32].

Літаючі об’єкти, які нагадували “сигари” бачили у 1619 р. над озером Урі (Швейцарія). У 1636 р. над Лейпцігом у Німеччині спостерігали об’єкти-“кулі” [32; 104]. Незвичайний випадок спостерігався у 1646 р. у місті Кембріджі (Англія), де на очах у глядачів вогненна “куля”, що оберталася, спочатку приземлилася за містом, а потім “злетіла і помчала з величезною швидкістю”.

* * *

Східна Європа. Таємничі небесні феномени не обходили своєю присутністю й Східну Європу. Так, арабський письменник і мандрівник Ібн-Фадлан у 922 р. з посольством багдадського аббасидського халіфа Аль-Муктадіра (908–929) відвідав володаря Волзької Болгарії (Росія) хана Алмуша. Тут, на Волзі, мандрівник побачив дивне небесне явище, яке він описує таким чином: “...У першу [ж] ніч ... я побачив, як перед [остаточним] зникненням

[світла] Сонця, в звичайний час [молитви] небесний горизонт дуже почервонів. І я почув [високо] в повітрі гучні звуки і сильний гомін. Тоді я підняв голову, і ось недалеко від мене хмара, червона, подібна вогню, і ось цей гомін і ці звуки [виходять] від неї. І ось у ній подоба людей і коней, і ось в руках віддалених постатей, схожі на людей, які знаходяться в ній, – луки, стріли, списи і оголені мечі. І вони представлялися мені то абсолютно ясними, то лише удаваними. І ось поруч інший, подібний їм, чорний загін, у якому я побачив також мужів, коней і зброю. І почав цей загін нападати на той загін, як нападає ескадрон на ескадрон. Ми ж злякалися цього і почали просити і благати [Бога], а [жителі країни] сміються над нами і дивуються з того, що ми робимо. Ми [довго] дивилися на загін, який нападав на [інший] загін, обидва вони змішувалися разом на деякий час, потім обидва поділялися, і таким чином це явище тривало деяку частину ночі. Потім воно сховалося від нас. Ми запитали про це царя, і він повідомив, що діди його говорили, що ці [вершники] належать до вірних і невірних джинів. Вони борються кожен вечір і, справді, з того часу, як вони існують [на світі], жодної ночі вони не бувають відсутніми в цій [битві]” [73, с. 135–136].

А ось наступне свідчення одного з найдавніших літописів Русі – Іпатіївського (XII ст.): у березні 1111 р. у битвах з половцями на Сіверському Дінці (*Україна*) нашим предкам на чолі з переяславським князем Володимиром Мономахом (1094–1113) нібито двічі допомагали небесні сили. “І падали половці перед військом Володимировим, невидимо биті ангелом, як це бачило багато людей, і голови летіли, невидимо зітнуті, на землю”. Після побоїщ переможці-руси запитали полонених (колодників), чому вони програли битву, маючи перевагу в силі: “Як вас така сила і багатство не змогли противитися, а скоро ви побігли?” А ці відповідали, говорячи: “Як ми можемо битися з вами? Адже інші їздили уверх над вами при оружжі ясному і страшному, які помагали вам?”. І літописець вигукує: “То хіба се є не ангели, послані Богом [до]помагати християнам?” [79].

Серед історичного матеріалу літопису можна зустріти і такі рядки. У 1144 р. “було знамення за Дніпром у Київській волості: летів по небі до землі немов круг вогняний, і осталося по сліду його знамення у вигляді змія великого і стояло воно в небі з денну годину, і розійшлося” [79]. Був це метеорит чи щось інше, сказати важко. Для уфологів же це є документальним підтвердженням фактів про відвідування НЛО території Київської Русі.

Невідомим іконописцем у Високодечанському монастирі у 1350 році в *Югославії* була створена знаменита нині фреска, що зображує Розп’яття, на якому святі (інопланетяни?) пілотують космічний корабель [109].

У 1412 р., на восьмий день грудня, князь Кашинський (у Московії), Василь Михайлович (1395–1426) був на святі Святого зачаття в своєму селі Стражкове, і під час вечірньої служби з боку міста Кашина, що неподалік Волги, з’явився змій, великий і страшний, який вивергав вогонь, летів зі сходу на захід до озера і світився, як зоря. Бачили його князь Василь Михайлович і його бояри, і всі люди всіх сіл біля міста бачили його в той самий час [32].

У Никонівському літописі, що датується XV ст., також можна знайти такі



Літаючі апарати над розп'ятим на Голгофі Ісусом. Середньовічна фреска над вівтарем монастиря Високі Дечани (Косово)

рядки: “В один із днів божественної літургії ... бачили над церквою Різдва високо в небі, як простягнулася тонка хмара чи як дим тонкий вилився, білизною ж як іній чистий, світлістю подібно до сонця відзначався. Тут тоді в тонкощі і світлості хмари тієї бачили подобу “образу”, що до неба піднімається” [140].

А польський автор К. Лікостен (XVI ст.) у своїй “Хроніці чудес” зафіксував стосовно 1492 року: “У другій половині грудня в Польщі на півдні побачили три Сонця”.

Не лише в західно-європейських країнах, але і в містах Східної Європи зустрічаються зображення інопланетян. Так, можна звернути увагу на дивовижну схожість мінаретів навколо храму Святої Софії в Стамбулі (європейський бік *Туреччини*) з ... радянською ракетою-носієм Н-1 для місячної програми!

Один із московських літописів XVII ст. зберіг такі рядки: “Після заходу сонця в селі і в інших селах багато людей бачили на небі знамення страшне: тільки лише сонце зайшло, від цього місця, де зайшло сонце, як зірка велика і довга вийшла і з'явилася на небі, як блискавка... стояла близько півгодини. Світло був невимовне – ніби вогонь, багато хто бачив у тому світлі високо над головами людей великий образ...” [32].

Але найбільш чітко “запро-токольованим” візитом НЛО у Московію було його з'явлення над Роб-озером у нинішній Вологодській області (за 50 кілометрів від Білоозерська) 15 серпня 1663 (або, як кажуть у записі Кирилово-Білозерського монастиря, 7171 р. “від створення світу”). Документ, що безумовно заслуговує на довіру, детально оповідає якесь загадкове явище. Починаються записи так: “Панові архимандриту Микиті, панові ченцеві Матвію, панові економому ченцеві Павлу і панам ченцям Кирилового монастиря, вам, панове, працівник Івашка Ржевський... смиренно кланяється. Селянин Левка Федоров з вашого, панове, монастирського володіння Лози в селі Антушево, хутора Мису, розповів мені...”



Фрагмент НЛО

І далі Ржевський оповідає, як Левка Федоров разом з іншими жителями спостерігав, за його словами, незвичайне явище: “І коли почали співати

молебень, почувся великий шум, і багато людей вийшли з церкви на сходи перед входом, і він, Левка, стояв біля входу і бачив Боже пришествя: з півночі, зі світлого неба, а не з хмар, над Роб-озером з'явився великий вогонь, рушив на південь по краю озера над водою і в усі боки бив на 12 сажнів і більше, а в боки від цього полум'я був дим, а за 20 сажнів перед ним ішли два вогненні промені...”.

Далі бачимо докладний переказ, із великою кількістю деталей, які пізніше дозволили експертам пройти слідами явища і зробити потрібні вимірювання магнітного поля. Ржевський пише, що “великий вогонь і два менші зникли”, але з'явилися знову через годину “за півверсти від того місця, де зникли”. З'явилися “зі страшнішою, ніж у першому випадку, шириною”. Коли “куля” зависла над цим невеликим (1×2 км) озером, “рибалки на човні вирішили підібратися до неї ближче. Вони, однак, отримали опіки. Глядачі теж випробували сильний жар”. А в озері “до дна було світло... і всі бачили, як риба біжить від вогню до берега”. Озеро було освітлене на глибину 8 метрів. Тобто об'єкт вільно міняв яскравість, розміри і напрямок польоту.

У сучасному переказі письменник Юрій Росціус прагне систематизувати оповідь про розвиток тих подій. Виходить, що 15 серпня 1663 між 10 і 12 годинами дня місцевого часу почувся сильний шум і з півночі з ясного неба з'явився величезний полум'яніючий об'єкт, діаметром не менше 40 метрів (тобто висотою майже з 15-поверховий будинок!), який, рухаючись у південному напрямку, спустився і почав сковзати над поверхнею Роб-озера. З передньої частини об'єкта виходили два вогненних промені, а з боків вилітав сизий дим. Пролетівши деяку відстань над озером, тіло зникло за нез'ясованих обставин. Однак невдовзі воно знову з'явилося приблизно за півкілометра на північний захід від того місця, де зникло. Друга його поява також через деякий час закінчилася зменшенням яскравості світіння і новим зникненням. Ще через деякий час те саме розпечене тіло, що стало ніби більшим, яскравішим, страшнішим, з'явилося на півкілометра західніше, а потім, померкнувши, пропало.

Загальний час перебування стороннього тіла над озером – близько півтори години. Розміри озера невеликі – приблизно 2 км в довжину і близько 1 км завширшки. Під час появи цього загадкового тіла на озері в човні перебували селяни, які спробували наблизитися до нього. Спроба не увінчалася успіхом, поблизу об'єкта було нестерпно жарко. Світло від нього було настільки яскраве, що видно було розташовані на глибині близько 8 метрів дно озера і рибу, яка попливла в різні боки від вогню. Там, де вогонь при своєму рухові обпалював воду, на її поверхні з'явилася бура, схожа на іржу плівка, яку потім рознесло вітром.

Письменник намагався проаналізувати розповідь очевидця: “Що ж це було за явище? Його можна було б сприйняти за міраж, але тоді залишається неясним шум при появі тіла; спека, яку відчували люди в човні; поведінка риби, поява рудуватої плівки... Може це випадок масової галюцинації? Але ж явище спостерігали дві групи людей, розділених відстанню в кілька сот метрів.

Показання очевидців з різних груп взаємно узгоджені і доповнюють одні інших низкою подробиць, у повній відповідності з положенням спостерігачів. З паперті явище бачили в цілому, без деталізації. Натомість спостерігачі в човні зафіксували деталі, недоступні для тих, хто стояв... Що це було? Хто знає?" [118].

Випадок так і залишається не до кінця зрозумілим. Що потрібно було "прибульцям" у настільки скромному і настільки віддаленому від великих центрів містечку? Але, мабуть, у екіпажів НЛО своя логіка, своя гравітаційна карта з позначками. Отже, там щось було.

Опис цього випадку потрапив до наукової літератури у 1842 р., будучи включеним до збірки "Акти історичні, зібрані і видані археографічною комісією" під заголовком "1662, листопад, 30, і 1663, серпень. Відповіді Кирило-Білозерського монастиря владі про метеорити, що з'явилися в Білозерському повіті" (Санкт-Петербург, 1842, т. 4).

У козацькому літописі С. Величка описується чи то комета, чи то якийсь інше явище: "Того ж 1680 року, 15 грудня, коли минуло 33 роки від метеорів, або незвичайних знаків у повітрі, що були перед війною Хмельницького, про які писалося і в році 1648, у розділі 10, з'явилася знову після заходу сонця з південного краю також незвичайна зірка, або комета, яка, являючись протягом цілого місяця по вечорах і схиляючись своїм верхом на північний бік, весь той час свого явлення ходила, як зірка, з південного краю на західний бік і тим своїм явленням учинила немале в малоросійському народі сум'яття й страх, оскільки малоросіяни після багаторічних, почавши від самої Хмельниччини, своїх бід, кровопролитів, розорень і всеконечного запустіння сподівалися від того явлення комети нової на себе від Бога біди". [21, с. 268].

* * *

Азія. Маємо також повідомлення з азійських країн, які можна витлумачити як дані про палеовізиту.

Так, оповита таємницями залізна ("Кутубова") колона ("сьоме чудо Хіндустану") в Делі (*Індія*) висотою в 7 метрів і вагою в 6,5 тонн, що входить до складу архітектурного ансамблю Кутб-Мінара, розташованого за 20 км на південь від Старого Делі (район Мехраулі). Колона була споруджена в 415 р. на честь царя Магадхи Чандрагупти II Вікрамадітї (376/380–415). Увінчана зображенням священного птаха Гаруда, вона спочатку перебувала на заході країни перед храмовим комплексом Вішну в місті Матхура. У 1050 раджпутський правитель Ананг Пола перевіз її в Делі. За іншими відомостями храмовий комплекс був зруйнований у XIII ст. за наказом першого мусульманського делійського султана Кутб ад-дін Айбака (1206–1210); тоді ж колона була перенесена в Делі.

Колона здобула широку популярність тим, що за 1 600 років свого існування практично уникла корозії. Вона майже на 100% складається з заліза, в ній відсутній марганець і майже відсутній нікель. Існує гіпотеза, що Делійська колона виготовлена з метеоритного заліза. Уфологи вважають, що давні мешканці Індії не могли володіти технологіями обробки металу, не зовсім

зрозумілими навіть сучасним землянам, тому не без підстав пов'язують її походження з позаземними цивілізаціями.

У іншому давньому творі, оповідається, що у 557 р. над *Китаєм* зигзагоподібно рухалися літаючі об'єкти, які світилися.

Згідно мусульманського переказу якось уночі (бл. 619 р.), до пророка Мухаммеда, який лежав, притулившись до стіни майбутньої мусульманської святині Кааби в місті Мекка (*Аравія*), з'явився ангел Джабраїл (бібл. Гавриїл) з крилатою твариною (кінь з головою людини) Бураком і запропонував здійснити подорож до Єрусалиму (*Ізраїль*). Перенесений Бураком у Палестину, Мухаммед після відвідування тамтешніх міст Хеврона і Віфлеєма прибув до Єрусалиму, де зустрів Ібрахіма (бібл. Авраама), Мусу (бібл. Мойсея) і Ісу (бібл. Ісуса) та керував їх спільною молитвою. Із цією подорожжю пов'язують згадане у Корані (священній книзі мусульман), у 17-й сурі “аль-Ісра” (аль-Іср. 17, 62), видіння, коли, на думку коментаторів, Мухаммеду, що стояв на огорожі Кааби, Аллах показав Єрусалим [91]. Цю подію описують перші аяти “аль-Ісри” (аль-Іср. 17, 1): “Пречистий Той, Хто переніс вночі Свого раба (за наказом Всевишнього – *І. М.*), щоб показати йому деякі з Наших знамень, із Заповідної мечеті (Аль Харам Мечеті у місті Мекка – *І. М.*) у мечеть аль-А'кс'а (в місто Єрусалим – *І. М.*), околицях якої Ми дарували благословення. Воістину, Він – Той, що Чує, Бачить” [74].

Помолившись, він знову постав перед Джабраїлом, який запропонував йому на вибір чашу молока і чашу вина. Мухаммед вибрав молоко і в супроводі ангела Джабраїла полетів верхом на Буракові по небу. Перебуваючи на Храмовій горі в Єрусалимі, пророк здійснив молитву разом з Авраамом, Мойсеєм та Ісусом, там же крилаті ангели розсікли йому груди і обмили його серце. Подія Міраджу (“вознесіння”) пророка на сьоме небо до Аллаха описана в аятах сури “ан-Наджм” (ан-Надж. 53, 6–18): “Він вознісся на найвищому горизонті. Потім він наблизився і спустився. Він перебував від нього (Джібріл по відношенню до Мухаммеда чи Мухаммед по відношенню до Аллаха – *І. М.*) на відстані двох луків або навіть ближче. Він (Аллах – *І. М.*) вселив Його рабу (Мухаммеду – *І. М.*) одкровення, і серце не збрехало про те, що він побачив. Невже ви будете сперечатися з ним про те, що він побачив? Він уже бачив його інше сходження у Лотоса крайньої межі, біля якого знаходиться Сад притулку (для праведних – *І. М.*). Тоді Лотос покрило то, що покрило (золота саранча або групи ангелів, або повеління Аллаха – *І. М.*). Його ж погляд не ухилився убік і не виявляв надмірність, і він побачив найбільші зі знамень свого Господа” [74].

Повернувшись у Мекку, Мухаммед розповів про свою нічну подорож людям, але ті заявили, що це неможливо, бо караван із Мекки до Сирії йде місяць і місяць іде назад. Багато хто почав відмовлятися від ісламу [67]. Сьогодні ортодоксальний іслам тлумачить мірадж як реальну подію.

Перські (*іранські*) перекази й легенди склали зібрання “1000 казок”, багато оповідей яких про польоти в повітрі вплинули на укладачів арабських казок “1001 ночі”, зокрема тих, де оповідалося про політ купця Синдбада на велетенському птахові “Рух” (керованому механізмові? – *І. М.*). Дослідники

вважають, що прообразом “Ночей” на арабському ґрунті став зроблений у X ст. переклад перського збірника “Хезар Афсане” (“Тисяча легенд”, від перських слів “Хезар” – “тисяча”, “Афсане” – “казка, легенда”). За словами арабських авторів, зазначеним збірник сасанідського (у 224–651 рр.) походження був у X ст. перекладений кращими арабськими літераторами при Аббасидах (750–1258) на арабську мову і став відомим під ім’ям “1001 ночі”.

До доби раннього Середньовіччя відносяться події, викладені в стародавній японській хроніці “Ніхон сьокі” (записаній у 720 р.), яка є одним із священних текстів релігії синтоїзму:

“[637 р.] 9-й рік, весна, 2-й місяць, 23-й день. Велика зірка пролетіла зі сходу на захід. Вона породжувала шум, подібний до грому. Одні люди тоді говорили, що це шум падаючої зірки. Інші говорили, що це шум Земного Грому (тобто, Туті-но Ікадугі – одного з богів грому, народжених зусиллями Ідзанагі – *I. M.*). Чернець же Мін сказав так: “Це не падаюча зірка. Це небесна собака. Її гавкіт схожий на грім (мабуть, малося на увазі давнє повір’я про те, що на небі знаходиться червона собака, сяйво якої подібне блискавці, а гавкіт нагадує грім – *I. M.*)”.

...[640 р.] 12-й рік, весна, 2-й місяць, 7-й день. Зірка упала на Місяць (дослівно – “увійшла в Місяць”; це було несприятливим віщуванням згідно тодішніх релігійних уявлень – *I. M.*).

...[642 р.] 1-й рік. ...Осінь, 7-й місяць, 9-й день (за часів правління імператриці Когьоку, яка правила у 642–645 рр., а її посмертним титулом стало ім’я Аме-Тоє-Токара-Ікас-хи-Тараси-Хімея – *I. M.*). Гість-зірка пересікла Місяць (за текстом: “увійшла в нього” – *I. M.*).

...[661 р.] 7-й рік (правління імператриці Саймей – *I. M.*), ...5-й місяць, 9-й день. Імператриця переїхала в палац Асакура-но Татібана-но піроніпа. У цей час були зрубані дерева храму рідних богів Асакура, і через будівництво цього палацу божество розлютилося і зруйнувало будинок (японці могли вирішити, що це божество обурило несанкціоноване вторгнення в його володіння – *I. M.*). У палаці з’явилися блукаючі вогники, і тому тонері (діти аристократів низького рангу, що знаходилися на службі в палаці – *I. M.*) і багато придворних захворіли і померли.

...[661 р.] ...[Осінь,] 8-й місяць, 1-й день. Наслідний принц (Нака-но Опое – *I. M.*), супроводжуючи останки імператриці (Саймей – *I. M.*), прибув у палац Іпасе. У цю ніч на вершині гори Асакура з’явився дух (інопланетянин? – *I. M.*). На ньому був великий бриль, і він спостерігав за похороном. Людей охопив подив” [111, с. 121, 123, 126, 188].

У 682 р., в часи імператора Темму (672–686), червоний предмет, що за формою нагадував прапор, пересік небо над Японією і впав у море Коші (тепер Східно-Китайське море). Траєкторії польоту об’єктів, що спостерігалися в Середні віки, були різними. Часом вони рухалися зигзагоподібно, в інших випадках зупинялися і зависали на деякий час, як це трапилося над рядом китайських міст у 905 р. [32]. У 934 р. дивний об’єкт знову спостерігався у Китаї; у процесі польоту він неодноразово змінював форму. Відомі також

приклад, коли кілька об'єктів летіли, з'єднавшись в один, як це було 3 серпня 989 у Японії, коли там у період великих соціальних хвилювань спостерігалися на небі три круглі об'єкти незвичайної яскравості; невдовзі вони злилися в один. В цей же рік у Японії спостерігали і комету Галлея.

А в 1015 в Японії з двох маленьких об'єктів, що летіли, вилетіло по кілька "куль" менших розмірів, які світилися. Взагалі, в Середні віки у Країні висхідного сонця НЛО спостерігали досить часто.

За словами Мат'є Паризького, хрестоносці, які обложили Єрусалим, теж спостерігали різючі картини. Оповідається, що в 1096 р. "батальйони йшли по повітрю", а в 1098 р. "кіннота скакала через небо". У 1099 р. "з гори Олив (біля Єрусалиму – *І. М.*) якийсь сяючий прекрасний воїн змахнув щитом на знак того, що нашому війську треба виступити назустріч ворогові і відновити битву. Натхненний цим знаком, герцог Готфрід (Готфрід Бульонський, герцог Нижньої Лотарингії, один із керівників першого хрестового походу 1096–1099 рр. – *І. М.*), голосно вигукуючи, швидко скликав усіх своїх латників, і вони знову вступили в бій з таким запалом, неначе знову розпочався недавній бій" [140]. Зрештою лицарі взяли Єрусалим (1099).

Літаючі об'єкти у формі щитів і дисків бачили над Японією в 1133 р. Причому, цього разу, як і у вищезазначених випадках, літаючі об'єкти випускали "промені" [104].

У одній стародавній японській хроніці повідомляється, що 27 жовтня 1180 якийсь незвичайний об'єкт, що світився і був схожий на "глиняну чашу", летів опівночі з боку гір провінції Кіі в напрямку розташованої на північному сході гори Фукухара (о. Хонсю). Через деякий час він змінив свій курс у напрямку на південь і зник з очей, залишивши після себе слід, що світився. Цікавою є новина від 1200 р.: "У цьому році 13 травня небесне світло зійшло на Гроб Господній. Кажуть, що Господь накреслив на небі застережливе послання Землі... і всі впали ниць, благаючи, щоб воно не пророкувало ніяких бід. Опустившись над Єрусалимом, воно зависло над вівтарем св. Симона на Голгофі, де був розп'ятий Ісус Христос" [106; 109].

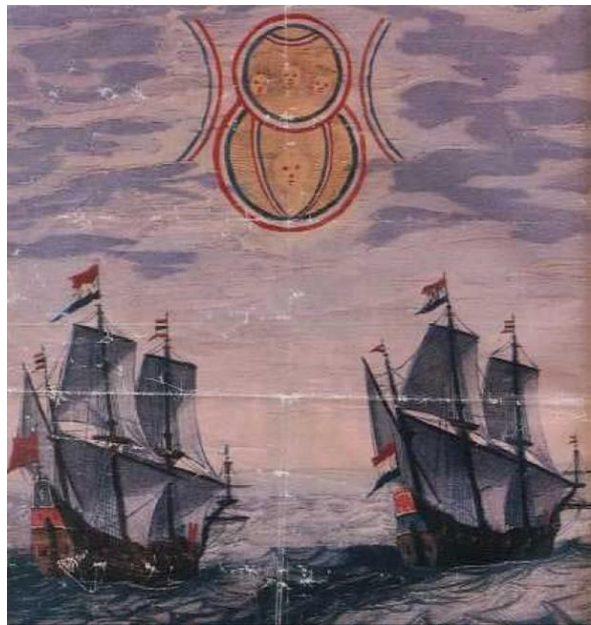
Існує думка, що НЛО люблять з'являтися на полі битви. Так, у ніч на 24 вересня 1235 над армією японського генерала Йоріцуми довго кружляли в небі таємничі вогні – об'єкти у формі блюдець, які яскраво світилися як прожектори, впродовж усієї ночі описували на небі кола і петлі. Це, як кажуть у літописі, тривало до ранку. Генерал не злякався і наказав солдатам спостерігати за цим феноменом. Зрештою хтось із його підлеглих вирішив, що це просто вітер колихає зірки, і боятися нічого!...

12 вересня 1272 за велінням японської влади повинні були обезголовити відомого в окрузі священнослужителя на ім'я Нітірен (1222–1282), прозваного "Великим учителем, що встановлює правду". Цей буддистський чернець і мислитель став засновником відомої в подальшому релігійної течії Нітірен. Незадовго до запланованої його страти в небі раптово з'явився яскравий і блискучий об'єкт, що за розміром профілю дорівнював повному Місяцю.

Злякані знаменням, чиновники визнали за благо помилувати улюбленого в народі Нітірена [108].

У 1361 об'єкт, “схожий на барабан, близько шести метрів у поперечнику”, з'явився у небі з боку острова, що знаходився на заході Японії. У 1423 р. літальні об'єкти знову спостерігалися над Японією. 2 січня 1458 р. у японському небі було видно яскравий об'єкт, схожий на повний місяць; з його появою почалися “дивні знамення” на небі і на землі. Люди “дивувалися”. Через два місяці, 17 березня 1458, п'ять зірок утворили кільце навколо Місяця. Тричі вони міняли колір, а потім раптово зникли. Стривожені правителі вважали знамення передвісником великих хвилювань по всій країні. Жителі столиці Хейана (Кіото) очікували якихось лих, занепокоївся навіть сам імператор (Гоханадзоно, 1428–1464 рр. – *І. М.*). Через десять років, 8 березня 1468, темний об'єкт, що породжував “звуки, схожі на скрип колеса”, пролетів опівночі з боку гори Касуга на захід.

Увечері 3 січня 1569, за часів імператора Огіматі (1557–1586), на небі з'явилася палаюча зірка. Вона була сприйнята як знак серйозних змін, що сповіщала про ймовірне падіння правлячої династії. Такі явища тривали і в XVII, і в XVIII століттях. Наприклад, у травні 1606 над тодішньою (у 794–1869 рр.) столицею Японії Кіото весь час спостерігалися вогняні кулі, які кружляли



Я. В. Блау (1596–1673). НЛО над голландськими суднами. Географічний атлас (1630-і)

над містом [104], а одного разу вночі багато самураїв побачили, як одна така вогненна куля, схожа на червоне колесо, що оберталосся, зависла над палацом Нідзьо. Наступного ранку місто було охоплено чутками, і люди говорили один одному пошепки: “Це, мабуть, якась ознака” [61].

Згодом бельгійський монах-єзуїт Альбер д'Орвіль спостерігав незвичайне явище у Лхасі (Тибет). Його опис практично не відрізняється від розповідей очевидців цього феномена у наш час: “Листопад 1661. Мою увагу привернуло щось, що рухалося в небі. Я спочатку подумав, що це був птах невідомої породи, який водиться в цій країні. Але при наближенні це набрало обрисів здвоєного китайського капелюха

(одна з типових форм літаючих тарілок – *І. М.*), пролітаючи і повільно обертаючись, немов невагоме, на невидимих крилах вітру. Напевно це було дивом, чарами. Цей предмет, проносячись над містом, немов би задля того, щоб ним помилувалися, здійснив два кола і зник у туманному серпанку. Як я не напружував зір, але бачити його більше не міг. Я задавався питанням, чи не зіграла зі мною жарт висота, на якій я перебував, однак, помітивши поблизу

ламу, запитав його, чи бачив він це. Закивавши головою, він сказав мені: “Сину мій, те, що ти бачив, – чаклунство. Істоти з інших світів століттями борознять океани Космосу. Вони принесли просвітлення розуму першим людям, що населяють Землю. Вони забороняли будь-яке насильство і вчили любові один до одного. Проте їх вчення було подібне до насіння, яке було кинуте на камінь і не дало сходів. Ми добре приймаємо цих світлих істот, і вони часто спускаються біля наших монастирів, навчаючи нас і розкриваючи речі, втрачені багато століть тому під час катаклізмів, що змінили вигляд світу”.

Зазначимо, що аналогічний об’єкт під час експедиції в гори Тибету 5 серпня 1926 спостерігав відомий художник і дослідник М. К. Періх (1874–1947). У книзі “Серце Азії” (Нью-Йорк, 1929 р.) він писав: “І ми помічаємо – на великій висоті щось блискуче рухається в напрямку з півночі на південь. З наметів принесли три потужних біноклі... Ми спостерігали об’ємисте сферичне тіло, що виблискує на сонці, ясно видиме посеред синього неба. Воно рухається дуже швидко. Потім ми бачимо, як воно змінює напрямок більше на північний захід і ховається за сніговим ланцюгом Гумбольдта”.

* * *

Америка. У Середні віки новини про інопланетян приходили також із-за океану. Говорять, що в 1492 р. на шляху до Нового Світу Христофор Колумб записав у своєму вахтовому журналі, що, коли він стояв на палубі крихітної “Санта-Марії”, високо в небі на заході зійшли три зірки, надихаючи його на продовження подорожі.

У 1517 р. у вахтовому журналі одного з кораблів іспанського конкістадора Хуана де Гріхальви, що знаходився біля півострова Юкатан у *Мексичі*, було записано, що над щоглами кораблів з’явився дивний об’єкт, який потім завис на 3 години над селищем Куотзакоалка, випускаючи яскраві промені. А в 1639 р. об’єкт, що світився, був помічений під час його зигзагоподібного руху над Бостоном (тепер *США*) у Північній Америці [32].

Таким чином, приклади знамень, що наводяться в старовинних хроніках як Заходу, так і Сходу, добре відомі і за нинішнім часом. Чудеса, оспівані в середньовічній літературі, передбачили сьгоднішні звіти про появу літаючих тарілок та інших космічних об’єктів. Середньовіччя залишається чи не останньою “темною добою”, від якої дійшли не зовсім виразні релігійні свідчення про палеоконтакт і, свідчення, які можна витлумачити як описи палеовізитів інопланетян на нашу Землю. Незважаючи на такий нечіткий характер даних джерел, вони є неоціненною теоретичною базою, яка дає змогу по-новому подивитися на історичне минуле нашої планети, її місце у Всесвіті, специфіку існування й розвитку різних форм життя у різних куточках безмежного Космосу, а отже, і на ймовірність контактів між ними.

РОЗДІЛ 10. ДІАЛОГ СВІТІВ

Із настанням перехідної доби від Середньовіччя до Нового часу (XVI–XVII ст.), коли релігія почала втрачати свої позиції в духовному житті народів, коли все активніше утверджується критичне мислення, ставлення людини до релігійних літературних джерел, з одного боку, стає більше критичним, а з другого, – “космічні історії” цих творів надихають фантастів на створення авантюрно-космічних оповідей про “аргонавтів Всесвіту” та загадкові світи у далеких галактиках, а фізиків і астрономів – на пошук цих світів та їх таємничих мешканців.

Релігійні оповіді про небо (“астральні міфи”) втрачають у цей час домінуюче значення у картині світу, теологічні засади якої підмиваються науковими даними, біля витоків яких стояли такі мислителі, як Миколай Кузанський (1401–1464) і Джордано Бруно (1542–1600), хоча ці оповіді опосередковано продовжують формувати світогляд доби, в рамках якого з’являються фантастичні твори про польоти землян на небо і візити до нас мешканців інших світів.

Через посередництво астрології астральні міфи вплинули на художню творчість письменників Європи доби Відродження – початку Нового часу, насамперед представників туманного Альбіону, таких, як гуманіст, державний діяч і письменник Томас Мор (1478–1535), італійський філософ і теолог Томмазо Кампанелла (1568–1639), відданий письменництву британський священнослужитель Френсіс Годвін (1562–1633) та ін., хто задавався метою виявити в Космосі наших братів по розуму.

Так, Т. Мор діалогом “*Libellus vere aureus, nec minus salutaris quam festivus, de optimo rei publicae statu deque nova insula Utopia*” (“Утопія”, 1516) уперше в Європі Нового часу відродив відомий з Античності жанр утопії (грец. οὐ – заперечення, τόπος – неіснуюча країна) – за назвою вигаданого острова. Т. Мор писав про прагнення таємничих острів’ян проникнути своїм зором у небо. “Зате утопійці дуже досвідчені в переміщенні світил та рухові небесних тіл. Мало того, вони дотепно винайшли прилади різних форм, за допомогою яких вельми точно відображають рух і положення Сонця, Місяця, а також й інших світил, видимих на їх горизонті. Але вони навіть і уві сні не марять про співдружність і чвари планет і про всю нісенітницю ворожіння по зірках” [103].

Подібні прагнення легендарних мешканців “*La città del Sol*” (“Міста Сонця”, 1616) відзначає італійський мислитель Т. Кампанелла, який пише, що жителі вивчають там астрономію, астрологію, космографію, “відзначають чотири великих свята при вступі Сонця в чотири поворотні точки світу, тобто в знаки Рака, Терезів, Козерога і Овна. ...Місяці вони рахують по руху Місяця, а рік по руху Сонця. ...Сонце й зірки вони вшановують як живі істоти” [69].

Між 1599 і 1603 рр. фантастичний твір “The Man in the Moone” (“Людина на Місяці”, видано посмертно в 1638 р.) написав Ф. Годвін (1562–1633). Герой цього твору, іспанець Домінго Гонсалес, знайшов на о. Святої Єлени особливий вид диких лебедів, запрягши яких у “машину” й навчивши їх літати, він перебрався з ними в Іспанію, звідки лебеді понесли його на Місяць: “Мої птахи, зовсім як коні, закусивши вудила, понеслися щодуху, розсікаючи повітря з неймовірною швидкістю. ...Мої птахи піднялися слідом за ними (ластівками – *I. M.*), всі відразу. Я був страшенно здивований, але здивування моє ще зросло, коли я помітив, що пройшла ціла година, а вони піднімаються все вище, прямо вгору, з швидкістю пущеної стріли. ...Тим часом мої птахи знову кинулися вгору, тримаючи курс на Місяць, з такою неймовірною швидкістю, що, як мені здавалося, робили не менше 50 льє на годину. З кожною хвилиною Місяць наближався і ставав усе більшим. Земля ж затягнулася якимось серпанком і стала схожою на Місяць. ...Після 11 днів неспинного польоту я помітив, що наближаюся до іншої, незнайомої досі Землі, якщо можна так назвати небесне тіло, яке ми зазвичай називаємо Місяцем” [41].

На Місяці герой зустрів розумних (інопланетних) істот: “Ледве я покінчив з їжею, як побачив, що мене оточує група людей, зовнішність яких, зріст і одяг здалися мені абсолютно надзвичайними. Більшість із них були вдвічі вищі за землян, колір обличчя у них був оливковий. Неможливо вам навіть пояснити ні форму, ні тканину їхнього одягу”. [41]. Тим самим способом за 9 днів він повернувся назад, на Землю.

Як і кожен мислячий фантаст, Годвін зводить до мінімуму невимушені імпровізації. Він вірить у науку і використовує фантастичну форму, щоб донести до читача передові ідеї свого століття. Зокрема, автор уперше вводить поняття невагомості: “В цьому випробуванні я зробив відкриття, про яке філософи до цих пір і не подумували: важкі предмети не притягуються до центру Землі як до свого природного місця, швидше їх притягує якась певна властивість земної кулі або щось знаходиться глибоко всередині неї, подібно до того, як магніт притягує залізо. Так, без будь-якої матеріальної підтримки, ці птахи зависли в повітрі, як риби в спокійній воді...” [41].

У Франції мислитель Френсіс Бекон (1561–1626) написав новелу “Nova Atlantis” (“Нова Атлантида”, латинською мовою у 1624 р., у 1627 р. – вже англійською мовою), де наявні ідеї польотів людини в повітрі: “Ми знайшли способи бачити предмети на великій відстані, як, наприклад, на небі й у віддалених місцях; близькі предмети ми вміємо представити віддаленими, а віддалені – близькими, і можемо штучно створювати враження будь-якої відстані. Є у нас зорові прилади, що значно перевершують ваші окуляри та підзорні труби. ...Ми наслідуюмо також політ птахів і знаємо кілька принципів польоту”, – оповідав мешканець нової Атлантиди [12].

Через 40 років (у 1657) був надрукований роман Савіньєна Сірано де Бержерака (1619–1655) “Histoire comique des États et Empires du Soleil” (“Інше світло, або Держави й імперії Місяця”), в якому один герой літає в

магнітному кораблі, підкидаючи вгору залізну кулю, що тягне магніт (“я спорудив свою колісницю. Нарешті я увійшов до неї, і коли я міцно всівся і утвердився на сидінні, я кинув дуже високо в повітря свою магнітну кулю. Негайно ж піднялася і залізна машина, яку я навмисне в середині побудував важчою, ніж по краях; вона піднімалася в повній рівновазі, оскільки підштовхувалась саме цією своєю більш важкою середньою частиною. Таким чином, у міру того, як я долетів до того місця, куди мене притягував магніт, я негайно підхоплював магнітну кулю і рукою гнав її вгору поперед себе”); інший здійснює переліт із Франції в Канаду по суборбітальній орбіті (ледве не попавши на Місяць!) за допомогою пляшок із росою, яка повинна була створити підйомну силу при випаровуванні (“я насамперед прив’язав навколо себе безліч склянок, наповнених росою; сонячні промені падали на них із такою силою, що тепло, притягаючи їх, підняло мене в повітря і віднесло так високо, що я опинився далі найвищих хмар”); і, нарешті, – в колісниці, начиненій ракетами, яку приводила в дію сила феєрверка – досяг Місяця (“ракети були розташовані в шість рядів по шість ракет у кожному ряду і закріплені гачками, що стримували кожну півдюжини, і полум’я, поглинувши один ряд ракет, перекидалося на наступний ряд і потім ще на наступний, так що займиста селітра усувала небезпеку в той самий час, як посилювала вогонь”), у кристалевому кораблі, який штовхає “сила світла, що згустилося”, та іншими способами [141].

Англійський письменник Джонатан Свіфт (1667–1745) написав роман “*Travels into Several Remote Nations of the World, in Four Parts. By Lemuel Gulliver, First a Surgeon, and then a Captain of Several Ships*” (“Мандри Лемюеля Гуллівера”, 1726), де описувався літаючий острів Лапуту, на який потрапив герой, і який нагадував велетенський корабель інопланетян чи їх міжгалактичну станцію [138]. Наприкінці XVIII ст. (1786) англійською мовою була надрукована книга німецького письменника Рудольфа Еріха Распе (1737–1794) “Пригоди барона Мюнхгаузена” (1785) як переробка з анонімної німецької збірки “Супутник веселих людей” (1781–1783). Її герой літав на ядрі над Землею і двічі попадав на Місяць (у тому числі під час бурану, який закинув на Місяць його корабель) [135]. Німецький письменник Готфрід Август Бюргер (1747–1794) видав книгу в перекладі німецькою мовою і в поетичній обробці (1786, 1788).

У 1835 р. надруковані романи американського письменника Е. А. По (1809–1849) “*The Unparalleled Adventure of One Hans Pfaall*” (“Незвичайні пригоди якогось Ганса Пфалса”, 1835 р.) та “*The Balloon-Noah*” (“Історія з повітряною кулею”, 1844 р.; про польоти на Місяць і через Атлантику) [129]. Цим започатковано розквіт фантастики в XIX ст. Згодом (у 1863) французький письменник-фантаст Жюль Верн (1828–1905) написав роман “*Cinq semaines en ballon*” (“П’ять тижнів на повітряній кулі”). Потім вийшли й інші романи автора про повітряні й космічні польоти – “*De la Terre à la Lune, Trajet direct en 97 heures 20 minutes*” (“З Землі на Місяць”, 1865), “*Autour de la*

Lune” (“Навколо Місяця”, 1869 р.), “L’Étonnante Aventure de la mission Barsac” (“Незвичайні пригоди експедиції Барсака”, виданий у 1914 р.) [59].

До теми інопланетян, які вторгаються на землю з Марса, уже в першому своєму “космічному” романі “The War of the Worlds” (“Війна світів”, 1898 р.) звернувся основоположник наукової фантастики англійський письменник Герберт Джордж Уеллс (1866–1946). Тему “космічних” польотів зачіпали й інші його романи: “The Time Machine” (“Машина часу”, 1895; про 4-мірний простір), “The First Men in the Moon” (“Перші люди на Місяці”, 1901 р.; про антигравітацію), “The Food of the Gods, and How It Came to Earth” (“Їжа богів”, 1902 р.; про “манну небесну”), “In the Days of the Comet” (“В дні комети”, 1906 р.; про зміни в суспільстві під впливом комети), “The War in the Air” (“Війна в повітрі”, 1908 р.; про розвиток авіації і влаштування лазера), “In The World Set Free” (“Світ звільнений”, 1913 р.; про атомну бомбу, яку скидають з літака і яка заснована на розщепленні атома), “Men like Gods” (“Люди як боги”, 1923 р.; про паралельні світи) [151].

На початку ХХ ст. у своєму вірші, зверненому до комети Галлея, наближення якої у цей час до Землі (1910) спостерігалось в 34-й раз, російський поет Олександр Блок (1880–1921), зазначав:

“Ти нам погрожуєш останньою годиною
Із вічності пресиньої, зоря” [16]

* * *

Фантасти “вгадали” багато пізніших технічних винаходів, пов’язаних із майбутніми космічними польотами. Фантастика завжди була передвісником наукових здобутків. Вчені ніби йшли дорогами, визначеними і второваними письменниками. Стимульовані фантастикою, наукові пошуки обумовлювали свої результати. Цікаво те, що астрономи діяли в руслі традиції давніх людей, які “розташовували” на небі міфічних героїв і богів (інопланетян?).

Вже XVII ст. дало вченим потужний засіб у вигляді телескопа, який дозволив проникнути в глибини Всесвіту не лише неозброєним оком, а й за допомогою пристроїв. Використовуючи вдосконалений ним у 1609 р. телескоп, італієць Галілео Галілей (1564–1642) відкрив (7.01.1610) чотири найбільші супутники Юпітера, які у 1610 р. німецький астроном Симон Маріус (Майер) (1573–1624) відкрив уже по-новому і назвав іменами міфічних персонажів – Іо, *Європа*, *Ганімед*, *Каллісто*. Через свій телескоп Маріус спостерігав Венеру, Юпітер, Сатурн, Чумацький Шлях, а у 1612 р. він уперше згадав про витягнуту туманність Андромеди. Інквізиція намагалася протидіяти проникненню вчених у “Божі” володіння, змушуючи, наприклад, Галілея зректися геліоцентричного вчення. Проте в іншому кінці Європи французький астроном Н.-К. Фабрі де Перейск (1580–1637) за допомогою телескопа у цей самий час відкрив туманність Оріона (1610), яку у 1619 р. описав швейцарський астроном і математик І. Б. Цізат (1585–1657). І цим закріпив право науковця на вираження своєї позиції.

У 1655 р. нідерландський механік, фізик і астроном Христіан Гюйгенс (1629–1695) за допомогою вдосконаленого телескопа виявив найбільший супутник Сатурна, який отримав назву *Титана*, а у 1656 р. відкрив перше кільце Сатурна. Невдовзі італійський оптик і придворний паризький астроном Дж. Кассіні (1625–1712) встановив обертання Юпітера й Марса та відкрив 4 супутники Сатурна, що отримали міфологічні імена (Япет – у 1671 р.; Рея – у 1672 р.; Тефія і Діона – у 1684 р.), а також темну щілину в кільці Сатурна (“щілина Кассіні”) в 1675.

У 1759 відбулося мінімальне зближення з Землею комети Галлея, яке за півстоліття передбачив англійський астроном Е. Галлей (1656–1742), що спостерігав її у 1682 р. Англійський астроном Вільям (Фрідріх Вільгельм) Гершель (1738–1822) у 1781 р. відкрив VII класичну планету, яку через декілька років німецький астроном Й. Е. Боде (1747–1826) назвав Ураном. У 1787 р. У. Гершель з'ясував факт існування перших двох супутників Урана (Титанії і Оберона). Він же у 1789 р. виявив супутники Сатурна, названі Мімасом і *Енцеладом*.

Настало XIX ст., коли розвиток науки ще більше активізувався, людина все далі проникала в Космос. Італійський астроном Дж. Піацці (1746–1826) у 1801 р. у поясі астероїдів між орбітами Марса й Юпітера відкрив першу “карликову планету”, названу *Церерою*, а німецький математик і астроном Й. К. Ф. Гаус (1777–1856) обчислив її орбіту. Вже наступного, 1802 року, німецький астроном Г. В. Ольберс (1758–1840) “знайшов” на небосхилі “малу планету” (астероїд, “зірка” 7-ї величини) *Палладу*, орбіту якої теж обчислив Гаус. У 1804 р. німецький астроном К. Л. Гардінг (1765–1834) виявив “малу планету” *Юнону*. У 1807 р. Ольберс відкрив четверта “малу планету” *Весту*; йому належить честь також відкриття 7 комет. Помітним стало відкриття А. де Гаспарісом у 1849 р. десятої “малої планети” *Гігея*.

Діаметр перших відкритих “малих планет” сягав 600–800 км. Пізніше відшукують такі “планети” діаметром 30–50 км. У 1852 р. їх було відомо 20, у 1870 – 110, у 1900 – 450, до 1927 р. лише швейцарський астроном Й. Р. Вольф (1816–1893) відкрив 500 “малих планет”. На 1938 р. було відомо 1 500 “малих планет”, у т. ч. – “троянці” (Ахіллес, Гектор, Патрокл, Нестор та інші “малі планети”, названі іменами героїв Троянської війни).

У 1844 р. німецький математик і астроном Ф. В. Бессель (1784–1846) на основі розрахунків виявив невидимі супутники зірки Сіріус. Фактично це означало, що Сіріус є подвійною зіркою, орбіти складових якої у 1850 р. вивів німецький астроном К. А. Ф. Петерс (1806–1880).

Німецький астроном Йоганн Готфрід Галле (1812–1910) у 1846 р. після отримання листа французького астронома Урбена Жана Жозефа Левер'є (1811–1877), який вирахував елементи орбіти нової планети і визначив її координати на небі (незалежно від нього це зробив і англійський астроном Дж. К. Адамс), відкрив VIII класичну планету, названу Нептуном, а потім і її перший супутник, названий Тритоном. У 1848 р. Уільям Кренч Бонд (1789–1859) і його син Джордж Філіпс Бонд (1825–1862) та самостійно У. Лассель

(1799–1880) відкрили супутник Сатурна, названий Гіперіоном. У 1851 р. Лассель відкрив ще 2 супутники Урана (Аріель і Умбріель). Він був також відкривачем бл. 600 туманностей.

У 1866 р. італійський астроном Джованні Вірджиніо Скіапареллі (1835–1910) встановив співпадіння орбіт метеоритного потоку Персеїд і комети 1862 III. У 1876 р. американський астроном Асаф Холл (1829–1907) за допомогою 26-дюймового (66 см) Вашингтонського телескопа (виготовленого у 1873 р.) визначив період обертання Сатурна, а в 1877 р. віднайшов обидва супутники Марса, які назвав Фобосом і Деймосом.

У 1870-х “малі планети” Іріда, Вікторія і Сафо використовуються для вивчення неба. У 1888–1889 рр. їх використовував з цією метою Девід Гілл (1843–1914). У 1880 р. була надрукована популярна книга французького астронома Каміля Фламмаріона (1842–1925) “Популярна астрономія” [156], де були описані вигадані польоти на Місяць, дослідженнями якого разом із дослідженнями Марса й подвійних зірок займався вчений.

9 вересня 1892 американським астрономом Едвардом Емерсоном Бернардом (1857–1923) за допомогою 91-сантиметрового рефрактора був виявлений супутник Юпітера, названий Амальтеєю. Він став останнім супутником, відкритим у ході візуальних спостережень (а не методом фотографії), і першим супутником Юпітера, виявленим після відкриття Галілеєвих супутників у 1610. В 1895 р. групою англійських і американських астрономів відкрита туманність (галактика) SuWt 2 у сузір’ї Центавра. Пізніше стали відомі 2 туманності в сузір’ї Геркулеса, галактика Волосся Вероніки. У 1898 р. німецький астроном К. Г. Вітт (1866–1946) поза поясом астероїдів виявив “малу планету” № 433, названу пізніше Ерос, потім віднайшов астероїд Бероліну (у 1900–1901 він наближався до Землі). У тому самому році був відкритий супутник Сатурна, названий Фебою, а у 1908 р. – супутник Юпітера, названий Пасіфе.

XX ст. обумовило кардинальний перегляд світогляду, і визначну роль у цьому зіграла загальна теорія відносності, обґрунтована в 1916 р. А. Ейнштейном (1879–1955). У 1925 р. була встановлена зоряна природа туманності Андромеди. Ентузіаст астрономії К. Томбо (1906–1997) у 1930 р.



М. І. Кибальчич

на основі фотографій обсерваторії у Флагстаффі (США) та керуючись теоретичними розрахунками американського астронома Персіваля Ловелла (1855–1916), який ще у 1915 р. вирахував можливу орбіту нової “планети”, відкрив ІХ “класичну планету”, названу *Плутоном* (з 2006 р. вважається “карликовою планетою”; ще три карликові планети – *Макемаке*, *Хаумеа* й *Еріда* – були відкриті в 2005 р.). У 1949 р. був виявлений 2-й супутник Нептуна, названий Нерейдою, а у 1951 р. – супутник Юпітера Ананка. І це все – лише мізер з тієї низки відкриттів, які були здійснені астрономами упродовж чотирьох останніх

століть у пошуках братів по розуму.

Одним із найвидатніших досягнень людства стала поява космічної техніки, перші кроки до випробування якої робляться вже у 1926 р., коли відбувся запуск першої американської ракети (радянська ракета випробувана у 1933 р.). Подальший розвиток цієї галузі обумовив настання космічної ери, початок якій поклали запуск першого штучного супутника Землі (4.10.1957) і перший політ людини в Космос (12.04.1961) – величезні здобутки людства, забезпечені передусім генієм українського радянського вченого у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктора й основоположника практичної космонавтики С. П. Корольова (1906–1966).

Звичайно, це не було випадковим явищем, оскільки українцям завжди була притаманна стійка традиція в дослідженні космічних далей і спробі практичного вирішення проблеми проникнення людини до них. Саме низка українських (та українського походження) “піонерів” теорії космічних польотів і розробки космічної техніки своїми відкриттями наблизила



Ю. Кондратюк.
Пам'ятник у Полтаві

день польоту в космос першого землянина. Серед них: О. Д. Засядько (1779–1837) – нащадок славних запорожців із династії козацьких гармашів, який розробив тактику бойового застосування ракетної зброї; народоволець М. І. Кибальчич (1853–1881), який запропонував перший проект ракети з порохом двигуном; К. Е. Ціолковський (1857–1936) – один із засновників ракетобудування та сучасної космонавтики, в сім'ї якого рід вели від Северина Наливайка (Волинь, зокрема Рівненщина – батьківщина предків К. Ціолковського); Г. Ф. Проскура (1876–1958) – дослідник проблем авіації й повітроплавання; Ю. В. Кондратюк (справ.

Олександр Шагрей) (1897–1943) – людина драматичної і геніальної долі, завдяки якому стала можливою висадка американських астронавтів на Місяці (Кондратюк перший запропонував, що під час стартів на Місяць потрібно створити базу не біля Землі, а зручніше – навколо Місяця; його іменем названо кратер на зворотному боці Місяця, ім'я вченого занесене до Міжнародної космічної Зали Слави Музею історії космосу у Нью-Мексико)... А безпосередньо сприяли створенню практичної космонавтики українські науковці Новітнього часу О. М. Макаров (1906–1999), В. П. Глушко (1908–1989), Я. Ф. Савченко (1913–1984), В. С. Будник (1913–2007) та ін.

Літальні апарати землян часто називають міфічними іменами. Так, радянські АМС мали назви “Луна” (1958–1976), “Венера” (1961–1983), “Марс” (1962–1973), “Вега” (від “Венера” + “Галлей”, 1984–1986), “Фобос” (1988–1989); американські ракети-носії називалися “Centaur” (“Центавр”), “Atlas” (“Атлас”), “Titan” (“Титан”), “Atlas-Agena” (“Атлас-Аджена”), “Atlas-Centaur” (“Атлас-Центавр”), “Saturn” (“Сатурн”), “Atlas-Able” (“Атлас-Ейбл”), “Poseidon” (“Посейдон”); американські штучні супутники (ШСЗ) Землі мали

назви “Midas” (“Мідас”, 1960), “Echo” (“Ехо”, 1960–1964), “Каліпсо” (“Calipso”, 2006); космічні кораблі США іменувалися “Mercury” (“Меркурій”, 1959–1963), “Apollo” (“Аполлон”, 1962–1972), “Atlantis” (“Атлантик”, з 1985), а міжпланетні станції – “Mars Odyssey” (“Марс Одисей”, 2001), “Juno” (“Юнона”, 2011), “Osiris” (“Осиріс”, 2016); європейські ж супутники називалися “Helios” (“Геліос”, 1974–1976), “Pollux” (“Поллукс”), “Castor” (“Кастор”) тощо, космічні апарати – “Ulysses” (“Улісс”, 1990), проекти космічних апаратів “Aurora” (“Аврора”), “Europa Jupiter” (“Європа Юпітер”), “Hermes” (“Гермес”), “Vengi” (“Венера”), “Athena” (Афіна), тоді як іракські апарати – “Tammuz” (“Таммуз”, 1989).

Станом на 2013 р., на земній орбіті перебували штучні супутники



С. Корольов – підкорювач Космосу

близько 50 країн, проте лише 13 держав історично досягали можливості запускати їх власними ракетами-носіями, і 10 (США, Японія, Китай, Ізраїль, Росія, Індія, Україна, Іран, КНДР, Республіка Корея) мають цю можливість зараз. Ці країни, а також іноді ЄС з його космічним агентством ЄКА, називають “космічними державами” і членами “космічного клубу”. Із цих країн 9

продовжують пуски з власних космодромів; Україна, незважаючи на досить потужний науково-технічний потенціал – з іноземних, а 2 країни, які раніше також використовували іноземні космодроми (Франція та Великобританія) здійснюють пускову діяльність у складі ЄКА. Цю діяльність здійснюють також приватні компанії – американська SpaceX, Orbital Sciences Corporation та міжнародна програма “Морський старт” (запуски з нейтральних вод у Тихому океані). Освоївши технологію самостійних пусків ШСЗ, 3 країни (СРСР/Росія, США та КНР) освоїли технологію самостійних пілотованих космічних польотів. Взагалі в космічних програмах беруть участь близько 150 країн світу.

Завдяки космічній техніці активізувався процес астрономічних досліджень. Так, американською автоматичною міжпланетною станцією (АМС) “Pioneer-11” (“Піонер-ХІ”) у 1974 р. виявлений супутник Юпітера, названий Ледою. У 1977 р. відкриті кільця Урану, а в 1978 р. – супутник Плутона, названий Хароном. У 1979 р. американською АМС “Voyager-2” (“Вояджер-ІІ”) сфотографовані супутники Юпітера, названі Адрастеєю, Амальтеєю, Фівою і Метідою. Невдовзі (1989) “Voyager-2” зафіксував 4 супутники Нептуна (один названий Протеусом) і незамкнуті кільця.

Землянами запуснені у Космос тисячі літальних апаратів (уже на 1985 р. їх нараховувалось понад 3 тис., а на 2010 р. – 6 853), 4 з них, як зазначалося, вийшли за межі Сонячної системи і летять у таємничі глибини Всесвіту.

Ще в 60-х рр. ХХ ст. український вчений Й. С. Шкловський виступив із твердженням, що в Галактиці існує щонайменше мільярд планет, які

обертаються навколо карликових зірок, подібних до нашого Сонця, або трохи більш холодних, на яких можливе високоорганізоване чи навіть розумне життя. Ця думка сьогодні починає підтверджуватися даними космічного телескопа “Кеплер”, запущеного NASA у 2009 р. з метою пошуку екзопланет (планет, подібних Землі, але за межами Сонячної системи). До початку 2014 р. ним було відкрито понад 3 500 кандидатів в планети, з яких понад 1 000 були підтверджені різними науковими групами дослідників. Цілком імовірно, серед них виявляться й такі, які придатні для життя.

* * *

Вражаючі досягнення космічної ери не могли не актуалізувати питання контактів землян із представниками інших світів. Кажуть, літальні апарати інопланетян поблизу Місяця бачили американські астронавти, хоча належних підтверджень цим свідченням немає. Сьогодні радіотелескопи дають змогу вченим проникнути в глибини Космосу на відстань до 14 млрд світлових років. Не припиняються повідомлення про “сучасні візити” НЛО на Землю. Дослідники, здається, теж зрешетили небо, поширилися свідчення про сигнали, які доносяться з глибин Космосу. Але навіть за таких умов відшукати у Всесвіті інший розум ще не вдалося.

У 1950 р. італійський фізик Енріко Фермі (1901–1954) сформулював питання: “Чи є ми єдиною розумною і технологічно досконалою цивілізацією у Всесвіті?” Так виник парадокс Фермі, суть якого полягає в тому, що інопланетні цивілізації, у випадку свого існування, мали б за мільярди років заселити весь Всесвіт; коли ж цього не трапилося, то чи є вони взагалі? Коли ми оцінюємо розмір Всесвіту, число землеподібних планет, а також ряд інших змінних, зазначених у рівнянні Ф. Д. Дрейка (нар. 1930 р.), за яким розумне життя є досить поширеним у Всесвіті, стає зрозуміло, що в одній Галактиці повинні бути десятки тисяч або й більше позаземних цивілізацій. І оскільки вік самої Галактики – понад 10 млрд років, у розумних світів було достатньо



Де ж вони, прибульці?

часу, щоб зв'язатися один з одним. Проте цього не трапилося. Чому? Інопланетян немає? А якщо ж вони є, чому сьогодні ми не можемо виявити їх? Подібні роздуми породили біля дюжини концепцій щодо можливості “контактів” землян з мешканцями інших світів.

Так, згідно однієї з них стверджується, що було б занадто великою гординою вважати, що інопланетяни серед іншого повинні цікавитися й нами або нашою планетою, яка не є значущою. Адже для них можуть існувати більш привабливі світи, і розумні

істоти витрачатимуть свій час на їх дослідження, а не на вивчення звичайної Землі, бо на нашій планеті немає нічого особливого. Неземну цивілізацію, яка буде здатна переміщатися або спілкуватися на світлові роки, навряд чи цікавитиме наше існування – ми будемо для неї тим, чим для нас є мухи та комарі. У неї будуть свої розвинуті технології, тому наші жалюгідні ресурси їй ні до чого. Якщо ж їй знадобляться мінерали чи інші елементи, їх повно в Космосі і без Землі.

Окрім того, незважаючи на те, наскільки істоти є розумними, подорожі на відстані, що вимірюються багатьма світловими роками, – це непростий крок. Які шанси того, що інопланетяни витратять свою енергію саме на те, щоб провідати нас, коли є 8,8 млрд схожих на Землю планет лише в Чумацькому Шляху? Послідовники цієї теорії стверджують: думати, що Земля – ласий для інопланетян шматочок, означає страждати тим же геоцентризмом, який призвів до помилкового переслідування Г. Галілея. Інакше кажучи, інопланетяни існують, але ми їм не потрібні...

Натомість інша *гіпотеза винятковості Землі* припускає, що ланцюг подій, який створив життя на нашій планеті, був настільки складним, що лише біологічно ідеальний вихор міг би створити її ще де-небудь. Отже, хоча, можливо, й існують схожі на Землю планети, проте жодна з них не має в точності необхідних умов для розвитку життя. Іншими словами кажучи, ми не зустріли ніяких інопланетян тому, що їх просто немає, або їх настільки небагато і вони настільки далекі, що контакт вкрай малоймовірний. Земля – особлива планета, де чи не єдино наявні розвинуті форми життя.

Основним фактором, який робить Землю придатною до життя, є її тривалий період стабільних кліматичних умов, обумовлених унікальною орбітою і положенням планети. Якби не наше відповідне положення щодо Сонця чи Місяця, на планеті було б занадто жарко або холодно, недостатньо кисню і досить нестабільні умови, щоб підтримати життя вище рівня бактерій. Американський палеонтолог Пітер Уорд (нар. 1949) і астроном Дональд Браунлі були першими, хто у 2000 р. представив гіпотезу унікальності Землі. Хоча минуло вже понад 16 років з моменту народження цієї гіпотези і знайдено масу землеподібних планет, деякі вчені все ще впевнені, що шанси на існування життя в цих світах надзвичайно низькі.

А ось, згідно *теорії “Великого фільтра”*, інопланетне життя таки існує, але розумне життя не в змозі просунути технологічно досить далеко, щоб забезпечити космічний зв’язок далекого радіуса дії або тривалі космічні подорожі. Хоча наші сучасні космічні кораблі, супутники і радіо засвідчують, що ми близькі до точки неповернення, можливо, нас неминуче очікує бар’єр або катастрофа, які чи то знищать нас, чи то призведуть до деградації технологій.

Катастрофічні природні катаклізми періодично повторюються на Землі, повсюди обумовлюючи загибель світів, відкидаючи розумне життя назад у кам’яний вік, перш ніж технології зможуть адекватно розвинути. Або, можливо, ми знищимо себе в ході ядерної війни. Яким би не був цей

“фільтр”, нас чекають лише погані новини. Ми не лише не зможемо зв’язатися з іншими астронавтами, але й, імовірно, самі помremo.

Згідно *футуристичної гіпотези* австралійського філософа Джона Смарта (1920–2012), розумне позаземне життя вже існувало в нашому Всесвіті у “відкритому вигляді”, але потім воно стало настільки досконалим, що перебралося в “кращі місця” (“пішло зі Всесвіту”). Якщо бути більш точним, інопланетяни розвинулися настільки, що перестали дивитися на зовнішній Космос, а зосередилися на “космосі” внутрішньому.

Цю концепцію можна порівняти з мініатюризацією, яку ми спостерігаємо на прикладі розвитку комп’ютерної техніки. Спочатку комп’ютери замислювалися як величезні технологічні вироби, що заповнювали цілі кімнати; потім вони стали меншими (аж до кишенькових), одночасно з цим розвивалася їх складність і потужність. Для прихильників цієї теорії, розумне життя розвивається багато в чому таким самим чином, постійно працюючи над більш щільним і ефективним використанням простору, часу, енергії та матерії. Зрештою, інопланетяни будуть жити й працювати в наномасштабі, поки не стануть настільки малесенькими, що поселяться в чорній дірі поза просторово-часовим континуумом. На думку Смарта, чорні діри – це кінцевий пункт призначення цивілізації. Вони здатні забезпечити ідеальні обчислення і навчання, тимчасові подорожі, видобуток енергії та інше. Цивілізації, які не досягають цього рівня, приречені. Інші істоти можуть працювати над власною перевагою або трансцендентністю.

Одним із найбільш важко усвідомлюваних пояснень парадоксу Фермі є *гіпотеза планетарію*. За нею, наш світ є формою “планетарію у віртуальній реальності, створеним із метою дати нам ілюзію, що Всесвіт порожній”. Ми не виявили ніяких позаземних цивілізацій, оскільки вони не включили нас у свою програму. Адже ми живемо у віртуальній реальності. Основи цієї теорії сягають корінням в ідеї французького філософа, фізика і математика Р. Декарта (Картезія) (1596–1650), який задався питанням: “Як ми можемо знати, що світ навколо нас реальний, якщо ми – просто мозок у чані, котрий думає, що він живе в реальному світі?” [48].

Замість того, щоб поміщати мізки в чан, сучасні прихильники цих ідей думають, що ми живемо в комп’ютерній симуляції, створеній “просунутими” інопланетянами. Ці прибульці використовують достатньо енергії, щоб маніпулювати матерією й енергією в галактичних масштабах. Чому ж вони хочуть спостерігати за нами, як ми – за мурахами? Можливо, для задоволення, а може, просто, щоб переконатися, що вони можуть. Деякі філософи й фізики кажуть, що ми швидше виявимося штучним інтелектом у сфабрикованому світі, ніж такими, що володіють власним розумом.

Хоча розумне інопланетне життя може існувати, наші *планети розташовані надто далеко одна від одної*, щоб комунікації між ними були виправдані або можливі. Оскільки Земля занадто віддалена від інших населених світів, нас просто можуть не розгледіти. Більшість інших світів знаходяться відносно близько один до одного і взаємодіють, у той час як ми

знаходимося за бортом цієї пангалактичної “вечірки”, бо мешкаємо десь на околиці Космосу. Будучи не самотніми віртуально, ми є такими реально.



Астрономи шукають інопланетний розум.
Радіотелескопічні системи Alma-atacama

Коріння цієї ідеї йдуть у математичну теорію перколяції, яка описує, як речі стягуються у випадковому середовищі. Якщо взяти теорію перколяції за основу, вийде, що Всесвіт природним чином сформувався у вигляді великих скупчень і кількох менших областей. Причому, коли інші розумні істоти живуть у великих скупченнях, Земля є ізольованою. Замість того, щоб прагнути вступити в контакт із цими

істотами, деякі на кшталт фізика Стівена Гокінга вважають, що нам необхідно зачaitися. Гокінг каже, що якщо ми отримаємо позаземний сигнал, нам потрібно бути вкрай обережними, чи не відповідати, доки не розвинемося в напрямку прогресу. Інакше ми можемо повторити (в кращому разі!) долю індіанців після прибуття в Америку іспанців.

“Полювання” на позаземне життя істотно *обмежене відсутністю державного фінансування*, яке необхідне, щоб учені могли дозволити собі великий арсенал інструментів і ресурсів для відстеження інопланетян. Тому вчені на кшталт Ф. Дрейка і К. Сагана стверджують, що “відсутність доказів – це не докази відсутності інопланетян” [48]. Історично склалося так, що програма пошуку позаземного розуму (SETI) опирається лише на орендовані радіотелескопи та інше обладнання, яким можна користуватися впродовж обмеженого часу. Ці перешкоди зробили практично неможливим реальний прогрес у пошуку інших світів.

Звичайно, в цьому питанні є й зрушення. У 2007 р. почав працювати гігантський радіотелескоп Allen Telescope Array, призначений спеціально для пошуку позаземного життя. Він складається з 42 окремих 6-метрових телескопів і значною мірою був побудований завдяки співзасновнику Microsoft П. Аллену (нар. 1953). Після численних невдач телескоп почав виконувати свою важливу роботу. Тож якщо хтось із інопланетян намагатиметься зв’язатися з Землею, він зможе дізнатися про нас.

Палеонтологом Пітером Уордом сформульована ще одна гіпотеза – *гіпотеза Медеї*, суть якої зводиться до того, що люди й інші “надорганізми” несуть у собі насіння саморуйнування. До певної міри це добре ув’язується з теорією “великого фільтра”, оскільки припускає, що ми помремо ще до того, як встановимо контакт із позаземною цивілізацією. Гіпотеза названа на честь згадуваної Медеї, персонажу грецької міфології, яка вбила своїх дітей. Отже, Земля – це Медея, а ми її нащадки. Ми не хочемо помирати, але Мати-Земля вимагає цього. Вмирання вбудовано в нашу біологію, щоб гарантувати, що ми

усунемося перш, ніж створимо цілковитий дисбаланс на Землі. Після того, як люди на планеті стануть носіями невиліковної чуми, ми зробимо щось, що гарантує нашу власну смерть. Виходить, суперорганізми схильні до самовбивства.

Уорд вважає, що майже всі попередні масові вимирання були спровоковані живими організмами. Наприклад, він покладає провину за проблеми двох періодів, які були мільйони років тому, на рослини, які поширилися настільки шалено, що поглинули надмірну кількість вуглекислого газу. Це призвело до глобального похолодання, а отже, і до загибелі рослин. Аналогічним чином, якщо люди винні у нинішній зміні клімату, немає ніяких гарантій, що наш власний вид зможе вижити. Тож виходить, що наші внутрішні самогубні годинники зупиняться задовго до того, як ми отримаємо шанс поспілкуватися з інопланетянами.

Ще один погляд зводиться до того, що земляни й інопланетяни принципово *не здатні досягти один одного*. Можна задатися таким питанням: якщо інші планети сприятливі для життя, чи можуть там розвиватися істоти аналогічно тому, як це трапалося на Землі? Можливо, вони настільки відрізняються від нас, що ми не в змозі розпізнати їх сигнали. Це цілком імовірно, якщо згадати, наприклад, про кажанів, що можуть візуалізувати (“робити видимими”) звукові хвилі, хоча ми бачимо лише світло. Можливо, справді інопланетяни і ми наділені принципово різним “набором” чуттів, і ми не можемо сприйняти їх сигнали. Бо ми різні.

У даному розрізі є також гіпотеза (яку, втім, мало хто з фахівців підтримує) про *існування в нашому Всесвіті зовсім інших форм життя* – наприклад, кремнійорганічної або аміачної. Першій потрібна була б спекотна погода, порівняна з температурою в духовці (якось в одному популярному журналі було поміщено малюнок живої істоти, яка з Сонця дивиться на Землю й міркує: “Невже там є люди? Там же повітря й вода...”), а іншим навіть Антарктида здавалася б пеклом. Якщо ж раптом це так, то земляни шукають “братів по розуму” не там, де це слід робити насправді...

Ще за однією версією, *інопланетяни бачать усе в іншому діапазоні електромагнітного випромінювання*. Можливо вони – мешканці темної планети, яка обертається навколо червоного карлика, і їх зір працює в інфрачервоному діапазоні [64]. Коли ми прагнемо зв’язатися з високорозвиненою расою, що використовує інші методи комунікації (нейтрино чи гравітаційні хвилі), недоступні нашому розумінню, нам це нічого не дає. Адже наше примітивне радіо може бути для них лише “білим шумом”. Якщо інопланетяни несхожі на людей, малоімовірно, що ми зможемо увійти в контакт із ними і розв’язати парадокс Фермі – за умови, що ми будемо продовжувати антропоморфізацію інопланетян і чекати, що вони зв’яжуться з нами.

Нарешті, існує ідея “*недоступності*” інопланетян. Хоча це звучить фантастично, але багато людей упевнені, що інопланетяни живуть і працюють поряд з ними. Наприклад, колишній (в 1960-х) міністр оборони Канади

П. Хеллайер у 2014 р. дав інтерв'ю, в якому стверджував, що на Землі представлено близько 80 різних видів інопланетного життя. Деякі з них (скандинавські блондинки!) майже ідентичні людям, інша група ("Short Greys") більше схожа на інопланетян і здебільшого ховається від людей.

П. Хелмайер заявив, що інопланетяни здавна відвідують Землю і є тут сьогодні: "Вони приходять із різних місць. Тривалий час я знав тільки про тих, які прийшли з різних зоряних систем – Плеяди, Зети і ряду інших зоряних систем..., але в останні декілька місяців я зустрів [тих], хто повідомив, що вони з нашої зоряної системи, і що є насправді інопланетяни, які живуть на планеті під назвою Андромеда, яка є одним із супутників Сатурна, і що є інші, на Венері, а деякі на Марсі, і що вони можуть взаємодіяти між собою – я підозрюю, що вони є, тому що є те, що називається "Федерація" цих істот, і в них є свої правила. Наприклад, одним із правил є те, що вони не втручаються в наші справи. ...І це одна з причин, можливо, чому ми ніколи не бачили деяких з них до недавнього часу..." [153].

Хелмайер не самотній у своїх переконаннях. Так, фізик П. Ч. У. Девіс (нар. 1946 р.) з університету Арізони та доктор Р. К. Трандл (нар. 1943 р.) з Університету Північного Кентуккі теж вважають, що представники інших світів ходять серед нас. Тобто, інопланетяни існують і, хочуть люди того чи ні, мешканці інших світів уже тут, невидимі для нас...

* * *

Наші міркування були б неповними й логічно незавершеними, якби ми не згадали, що, за уявленнями віруючих, справжня природа богів (інопланетян?) у різних релігіях невидима. Тобто, іноді боги уявляються такими, що приховують свій справжній образ. Людині не дано пізнати, сприйняти чи "побачити" сутність бога (інопланетянина?). Так, Зевс з'являючись до смертних жінок, у яких він закохувався, поставав у вигляді то бика (Європі), то золотого дощу (Данаї), то лебедя (Леді) тощо. Подібне нібито могли чинити й інші боги. А отже, інопланетяни у випадку свого контакту з землянами могли б сприйматися людьми за богів, у яких помітний лише їх вияв зовнішній, а не глибинна сутність.

Найвиразніше цю ідею за Гесіодом (Hes. Theog. 940–942) розвиває міф про кохання Зевса й Семели, згідно якого смертна жінка бачила перед собою вродливого юнака, не підозрюючи, що це видимий образ безсмертного царя богів, сутність якого незбагнена й несприйнятна. За підбурювання ревнивої й підступної Гери (жінки Зевса) Семела попросила коханого з'явитися їй в усій красі своєї величі. Вимушений невідвратною клятвою "водами Стіксу" виконати це прохання коханої, Зевс постав перед нею в полум'ї перунів і блискавок. Жінка не витримала небесного вогню і згоріла... [38]. Так греки образно виражали ідею про неможливість пізнання бога (інопланетянина?) людиною. Ось чому й сьогодні може існувати проблема контакту з інопланетянами та проблема неможливості (допоки що) сприйняття їх.

Цілком можливо, що інопланетяни, як і боги, непізнавані для нас, як непізнаваний і Бог Мойсея чи християнський Бог, оскільки "Його невидиме

від створення світу” (Іоан. 1, 20). Як зазначав щодо мешканців інших світів космолог і астрофізик лорд Мартін Ріс, “вони (інопланетяни – *I. M.*) можуть заглядати нам в обличчя, а ми просто не розпізнаємо їх. Проблема полягає в тому, що ми шукаємо щось, що дуже схоже на нас, володіє подібною математикою і технологіями. Я підозрюю, що життя і розум можуть існувати в таких формах, які ми навіть не можемо уявити” [48].

Боги, уявляюся, можуть робити невидимими також героїв – або за допомогою чарівних речей (приклад Персея, сина Зевса й Данаї), або своєю силою (приклад Гектора чи Енея) [92]. Багато таких історій оповідає Аполлодор. “Він (Персей – *I. M.*) переметнув сумку через своє плече, підв’язав сандалії до щиколоток, а голову покрити шапкою-невидимкою. Одягнувши її, він бачив усіх, кого бажав, але сам залишався незримим для інших” [5, с. 107].

Ідея невидимого бога найповніше й наглядно показана Гомером в “Іліаді”, де боги присутні при битвах героїв, які їх не бачать. Боги можуть навіть втручатися в перебіг подій і теж залишатися невидимими. Часом же вони набувають інших образів і тоді люди бачать їх. Так, Діомед бореться з Аресом, Артемідією, Афродією, що виступають у людській подобі, і сприймає їх за троянців [42]. Боги ж, стикаючись із невдачею, часто знову ставали невидимими для героїв. Ось як Гомер описує поєдинок Менелая й Паріса, коли останнього врятувала Афродіта (Ном. II. 3, 379–382):

“Сам же знов до Паріса він (Менелай – *I. M.*) кинувсь, бажаючи вбити
Мідяним списом. Та легко його із очей Афродіта
Скрила, як можуть це тільки богове, імлою вповивши,
І віднесла до шлюбних покоїв його запашистих” [42].

Згодом Афродіта втрутилася в діяння грецького героя Діомеда, намагаючись винести з битви свого сина Енея (Ном. II. 5, 311–318):

“Був би, напевне, загинув Еней, поводитар народу,
Тільки ж бо Зевсова донька угледіла це, Афродіта,
Мати, яка породила його пастухові Анхісу.
Оповіла вона білі рамена круг любого сина,
Спереду краєм свого покривала блискучого вкрила,
Захистом певним од стріл (Діомеда – *I. M.*), щоб хтось із данаїв комонних
Міддю грудей не пробив йому й духу із тіла не вийняв.
Винесла так з бойовища вона свого любого сина” [42].

Зрештою, Діомед ранить саму Афродіту, тож Енея підхоплює Аполлон, оповивши його чорною хмарою. Надалі Аполлон незримо бере участь у вбивстві Патрокла Гектором (Ном. II. 16, 721–730) [42] і у вбивстві Ахіллеса Парісом [91, с. 92]. Гера ж і Афіна завжди допомагають грекам, причому остання – найчастіше Одиссею, як обраному нею для такої співпраці [43].

Невидимими за сприяння богів стають Ромул, Лао-цзи та ін. Завжди невидимий бог Яхве, про якого в Біблії зазначено, що його ніхто ніколи не бачив. Мойсею він з'являється у вигляді палаючого й незгораючого тернового куща, з якого й говорить, незримий (Вих. 3, 2). Проте навіть такий вигляд Бога небезпечний: "І сховав Мойсей обличчя своє, бо боявся споглянути на Бога!" (Вих. 3, 6). Ісус Христос свою божественну природу демонстрував людям лише опосередковано (вона була невидима), його ж земна (людська) природа вочевидь сприймалася всіма.

Документальні свідчення минулого (релігійні тексти, книги фантастів, судження відомих людей) підтверджують, що наукові фантазії не "висмоктуються з пальця" за столами романістів, а народжуються в складних взаєминах із природою, у лабораторіях учених. Великі відстані до інших світів зумовлюють ситуацію, за якої ми усвідомлюємо, що нам нелегко зустрінися з їх мешканцями чи хоча б побачити їх.

Тому саме в головах людей виникали найсміливіші фантазії, найсміливіші мрії, які потім фіксувалися в писемному вигляді, а вже реальне життя ставило на порядок денний потребу реалізації цих ідей. Отже, завдяки міфам та літературній уяві, завдяки науковим дослідженням учених і відкриттям у процесі запусків космічних апаратів і польотів людей у Космос, давні уявлення знову ожили, а їх персонажі були перенесені на небо. Справді, боги й герої опинилися на небі, щоб, здається, манити людину своєю принадністю у таємничий і незвіданий світ Метагалактики, Космосу, якому немає кінця. Втім, чи мають тут місце одні фантазії? А чи не є останні породженням допоки що непізнаних нами явищ і обставин? Можливо загадковий, вічний і безмежний Космос постійно кличе нас у свої незвідані далі, спокушає таємничими загадками, приваблює незбагненими надіями, аби в якийсь момент відкрити те, що здатне потрясти нашу уяву...

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене нами на основі давніх джерел, передусім міфологічних та історичних, а також неординарних артефактів, показує, що в сучасному світі все більшою популярністю користується теорія палеоконтакту, згідно з якою нашу планету регулярно відвідували (і, цілком імовірно, відвідують) мешканці інших планет, які в силу свого тривалого розвитку повинні бути більш могутніми й інтелектуально розвинутими, ніж представники людської цивілізації, з якими гості вступали у різноплановий контакт. Є підстави стверджувати, що в далекому минулому вони не тільки навчили наших предків необхідним для виживання знанням, але й, можливо, взяли активну участь у створенні людської раси, впливали на хід її розвитку. Свідчення про це можна зустріти у метафоричній формі у священних текстах різних народів планети, у багатьох документах і пам'ятках минулого.

Теорія палеоконтакту, біля витоків якої стояв видатний радянський учений з українським корінням К. Ціолковський, уже від початку засвідчила високу ймовірність присутності в давнину на Землі представників інших планет. Досить швидко у цієї теорії з'явилася велика кількість прихильників. Одними з перших популяризаторами цієї теорії виступили математик М. Агреста і археолог Ерїх фон Денікен. Спочатку їх дослідження спиралися на окремі міфи, потім вони були підкріплені археологічними знахідками, які викликали неоднозначну реакцію в академічних колах. Зібравши велику кількість доказів своєї теорії, Денікен випустив у світ книгу "Спогади про майбутнє" і фільм із однойменною назвою, що став потрясінням для сучасників. Ще одним відомим прихильником цієї теорії виявився американський письменник і лінгвіст Захарія Сітчін (1920–2010). Згодом на його бік стало багато вчених, письменників та мислителів, одні імена яких складають золотий фонд земної цивілізації.

Отже, у результаті систематизації й аналізу міфологічних, історичних та археологічних даних, відображених у них аспектів, котрі можуть бути витлумачені як свідчення візиту в минулому на Землю розумних мешканців з інших космічних об'єктів, ми спробували подати цілісну картину можливих міжгалактичних контактів у всіх регіонах Землі, де проявлялася цивілізація, спроможна відобразити в артефактах дивовижні явища давньої історії Землі, що можуть мати доленосні наслідки у майбутньому.

Завдяки цьому вдалося простежити ті феноменальні вияви в історії земної цивілізації (незвичайні живі істоти й матеріальні об'єкти, технології й свідчення джерел тощо), які можуть бути витлумачені на користь ідеї палеовізиту й палеоконтакту.

Природничо-наукові дані в сукупності з релігійно-міфологічними та літературними джерелами засвідчують реальну можливість існування паралельних світів як резервуару, звідки Космос "викидає" в нашу Галактику все те, що може бути витлумачене як факт палеовізиту.

Численні міфологічні, філософські й наукові свідчення дають підстави зробити сміливу заяву про нашу Землю як “живе” у відомому розумінні тіло,



Так міг розпочинатися діалог світів

що могло й може використовуватися гостями з інших небесних світів як база для господарської, дослідницької, а можливо й військової діяльності на ній, що загострює для нас актуальність проблеми палеовізиту й палеоконтакту.

Як засвідчують стародавні міфологічні й релігійні тексти, вже жерці стародавнього Єгипту були чудово обізнані щодо наявних контактів прибульців із землянами, хоча інформацію про це вони зберігали як езотеричне знання.

Про це дійшли численні записи на стінах пірамід і храмів, потаємний зміст яких намагаються сьогодні розкрити науковці. Жерці Шумеру теж, здається, дуже активно спілкувалися з гостями з планети Нібіру, яких вони називали ануннаками. Згідно міфів, ануннаки, можливо, не лише породили людство, але в процесі міжпланетних перельотів створили комплекс величних споруд, таких як піраміди, тераса в Баальбеку тощо.

Сьогодні відома понад дюжина персонажів давніх міфологій (Єнох, Ра, Осіріс, Думузі-Таммуз, Адоніс, Геракл, Еней, Ілія, Крішна, Мітра, Ромул, Христос, Діва Марія, Сігурд, Мухаммед), які, вважається, “возносилися” на небо і в образі яких, імовірно, відображена інформація про палеоконтакт.

Численні донаукові й інші тексти далекого Стародавнього Сходу показують реальне підґрунтя оповідей про здійснювані в минулому повітряні й космічні польоти, що вплинули на історію цих країн.

Ідеї жерців у більш пізній час перейняли грецькі філософи й мислителі. Наприклад, Анаксимандр розробив учення, згідно з яким у Всесвіті регулярно народжуються й гинуть планети, заселені розумними істотами. Його далекий послідовник Анаксагор висунув гіпотезу про те, що в Космосі поширюються зародки для розвитку нового життя. Міфологічні тексти доносять ще ширшу (часом закодовану) інформацію про численні польоти богів і героїв, і це показує, що мешканці інших світів могли мати тісні контакти з землянами.

Аналіз міфологічних оповідей та переказів давніх варварських європейських народів, наявних на цих землях матеріальних пам’яток, а також писемні свідчення античних авторів дозволяють допустити імовірність присутності в їхній духовній культурі ідеї міжкосмічних стосунків, а то й практичного здійснення їх.

Усні й документальні свідчення, що стосуються найдавнішої історії країн Латинської Америки, та загадкові об’єкти на їх території не виключають

можливості відвідування в далекому минулому інопланетними прибульцями території Нового Світу. Свідчення про це наявні, хоча й не завжди в безпосередньому вияві.

У часи Середньовіччя теорію палеоконтакту активно відстоював Ісаак Ньютон та інші мислителі. Вона знайшла суттєве відображення в церковних книгах і хроніках, історичних та інших документах.

Із відкриттям Нового Світу Земля почала сприйматися не як центр світобудови, а як звичайне космічне тіло кулястої форми. Прийшло усвідомлення того, що Всесвіт нескінченний і неосяжний. Рівно п'ять століть тому фантасти започаткували численні твори про польоти землян на Місяць і на Марс. Паралельно з цим люди роздумували і про відповідні візити на Землю представників позаземних цивілізацій. Природно, що результатом зустрічей і контактів розумілося передусім отримання нашими предками нових знань і технологій.

Ми є свідками того, що у світі відбувається безперервний процес взаємодії впорядкованості та неупорядкованості, Космосу і Хаосу. Налагодити зв'язок між Космосом і Хаосом є призначенням у світі чи не кожного землянина, який усвідомлює своє актуальне місце в бутті Універсума. Як вважав видатний мислитель українського походження В. І. Вернадський (1863–1945), людині призначено продовжити еволюцію природи на засадах відповідальності за все живе на Землі (додамо: і поза нею). Біосфера під впливом людської діяльності і наукових досягнень поступово трансформується у новий стан – сферу розуму, ноосферу. Схожу думку висловлював французький вчений і філософ П. Т. де Шарден (1881–1955): космогенез, процес походження та еволюції Всесвіту здійснюється через “одухотворення” світу, в якому бере участь *Homo sapiens*.

Сьогоднішні уявлення про Всесвіт багато в чому пов'язані з невіршеними проблемами сучасної фізики. Квантова механіка, побудови



Так може закінчитися діалог світів

якої істотно відрізняються від того, що говорить класична механіка, фізичні парадокси і нові теорії запевняють нас, що світ набагато різноманітніший, ніж здається, а результати спостережень багато в чому залежать від спостерігача.

Незважаючи на це, людина все глибше проникає в глибини

здавалося б незвіданого Космосу, як колись вона проникала на нові території

на нашій планеті. Таємничий гносис, прагнення до пізнання кличе “аргонавтів Всесвіту” до понадуявного “горизонту подій”, за яким – віковична таємниця!..

Віriamo ми чи не віriamo в існування інопланетян, на підсвідомому рівні ми вже очікуємо їх! І підсвідомо вважаємо, що вони будуть схожими на нас. А якщо вони несхожі? Як їх виявити і що нам дасть таке виявлення?

Логічно аналізуючи дані уфології, ми все глибше переконуємося в тому, що земляни не єдині у безмежному Всесвіті, що майбутня неминуча глобальна зустріч світів матиме доленосне значення для всієї Галактики. Якою буде ця зустріч? Хотілося б вірити, що представники розвинутих позаземних цивілізацій допоможуть землянам у розв’язанні багатьох складнощів, пов’язаних з екологією, техногенними катастрофами, смертельними захворюваннями тощо. Але якщо, не приведи Господи, станеться так, що ця зустріч не буде мирною, а тому складе загрозу земній цивілізації, всьому живому на нашій планеті?..

* * *

Розмірковування про інші населені світи й імовірні майбутні візити їх мешканців на Землю захоплюють дух, але вони спроможні викликати і запаморочення. Звичайно, скептику багато чого у них може видатися передчасним або суперечливим. Але ці проблеми не можуть бути замовчуваними! Думати про них необхідно вже сьогодні. І готуватися теж. Бо мусимо усвідомлювати свою відповідальність перед завтрашнім днем, повинні діяти злагоджено задля недопущення небажаних наслідків, які здатні постати в результаті неналежного протікання, здається, вже близького міжгалактичного контакту, на фоні чого сучасні проблеми землян видадуться просто дитячими забавами! До незбагненого “завтра” необхідно готуватися вже сьогодні, аби “небесні сурми” не заграли “мелодію приречених”, після якої сподіватися буде уже нікому й ні на що...

SUMMARY

Mozgovyi Ivan. Ancient astronaut theory : myths or reality : monograph / Ivan Mozgovyi. – Sumy : Sumy State, 2017. – 237 p.

The book attempts to trace “esoteric” knowledge on interplanetary contacts in the past. This is made by analyzing religious and mythological texts from the era of the ancient world and the Middle Ages such as historical documents (chronicles, biographies, etc.) and by exploring the mysterious objects and technologies on the territories of ancient countries.

The book tells unusual stories about ancient technologies, strange inanimate material objects and the wildlife which appear in our universe as witnesses of another reality and are encountered by contemporaries.

The book analyses the problem of so-called parallel worlds which can be hotbeds of alien civilizations with their phenomenological characteristics that may enable their representatives (aliens) with an appropriate level of technical capability to reach the Earth’s lands. Based on this the ideas of ancient astronauts are considered as a means of detection (confirmation) of the parallel worlds’ existence.

The concept of understanding of the planet Earth as alive and spiritual organism is sustained in the book. Mythological, philosophical and natural-scientific aspects of consideration of the problem are revealed.

The author tries to trace the “esoteric” knowledge by analyzing the religious and mythical texts of the ancient peoples of the Middle East, which sometimes can be interpreted as feedback on interplanetary contacts in ancient times.

Ancient religious and mythical texts of the Far-Eastern nations are analyzed on the basis of which the author tries to find out the real foundation of the “astronauts” stories of these countries in the distant past.

The book refers to the reflection of ideas of interstellar relations in the mythology of ancient European people who lived outside of the Ancient world. Ancient myths and remittances about air and “space” characters’ flights in days of the Ancient World are analyzed. Numerous narratives of Greek authors about the mythical heroes (Phaeton, Perseus, Bellerophon, Icarus, Medea etc.) relevant for their air travels are considered. The author appeals to the classics of Greek literature (Homer, Virgil, Pausanias, Apollodorus, Pindar and others) whose lyrics actually emerged as axiomatic treatment of myths as stories that could have a realistic basis. The relevant texts from literature of the Roman era are interpreted through the prism of a possible connection with stories about UFOs. Strange natural phenomena and deeds of heroes, exceptional material of antiquity though woven into the mythological system, but demonstrate the possibility of rational interpretation.

The book deals with the mysterious witness documents from ancient countries of Latin America and the mysterious objects in these countries which in terms of paleo-ufology can be interpreted as information about visits of aliens from other planets to Earth in ancient times.

The manuscript also deals with the possibility of communicating of Earth inhabitants with representatives of extraterrestrial civilizations. It analyzes the steps undertaken by the human civilization, to establish such contacts (myths, fantasy, practice), and the current data on the issue of intergalactic contact at all.

Keywords: ancient technologies, space visitors, pyramid, rocket, device, monoliths, alien mind, paleo-visit, ancient astronaut hypotheses, parallel worlds, extraterrestrial civilizations, myths, artifacts, a living planet, Galaxy, mythology, the gods, unidentified flying object, Space, astronauts, Ramayana, Mahabharata, spacecraft, Barbarians, Mayans, Aztecs, Incas, Conquistadors, “space” flights, “travel” to heaven, UFOs, creature inhabited worlds, astral myths, metagalaxy fantastic.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимушкин И. И. Следы невиданных зверей / И. И. Акимушкин. – М. : Географгиз, 1960. – 152 с.
2. Аммиан Марцеллин. Римская история / Марцеллин Аммиан. – СПб. : АЛЕТЕЙЯ, 1994. – 259 с.
3. Андский канделябр [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
4. Апокрифические сказания об Иисусе, Святом Семействе и Свидетелях Христовых [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fanread.ru/book/1760420/?page=23>
5. Аполлодор. Мифологическая библиотека / пер. А. Шапошникова. – М. : ЭКСПО, 2006. – 416 с.
6. Аполлоний Родосский. Аргонавтика [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://apsnyteka.org/1195-apollony_rodosky_argonavtika.html
7. Аппиан Александрийский. Римская история. – М. ООО “Изд-во АСТ”, “Ладомир”, 2002. – 878 с.
8. Астрономия инков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
9. Баландин Р. Потаенная мудрость Земли / Р. Баландин // Техника – молодежи. – 1990. – № 7. – С. 2–5.
10. Беда Достопочтенный. Церковная история народа англос / пер. : В. В. Эрлихман. – СПб. : Алетейя, 2001 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sedmitza.ru/lib/text/440459/>
11. Бейкер Дж. История географических открытий и исследований / Дж. Бейкер : пер. с англ. – М. : Изд-во иностр. л-ры, 1950. – 648 с.
12. Бэкон Ф. Новая Атлантида / Ф. Бэкон [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ashtray.ru/main/lib/newatlant.htm>
13. Берналь Диас. Правдивая история завоевания Новой Испании / Диас Берналь : сост., новый перевод, комментарии А. Захарьяна. – М. : Форум, 2000. – 400 с.
14. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту / в укр. перекладі з паралельними місцями та додатками. – М. : Вид. Київської Патріархії УПЦ КП, 2004. – 1 407 с.
15. Бируни Абу Райхан. Избранные произведения / Абу Бируни. – Ташкент : Изд. АН УзССР, 1957. – Т. 1. Памятники минувших поколений. – 487 с.
16. Блок А. Комета / А. Блок [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slova.org.ru/blok/kometa/>
17. Божества рослинності : Месопотамія. Таммуз. Частина 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.a700.ru/gods/201-bozhestva-rastitelnosti-tammuz-3.html>
18. Брайан Грін. Прихована реальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.rus.ec/b/398650/read>

19. Брюшинкин С. Тайны астрофизики и древняя мифология / С. Брюшинкин. – М. : Вече, 2003. – 384 с.
20. Васюріна А. О. Гедоністичність сприйняття просторової досконалості музичного світу / А. О. Васюріна // Сучасна картина світу: інтеграція наукового та позанаукового знання : зб. наук. праць. – Суми : УАБС. – 2004. – Вип. 3. – С. 175–181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/712>
21. Величко С. В. Літопис : в 2 т. / С. В. Величко : пер. з книжної української мови, вступ. ст., комент. В. О. Шевчука; відп. ред. О. В. Мишанич. – Т. 2 – К. : Дніпро, 1991. – 642 с.
22. Верн Жюль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki>
23. Виклад давньослов'янських легенд, або Міфологія / укл. А.Ф. Головацький. – К. : Довіра, 1991. – 93 с.
24. Виденгрэн Гео. Мани и манихейство / Гео Виденгрэн : пер. с нем. – СПб. : Евразия, 2001. – 256 с.
25. Вимана [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
26. “Виманика Шастра” – наука о виманах (космических кораблях) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://trexlebov.ru/literatura/drugie/86-vimanika-shastra-nauka-o-vimanah-kosmicheskix-korablyah.html>
27. Виманик Пракаранам – трактат о летательных аппаратах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://veda-center.org/articles/367-wimanic-prakaranam>
28. Военные выходили на связь с инопланетянами // Правда. – 20 февраля 2013.
29. Вознесение в мифах разных стран [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.catholic.uz/society/132-vozneseenie-v-mifah-raznyh-stran.html>
30. Всеобщая история религий мира / отв. ред. М. Дубенюк. – М. : Эксмо, 2009. – 736 с.
31. Всесвіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua>
32. В Средние века – НЛО. Они уже здесь... [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-reading.co.uk/chapter.php/145180/23/Zamoiiskiii>
33. Галич М. История доколумбовых цивилизаций / М. Галич ; пер. с исп. Г. Г. Ершовой и М. М. Гурвица ; вступ. ст. Ю. В. Кнорозова. – М. : Мысль, 1990. – 407 с.
34. Где был Енох? Библейские свидетельства // Аргументы и факты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.aif.ru/online/kids/147/16_01
35. Гейштор А. Слов'янська міфологія / А. Гейштор ; пер. з пол. С. Гіріка. – К. : Тов. “Вид-во “Кліо”, 2014. – 416 с.

36. Геоглифы Наски [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
37. Геродот. История / пер. и примеч. Г. А. Стратановского. – М. : АСТ ; АСТ Москва, 2006. – 696 с.
38. Гесиод. О происхождении богов (Теогония) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.ru/POEEAST/GESIOD/theogonia.txt>
39. Гигант из пустыни Атакама [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
40. Гигин. Мифы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://annales.info/ant_lit/gigin/gigin01.htm
41. Годвин Фрэнсис. Человек на Луне, или Необычайное путешествие, совершенное Домиником Гонсалесом, испанским искателем приключений, или Воздушный посол/ Ф. Годвин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oldsf.ru/predtechi/frensis-godvin/chelovek-na-lune-1638g.html>
42. Гомер. Илиада / пер. Б. Тена [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-reading.link/bookreader.php/1001533>
43. Гомер. Одиссея / пер. Бориса Тена. – Х. : Фолио, 2001. – 547 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ae-lib.org.ua/texts/homer_odyssey_ua.htm#11
44. Гомеровы гимны. V. К Деметре [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ancientrome.ru/antlitr/homer/hymn/demetra.htm>
45. Город-призрак был обителью инопланетян [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://planeta.mou.su>
46. 200 мифов народов мира / сост. Ю. С. Пернатъев. – Харьков ; Белгород : Клуб семейного досуга, 2014. – 416 с.
47. Дэникен Э. Послания и знаки из космоса / Э. Деникен. – Харьков-Белгород : Клуб семейного досуга, 2009. – 413 с.
48. 10 возможных причин, по которым мы пока не нашли инопланетян [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://hi-news.ru/space/10-vozmozhnyx-prichin-po-kotorym-my>
49. Диего де Ланда [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
50. Диего дель Кастиль, Берналь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.google.com.ua>
51. Дикшитар В. Р. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
52. Дракон [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
53. Древнеегипетский Осирис – это Христос глазами родового царского христианства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=5h7YCgAAQBAJ&pg=PA124-IA2&lpg=PA124>

54. Древний Восток / под. ред. В. В. Струве. – М. : Госучпедгиз РСФСР, 1953. – 224 с.
55. Экс-консультант Пентагона рассказал о встречах Президента с пришельцами // Вести. – 16 февраля 2012.
56. Эрдеди Я. Борьба за моря / Я. Эрдеди ; пер. с венг. К. Стебневой. – Будапешт : Корвина, 1979. – 78 с.
57. Эрман В. Г. Калидаса / В. Г. Эрман. – М. : Наука, 1976. – 224 с.
58. Египетская мифология : энциклопедия. – М. : Изд-во Эксмо, 2004. – 592 с.
59. Жюль Верн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
60. Замаровський В. Спочатку був Шумер / В. Замаровський. – К. : Веселка, 1983. – 207 с.
61. Заоблачные колдуны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.x-libri.ru/elib/valle001/00000011.htm>
62. Записки Юлия Цезаря. Гай Саллюстий Крисп. Сочинения. – М. : ООО “Изд-во АСТ”, “Ладомир”, 2001. – 752 с.
63. Зачем боги приходили на землю? Исчезнувшие цивилизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forum.lah.ru/forum/60-842-2>
64. Зустріч з інопланетянами : гіпотеза чи історична реальність?! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firtka.if.ua/?action=show&id=64910>
65. Илюмжинов сдал инопланетянам “секретную информацию”, забеспокоились в Госдуме // News. – 4 мая 2010.
66. Инка Гарсиласо де ла Вега [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
67. Исра и Мирадж [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
68. Калидаса. Драмы и поэмы / пер. с санскрита С. Липкина ; подстрочный пер., вст. статья, примеч. Б. Захарьина. – М. : Худож. лит, 1974. – 408 с.
69. Кампанелла. Город Солнца [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.ru/INOOLD/KAMPANELLA/suntown.txt>
70. Кауфман У. Дж. Главы из книги “Космические рубежи теории относительности”. – 1977 / У. Дж. Кауфман : пер. 1981. – Гл. 11. Вращающиеся черные дыры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.astronet.ru/db/msg/1174703/kaufman-11/kaufman>
71. Квінт Гораций Флакк. Твори / Флакк К. Г. / перекл. з латин., передм. та прим. А. Содомори. – К. : Дніпро, 1982. – 254 с.
72. Кетцалькоатль [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
73. Ковалевский А. П. Книга Ахмеда Ибн-Фадлана о его путешествии на Волгу в 921–922 гг. / ст., пер. и коммент. – Харьков : Изд-во Гос. ун-та им. А. М. Горького, 1956. – 345 с.

74. Коран / пер. смыслов Э. Кулиева [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://musulmanin.com/koran-na-russkom.html>
75. Корнелий Тацит. Сочинения : в 2 т. – СПб. : Наука, 1993. – Т. 1–2. – 736 с.
76. Кортес Эрнан. Письма / Эрнан Кортес [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kuprienko.info/hernan-cortes-cartas>
77. Косидовский З. Когда солнце было богом / З. Косидовский. – М. : Детская литература, 1970. – 352 с.
78. Ливий Тит. История Рима от основания Города : в 3 т. / Тит Ливий / сост. коммент. Н. Е. Бодянская, Г. П. Чистяков. – М. : Ладомир, 2002. – Т. 1. Кн. 1–10. – 702 с.
79. Літопис руський / пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – XVI + 591 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://litopys.org.ua/litop/lit.htm>
80. Лохнесское чудовище [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
81. Лукиан Самосатский. Правдивая история [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://krotov.info/acts/02/03/lukian_47.htm
82. Люмине Ж.-П. Черные дыры: популярное введение / Ж.-П. Люмине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.astronet.ru/db/msg/1180462/node0.html>
83. Магидович И. П. Очерки по истории географических открытий : в 5 т. / И. П. Магидович, В. И. Магидович. – 3 изд. – М. : Просвещение, 1982. – Т. 1. – 288 с.
84. Макробий. Сатурналии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.rus.ec/b/297849/read#t6>
85. Материалисты Древней Греции : собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура. – М. : Госполитиздат, 1955. – 238 с.
86. Мать Мария из Михраба [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=25qnCwAAQBAJ&pg=PT340&lpg>
87. Махабхарата. / пер. с санскр. и коммент. Я. В. Василькова и С. Л. Невелевой. – М., 1990. – Книга 8 : Карнапарва (Книга о Карне) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lib.rus.ec/b/222776>
88. Мемнон (мифология) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
89. Менгир [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
90. Мифы Древней Индии / лит. излож. Э. Г. Эрмана и Э. Н. Темкина. – М. : Наука, 1975. – 240 с.
91. Мифы народов мира. Энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. – М. : Сов. энциклопедия, 1980. – Т. 1. А–К. – 672 с.
92. Мифы народов мира. Энциклопедия : в 2 т. / гл. ред. С. А. Токарев. – М. : Сов. энциклопедия, 1982. – Т. 2. К–Я. – 720 с.
93. Мозговий І. “Астронавти” в добу античного світу : реальність чи літературні міфи? / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб.

- наук. праць. – Вип. 3. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 183–204 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/9278>
94. Мозговий І. “Астронавти” Праамерики: міфи, знахідки, версії / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 4. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2013. – С. 160–187 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/10216>
95. Мозговий І. “Варварський” світ Європи перед “викликами” неба // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 10. – Суми : Світ друку, 2015. – С. 62–75.
96. Мозговий І. Далекосхідні астронавти давнини: раціоналістичний аспект міфів / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 2. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – С. 201–217 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/11278>
97. Мозговий І. Діалог світів: вірогідність пізнання й комунікації / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 8. – Суми : Світ друку, 2015. – С. 188–207 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/13381>
98. Мозговий І. Земля як одухотворена істота: історико-філософський зріз до проблеми / І. Мозговий // Сучасна картина світу : інтеграція наукового та позанаукового знання. – Вип. 3. – Суми : ВВП “Мрія-1” ЛТД, УАБС, 2004. – С. 164–169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/3863>
99. Мозговий І. “Міжзоряні скитальці” на тлі небесної панорами Середньовіччя / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 5. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2014. – С. 71–95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/11898>
100. Мозговий І. “Палеоастронавти” на Близькому Сході: “езотерика” в переданнях? / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 1. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 153–167 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/7294>
101. Мозговий І. Феномен паралельних світів: до проблеми засобів їх виявлення / І. Мозговий // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. праць. – Вип. 6. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2014. – С. 81–109 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/12127>
102. Морской змей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
103. Мор Т. Утопия / Т. Мор [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://krotov.info/acts/16/more/more_08.html

104. Наблюдение НЛО в средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://svetra.ru/NLO_2.htm
105. На ріках вавілонських : з найдавнішої літератури Шумеру, Вавілону, Палестини / упор. М. Москаленко. – К. : Дніпро, 1991. – 398 с.
106. Небесные знамения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kosmopoisk.nm.ru/zagadka20.htm>
107. НЛО в истории // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://enigma-project.ru/articles/nlo>
108. НЛО в Средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vseprokosmos.ru/ufo23.html>
109. НЛО и инопланетяне. Хроника странных событий в средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mysterylife.ru/xronikanlo2>
110. НЛО – различные факты об инопланетянах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ribalych.ru/2012/07/25/nlo-razlichnye-fakty-ob-inoplanetyanah/>
111. Нихон сёки – анналы Японии : в 2 т. – М. : Гиперион, 1997. – Т. 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Japan/VIII/720>
112. Овидий. Фасты [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ancientrome.ru/antlitr/ovidius/index.htm>
113. Ориген. О началах. – Самара : РА, 1993. – 318 с.
114. Павсаний. Описание Эллады : в 2 т. / пер. с древнегреч. С. П. Кондратьева под ред. Е. В. Никитюк. – М. : Изд-во АСТ; Ладомир, 2002. – Т. 1. Кн. I–VI. – 492 с.
115. Павсаний. Описание Эллады : в 2 т. / пер. с древнегреч. С. П. Кондратьева под ред. Е. В. Никитюк. – М. : Изд-во АСТ; Ладомир, 2002. – Т. 2. Кн. VII–X. – 503 с.
116. Палеоконтакт [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
117. Палеоуфология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ufolog.ru/publication/3690>
118. Палеоуфология, НЛО прошлого [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tainy.net/40-paleoufologiya-nlo-proshlogo.html>
119. Пальпа [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
120. Паралельні світи у фантастиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
121. Парцифаль / пер. со средневерхненемецкого Л. Гинзбурга // Средневековый роман и повесть. – М. : Худож. лит., 1974. – С. 261–578.
122. Пиндар. Истмийские песни [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ancientrome.ru/antlitr/pindar/pindar01.htm>
123. Платон. Апология Сократа [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psylib.org.ua/books/plato01/01apols.htm>

124. Платон. Ион [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psylib.org.ua/books/plato01/13ion.htm>
125. Платон. Сочинения : в 3 т. / пер. с древнегреч. – М. : Мысль, 1970. – Т. 3. – Ч. 1. – 687 с.
126. Плотин. Эннеады. – К. : УЦИММ-Пресс, 1995. – 392 с.
127. Плутарх. Избранные жизнеописания : в 2 т. – М. : Правда, 1990. – Т. 2. – 608 с.
128. Плутарх. Сравнительные жизнеописания : в 2 т. / изд. подг. С. С. Аверинцев, М. Л. Гаспаров, С. П. Маркиш ; отв. ред. С. С. Аверинцев. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Наука, 1994. – Т. 1. – 704 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ancientrome.ru/antlitr/plutarch/sgo/teseus-f.htm>
129. По Эдгар Аллан. Полное собрание сочинений в одном томе / Эдгар Аллан По [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://coollib.com/b/264531/read>
130. Поэзия и проза Древнего Востока. – М. : Худож. лит, 1973. – 734 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://izbakurnog.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000008/>
131. Поздняя греческая проза. – М. : Гослитиздат, 1960. – 695 с.
132. Пополь-Вух [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.theosophy.ru/lib/popolvuh.htm>
133. Публій Овідій Назон. Метаморфози / Назон П. О. / перекл. з латин., передм. та прим. А. Содомори. – К. : Дніпро, 1985. – 301 с.
134. Рамайна. Сказание о Раме / лит. излож. Э. Н. Тёмкина и В. Г. Эрмана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.advayta.org/item/000002/?id=316>
135. Распэ Р. Э. Приключения барона Мюнхгаузена / Р. Э. Распе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sheba.spb.ru/libra/raspe_baron.htm
136. Ригведа : пер. Т. Я. Елизаренковой. – М. : Наука, 1989. – Мандалы I–IV. – 767 с.
137. Святой Брендан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
138. Свифт Д. Сказка бочки. Путешествия Гулливера / Д. Свифт. – М. : Правда, 1987 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lib.ru/INOOLD/SWIFT/gulliver.txt>
139. Сенека. Медея [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ancientrome.ru/antlitr/seneca/tragedy/medea-f.htm>
140. Симонов В. А. Внеземной след в истории человечества / В. А. Симонов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.smoliy.ru/lib/000/003/00000363/Shpagin_I_letayuschie_tarelki6.ht
141. Сирано де Бержерак. Иной свет, или Государства и империи Луны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lib.ru/INOOLD/ROSTAN/luna.txt>

142. Славянская мифология. Словарь-справочник / сост. Л. М. Вигурина. – М. : Линор & Совершенство, 1998. – 320 с.
143. Снігова людина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
144. Сократ Схоластик. Церковная история [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://azbyka.ru/otechnik/Sokrat_Sholastik/tserkovnaja-istorija-socrata/
145. Сомадева. Океан сказаний : избранные повести и рассказы / пер. И. Д. Серебрякова. – М. : Наука, 1982. – 528 с.
146. Стингл М. Поклоняющиеся звездам. По следам исчезнувших перуанских государств / М. Стингл : пер. с чешс. В. А. Каменской и О. М. Малевича. – М. : Прогресс, 1983. – 182 с.
147. Тамоанчан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
148. Теневая сторона закона. Иррациональное в праве [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=YDKAgAAQBAJ&pg=PT54&dq>
149. Три великих сказания Индии / лит. излож. и предис. Э. Н. Темкина и В. Г. Эрмана. – М. : Наука, 1978. – 576 с.
150. Уака [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
151. Уэллс Герберт Джордж [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki>
152. Ученые получили новые доказательства “космической” теории зарождения жизни на Земле [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zn.ua/TECHNOLOGIES/uchenye-poluchili-novye-dokazatelstva-kosmicheskoy-teorii-zarozhdeniya-zhizni-na-zemle>
153. Ученые рассказали о жизни после смерти [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://live-smi.ru/another/24284-uchenye-rasskazali-o-zhizni-posle-smerti,full.html>
154. Факты появления НЛО в Средние века. Изображения НЛО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sekretmira.ru/2012/12/10/fakty-royavleniya-nlo-v-srednie-veka>
155. Філософські роздуми щодо проблеми дослідження НЛО та існування розумних світів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13312/>
156. Фламарион К. Живописная астрономия. Общее описание Вселенной / К. Фламарион. – СПб. : Павленков, 1897. – IV, 696 с.
157. Фрагменты ранних греческих философов. – Ч. 1 : От эпических теокосмогоний до возникновения атомистики / отв. ред. И. Д. Рожанский ; изд. подг. А. В. Лебедев. – М. : Наука, 1989. – 575 с.
158. Хеллайер Пол : “Потому что я знаю, что они есть” / Пол Хеллайер [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ranews.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=2828

159. Хефлинг Х. Все “чудеса” в одной книге / Х. Хефлинг. – М. : Прогресс, 1983. – 335 с.
160. Хименес де Кесада, Гонсало [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
161. Хук С. Мифология Ближнего Востока / С. Хук ; пер. с англ. Л. А. Калашниковой. – М. : Центрполиграф, 2005. – 175 с.
162. Черевченко В. В. Міфологічні витoki української народної чарівної казки / В. В. Черевченко // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2009. – Вип. 4. – С. 237–241.
163. Черная дыра [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki>
164. Чижевский А. Космос, НЛО и наваждения / А. Чижевский // Работница. – 1990. – № 8. – С. 14–15.
165. Юань Кэ. Мифы Древнего Китая / Кэ Юань : пер. с кит. – М. : Наука, 1965. – 527 с.
166. Яницкий И. Н. : “Тверда ли твердь планеты?” / И. Н. Яницкий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.obretenie.info/txt/yanickiy/yanickiy_tverd.htm
167. Японская мифология: энциклопедия / сост., общ. ред. Н. Ильиной и О. Юрьевой. – Москва : Эксмо. – 464 с.
168. David Hatcher Childress. Fly the friendlier skies in Air India Vimanas // Bibliteca Pleyades.
169. Todd Venezia. UN names official space “host” // The New York Post. – 26.09.2010.
170. U.N. Denies Appointing “First Contact” for Visiting Spase Aliens // Fox News. – 27.09.2010.

Наукове видання

Мозговий Іван Павлович

**ПАЛЕОКОНТАКТ:
МІФИ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?**

Монографія

Художнє оформлення обкладинки Д. Д. Денісова
Редактори: Н. В. Лисогуб, Н. М. Мажула
Комп'ютерний набір та верстання: І. П. Мозговий, Я. І. Мозговий

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 13,95. Обл.-вид. арк. 15,5. Тираж 300 прим. Зам. № 570.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40000
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007